ANUL X. - SERIA II - a. - No 578

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 3 Ianuarie 1932

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Biblioteca Judeteana ASTRA
P31510
„ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Intre etern şi efemer

Sunt civilizaţii fundate pe simţul eternităţii şi sunt altele care trăesc din hrana rapidă a prezentului şi nu se nutresc decât din clipa trecătoare. Un iogi, un brahman, un budist, stau cu ochii pironiţi în extaz şi nu percep dintele vremii. Un financiar american stă cu mâna pe telefon ca să nu scape momentul care poate trece ireparabil.

Frica, groaza, specifică omului din sec. XX-lea e cea cauzată de vârtejul evenimentelor. Parcă am fi puşi în faţa unui şuvoi torenţial care cară cu el, obiecte ce nu se pot fixa. Din ceace ne înconjoară nu putem opri nimic, măcar o clipă. Evenimentele trec pe lângă noi, ca copacii în faţa ferestrelor trenului în viteză. Invenţii celebre trăesc două decenii, capodopere artistice, cel mult trei. Sistemele filozofice nici nu se înregistrează măcar după moartea autorului. Ceiace se îngroapă e mai mult decât ceiace trăeşte. Cimitirele, hecatombele se întind mereu, ne înăbuşă. In curând vor năvăli peste pământul ogoarelor. Melodii, doctrine, invenţii, maşini, abia apărute sunt duse la groapă precum cadavrale îngrămădite într'un car în timpul epidemiilor de ciumă. Astfel André Gide are dreptate să scrie: „Ceiace va caracteriza epoca noastră va fi risipa. Nu admir atât consumaţia sa înfricoşătoare de sisteme, de morale, de principii, de poetici; ceiace admir e că toate acestea sunt aşa de rău consumate, că se svârl la gunoae oasele după ce s'a ros puţin carnea. Orice culegător de gunoae ar putea trece drept inventator".

Nu mai vorbim de America unde totul se schimbă şi se transformă de la an la an. Dar chiar în Occidentul nostru, marile oraşe din care absentăm măcar un an, ne dau melancolia de a le găsi schimbate. Când am plecat anul trecut, aici era o frizerie; azi e un restaurant. Cutare cartier a fost dărâmat şi în locul lui s'a deschis un bulevard. La Londra, Regent-street a fost dărâmată complect şi reconstruită din nou, cu case noi, toate la fel, într'un singur an.

Nimic definitiv, nimic odihnitor. Că în Filozofie şi în Critică literară gusturile variază vertiginos, nimic extraordinar. Dar înseşi ştiinţele pozitive încearcă revoluţii la fiecare doi-trei ani. In Medicină, se recomandă azi exact contrariul a ceiace se recomanda ieri. Sunt azi indicate compresele fierbinţi? Mâine vor fi cele reci. Am învăţat, că însăşi Matematica, această Matematică euclidiană pe care o utilizăm e numai una din o mie posibile. A apărut azi un nou aparat perfecţionat de radio. Nu-l cumpăraţi, fiindcă până săptămâna viitoare va apare un altul şi mai perfecţionat. Lucrurile trăesc azi exact atât cât acei fluturi efemeri care se nasc dimineaţa, fecundează peste zi şi mor seara.

Ce credinţă se poate înfiripa în acest haos ameţitor, unde totul se naşte ca să moară imediat? S'a observat că nevoia religioasă e o nevoe de permanenţă a valorilor. O credinţă în eternitatea câtorva aspecte pe care le iubim. Ceva care se păstrează şi scapă timpului. Dacă această definiţie a spiritului religios e adevărată, atunci timpul nostru e complect ateu. Nu păstrăm nimic, nu considerăm nimic. Nimic nu se bucură multă vreme de admiraţia, de stima, de respectul nostru. Dar, după cum a observat Goethe, morală, ca şi religie fără respect, fără veneraţie, nu e cu putinţă.

Semne clare par a arăta însă, că toate acestea au început să îngrozească pe contemporanii noştri.

Am început să resimţim nevoia de permanenţă. Prima manifestaţie în vederea stabilizării timpului a venit din *reacţiunea contra relativismului* şi a *istorismului*. Istoria, ca disciplină, e atacată azi, mai mult chiar decât era pe timpul lui Nietzsche. Mentalitatea istorică e o formă a relativismului. Ea a apărut, în formă clară, la începutul secolului trecut ca o protestare contra dogmatismului religios. Ca şi evoluţionismul, ca şi relativismul psihologic, etic ori sociologic, şi din aceiaşi familie intelectuală, istorismul a însemnat o descentralizare, o eliberare a gândirii. Dar abuzurile şi orgiile sale au fost teribile. Explicaţia istorică a fărâmiţat, a localizat, a efemerizat totul. A năruit credinţe în permanenţă. Din acest abuz, se simte azi nevoia de disciplină, de siguranţă, de pârghii, de puncte de reazăm. Domneşte astfel o „angoisse" care nu se linişteşte de cât prin conduite antiistorice. Dorinţa de transcendent s'a coborât din nou printre noi. Au apărut atunci din nou filozofii antirelativiste, care, ca pe timpul lui Platon, nu mai observă aspectele trecătoare din lucruri, ci „esenţele", „ideile" eterne. Succesul lui Husserl şi al Fenomenologiei sale în Germania, se explică mai ales prin această stare de spirit.

Relativismul psihologic e denunţat ca o trivializare a gândirii, ca o scoborîre de demnitate. La fel evoluţionismul şi istorismul care, prin faptul că înşiră momente succesive, unul după altul, nu explică nimic. La antipatia contra istoriei se mai adaugă încă o nouă contribuţie: e aceia a moderniştilor, dispreţuitori de tradiţie care voesc să modifice lucrurile radical, într'o noapte. Sunt progresiştii naivi care urăsc trecutul şi cred, necondiţionat, numai în viitor.

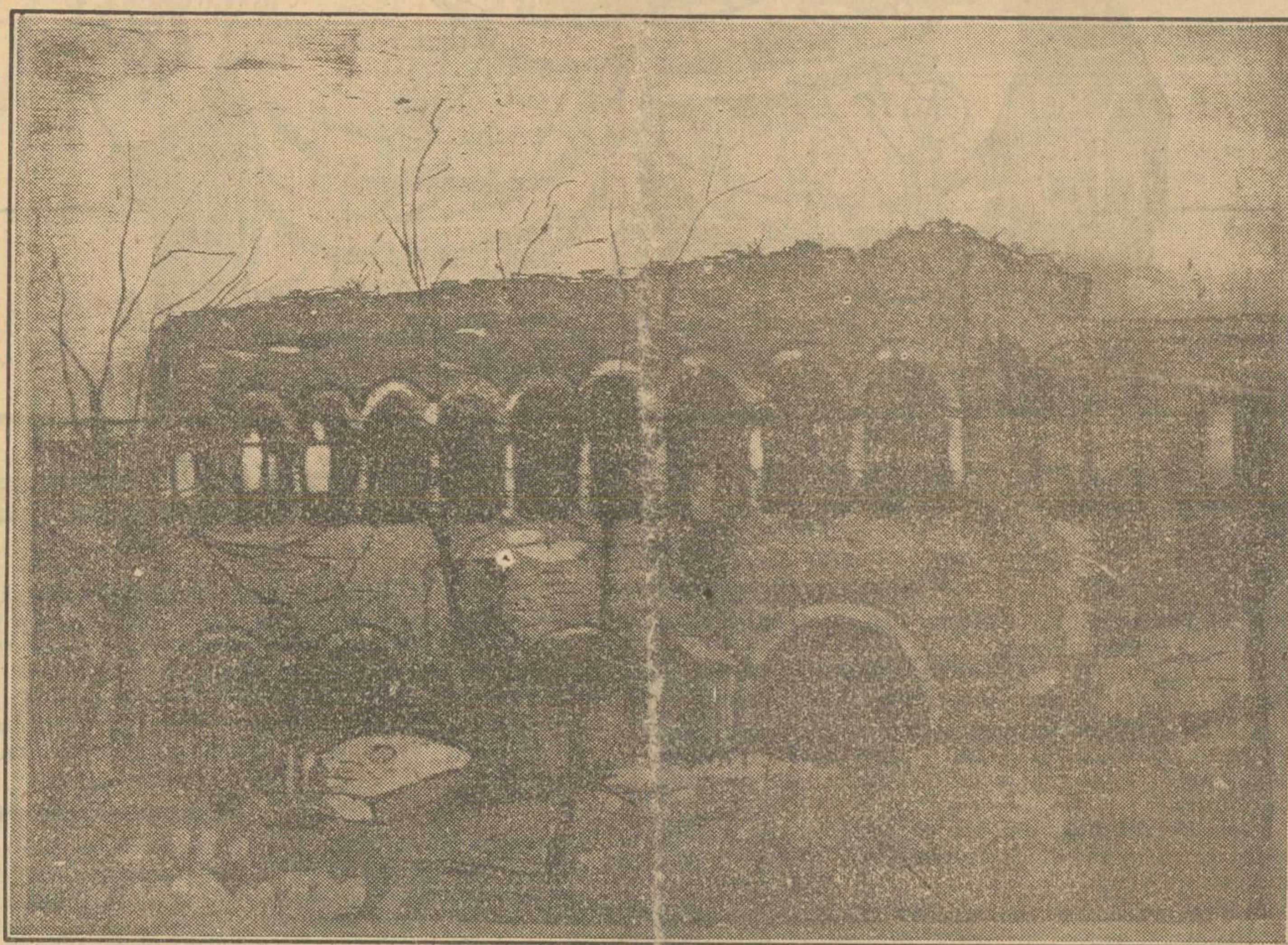
Merită istoria, expresie a efemerului, critica aspră a partizanilor eternităţii?

Dacă ne gândim bine, istoria nu combate totdeauna ideia de permanenţă. De multe ori ea arată cicluri care se *repetă* în viaţa omenirii, adică fixează puncte, care exclud noutatea şi ineditul. Repetiţia e însă, va recunoaşte oricine, constanţă.

Şi mai e ceva. Prelungind, fie şi cu imaginaţia, clipa, dincolo de prezent, istoria *prelungeşte* timpul şi prin aceasta se apropie mai mult de eternitate. Cel care cunoaşte istoria, trăeşte mai mult decât cel care n'o cunoaşte. Viaţa lui e amplificată cu tot ce s'a întâmplat în urmă. Istoria nu e totdeauna cel mai mare duşman al nemuririi.

MIHAI D. RALEA

31510.

Petre Petre

de LIVIU REBREANU

A doua zi, la trei fix, precum se înţelesese la despărţire cu Juga, Titu Herdelea sună la casa din strada Argintari. Era plin de încredere. Aşteptă câteva minute cu răbdare, uitându-se mândru de sus spre stradă ca şi când nu numai casa, dar toată lumea ar fi fost a lui. In crăpătura uşii apăru însfârşit capul feciorului, boţit de somn şi morocănos.

— Domnul Juga mă aşteaptă! zise Titu gata să intre.

— N'a venit încă acasă — răspunse feciorul mai politicos ca altădată, dar totuş cu supărare în glas pentrucă a fost sculat din somnişorul ce şi-l îngăduia în toate după-amiezile de când boerii lipsesc din Bucureşti.

— Nu se poate! protestă Titu, cu un ac în inimă. Mi-a dat întâlnire chiar domnul aseară, după cină, când veneam împreună spre casă...

— Poate să vie mai târziu — mormăi feciorul, strângând din umeri, numai ca să zică şi el ceva.

— Bine, atunci voi trece mai târziu — spuse tânărul Herdelea mai şovăitor, coborând încet pe treptele de marmoră roşii.

— Prea bine, domnule! încheiă servitorul şi închise uşa fără sgomot.

Până în stradă Titu îşi redobândi încrederea. Cum a fost aseară la Enache, aşa va fi şi acuma. Pe-aici aşa-s oamenii, nu se ţin de cuvânt, mai ales când dau întâlniri. Dealtfel nici nu i-a precizat. A spus: trei-patru... Până la patru se plimbă pe bulevard, liniştit, şuerând în surdină melodii someşene. Era îmbrăcat tot în costumul negru; socotise că se cuvine. Şi la patru iar sună sub scoica uriaşă şi iar auzi că Juga n'a venit acasă. Işi pierdu cumpătul şi plecă uitând să lase cel puţin vorbă când va mai întreba de Grigore. Din bulevard se întoarse înapoi să repare greşala. Trecu înainte şi nu mai intră de ruşinea servitorului. Destul a fost o lună batjocura servitorului tot interesându-se de Gogu Ionescu; n'ar mai avea puterea să reînceapă acelaş calvar pentru Juga. Işi va îndrepta nădejdile în altă parte şi dacă, în patru-cinci săptămâni, nu reuşeşte nici decum, mai bine îşi va strânge catrafusele şi, chiar cu codiţa între picioare, va şterge-o frumuşel acasă, la Amaradia, unde va lepăda fumurile poeziei, se va apuca de vre-o slujbă modestă cu toată inima şi va intra în rândul oamenilor. Dacă nu i-a fost scris şi n'are noroc să-şi valorifice talentul pe care cu siguranţă îl are, se va resemna. Fireşte după ce va fi încercat tot ce omeneşte e posibil, ca să n'aibă mai târziu regrete.

Amărît, coborî pe bulevard să iasă în centru, să-şi uite necazurile căscând gura la strălucirile străzilor. Dar gândurile negre îl înconjurau ca nişte stoluri dese încât nu putea vedea nimica. Incerca să se mângâie zicându-şi că e copilăros să ia în tragic un lucru fără importanţă. Juga n'o fi putut veni sau o fi uitat, că şi el trebue să aibă destule griji. Nu e cuminte să exagereze şi să piardă un sprijin sau chiar numai o perspectivă. Viaţa nu se cucereşte de cei ce se dau înfrânţi. Victoria e totdeauna a celor ce ştiu să rabde mai mult, să reziste şi să nădăjduiască. Iacă, acuma, în loc să tândălească plouat pe trotoare, dacă ar fi energic, s'ar duce la avocatul Baloleanu să-i reamintească promisiunea, cum a fost vorba, să-şi mai încerce norocul. Te pomeneşti că de unde nu te aştepţi sare iepurele... Recunoştea că aşa ar fi toate, văzute dinafară, dar inima lui era atât de grea că nu se putea mângâia cu raţionamente. Cum să bată la poarta lui Baloleanu, când însuşi Juga, care l-a primit cu atâta bunăvoinţă şi s'a oferit spontan să-l ajute, l'a uitat îndată ce a întors spatele...

Paşii îl duseră spre strada Buzeşti. Simţea nevoia să vorbească cu cineva, despre altceva, să-şi risipească astfel amărăciunea. Ştia că Gavrilaş trebue să fie acasă, dar nu intră. Ii era frică să nu-l întrebe despre Juga. Proprietăreasa lui lipsea; în toate Sâmbetele după-amiază se ducea cu Jenică la sindrofii şi joc de cărţi pela prietene de-ale ei. In odăiţa lui era frig şi întunerec. Se făcuse ceasurile cinci. Intâi să se primenească, să nu-şi strice degeaba hainele cele bune. I se părea ridicol că le-a mai îmbrăcat. Işi aminti că pingeaua de la gheata de purtare din dreapta s'a descusut puţin. Ia să treacă la cizmar cu ea înainte de-a se strica mai rău, când cine ştie ce are să-l coste.

Trecu, în capul gol, la cizmarul Mendelson, în fundul curţii. Titu Herdelea îl cunoştea, ca dealtfel pe toţi chiriaşii ceilalţi care, fiind toţi săraci, alcătuiau un fel de familie mare, ce-i drept cam certăreaţă şi sgomotoasă. Cizmarul ocupa două cămăruţe, amândouă spre curte. Una avea fereastră, celaltă uşa de intrare. Atelierul era în colţ, după uşă. Aici ciocănea şi cosea şi mormăia toată ziua, ghemuit pe scăunelul rotund cu trei picioare, bătrânul Mendelson, certându-se cu muierea sau dăscălindu-şi ucenicul când n'avea alături vre-un muşteriu care să aştepte să-i isprăvească ceva şi cu care să tăifăsuiască. Deşi împlinise cincizeci de ani, nici un fir alb nu i se ivise încă în părul negru stufos, veşnic încâlcit ca şi barba. Se fălea că a învăţat meseria la Rapaport şi râvnea din tot sufletul să-i pice odată o comandă de încălţăminte noui, dar era mulţumit şi cu reparaţiile, numai să fie de lucru mereu. Titu îl găsi zorind la un toc de damă.

— Numai două secunde să ai răbdare, domnule Herdelea — îi zise cizmarul fără să se oprească din bocănit. Las tot şi te servesc pe d-ta, dar trebue să isprăvesc pantoful d-nei Tănăsescu că se duce diseară la teatru şi, uite, domnul Tănăsescu aşteaptă... Poftim, stai jos o secundă!... Mişule, dă un scaun!

Mişu era artilerist, feciorul lui Mendelson. Mai avea el şi două fete, mai mari, dar măritate de câţiva ani, una la Iaşi, alta la Roman. Peste vre-o două săptămâni Mişu se libera din armată, unde de altfel, a dus-o destul de bine.

Titu dădu mâna cu Mişu şi cu Tănăsescu şi apoi se aşeză. In colţul cel mai întunecos mai văzu un militar pe care însă nu-l cunoştea.

După o mică pauză, refăcându-se parcă atmosfera, Tănăsescu reluă firul convorbirii întrerupte, zicând cu glasu-i bătrânesc potolit:

— Dacă-i pe dreptate, domnule Mişu, apoi s'o începem dela început, că aşa se cuvine. Fă-i dreptate ţăranului, nu zic, dar mai întâi nu lăsa de batjocură pe cei care au slujit Statul o viaţă întreagă şi nu l-au furat şi nici învârteli n'au făcut şi au rămas la bătrâneţe ca vai de păcatele lor!

Tănăsescu era pensionar de un an, avea nevastă cu douăzeci şi cinci de ani mai tânără şi ţinea în gazdă un student. Urmă aproape ameninţător:

— Să nu mă sileşti d-ta pe mine, care ţi-am muncit până m'ai stors ca pe o lămâe, să mă înjosesc la bătrâneţe, că nici nu şade frumos şi nici nu-i drept!

In curte se şoptea că studentul ar fi băiat sărac şi că ar sta de pomană la Tănăsescu. fiindcă d-na Tănăsescu s'a obişnuit cu el.

Mendelson, care e socialist, a fost de câteva ori arestat şi bătut prin beciurile poliţiei, răspunde fără să ridice ochii dela lucru:

— Dreptatea nu costă nimic şi tocmai deaceea e aşa de scumpă!

Mişu însă strigă deodată cu imputare:

— Domnule Tănăsescu, dacă d-ta te plângi, şi cu drept cuvânt, şi suferi de nedreptate, atunci gândeşte-te ce trebue să fie la ţară unde nu pătrunde nici o rază de soare!

Pensionarul nu voia să vază decât nemulţumirile lui şi regreta că a fost cinstit şi n'a făcut avere în slujbă, ca alţii, să nu-i mai pese azi de nimeni şi de nimic în lume. Şi o ţinu aşa până ce Mendelson îi dădu pantoful reparat gata şi lustruit ca oglinda.

— Cu moşul nu-i chip să discuţi obiectiv că el din pensie nu iese — observă Mişu ironic după plecarea lui Tănăsescu. Dealtfel funcţionarii şi pensionarii sunt stâlpii burgheziei noastre. Din nefericire. De aceia îşi închipuie că Statul numai de ei trebue să aibă grije şi că lor li se cuvine tot... D-tale îţi plac stările astea, domnule Herdelea?

Titu, care ascultase tăcut, zise încet:

— Eu nu cunosc încă îndeajuns stările de-aici ca să le pot judeca, dar ştiu că nedreptatea stăpâneşte pretutindeni, subt diferite forme. La noi într'un fel, aici altfel...

— Dar în alte părţi oamenii se luptă contra nedreptăţii, ţipă, se agită, pe când noi o privim ca o stare normală. Aici e buba!

Titu, cu inima mereu rănită, murmură:

— Uneori şi lupta e zadarnică...

— Uite, asta e mai rea decât toate, resemnarea asta, domnule! strigă iar Mişu, aprins. Credeam că d-voastră, cei de dincolo, sunteţi mai dârzi, mai aprigi pentru triumful dreptăţii!

— Sunt momente totuş când ţi se pare că dreptatea, ca şi adevărul, e o fantomă care se depărtează cu cât o îndrăgeşti mai mult! zise tânărul Hendelea, gândindu-se la toate sbuciumările lui proprii.

Lampa de petrol ce atârna din tavan deasupra mescioarei încărcată cu cuie de lemn şi calapoade şi scule împrăştia un rotogol de lumină galbenă numai în colţul unde lucra bătrânul, lăsând restul odăiţei într'o obscuritate în care înşişi oamenii păreau siluete de umbre. Mişu, subţirel şi slăbuţ, era în picioare şi gesticula mereu violent ca şi când s'ar fi luptat cu întunerecul. Titu mai stătuse de vorbă şi cu tânărul şi cu bătrânul Mendelson, îi socotea nişte revoltaţi din pricina mizeriei şi-i înţelegea, cu toate că el, fire potolită şi discretă, nu-şi cheltuia indignările în cuvinte, ci îşi tortura cu ele sufletul. Ştia dela Gavrilaş că Mendelson e deochiat la poliţia de siguranţă şi nu mai voia să aibă cine ştie ce încurcături făcând cor cu dânşii. Dealtfel odată a surprins un gest al bătrânului către Mişu, parcă i-ar fi spus să se ferească de el —probabil fiindcă lua masa la Gavrilaş, adică la un agent al poliţiei.

— Mişule, astâmpără-te, că eşti militar şi ai să dai de dracul! făcu acuma cizmarul încercând să ascundă avertismentul într'un zâmbet puţin reuşit.

— Da' ce, pentrucă-s militar nu mai am dreptul să-mi spun o părere cinstită? se supără Mişu. Lasă că peste zece zile am scăpat de armată, dar ce, am să mă jenez de dumnealui? Parcă dumnealui nu-i proletar ca şi noi?

— Ba încă mai proletar, domnule Mendelson, fiindcă numai Dumnezeu ştie cum mă lupt să găsesc măcar o asigurare pentru ziua de mâine, cât de modestă! tresări Titu abia stăpânindu-şi emoţia. Imi pare rău, domnule Mendelson, că d-ta poţi bănui...

— Ş'apoi ce vorbim adică, de ce să ne fie frică şi să ne ferim? îl întrerupse Mişu ca să dreagă efectul vorbelor bătrânului. Poate cineva să afirme că noi trăim într'un regim de dreptate? Indrăzneşte cineva să afirme?... Va să zică...

Se făcu o tăcere apăsătoare pe care tot Mişu o curmă, adăogând:

(Continuare în pag. II-a)

Tristeţă

Amurgul ne 'ncarcă
De colb şi 'noptare.
Iar frunzele cearcă
Zădarnic să sboare.
Cuprinsul îşi schimbă
Culoarea în tâlc,
Când vremea se plimbă
Cu-al norilor pâlc.

Lin singurătatea
Cu foşnet domol,
Colindă cetatea
De cer şi nămol.
Aruncă perdele
De negre risipe,
Cu hârburi de stele
Şi cioburi de clipe.

Pe târguri şi târle
Ce rumegă anii,
Pământul asvârle
Cu visuri şi cranii.
In goana clipitei
Ucise în lături,
Simt capul iubitei
Cu-al morţii alături.

GEORGE LESNEA

să mai aştepte. Ea dădu numai din cap. Voia să rămână singură.

Cele câteva zile cât a stat cu Gerhard, îi păreau acum un chin şi o taină. Ii căută scrisorile şi le citi până îi secară ochii de plâns. Işi dădea osteneala să-i găsească camarazii şi să-i întrebe ce ştiau despre el. Unul stătuse mai mult de vorbă cu el, chiar în ziua în care murise. Annette auzea acum întâia oară ce-a fost războiul. Inţelegea întâia oară câte îi spusese Gerhard cu o seară înaintea plecării lui pe front. Inţelegea întâia oară ce voia de la dânsa: să-i dea licărirea dragostei în întunerecul acela al urei, să-i dea scânteia omeniei, în grozăvia nimicirii, să-i dea căldura, credinţa, legătura cu viaţa.

Se simţi cuprinsă de căinţă şi de dragoste. Aceia care altădată privea totul prin prisma vanităţii şi a curiozităţii şi nu ştia să arate mai mult decât prietenie şi oarecare simpatie, aceia care uita repede şi abia-şi mai aducea aminte de trecut, începuse deodată să iubească — să iubească o umbră.

Ducea acum o viaţă retrasă. Cunoscuţii au încercat să-i dea curaj, s'o ajute. Totul a fost în zadar. Dacă ar fi trăit cu un om, poate că ar fi izbutit s'o descătuşeze. Dar ea trăia cu o amintire. Şi legătura asta era mai puternică decât orice.

Annette ajunse să aibă tot mai multe ciudăţenii. Uneori vorbea tare, deşi era singură în casă. Işi pierdu şi slujba. Mai târziu se înscrise într'un cerc de spiritişti. Odată i se păru că-l vede pe Gerhard venind spre ea. Aşa trecură anii, până ce într'o zi se stinse şi ea. Inainte de-a închide ochii mai putu să vadă umbra crucii unei ferestre îndărătul căreia asfinţea soarele.

ERICH MARIA REMARQUE

Trad. de J. BYCK

Copyright 1931 by *Erich Maria Remarque*

Eleonora Duse sau Intruparea Tragediei

Dacă Eleonora Duse, ca Isadora Duncan sau ca George Sand, şi-ar fi scris viaţa, ar fi rămas omenirii unul dintre documentele cele mai bogate şi mai emoţionante cu privire la sufletul femeii. E. A. Reinhardt a scris nu de mult o „Viaţă a Eleonorei Duse", care este în general mai bună decât o biografie; dar aceasta nu poate ţine locul a ceeace ar fi fost descrierea mişcătoare şi vibrantă a existenţei profund dramatice a Eleonorei Duse.

Geniu al scenei, aşa cum Isadora Duncan a fost un geniu al dansului, Eleonora Duse retrăia pe de-a'ntregul acel sentiment grandilocvent şi tragic al vieţii care odinioară inspiră pe Eschil şi Sofocle, sentiment reînviat — mai aproape de vremile noastre — de un Shakespeare şi Calderon, de un Shelley sau Schiller, de un Victor Hugo, Romain Rolland sau Rainer Maria Rilke. Eleonora Duse ar fi fost interpreta ideală visată de tragicii greci; ar fi fost fără îndoială, rând pe rând, şi Andromaca şi Ifigenia, şi Didona. Ea era natură adevărată devenită artă; durerea se exprima supraomenesc pe chipul ei patetic, sau în vocea ei gravă, sonoră, unică, ceeace nici o voce omenească n'a putut da vreodată.

S'a spus că Eleonora Duse a fost o adevărată Sarah Bernhardt. Dar se va putea compara vreodată vocea Sarei Bernhardt cu muzicalitatea, emoţia, graţia, melancolia, dulceaţa, nuanţele şi inexprimabilul vocii Eleonorei Duse? Scena modernă a cunoscut, în totul, numai două mari, adevărate şi incomensurabile genii feminine: Ellen Tery şi Eleonora Duse. Ambele încoronate de o aureolă poetică, defilează în paginile acelei „Ma Vie" de Isadora Duncan, care avu, ceeace puţini oameni pot să aibă, darul măreţiei care amplifică şi al sensibilităţii care pătrunde şi care distinge în mod intuitiv ceeace scapă limitărilor inteligenţei; — dar feminin prin excelenţă, patrimoniu al nervilor şi inimii, antemergător cugetării.

Reinhardt a scris o „Viaţă a Eleonorei Duse", care este un omagiu, o analiză, o exegeză; dar n'a ştiut să ne comunice impresia aceea caldă, intimă a unei existenţe, pe care Isadora Duncan ne face să o înţelegem numai din câteva pagini. Sunt desigur în cartea lui Reinhardt destule lucruri despre viaţa femeii şi artistei, despre viaţa turmentată şi glorioasă, torturată de amor, a Eleonorei Duse. Dar lipseşte un lucru: acel ceva imaterial, secret, suprem, etern şi impersonal, ceva în afară de măsura individualităţii omeneşti, înrădăcinat în spaţiu, trăind în timp şi prelungindu-se în umanitate, acel ceva care se eternizează în destinul oamenilor, în viaţa universală, în viitorul rasei, ceva care rezidă în genii şi le exaltă, acel ceva care se găsea în Eleonora Duse şi în afară de ea. Iată ceeace nu găsim în cartea lui Reinhardt despre Eleonora Duse! — spune d-na Federica Montseny în *„l'en dehors"*.

Era, Eleonora Duse, mai mult decât frumoasă. Avea, adică, acele mari lipsuri sau defecte fizice care formează personalitatea unei feţe, care desvăluesc un suflet sau care ştiu să pună în evidenţă ceeace este mai bun, mai intim, mai personal şi mai sublim din fiecare fiinţă. Gura ei era mare, avidă şi melancolică, o gură de îndrăgostită, cu buzele cărnoase, dar şi o gură tragică, crispată într'un rictus de durere veşnică. Avea ochi negri, adânci, magnifici, luminoşi, extraordinari, în care trăiau şi se exprimau toate nuanţele pasiunii, de la bucuria cea mai delirantă până la desperarea cea mai nebună; de la gingăşia cea mai afectuoasă până la ură, dispreţ, mânie şi furie; de la melancolia cea mai adâncă până la seninătatea cea mai dulce. Fruntea-i era nobilă, încoronată de un păr ca de meduză, foarte creţ, pe care n'a ştiut niciodată să-l pieptene, după cum n'a ştiut niciodată să se îmbrace. Gâtul ei flexibil susţinea un cap înălţat pe un corp bine modelat, deşi puţin feminin; avea corpul ei, în alură, ceva de somnambul, fără graţie estetică, dar cu o graţie a ei aparte, care, pe scenă, o transfigura, făcând din ea o personalitate supraomenească.

Dar avea un suflet care anima, care ridica acest corp, care transmitea ochilor lumină şi gurii melodii vorbite, care simţea palpitând în el fiecare personagiu tragic. Copil al nimănui, ea trăi existenţa rătăcitoare şi aventuroasă a acelora care-şi duc viaţa pe drumuri. Boala unei actriţe o făcu să debuteze în personagiul Juliettei din „Romeo şi Julietta"; n'avusese timp să-şi înveţe bine rolul, dar fu aşa fel remarcată încât momentul acela fu debutul ei în cariera-i triumfală. Fatalitatea voi să fie lipsă, pe atunci, de genii de măsura ei; era epoca „Doamnei cu Camelii" din teatrul convenţional al timpului, în care strălucea deopotrivă Sardou; în acest timp ea găsi ocazia să-şi manifesteze, în toată plenitudinea, şi sufletul şi arta ei.

Ca şi pentru Adrienne Lecouvreur, Georgette Leblanc sau Isadora Duncan, amorul era pentru Eleonora Duse o ofertă sau o supunere estetică, o încântare a voinţei şi o alienare a independenţii personale. Amorul ei cu d'Annunzio imortaliză pe romancier, dar pentru ea fu o diminuare. Aceasta a fost drama vieţii ei. Femeia genială care era Eleonora Duse, avea un suflet sensibil şi arzător de pasionat şi pe deasupra darul acela rar de a mări, de a îmbogăţi sufleteşte, tot ceeace o înconjura. Ridicat deasupra tuturora, îmbogăţit astfel, d'Annunzio primi de la ea două daruri de care nu totdeauna sau în general s'a arătat nedemn: pasiunea şi geniul. El fu iubit ca un zeu şi ajunse să fie considerat, după Carducci, cel dintâi poet al Italiei, pentrucă deasupra vieţii şi operei lui îşi proecta această femee unică, umbra amorului şi a artei ei. Dar d'Annunzio nu ştiu nici să o înţeleagă nici să-i aprecieze darurile; părăsi pe Eleonora Duse, dar căzu şi din culmea gloriei atinsă cu „Cetatea Moartă"...

Acei cari au văzut pe Eleonora Duse pe scenă, acei care au asistat o singură dată la reprezentaţiile ei, n'au uitat-o niciodată. Acei care au văzut „Francesca da Rimini", creiată pentru ea, sau „Thérèse Racquin", pusă în scenă pentru ea, au învăţat până unde poate să se înalţe tragedia, până la ce punct poate emoţiona sau umple de oroare şi teamă, până la ce punct nervii spectatorilor se electrizează, până la explozia aproape fizică.

Era Eleonora Duse încarnaţia pură a tragediei. Era o Melpomenă numai carne, numai ochi, numai voce, numai faţă, expresie elocventă şi patetică. Fără ţipete, fără gesturi, ci numai prin singurul miracol al vocii ei, prin transformarea supraumană a fizionomiei, prin mişcări sau prin inexplicabilul pe care-l punea în ea geniul tragic, ea făcea pe spectatori să plângă, să se teamă, să se chinuiască.

Eleonora Duse

După ce fu părăsită de d'Annunzio, părăsi teatrul, în prada unei fel de morţi morale, trăindu-şi tăcută propria ei tragedie. Când se reîntoarse iarăşi la teatru, câţiva ani înainte de moartea ei, îmbătrânită, săracă, cu părul albit, cu faţa brăzdată de creţuri, ea găsi vacant locul pe care-l lăsase. Nimeni nu putu să-l ocupe; geniile sunt rare şi o Eleonora Duse nu se naşte în fiecare zi...

Dacă Prometeu reprezintă lupta veşnică, dacă Minotaurul încarnează tirania, dacă Afrodita este simbolul vieţii şi al amorului, al frumuseţii şi al geniului speciilor; dacă Natura face să trăiască în fiinţe riturile lor inconştiente şi sacre, care prelungesc şi eternizează existenţa cosmică, tragedia ocupă un loc înalt şi sumbru în marea dramă a lumii. Ea prezidează naşterile şi nunţile, furtunile şi incendiile, revărsările apelor şi căldura soarelui de vară. Insoţeşte pe oameni de la naştere şi până la moarte, nimbează limpezimea frunţilor predestinate, fixează destinul revoltaţilor, iluminează agonia martirilor, îşi întinde mantia pe câmpurile de luptă şi pe baricadele revoluţiei, flutură pe buzele amanţilor, întrerupe idilele şi schimbă cursul vieţii omului. Dintr'un om poate face un zeu şi dintr'un erou un mizerabil. Tragedia este fiica Amorului şi a Vieţii, sora Pasiunii şi a Morţii. Are ochi mari şi adânci, luminoşi şi extraordinari, fruntea ridicată, încoronată de un păr rebel, faţa patetică, mai mult decât frumoasă, maiestatea zeiţelor şi vocea unică: — expresia supraomenească a Eleonorei Duse; aşa o vede în *„l'en dehors"* d-na Federica Montseny.

Căci ea este întruparea Tragediei; a tragediei pe care a trăit-o cu viaţa ei de îndrăgostită fără amor, de mamă fără copii, de femee fără bărbat; cu viaţa ei fără viaţă personală, încarnată în o sută de vieţi imateriale, pe care le înzestră cu existenţă în lumea artei, pe care le fecundă cu geniul ei, pe care le îmbogăţi cu sufletul ei, pe care le însufleţi cu sângele ei şi pe care le imortaliză stropindu-le cu lacrimile ei.

G. B.

Bibliofilie şi Bibliomanie

Anatole France, care avea o mare pasiune pentru cărţi, povesteşte într'un loc despre un bibliofil, ce frecventa regulat anticăriile de pe cheiul Senei, că îl apuca un fel de sentiment aproape erotic, de câte ori simţea mirosul specific al unei cărţi vechi.

Un biograf al lui Anatole France notează, că marele scriitor francez intenţiona să scrie o monografie a accidentelor din bibliotecă. Cărturari distraţi s'au prăbuşit de multe ori de pe scara bibliotecii, pricinuindu-şi răni grave. France, fireşte, cunoştea toate cazurile mai vestite. Vă amintiţi, desigur, scena savuroasă din „Histoire Contemporaine". Monsieur Bergeret se suie pe un scaun ca să-şi scoată un volum dintr'un raft înalt. Fundul scaunului cedează şi savantul Bergeret cade rănit, cu picioarele prinse în cercul mobilei de care nu se poate libera. Numai cânele, care nu-i în stare să sezisеze comicul situaţiei, simte durerea stăpânului său, dar nu-i poate veni în ajutor.

Cine a ascultat vreodată povestirile anticarilor despre ciudăţeniile clienţilor lor, ştie câte subiecte umoristice, neexploatate încă, ar putea găsi în această direcţie un scriitor dispus să petreacă pe contul semenilor săi.

De altfel, anticarii înşişi, care au de-aface cu acest gen de oameni excepţionali, nu sunt nici ei negustori de rând. Şi ei sunt molipsiţi de ciudăţeniile bibliofililor şi reprezintă, adesea, figuri originale şi comice. Intre cumpărătorii şi vânzătorii de cărţi vechi există o afinitate care nu se întâlneşte în celelalte ramuri comerciale. Aceste puncte de contact ar merita o cercetare mai amănunţită.

Nu e uşor să-l faci pe un anticar să vorbească şi să divulge observaţiile lui mai intime. Cei mai mulţi nici n'ar fi în stare să exprime în cuvinte: din ce anume elemente se compune „secretul lor profesional".

Neîndoios că „massa" clienţilor e formată dintr'o colectivitate de individualităţi, cum nu se mai întâlneşte în altă branşă negustorească. De aceia profesiunea anticarului presupune nu numai o memorie remarcabilă, dar şi un spirit de observaţie rafinat, care-i permite să-şi trateze, individual, clienţii.

De pildă, bătrânul anticar Cuperman dela Iaşi cunoştea fiecare carte după culoarea scoarţelor sau forma literilor de pe copertă; el nu ştia nici să citească nici să scrie literile latine. Această memorie vizuală a moştenit-o, desigur, dela tatăl său, care era cel mai vechi buchinist din Iaşi. Timp de aproape un secol, cei doi buchinişti au preţuit, cumpărat şi vândut sute de mii de volume, memorizând titlurile şi clasificând fiecare carte după conţinutul ei, fără ajutorul elementar al abecedarului latin.

* * *

De multe ori, târgul buchinist oferă, pentru cine ştie să audă şi să vadă, scene din cele mai savuroase. Pentr'un vizitator obişnuit al „Pieţii Anticarilor" din Bucureşti, nu e un secret că bursa cărţilor e stăpânită aproape de o singură familie: fraţii Pach, cu nepoţii şi rubedenia lor. In branşa lor, ei sunt un fel de Rotschildzi, deşi în veşnică concurenţă şi match comercial... Trei fraţi — dar ce stranie deosebire de caractere şi strategie: unul e sever şi polemizează numaidecât, dacă încerci, cum e obiceiul, să preţueşti drept maculatură un volum rar; celalt e cumpănit şi convingător — arma lui e politeţa: al treilea e vesel, — dacă-l ofensează oferta, îţi povesteşte o anecdotă pipărată. Ultimul e intim cu toată lumea, dela fostul regent, d. Sărăţeanu, şi actualul preşedinte al Consiliului de miniştri, d. Iorga, până la cel mai umil cărturar căruia îi acordă un credit de un pol *à fond perdu*, când simte că nu-i poate achita integral preţul convenit. Toţi clienţii, inclusiv clientele — apropos: acest anticvar cu nasul lui Danton are cele mai multe cliente — îi zic familial: „Mişule, dragă!" E poate singurul din pleiadă care ştie să învingă fără greş toate ciudăţeniile, antipatiile şi diosincrasiile bibliofililor care sunt foarte mofturoşi şi, câte-odată, insuportabili. Ii lipseşte marota savantlâcului, care enervează mai cu seamă pe maniaci. E, fără să-şi deie seamă, un excelent psichiatru care nu-şi contrazice pacienţii, ci îi menajează cu un surâs amical. Când observă că nu merge, schimbă vorba şi te întreabă în şoaptă tainică — parcă ar depinde numai de tine deslegarea tuturor problemelor europene: — Ce mai e nou în politică?... E biblioman, ca toţi buchiniştii, dar nu-i îndurerat când e silit să se despartă de o carte bună; adevărata lui slăbiciune sunt, şi rămân... decoraţiile, deaceia, când are un volum rarissim, preferă Palatul, înaintea tuturor...

Incă o remarcă, dacă-mi permiteţi: sunt anumiţi bibliofili cari se bucură de privilegii exclusive la buchinişti. Mare trecere au publiciştii, magistraţii şi militarii cărturari. *L'Enfant gaté* este, însă, d. Iorga; — toţi buchiniştii sunt iorghişti. Când soseşte d. Iorga, e mare agitaţie în piaţă; pe loc se dizolvă toţi ceilalţi cumpărători, ca zahărul în apă. Cred că nu se poate lăuda nimeni că a reuşit să cumpere o carte în prezenţa actualului prim-ministru. O altă figură privilegiată e d. dr. Angelescu care are o bibliotecă enormă.

Pentru această categorie, anticarul scoate volumele ascunse subt tejghea, pe care nu le arată oricui. Şi vai de profanul necunoscut, cu exterior comun, care se rătăceşte pentru prima dată în labirintul cărţilor: rişcă să fie, cel puţin — disconsiderat.

Şi acum putem trece, direct, la bibliomanie; capul cel mai frumos nu-i scutit de mătreaţă.

Scriitorul american H. Jackson a publicat decurând o monografie în două volume, pe care o botezat-o, nu ştiu de ce: *„Anatomia bibliomaniei"*.

Scriitorul american aduce foarte multe date interesante despre cărţi şi bibliofili. Dar nu se opreşte aici, ci dă multe exemple din care reesă că pasiunea pentru cărţi, când ia forme exagerate, devine manie — manie care taie sfera demenţei..

Printre altele, citează cazul monahului spaniol Don-Vicente care a ucis pentru a-şi jefui victima de câteva volume rare. Istoria cărţilor a înregistrat dueluri între bibliofili care s'au certat pentru obţinerea unor cărţi.

Sunt bibliomani cari nu colecţionează decât volume de format mare. Sunt alţii, în schimb, care n'au interes decât pentru cărţi în miniatură.

Autorul „Anatomiei bibliomaniei" povesteşte despre un biblioman care măsura cu o linie specială lungimea şi lărgimea volumelor rare şi nu cumpăra de cât exemplare de un singur format.

Lordul Tably a leşinat de bucurie când a reuşit să obţină poemele lui Milton, în ediţia dela 1645.

Walter Scott considera că primul biblioman a fost... Don Quijotte. Jackson afirmă că însuşi Walter Scott era un bibliofil maniac.

Despre bibliomanie a scris tatăl lordului Beaconsfield, Isaac Disraeli care era şi el scriitor, după cum se ştie. Isaac Disraeli a definit bibliomania ca o pasiune de a aduna cărţi, fără însă un interes serios pentru cetit.

Lordul Chesterfield considera că bibliomania este o patimă atât de primejdioasă, încât a prevenit, aproape testamentar, pe copiii săi contra acestei manii. „Să nu preferaţi niciodată — a scris el — cărţile rare, cărţilor bune".

F. DIMA

Tragedia lui Tolstoi

A apărut recent volumul al doilea al jurnalului intim al doamnei Tolstoi. Simultan aproape, a apărut „Tragedia lui Tolstoi şi a soţiei lui" de Halperin-Kaminski, în care autorul confruntă — cu comentarii obiective — notele acestui jurnal cu acelea din ziarul intim al lui Tolstoi. Ni se perindă astfel în faţa ochilor unele evenimente şi fapte, văzute în mod divers de Tolstoi şi de soţia lui.

Din ele rezultă că nici anii dintâi ai acestei căsnicii n'au fost fericiţi, cum se credea. In primul an, contesa scrie: „Liova e totul pentru mine. E raţiunea mea de a fi, căci îl iubesc la nebunie şi afară de el nu mi-e drag nimeni". Dar după câteva luni mărturiseşte: „Sunt zece luni de când m'am măritat. Sunt straşnic de descurajată. Durerea mă sfâşie. Liova e insuportabil!"

Iată în esenţă toată drama celor 50 de ani de căsnicie. Pricina acestei tragedii este mai întâi dragostea prea mare a contesei, apoi inteligenţa ei superioară, cu care-şi analizează mereu dragostea şi scrutează purtarea lui Tolstoi faţă de ea. Intrebarea necontenită: Oare mă iubeşte? îi sfâşie inima. Sarcinile nenumărate, grijile familiare n'o distrag dela obsesiunea ei: temperatura sentimentală a soţului. Dacă ar fi proastă, pasivă şi incultă, n'ar vedea extravaganţele şi infidelităţile genialului ei soţ, nici greşelile din lucrările lui. L'ar iubi şi l-ar admira orbeşte. In 1867, cinci ani dela nuntă, contesa scrie:

„Cum putem înlănţui fiinţa iubită? N'avem nici un mijloc. Mi s'a spus să fiu cinstită, iubitoare, soţie şi mamă bună. Astea-s nerozii de abecedare. Iubirea nu-i bună la nimic. Trebue să fii şireată, deşteaptă, să ascunzi ce ai rău în tine, căci oameni desăvârşiţi nu sunt şi nu vor fi niciodată, dar mai ales să nu iubeşti. Ce mi-a folosit mie toată iubirea mea? N'am recoltat decât suferinţă şi umilire".

Cu toate acestea ea continuă să-l iubească, să-l admire, cât nu's în joc interesele copiilor. In 1891, Tolstoi renunţă însă la drepturile de autor şi atunci neînţelegerea atinge culmea. In notele intime ale d-nei Tolstoi se vede însă nu atât indignarea faţă de paguba materială adusă familiei, cât durerea că nu-şi poate înţelege soţul.

Clişeul din pag. 1-a e datorit d-lui R. Iosif.

BOLNAVI DE PLAMANI!

Mii de bolnavi vindecaţi!

Cereţi imediat cartea mea despre

„Noua Artă de nutriţie"

care a salvat pe mulţi. Acessta se poate adapta la orice mod de trai, şi ajută a dobori boala mai repede. Sudoarea rece noaptea si tusea dispar, greutatea corpului creşte iar suferinţele boalei încetează cu timpul.

Bărbaţi serioşi din ştiinţe medicale, confirmă eficacitatea metodei mele, şi sunt de acord pentru întrebuinţarea ei. Cu cât mai devreme Dvs. începeţi cura mea de nutriţie, cu atât mai bine.

Vă trimit cartea mea interesantă cu totul gratuit şi franco.

Scrieţ-ine imediat event. o carte postală pe adresa de mai jos

Adresa pentru scrisori Georg Fulgner, Berlin-Neukölln, Ringbahnstrasse No. 24, Abt. 586

In ajunul Crăciunului

„Voi cei de-acum nu mai ştiţi să prăznuiţi sărbătorile", — ne spunea notarul pensionat Damian, în seara târzie din preajma Crăciunului, la un pahar de vin. „Nu le mai ştiţi prăznui şi de-aceea nu mai aveţi nici o bucurie la apropierea lor. Pentru viaţa aşezată dealtădată, aceea pe care am apucat'o eu, în tinereţele mele, praznicele mari erau singurele evenimente ale anului nu numai pentru ţărani ci şi pentru românul cărturar. Acum, — îţi vueşte capul de atâtea întâmplări, şi nimic nu mai are răgaz să se aşeze cu temeiu, nici în mintea nici în inima omului. Pentru aceea eu nu mă mir de voi că nu mai ştiţi prăznui sărbătorile. Voi în fiecare zi treceţi prin evenimente şi vă risipiţi cu sufletul, cu viaţa, în cele patru vânturi. Şi dacă-i aşa, unde mai are loc datina? Nu râdeţi, nu e glumă ce vă spun eu acum. Datina veche a fost uitată, iar datina nouă nu are vreme să se mai aşeze. Viaţa curge acum în galop, iar datinele în care se concentrează o parte bună din gândul şi simţirea unui neam, se nasc pe îndelete, cu rotirea anilor plini de linişte şi aşezare. Ehei! Ce ştiţi voi, cei purtaţi cu grabă pe valurile iuţi ale vieţii de azi! Puteţi zâmbi, sau puteţi spune că sunt părerile unui om bătrân, care nu se mai poate adapta! Dar datina, pe vremuri, a fost element de cultură şi de civilizaţie, şi nu ştiu dacă cultura de azi e superioară ca valoare spirituală datinei de eri. Oricum ar fi, eu vă pot spune că marile bucurii ale tinereţii mele sunt toate legate de acele evenimente cari au fost marile praznice, cu datinele lor".

Notarul pensionat Damian dădu, cu mâna tremurătoare, un păhărel peste cap, şi ne întrebă, c'o licărire de jar în ochi:

— De-o pildă, ce colinde ştiţi voi cari aţi terminat unii liceul, alţii seminarul?

— O ce veste minunată!

— Trei păstori se întâlniră!

— O Iroade împărate!

Răspunsul îl dădură clericii. Liceenii nu putură numi nici unul.

— Şi mai ce? întrebă notarul Damian.

Toţi tăcură.

— Ei, vedeţi! Şi cele pomenite de voi nici nu sunt colinde din popor, colinde adevărate, ci cărturăreşti. Şi melodia şi cuvintele sunt stâlcite. Dar care a auzit de colinda cea mare, colinda colacului de grâu curat şi a vinului?

Nici unul n'am răspuns.

Moşul pentru a ne pune la încercare, începu o melodie arhaică, rară, cu pauze mari

„D'întreabă — şi, întreabă — şi
Sfinţi pe Dumnezeu
Din ce s'a făcut
Vinul aurit
Grâul înflorit...

Glasul nu-l mai ajuta, deşi se coborîse în el o căldură potolită, venită ca de departe.

— Cântaţi voi mai departe.

— Nu-l ştim, moş Damian. Nici n'am auzit vr'odată melodia aceasta.

— E şi grea de cântat. Pe vremuri o cântau bătrânii satului, împărţiţi în două tabere. Copiii n'o ştiau nici atunci. Da' colinda coborîrii Fiului lui Dumnezeu pe pământ?

— O ce veste minunată?

— Ei, de unde! Asta e din cărţi. O colindă care începe aşa (şi el iar îşi drese glasul şi începu)

— Asta-i seară, mândră seară
Eşi tu gazdă până' afară
De vezi pe Domnul Hristos
Cum coboară de frumos
Tot pe scară lemn de ceară
Tot arzând şi luminând

Melodia era mai uşoară decât cea dintâi, şi era de-o rară aromă veche. Dar moş Damian fu înecat de tusă, şi trebui să soarbă un pahar de vin.

— Ei, n'o ştiţi nici pe asta! Dar una care începe: Sus în deal la mănăstire, cânt'un popă din psaltire? Are o melodie cu întorsături pe cari nu mai mă încumăt să le încerc. Ehei, şi cum o mai cântam odată! In tinereţele mele am câştigat dragostea unei fete de popă pentru colinda asta!

Moş Damian tăcu şi căzu ca într'o visare. Lumina visării i se întipări pe faţă şi eu unul atunci am simţit mai întâi cât de frumoase sunt amintirile în sufletul unui bătrân. Părea că-i împrumută un nimb de sfinţenie.

Noi simţirăm, că moşul făcuse introducerea de pân' aici numai pentru a ne istorisi amintirea aceasta.

Şi nu se lăsă rugat.

— V'am spus, măi băeţi, că mai de mult marile praznice erau evenimentele vieţii noastre. Multe uită omul la bătrâneţe, şi ce a învăţat din cărţi, şi ce a pătimit în viaţă, pentrucă marile bucurii nu sunt legate nici de învăţat nici de lupta vieţii. Şi numai bucuriile ne rămân să ne lumineze în amurgul vieţii. Poate aşa e rânduiala lui Dumnezeu. Şi e bine aşa. Mai sorbi un pahar de vin auriu, îşi netezi mustăţile albe şi începu.

— Colinda asta care începe cu „Sus în deal la mănăstire", mi-a câştigat în zilele cele frumoase ale tinereţii dragostea unei fete. Eram pe-atunci în clasa a şaptea de liceu, şi eram în vacanţa de Crăciun, acasă. Pe vremea aceea Duminecile şi zilele de praznic noi studenţii — băeţi cu mustaţă toţi, — cât ţinea vacanţa, nu le prea petreceam acasă ci prin satele vecine, pe la preoţii, notarii şi învăţătorii cari aveau fete mari. Da' Crăciunul şi Paştile, nu s'a pomenit să lipsim de acasă.

In ajunul acelui Crăciun de care vă vorbesc, mă trezesc pe înserate cu Dumitru Neagu — fost preot în Răstoci, — unii l-aţi apucat — că se opreşte cu sania la poarta noastră.

El urma în anul al treilea al seminarului teologic, şi era ca şi logodit cu fata părintelui din Cozla.

La sunetul clopoţeilor ies eu la portiţă şi-l văd. El sări sprinten din sanie, îmi strânse mâna, eram prieteni buni şi cunoscuţi vechi.

— Ascultă Damiane", îmi zise. „Să vii cu mine până la Cozla". Il vedeam că era puţin îngrijorat.

— Dar, bine, omule, îi zic, cum să plec în ajunul Crăciunului? Ai înnebunit? Iată, au şi început colindătorii.

In vecini răsunau glasurile argintii ale copiilor care porniseră odată cu înserarea.

— Nu e departe. Intr'un ceas suntem acolo. Stăm două ceasuri, şi venim. Te rog să nu mai stai pe gânduri.

Prietenia adevărată nu ştie refuza. Pornii cu el cu sania.

Când ajungem în Cozla, satul mişuna de colindători, melodiile se împânzeau deasupra lui ca o reţea plutitoare.

In faţa casei preotului sluga rămase cu sania la poartă, după porunca lui Dumitru Neagu, iar noi intrarăm. Doi câini hăpăpieau în lanţuri. La fereastra dinspre curte a părintelui două rânduri de colindători isprăviseră chiar atunci. Din casă nu se auzi sunetul clopoţeilor dela poartă.

— Vino aici la fereastră. Colindăm şi noi aici, să nu ne ştie nime", îmi zise Dumitru.

El mă secundă, când începui cu glasul meu de-atunci colinda: „Sus în deal la mănăstire, cântă-un popă din psaltire". Nu o să mint spunându-vă că cei doi dulăi încetară de-a mai lătra, iar în casă, unde înainte se auzi mişcare şi râs, se făcu linişte. Colindătorii care isprăviră se opriră lângă portiţă. Cântam cu dulceaţă multă. Era şi melodia colinzii o minune.

Nu peste mult o frunte albă se lipi de geam, ochii negri, arzători, priviră în noapte o clipă, apoi fruntea se retrase. Neagu nu mai era sigur pe glasul care-i tremura, şi în curând încetă să mă secundeze. Şi am colindat singur până la sfârşit, într'o linişte mare. Apăruseră în răstimp la geam şi obraji fragezi de copii, şi barba popii.

Când intrarăm invitaţi de preoteasa furăm primiţi cu mare izbucnire de veselie. Popa ne strângea mâinile ca în cleşte. Iar fata cea mare, ca şi logodită cu Neagu, nu-şi mai lua ochii dela mine.

De unde să putem pleca peste două ceasuri! Eu a trebuit să colind toate colinzile pe care le ştiam, şi popa straşnic ne îmbia cu păhărele, iar fata nu-şi mai lua ochii dela mine. Neagu a cercat fel şi chip să lege vorbă cu ea, dar copila părea că visează: numai la mine se uita! Şi dorea să-i colind mereu. Dumitru, cum l-am înţeles, socotea să facă logodna în seara aceea, dar fata nu mai era a ei. Băgară de seamă şi părinţii şi Neagu, iar eu eram fericit, părea că plutesc în văzduh. Era o frumuseţă vestită fata aceea, Nastasia, şi se uita la mine ca la o minune, încât mi se aprindeau mereu obrajii de valul de sânge ce năvălea dela inimă.

Intr'o clipă folosi prilejul când Neagu era în vorbă cu popa şi preoteasa, se aplecă spre mine şi-mi şopti:

— Nu fac logodna cu Dumitru".

Ei, eram eu băiat în clasa a şaptea, îmi dăduse deasă mustaţa, şi totuşi, auzindu-i glasul m'am simţit fără puteri, şi n'am putut răspunde nimic. Nu ştiu ce-o fermecase din mine. Poate vocea. Dumitru era bun luger de fecior. Nu am ştiut până atunci ce-i farmecul iubirii, dar în seara aceia el radia, ca o aromă nevăzută din fiinţa acelei fete, ca nişte unde, şi mă ameţi de cap, în vreme ce-mi scoase şi bătăile inimii din regularitatea lor.

Am rămas până după miezul nopţii. Zadarnic: nu se puteau înfiripa nici cum vorbele de pregătire a logodnii. Vedeam că s'a neliniştit nu numai Dumitru, dar şi părinţii fetei, în vreme ce eu simţeam laţul tot mai strâns în jurul meu! Hei, ce laţ neasemănat întru dulceaţă şi bucurie.

Deodată Dumitru Neagu se mânie, nu mai voi să rămâie, şi pornirăm. Fata se ascunsese undeva într'o odae vecină.

Pe drum nici un cuvânt. Muţenie şi la mine şi la el. Dela o vreme el începu să ofteze rar şi greu. La despărţire îmi fu milă de el

— Aşa-ţi trebue, i-am zis; cine te-a pus să mă sileşti şi pe mine să nu petrec ajunul Crăciunului acasă? Dar n'avea frică! Nu mă pun în calea ta".

Şi, m'am ţinut de cuvânt. Dar lui i-au trebuit trei ani până a cucerit din nou fata, până m'a uitat pe mine... Eu însă n'am uitat niciodată farmecul deatunci.

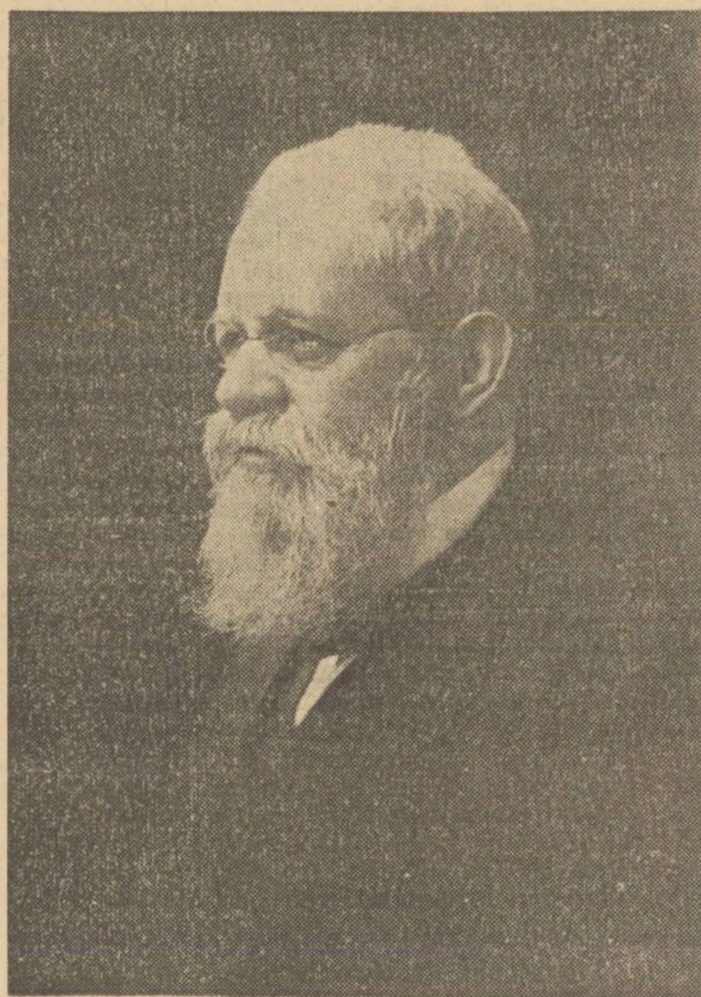
I. AGARBICEANU

O descoperire senzaţională de texte biblice

Până aproape de mijlocul secolului trecut, foarte puţine manuscrise vechi ale Bibliei au fost cunoscute. Cele mai faimoase şi nici acestea absolut complecte, erau aşa numitul Vaticanus din Roma (sec. IV) şi Alexandrinus din secolul V (care se află la British Museum). Fiecare manuscris reprezintă un text deosebit. Ele diferă de aşa numitul text bizantin, primit de biserica ortodoxă. Se înţelege că vorbesc aci numai de texte greceşti ale vechiului şi noului Testament. E curios că din textul ebraic nu s'a găsit până acuma un manuscris complect vechiu, ci numai două fragmente ale Pentateucului de pe la anul opt sute al erei creştine. Amândouă sunt acuma la British Museum, unul l-a obţinut direct şi celălalt se află tot acolo din colecţia mea.

Acum solul Egiptului, unde s'a crezut că erau numai morminte, s'a dovedit însă că e o comoară tainică de vechi literaturi, care au fost considerate pierdute cu desăvârşire. In mlaştinile Egiptului creşte o trestie cunoscută sub numele de papyrus. Din miezul acestei trestii s'au făcut fâşii, care au fost îmbinate şi legate laolaltă, apoi lustruite şi poleite, făcând un sul care ajunge câte odată până la zece metri şi mai mult. Pe aceste suluri vechii scriitori egipteni au scris cu multă îndemânare în hieroglife, cărţi întregi. Adeseori mai adăogau câte o ilustraţie cum se găsesc în renumita carte întitulată Cartea Morţilor, un fel de paşaport ce se punea în coşciug, ca să ajute mortului trecere uşoară prin vămile văzduhului, unde duhurile necurate îi pândeau sufletul.

M. Gaster

Asemenea *papyri* au fost găsite în diferite piramizi, în mormintele Faraonilor, şi ale multor fruntaşi ai imperiului egiptean din vremurile de demult.

La început, lumea se interesa numai de astfel de documente scrise cu semne hieroglifice, spre a înţelege viaţa şi cultura egipteană, credinţele şi obiceiurile învăluite în mister ale acestui popor.

Dar pe lângă aceste papyri, s'au mai găsit o sumedenie, în mare parte scrise în limba grecească vorbită atunci, căci sulurile acele de papyri se întrebuinţau cum întrebuinţăm noi astăzi hârtia, pentru toate tranzacţiunile vieţii omeneşti: scrisori, socoteli, etc. Lumea interesându-se numai de literatura egipteană, n'a luat în seamă această bogăţie extraordinară care se ascundea în foiţele sdrenţuite, găsite în mare număr în toate unghiurile Egiptului. Incetul cu încetul însă, lumea nvăţată care căuta urmele literaturii clasice greceşti şi ale helenismului, a descoperit în aceste fiţuici şi foi răsleţite o bogăţie fără seamăn. S'a descoperit, între altele, cartea pierdută a lui Aristoteles, „Politica". S'au găsit poezii de ale lui Herondas şi alte multe lucrări de o valoare nepreţuită. S'a descoperit limba vulgară grecească, şi astfel o chee pentru înţelegerea literaturii helenistice, mai ales a limbii biblice. S'a descoperit o literatură imensă magică, cu descântece şi vrăji care se aseamănă cu cele găsite şi pe la noi, cum se poate vedea în cartea lui Gorovei publicată de curând.

In Egipt, precum se ştie, nu plouă. Cele câteva picături care cad din când în când, se usucă aproape până ajung la pământ, şi astfel tot ce s'a scris pe papyrus numai dacă a fost acoperit cu o pătură de nisip, s'a păstrat nevătămat până în ziua de azi. In alte ţări, dacă se înmormântează ceva, pământul fiind umed, putrezeşte, şi asta este probabil cauza dispariţiei textelor vechi ebraice ale Bibliei, căci îndată ce s'a găsit acolo vre-o greşeală, au fost înlăturate şi îngropate.

Iată acum că au eşit din mormântul lor, în care au zăcut cel puţin 1500 ani, fragmente din Biblia grecească a vechiului şi noului Testament. Ştirea aceasta, care s'a dat lumii pentru întâia dată în ziarul „Times" din 21 Noembrie, de către Sir Frederick Kenyon, fostul director al lui British Museum, a produs o senzaţie extraordinară. Impresiunea nici nu se poate descrie. Se părea că s'au sguduit temeliile ştiinţei biblice. Rezultate noi se aşteaptă acum de la această descoperire. Căci orice s'ar zice, Biblia tot rămâne baza propăşirii şi civilizaţiei omeneşti.

Se ştie că pe la mijlocul secolului al doilea înainte de era modernă, Biblia a fost tradusă în greceşte. Nu repet aci legenda despre minunea ce s'a întâmplat cu această traducere în Alexandria, căci socotesc că am demonstrat lipsa ei de bază istorică. Oricum, această Biblie grecească a devenit baza Creştinismului. Importanţa acestei vechi traduceri e destul de bine cunoscută, atât pentru restabilirea textului original ebraic, după care s'a făcut traducerea, dar şi forma ce a dobândit în cursul veacurilor prin adaose şi lipsuri. Şi mai important este faptul că până acum nu s'a cunoscut un text din Noul Testament, scris original în greceşte, sau cel puţin primit de biserică în această limbă, mai vechiu de secolul V. Iată acum că s'au găsit fragmente scrise pe papyrus, conţinând părţi însemnate din Vechiul Testament, dar şi mai însemnate din Noul Testament. Fiecare cuvânt, ba chiar fiecare slovă îşi are însemnătatea ei, din punct de vedere dogmatic şi istoric. Până azi nu s'a stabilit un text autentic al Testamentului Nou, şi iată că texte cu o sută sau două sute de ani mai vechi decât cele cunoscute până acum, răsar din solul Egiptului.

Un domn Chester Beatty, care adună manuscrise ilustrate şi alte obiecte de artă, a căpătat din Egipt 190 de foi pline cu texte biblice. Locul unde s'au găsit n'a fost destăinuit. Trebue să fi fost un număr mai mare de foi, căci unele au ajuns până la Michigan în America, altele sunt probabil în mâna unor persoane private, care încă nu şi-au dat seama de ceiace au cumpărat. Aceste foi trebue să fi făcut parte dintr'o bibliotecă a unei monah sau sihastru într'o chilie părăsită. Sir Frederick Kenyon, unul din cei mai mari papyrologi a examinat aceste foi cu deamănuntul şi a căutat să determine vechimea lor şi data scrierii. Cea dintâi surprindere a lui a fost că nu avem aci a face cu un sul, ci pentru întâia dată cu o carte cu file. Până acum nu se ştia când a început lumea să scrie pe foi. Nu se cunoştea un text mai vechiu de secolul patru. Aci însă avem texte din secolul al doilea. Volumul se compune din mai multe părţi luate din alte volume, foi scrise din secolul al doilea, până în secolul al patrulea, sau până la începutul secolului V.

Nu voi da aci toate detaliile. Ajunge să spun că din vechiul Testament s'au păstrat părţi scrise în secolul al doilea sau al treilea, cuprinzând părţi din Pentateuch, din Isaiah, Eremia şi Ezechiel, şi o mare parte din Daniel. Fiecare scrisă de diferite mâini, iar din noul Testament — părţi foarte importante şi vechi, mai ales Luca din secolul al treilea, apoi Faptele, diferite Epistolii. Mai toate sunt în stare proastă, foi rupte sau terfelite. Aceia care găsesc astfel de manuscrise sunt învăţaţi să rupă foile sau să scoată foi de la mijloc sau să le vândă. Astfel îşi lua fiecare partea sa de câştig fără ceartă, dar manuscrisul suferea. Deaceia cine ştie unde au ajuns bucăţi din această colecţie. Totuşi e nădejde că se vor complecta cel puţin foile date acum în vileag.

Mai rămâne să pomenesc că s'a găsit o mare parte din textul grecesc al faimoasei cărţi apocrife a lui Enoch.

Cititorii care nu s'ar prea interesa de astfel de descoperiri, s'ar putea întreba ce interes au pentru literatura română. E adevărat că ne desparte aproape o mie cinci sute de ani de vremea când au fost copiate. Dar Biblia românească pe ce se bazează? Nu ştiu dacă s'au făcut cercetări asupra izvorului tuturor cărţilor biblice din limba română, căci depinde foarte mult de felul cum a înţeles traducătorul textul din care a tradus cartea. Nu ajunge să spunem că au fost traduse din limba slavonă sau greceacă, trebue să se ştie anume de care text s'a folosit traducătorul. Las la o parte deocamdată Psaltirile de care mă voiu ocupa altădată. Vorbesc de textele Vechiului şi Noului Testament, adică de Noul Testament publicat la Belgrad, şi mai ales de Biblia cea mare, publicată la Bucureşti la 1688, şi Evangheliile publicate tot acolo, în două coloane, româneşte şi greceşte. Nu e aici locul să discut legătura între acestea din urmă şi Noul Testament mai sus pomenit. Dar din ce text a fost tradus vechiul Testament? Se pare din greceşte şi fără îndoială după textul primit de biserica ortodoxă bizantină. De aci se nasc multe probleme. In ce legătură stă acest text cu manuscrisele cele vechi? Avem oare aci un text deosebit şi ce valoare are faţă de tradiţia veche descoperită acum în aceste fragmente? Foarte mult depinde în înţelesul Bibliei de textul original. Un studiu mai amănunţit în comparaţie cu acel text, ne va arăta îndemânarea autorului şi ne va ajuta să eliminăm greutăţile de care ne isbim în acele traduceri. Oricât de frumoasă ar fi limba din Biblia din 1688, şi nimeni nu o poate tăgădui, totuşi e necesar să avem şi o traducere exactă a vechiului text, plin de savoarea primilor credincioşi.

M. GASTER

DE SARBATORI

citiţi numerele speciale de Anul Nou ale revistelor

REALITATEA ILUSTRATA
40 pagini tipărite la *Tiefdruck Fotorotogravură* cu 2 mari suplimente gratuite. *Preţul 15 Lei.*

MAGAZINUL
minunat ilustrat şi cu un material senzaţional 120 pagini. *Preţul 40 Lei*

CINEMA
48 pagini, cu ilustraţiuni şi reportaje senzaţionale din lumea cinematografică. *Preţul 15 Lei.*

LECTURA
Floarea literaturilor străine, un roman complect *Preţul 5 Lei.*

BIBLIOTECA DIMINEAŢA
Peste 150 volume apărute, opere alese din cei mai mari scriitori. *Preţul 6 şi 8 lei volumul*

RADIO ŞI RADIOFONIA
Cu un cuprins excepţional de bogat cu materie informativă şi technică, cu 40 pagini. *Preţul Lei 15.*

CITIŢI AZI:
LECTURA No. 360
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
ANDRÉ BE..NIS
GELOZIA MAIMUŢEI
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Pierre Benoit şi filozofia aventurii

Sunt printre acei — foarte mulţi — care iubesc romanele lui Pierre Benoît, şi printre acei — mult mai puţini — cărora nu le e ruşine s'o spună.

Imi plac poveştile acestui scriitor francez nu numai pentru că ele se citesc dela început până la sfârşit pe nerăsuflate, ci şi pentru un alt motiv, ca să zicem aşa mai „intelectual".

Romanul lui Benoît este adevăratul roman de aventuri. „Cei trei Muşchetari" ai lui Dumas sunt roman de aventură într'o mult mai mică măsură. Nu trebue să confundăm aventura cu romantismul. Romantismul este o simplă calitate a întâmplărilor; aventura e o categorie a vieţii.

Intr'adevăr, cum remarcă subtilul filozof Simmel, diversele conţinuturi ale vieţii noastre se pot desfăşura în două chipuri: sau ca un inel prins la cele două capete în lanţul general care constitue ansamblul vieţii noastre, sau ca satelitul desprins de astrul originar şi formând o existenţă autonomă, dependentă totuşi de totalitatea universului. In cazul din urmă, când o serie de sentimente şi acţiuni ale noastre le trăim ca ceva oarecum izolat faţă de ansamblul curent al vieţii noastre, numim aceasta aventură. Sau, ca să întrebuinţez o altă comparaţie a lui Simmel, aventura este, faţă de restul vieţii noastre, ceiace un organism animal e faţă de mediul exterior. E, desigur, legat de el; dar ceiace e mai ales izbitor e autonomia lui, faptul că e oarecum împins de o forţă proprie, izvorâtă din interior. Asta spre deosebire de un corp anorganic, care e un simplu şurub de legătură între mai multe piese care compun universul înconjurător.

Acum putem înţelege: de ce o aventură se caracterizează prin aceea că are un început şi un sfârşit, şi, în al doilea rând, de ce un acelaş conţinut de viaţă, aceleaşi conduite şi aceleaşi credinţe pot fi sau nu obiectul unei aventuri după cum sunt legate „organic" sau „mecanic" de ansamblul vieţii noastre.

Aşa dar caracterul de „aventură" nu depinde atât de natura faptelor pe care le conţine, cât de orientarea lor faţă de totalitatea vieţii.

Şi înţelegem de asemenea pentru ce simplul fapt că într'o carte e vorba de lupte cu săbii, crime, revoluţii, etc. nu conferă operei titulu de „roman de aventuri". Şi invers: de ce personagii foarte banale, un şef de birou bunioară, făcând lucruri foarte prozaice pot alcătui obiectul unui adevărat roman de aventuri. Şi poate mai ales în asemenea poveşti esenţa aventurii, tocmai pentrucă e despuiată de orice romantism, apare mai evidentă.

Am avut această impresie cetind ultima carte a lui Pierre Benoît, „Le déjeuner de Sousseyrac". E vorba de un tânăr impiegat de minister care călătoreşte, în timpul concediului său de vară, şi se opreşte într'un sat în care copilărise şi pe care nu-l mai văzuse de când avea 8 ani. In satul acela nu mai supravieţuia nimeni din cei pe care el putuse să-i fi cunoscut. Afară de asta locuitorii de acolo erau oameni complect neinteresanţi, meschini, avari, mărginiţi, — toţi, inclusiv tânăra doamnă foarte pozitivă de care el se îndrăgosteşte. Dar nu amorul lui are importanţă aci. Farmecul poveştii este că tânărul acesta, pentru motive care ţineau de o moştenire bizară şi un testament ce i se păruse cam neverosimil, nu se mai întoarce la Paris, şi începe să trăiască, o lună întreagă, acolo în sat, sub un nume de împrumut. Luna aceasta este ca o bucată desprinsă categoric şi brutal din viaţa lui curentă, o bucată detaşată şi autonomizată oarecum faţă de totalitatea biografiei lui. Intr'un cuvânt, avem aci forma de existenţă a aventurii pure, şi cu atât mai savuroase cu cât nu e vorba într'însa nici de expediţii călări, nici de focuri de revolver, nici de sentimente mai mult sau mai puţin sublime. Toate evenimentele sunt cotidiene şi cenuşii. Dar forma lor este aceea a aventurii tip. Iată de ce „Le déjeuner de Sousseyrac" ar putea fi citată în cărţile de Poetică şi Estetică literară ca modelul perfect al genului „roman de aventuri".

Şi spuneam mai sus că aventura se caracterizează prin aceea că are început şi sfârşit, ambele net demarcate. Deaci — spune Simmel — afinitatea „profundă care există între, aventurier şi artist precum şi atracţia pe care artistul o simte pentru aventură; căci este de esenţa operii de artă de a decupa o bucată izolată din seriile infinit continue ale lumii şi ale vieţii, de a-i da o formă care îşi e suficientă ei însăşi, şi care e menţinută ca de un centru interior".

In privinţa aceasta, „Le déjeuner de Sousseyrac", ca de altfel aproape toate romanele lui Benoit respectă regula genului. Eroul ne este prezintat la început în exerciţiul funcţiunii sale de mic-burghez pârlit şi fără pretenţii (tânăr profesor-meditator, ofiţer inferior, subşef de birou); apoi, fără voia lui, aproape contra voii lui, este deodată svârlit într'o serie de întâmplări care n'au nici-o legătură „organică" cu biografia lui normală. Insfârşit, aventura nu trebue să coincidă cu sfârşitul cărţii. A avut un început clar, va avea şi un sfârşit net. Eroul este repus în papucii existenţii sale normale şi durabile. Ceiace dă şi mai mult relief aventurii, plus o notă de tristeţe şi regret care adaogă la farmecul cărţii.

In „Le déjeuner de Sousseyrac" Benoît a fost încă şi mai ingenios. Eroul a fost tras pe sfoară în mod grosolan de către eroină, din care cauză îşi reintegrează biografia sa un moment părăsită. Intretimp însă au survenit anumite evenimente care fac ca tânărul subşef de birou să fie avantajat în fericirea lui de pe urma faptului că nu ştie că a fost mistificat. Ceia ce dă povestii un desnodământ neaşteptat, original şi cât se poate de graţios.

Şi ca să termin, declar că voi ceti totdeauna, ca ceva de foarte bună calitate, romanele lui Pierre Benoît.

D. I. SUCHIANU

NEGUSTORI DE FEMEI

D-na Alexandrina G. Cantacuzino, consilieră comunală şi preşedinta „Societăţii Ortodoxe a femeilor române" a denunţat în Consiliu că în portul Constanţa s'a prins un transport de carne vie destinat caselor de toleranţă din România.

Despre această problemă se ocupă d. Dinu Dumbravă în interesanta şi documentata sa lucrare *„Negustorii de femei"*, care a apărut azi şi care cuprinde cele mai senzaţionale revelaţiuni asupra traficului de carne vie în Capitală şi provincie.

Broşura elegant tipărită, bogat ilustrată şi cu coperta în culori se găseşte la toate librăriile şi depozitele de ziare din ţară. Preţul Lei 20.

„Aş vrea să ştiu"

I. PIETREANU-P. NEAMŢ.

Ce e „zidul plângerilor" din Palestina ?

Zidul plângerilor, mărul discordiei între Arabi şi Evrei în Palestina şi care a provocat ultimele pogromuri din aceste ţinuturi, — este ultima rămăşiţă din faimosul templu, construit în antichitate de regele Solomon, la Ierusalim. Se ştie că împăratul roman Titus, a incendiat acest templu în anul 70 d. Chr., cu ocazia cuceririi Ierusalimului.

„Zidul plângerilor" este format din blocuri mari de piatră, suprapuse.

Evreii din toate ţările obişnuesc să se adune în anumite epoci, înaintea acestui zid, plângând gloria trecută a Ierusalimului şi profanarea templului. Deaci vine de-altfel şi denumirea de zid al „plângerilor".

G. TURCU-CĂLĂRAŞI.

Ce se înţelege prin „poezia gnomică"?

Poezia gnomică (cuvânt derivat de la grecescul gnomé=sentinţă) reprezintă un gen de literatură poetică, dominată de sentinţe şi maxime morale şi filosofice, cum este d. ex. cazul literaturii lui Pitagora sau parabolele şi prevestirile Evangheliei.

Exemplele cele mai strălucite ale poeziei gnomice le constitue desigur faimoasele poeme epice sanscrite: „Mahabharata" şi „Ramayana" (sec. XVI în. de Chr.). In general literatura indiană a fost foarte bogată în acest gen de producţii, pe care le-a cultivat din cea mai îndepărtată antichitate până în veacul XVI al erei noastre.

UN CITITOR CURIOS-LOCO.

a) Este adevărat că şi corpul omului emite unde?

Este un fapt ştiinţific bine cunoscut că organismele vii emit radiaţii calorifice.

Pe de altă parte, s'a dovedit că travaliul, fie muscular, fie cerebral, poate produce anumite unde electromagnetice, analoage cu oscilaţiile hertziene, folosite în T. F. F.

Mecanismul intim al acestui fenomen, precum şi legea de variaţie a emisiunilor în raport cu condiţiile care le determină, nu sunt însă bine cunoscute.

Se pare că factorul fiziologic individual (gradul fluxului nervos, sensibilitatea proprie etc.) joacă un rol de seamă în această direcţie.

b) Ce fapt ştiinţific a impus ipoteza eterului?

Eterul, considerat ca mediu de propagaţie a diverselor radiaţiuni şi dotat cu cele mai neverosimile şi mai contradictorii atribute (fluid imponderabil, elastic, răspândit pretutindeni) a fost impus de necesitatea de a explica mecanismul de propagaţie a luminii. Intr'adevăr, dacă admitem că lumina este o stare de vibraţie, care se propagă de la sursa luminoasă până la ochiul nostru, suntem conduşi în mod necesar să presupunem că spaţiul ce separă astrele cereşti, de la care primim lumină (în speţă, soarele) de atmosfera terestră nu este absolut vid, ci impregnat cu un fluid elastic, capabil să vibreze şi să transmită din aproape în aproape aceste vibraţii.

Căci nu se poate concepe în nici un caz o mişcare vibratoare, fără un suport intermediar. Aceasta este geneza ipotezei eterului, ipoteză, care a suferit de-altfel corecţiuni fundamentale, prin cercetările fizicei moderne şi în special, în urma rezultatelor monumentalei teorii a relativităţii înfăţişată de Einstein.

M. POPEA-PLOEŞTI.

Scepticismul în filosofie este o doctrină sau o simplă atitudine?

Scepticismul este o atitudine, derivată dintr'o doctrină.

Atitudinea: să examinezi totul fără să tragi nici o concluzie.

Doctrina: afirmaţia că nimic în lume nu prezintă o certitudine absolută, că totul e îndoelnic şi ca atare, spiritul trebue să rămână în suspensie.

Astfel sofiştii, care pretindeau, cu Protagoras, că omul este măsura tutulor lucrurilor, erau sceptici;

iar Pyron, care a sistematizat toate obiecţiunile aduse împotriva mărturiei simţurilor şi raţiunii, este un sceptic prin excelenţă.

Filosoful sceptic Agrippa reduce cauzele, care pot suspenda judecata noastră, la următoarele cinci cazuri fundamentale:

1) Contrazicerea judecăţilor omeneşti, 2) relativitatea concepţiilor noastre, 3) prelungirea la infinit a demonstraţiilor, 4) caracterul ipotetic al raţiunii, care nu poate reuşi să-şi probeze propria ei legitimitate, 5) cercul viţios inevitabil, întrucât orice lucru demonstrat se bazează întotdeauna pe ceva indemonstrabil.

Forma modernă a scepticismului este aşa numita *relativitate a cunoştiinţei omeneşti*, în sensul că o cunoaştere a lucrurilor *în sine* ne scapă, dat fiind caracterul esenţialmente subiectiv al facultăţilor noastre de cunoaştere.

In Editura „ÇUGETAREA" a apărut

FRATE ŞI SORĂ

de LEONHARD FRANK

Romanul acesta, în care e descrisă iubirea incestuoasă dintre un frate şi o soră, a fost primit cu mari elogii de presa străină, iar apariţia lui în româneşte constitue un eveniment literar

UN RECORD al LIBRĂRIEI rămâne

„MEDICUL NOSTRU"

Un volum de 600 pagini cu 210 ilustraţii în text, legat în pânză, cuprinzând, sub formă de dicţionar, o descriere a tuturor boalelor cu mecanismul, simptomele, cauzele şi tratamentele cele mai moderne.

15 specialişti fruntaşi ai medicinei române au colaborat la această enciclopedie care pe lângă bogatul material medical conţine şi adevărate studii de psichologie, sociologie, asistenţă socială, pedagogie şi psychanaliză.

Volumul a fost redactat sub îngrijirea generală a Doctorului YGREC. Preţul 150 lei ex.

Cronica Sahului

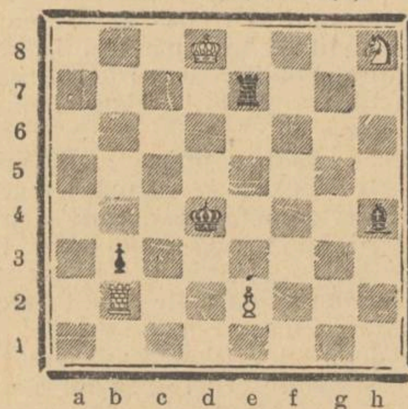
PROBLEMA No. 423

de **dr. L. Lazarus**, Budapesta.

(inedită)

Negru:

Rd4, Té7, Nh4, Pb3 (4).

Alb:

Rd8, Tb2, Ch8, Pé2 (4).

Mat autor în 3 mutări,

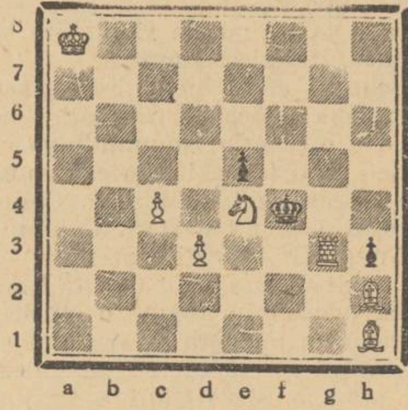
PROBLEMA No. 424

de **Alexandru Nagy**, Bucureşti.

(inedită)

Negru:

Rf4, Pé5 şi h3 (3),

Alb:

Ra8, Tg3, Cé4, Nh1 şi h2 Pc4 şi d3 (7).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 195

Jucată de curând în concursul naţional rus.

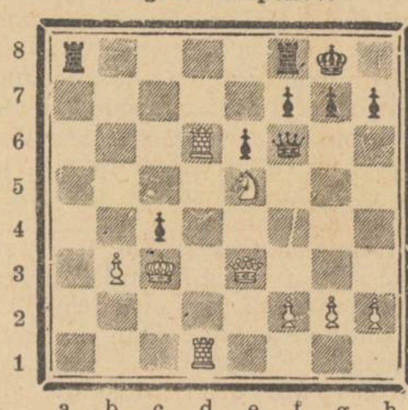
Alb: Kahn. **Negru: Stepenov.**

Apărarea franceză

1. é2—é4, é7—é6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, d4×é4; această apărare crută pe negru de multe griji şi e din această cauză preferată în prezent. 5. C3×é4, Nf8—é7; 6. Ng5×f6, Né7×f6; 7. Cg1—f3. Cb8—d7; 8. c2—c3, 0—0; 9. Dd1—c2, é6—é5; 10. 0—0—0, é5×d4; 11. Cé4×f6+, desvoltă pe adversari, mai bine ăr fi fost C×d4, 11...., Dd8×f6; 12. Td1×d4, Cd7—é5; 13. Nf1—d3, şi acum alb ar fi trebuit să schimbe caii. 13...., Cc5×d3+; 14. Dc2×d3 Nc8—é6!; foarte tare, căci alb neputându şi apăra pionul atacat prin R—b4 (deoarece ar urma Nf5), e nevoit să-şi slăbească aripa regelui. 15. b2—b3, ceva mai bine ar fi fost a3; mutarea din text dă negrului posibilitatea unui asalt cu pionii care decide în puţine mutări partida în favoarea sa. 15 ..., c7—c5; 16. Td4—d6, a7—a5; 17. Th1—d1, a5—a4; 18. Rc1—b2, b7—b5!, 19. Dd3—é3, la D×b5 ar fi urmat a3+!; Rc2, Nf5+ şi negrul câştigă. 19...., b5—b4; 20. Cf3—é5, b4×c3+; 21. Rb2×c3, a4×b3; 22. a2×b3, c5—c4! o frumoasă mutare decizivă: pionul atacat nu poate muta

Situaţia partidei după a 22-a mutare a negrului.

Negru: Stepenov.

Alb: Kahn.

(căci ar urma Ta3+) şi e deci pierdut, ceeace asigură negrului victoria 23. Dé3—d4, c4×b3; 24. Cé5—c6, Df6—g5; 25. g2—g3, Tf8—c8; 26. f2—f4, Dg5—h5+; 27. Rc3—d3, Tc8×c6; 28. Td6×c6 Da5—b5+; 29. Tc6—c4, Né6×c4+; 30. Dd4×c4, Ta8—d8+; 31. Rd3—é3, Db5—é8+ şi alb abandonează.

ŞTIRI

Colaboratorul nostru, talentatul problemist şi bun jucător de şah A. Nagy redactează o nouă rubrică de şah în ziarul maghiar „Bukaresti Magyarság" din Capitală.

CORESPONDENŢA

D. C. D. — *Constanţa*. Problema d-v. inedită e încă în cercetare. Dacă o vom găsi corectă, o vom publica. Mai trimeteţi.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

Curiozităţi

Lojă reţinută din... 1781

La 20 Decembrie 1781 s'a contractat la Paris, între ducele de Choiseul şi o trupă de actori, vânzarea unui teren pentru înălţarea unui teatru. In contract, ducele şi ducesa de Choiseul şi-au rezervat *pe veci* o lojă de opt persoane, de dimensiuni bine precizate, situată lângă loja regelui. In caz de mutare în alt teatru, trupa se obliga să păstreze neatins dreptul acesta al ducelui. Clădirea ridicată pe terenul în chestiune nu mai există. In locul ei a luat fiinţă mai întâi Opera Comique, unde trupa şi-a continuat activitatea. In urmă, Opera Comique a ars, Franţa a trecut prin mai multe revoluţii, clădirea teatrului s'a reconstruit, trecând cu vremea în proprietatea republicei franceze. Moştenitorii ducelui pretind însă respectarea contractului din 1781, aşa că republica trebue să le ţină la dispoziţie o lojă de opt persoane în faţa lojei preşedintelui republicii, deoarece Franţa nu mai are rege. In 1882 guvernul încercând a scutura acest jug, moştenitorii Choiseul au făcut proces şi l-au câştigat. In 1887, unul din moştenitori, contele Fitz James, observând că loja n'are dimensiunile cerute, a câştigat pe cale de proces despăgubiri în sumă de 11.000 de franci. Loja există şi azi. Cheia o are ducele de Marmier, care se foloseşte destul de des de acest drept — etern — al familiei Choiseul.

Rodolphe Kreutzer

Se împlinesc 100 de ani de la moartea violonistului Rodolphe Kreutzer, căruia îi este dedicată sonata cu acelaş nume a lui Beethoven. In cunoscuta scriere „Sonata Kreutzer" a lui Tolstoi, personagiul principal — gelos de artistul pe care-l acompaniază la pian nevastă-sa — exclamă: „Ingrozitoare muzică! Se zice că muzica înalţă. Fleacuri! Ea te transpune numai într'o stare sufletească străină, aceea în care se găsea compozitorul în momentul inspiraţiei. Pentru compozitor, starea aceasta sufletească avea un înţeles, pentru mine e ceva străin însă, fără rost. Nu e permis nimănui să-şi hipnotizeze semenii şi să le aducă la asemenea paroxism sentimentele". Când a compus această sonată, Beethoven nu era însă în starea de spirit care poate împinge la gelozie şi la omor, cum credea personagiul prin gura căruia glăsueşte Tolstoi. Muzica nu exprimă acelaş lucru pentru toată lumea, efectul ei e în funcţie nu numai de muzicant, ci şi de ascultător. Sonata lui Beethoven a fost dedicată la început unui... mulatru, violonistul George Bridgetower, despre care s'a crezut un timp c'ar fi originar din coloniile engleze, dar care se născuse de fapt în Galiţia. Când a cântat Beethoven pentru prima oară în public sonata aceasta, a fost acompaniat la vioară de Bridgetower. Mai târziu s'a certat cu dânsul şi şi-a dedicat sonata viitorului Rodolphe Kreutzer, care în ciuda numelui său german, era francez sadea, născut la Versailles, solist în orchestra Operei Mari din Paris. Kreutzer s'a distins şi ca compozitor; a scris 40 de opere, care s'au reprezentat cu succes, dar mai târziu au fost date uitării. Muzica cea mai însemnată a lui Kreutzer sunt cele 40 de etude clasice pentru vioară, devenite azi material indispensabil pentru studiul viorii. Kreutzer mai era şi un mare descoperitor de genii. El i-a deschis porţile Operei Mari din Paris micului Liszt, care la 14 ani era copilul răsfăţat al saloanelor pariziene. Singura operă compusă de Liszt (Don Sancho) s'a reprezentat în 1825 — pentru prima şi ultima oară — la Opera Mare din Paris sub bagheta lui Kreutzer.

Pirandello contra... Pirandello

Venit la Paris să asiste la premiera piesei lui, „Omul, bestia şi virtutea", Pirandello a lansat un fel de manifest, o proclamaţie de poet, care ţine cu tot dinadinsul să se apere contra deşertăciunilor celebrităţii, contra propriei sale opere de până acum. Numele lui Pirandello este azi un fel de simbol, o parolă. Soarta aceasta, care pe orice scriitor de mâna a doua l-ar încânta, pe el îl revoltă. Oricum ar evolua de azi înainte Pirandello, oricât s'ar abate opera lui viitoare dela standardul său actual, publicul cel mare, critica, literatura în genere, vor vedea într'însul numai pe creatorul dramei „Şase persoane caută un autor". In manifestul din Paris Pirandello spune:

„Nu există scriitor mai puţin celebru decât scriitorul celebru. Căci pricina celebrităţii sale este rareori cunoaşterea amănunţtă a operei lui. Celebritatea asta ţâşneşte într'o bună zi, fără veste, nimeni nu ştie cum şi de ce *numele* autorului se deslipeşte de opera lui, capătă aripi şi se avântă în depărtări. Numele! Dar operele au o substanţă mai consistentă. Ele nu pot zbura, ci păşesc încet — fiecare în parte — pe calea spinoasă spre adevărata preţuire. Numele însă tae vuind văzduhul şi cu el câteva idei abstracte, sforăitoare, două-trei teorii rău înţelese, câteva etichete. Publicul are deci faţă de mine idei preconcepute. El aşteaptă mereu teorii abstracte despre realităţi şi ficţiuni, păreri abstruze despre noţiunile: individ şi relativitate. Asta mi-a fost soarta din clipa în care „numele" meu şi-a început zborul. Culmea e că numele ăsta nici nu-i al meu! Azi el nu e decât radicalul unei ficţiuni: „Pirandelismul". In numele operei mele, mă revolt contra acestui fel de faimă! Mai mult: declar că-mi voi schimba în curând numele. Voi reda imaginaţiei mele poetice libertatea; când mi-am scris operele, libertatea a fost bunul meu cel mai sfânt, şi vreau să-i gust binefacerile până la capăt, adică până în clipa când fantazia îmi va dărui viziunea adevărului, iar spiritul adevărata *idee*".

Iată-l deci pe autorul celor „Şase personagii în căutarea unui autor" pedepsit: a vrut să cerceteze adâncurile inconştientului şi îndrăzneala asta l-a transformat într'un „autor celebru în căutarea unui nume obscur".

Cărţi şi Reviste

TABLETE: Syphilis

Reversul divinului amor merită un nume atât de frumos. In trei silabe sunătoare ca nişte vocale de nai, însă câtă tragedie şi mai ales cât satanism! Diavolul, împlinitorul voilor lui Dumnezeu urmăreşte pe Adam cu ferocitatea lui subtilă şi după ce pomul din Paradis, pierzându-şi fructele s'a uscat. Pentru această fragilă creatură a divinului dragostea, acordată şi florilor, constituie o pedeapsă. Omul trebuia să guste cu cumpătare, adică, adevărat, cu o linişte şi cu o sobrietate calculată, care exclud pasiunea, condiţia permanentă a oricărui fel de iubire. Adam părea destinat în proiectele iniţiale, să iasă din natură, să fugă din priveliştea ei, să se ferească de toate câte fac viaţa bună de trăit. Inainte de existenţa contabilităţilor simple şi duble, strămoşul nostru cu o coastă ruptă, trebuia să devie şi să rămâie un contabil strict.

Ar fi de cercetat dacă sifilisul s'a ivit într'a doua generaţie de oameni sau mai târziu, şi dacă nu cumva Cain a fost primul client al tratamentului cu hydrargir. In orice caz, medicul de acord câteodată cu Dumnezeu, care a zămislit o Evă virgină, ne învaţă că în dragoste se pedepseşte mai mult forma decât realitatea, bărbatul fiind constrâns la castitate, la căsătorie şi monogamie. Trei, patru idile în viaţa unui flăcău, în loc de o însurătoare cu fată luată de la părinţi, odată cu scoarţele în căruţă, sunt susceptibile de spirochet...

Sifilisul a început, este sigur, odată cu muzica şi cu dansul, odată cu meşteşugirea cuvintelor şi a cântecului, în ceasul de total desinteres şi de entuziasm al celulei, de uitare şi de zbor. El e pauza şi contrapondecea tuturor acţiunilor de risc şi jertfă ale omului muncit de o taină, de o patimă, de o idee, numai că distribuit variat în vocabular. Dacă în dragoste, consecinţa este nebunia, în alpinism e prăpastia şi în aviaţie deschilibrarea: tot o moarte accidentală grăbeşte sfârşitul omului care a părăsit canonul confortabil al contabilităţii.

Dar consideraţiile asupra firii drăceşti a morbului, fotografiat în vre-o 70 de atitudini şi personalităţi variate pe filmul de laborator, vor rămâne în beletrismul medicinii. Socialmente, spirochetul reprezintă deficitul naţional şi viermele lui nevăzut cariază sănătatea poporului, îi disolvă creerul, îi tâmpeşte bucuria. Oricare ar fi într'o bună zi nivelul intelectual şi sufletesc al naţiei, viaţa cere soţi voinici şi copii frumoşi. Tabloul care va reprezinta între vitele înjugate şi între uneltele uzinii, familia clasică a pruncului adăpat la sânul tânăr cu laptele bunelor vestiri, va fi întotdeauna cel mai preferat pe păretele judecăţii din urmă.

In România, sifilisul concurează în belşug porumbul. Afară de invitaţiile lipite în interiorul vespasianei, cu adresa unei tejghele medicale, unde bolile sunt vindecate în 24 de ore, nicio manifestare publică nu aduce aminte cetăţeanului că el trăieşte o criză mai amară decât a banului şi a muncii. Ziarele se consacră exclusiv unui spirochet evoluat, care nu se mai numeşte cu numele lui şi medicii, divizaţi între politică şi raclaj, se dovedesc preocupaţi de problema milionului rapid şi a carierei fulgerătoare. Laboratorul şi problematica umană a medicinii au rămas atributele unei elite, blazoanele unei aristocraţii ştiinţifice care nu mai au cu medicii practici decât aderenţele unui sentiment de dispreţ.

In seceta propagandei de pază şi de sănătate, două cărţi ale d-lui dr. Aurel Voina, docent universitar: *Prostituţia şi boalele venerice în România* şi complementul ei: *Combaterea boalelor venerice*, două cărţi care se citesc ca nişte mănunchiuri de poeme. Prezintate estetic şi estetic scrise, metodic întocmite, armonic stilizate, ele satisfac la maximum biblioteca omului de gust şi a cărturarului dificil. De câte ori ia forma literaturii, adeseori lipsită de conţinut, documentul e mai bun decât poemul şi romanul şi decât toată literatura, supusă efectelor de jonglerie, afişate bombastic.

Acţiunea literară a doctorului Voina se inspiră din cele două date esenţiale ale problemei: fereala de sifilis, care poate devasta energia şi speranţa ca un incendiu total şi brusc şi vindecarea lui, atunci când inatent, cetitorul a călcat în foc, sedus de o flacără azurie. Medicul de obicei, când se apucă de propagandă, se pricepe la ipocrizie ca un abate: el exagerează cumplit răul pe care va fi chemat să-l combată contra unui onorar suficient chibzuit — şi nu lasă loc în compoziţiile lui adeseori de agramat, niciunei posibilităţi. Sinuciderile frecvente din rubrica faptelor diverse, datorite unei „boli incurabile", indică pe un fost bolnav, demoralizat de un medic imbecil. Doctorul Voina are desinteresul profesional şi sinceritatea ştiinţifică să afirme vindecarea sifilisului ca un rezultat banal, intrat în practica normală a terapeuticei.

E o noţiune, pe care literatura medicală şi-a rezervat-o şi o refuză. Un sifilitic e tratat îndeobşte ca un bolnav fără speranţă la vindecare, cu toată pilda deajuns cunoscută, că bolnavii trataţi au putut să recontracteze boala în faza ei incipientă. Medicii milionului cu orice preţ au învăţat în toate nuanţele ei aplicarea dubitativelor *poate* şi *nu se ştie*, care stau spânzurate 50 de ani de-asupra capului nefericiţilor clienţi: seringa trebuie să funcţioneze ca un ac de cusut. Am relatat odinioară într'un ziar, cazul unui medic care îşi tratează clienţii cu apă distilată; şi am mai relatat, mai târziu, după ce articolul nostru de revoltă a fost citit în lumea medicală, consecinţa lui sugestivă; anume că un singur medic ne-a întrebat: „Cum se numeşte acest bandit?"

Doctorul Voina are nobleţea de a vorbi clar cu cititorii d-sale şi de-a nu le ascunde nimic. Scrierile acestui doctor le aduc optimismul, de care bolnavul are cu atât mai utilă nevoie, cu cât e mai probat. In cinci ani de luptă cu condeiul, medicina belgiană a cunoscut satisfacţia să vadă sifilisul scăzând cu o rapiditate comparabilă numai cu puterea de izbucnire şi de întindere a unei maladii — iar după alţi doi ani medicii din Bruxelles vorbesc, în ceeace priveşte Belgia, despre sifilis, ca despre o boală care a murit. In toate ţările, în care toată lumea citeşte, spirochetul e în continuu regres şi specialitatea medicală în diminuare. Tinerii se vindecă şi procreează, copiii bine legaţi şi veseli iau locul micilor strigoi nefericiţi şi subiectelor de borcan, de odinioară. Popoarele se primenesc.

Sângele nostru decolorat îşi poate recăpăta floarea şi prospeţimea. Ar fi de dorit ca Doctorul Voina să ia comanda unei mari expediţii de stârpire a morbului palid, în ţara întreagă.

T. ARGHEZI

CHARLES KUNSTLER: Forain
Editions Rieder, Paris

In colecţia „Maîtres de l'art moderne", publicată de editura Rieder din Paris, a apărut de curând o monografie despre Jean-Louis Forain, marele artist francez mort în 1931.

Infăţişând opera atât de diversă, de complexă şi de rău cunoscută a lui Forain, Charles Kunstler încearcă să-i descopere sursele vii de inspiraţie şi să pătrundă adânc în sufletul artistului.

Alături de desenele şi de legendele devenite celebre, alături de estampele şi de tablourile lui de moravuri, adesea necruţătoare, dar totdeauna adevărate, Forain a lucrat litografii, aquaforte, aquarele şi picturi pline de tandreţă şi de sensibilitate duioasă.

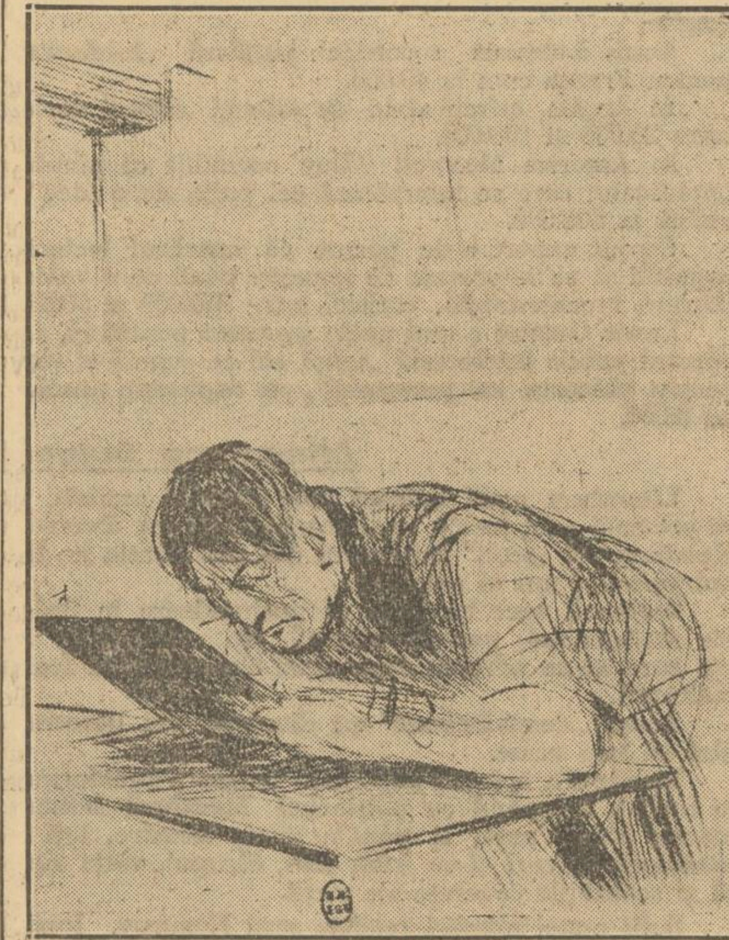
Marele artist, spune Kunstler, pare să fi şovăit necontenit între ideal şi realitate. Se remarca în acelaşi timp la dânsul o inteligenţă dintre cele mai pătrunzătoare, un spirit sarcastic, nemilos, negator, iar pe de altă parte un suflet entuziast, adesea pătruns de misticism. La fel şi opera lui e făcută din multiple contraste.

Cu privirea lui însetată, Forain a scrutat figurile contemporanilor săi. A contemplat toate dramele vieţii cotidiene, pe cele din stradă şi pe cele din interioarele mondene, burgheze sau populare.

Locurile de desfrâu, şi de plăcere, de muncă şi de mizerie, budoarele şi odăiţele meschine, saloanele şi atelierele de artişti, cocioabele păcătoase şi camerele separate, birourile luxoase şi lojile de portar, culisele de teatru şi casele de *rendez-vous*, cafenelele, patinajul, cursele, bulevardele, şoseaua, frontul, tribunalul, Palatul Bourbonilor, — pe toate le-a văzut Forain, pe toate le-a cunoscut, le-a judecat şi-aproape totdeauna a osândit.

Spirit echitabil, moralistul acesta a devenit acuzator public. Nevoia de a pedepsi l-a transformat în judecător şi i-a dictat pedepsele intitulate: *Nous, Vous, Eux, Temps difficiles, Doux Pays* şi paginile din „*Psst*", din „*Monde Parisien*", din „*Fifre*", din „*Echo de Paris*" din „*Courier français*", din „*Figaro*".

Charles Kunstler îl analizează pe om şi pe artist în toate aceste ipostaze precizând că, pe lângă viciu, pe lângă urâţenia morală şi fizică el a schiţat adesea graţia şi farmecul tandru al chipurilor de femei şi de copii. Duşman al celor puternici, el a luat apărarea celor slabi şi nedreptăţiţi. Scenele emoţionante din biblie l-au făcut să-şi întoarcă din când în când privirile de la spectacolul dezolant al josniciilor umane.

Autoportret

Textul lui Charles Kunstler se sprijină pe şaizeci de planşe în heliogravură, care oglindesc, într'o judicioasă selecţiune, sufletul şi frământările lui Jean-Louis Forain.

H. BL.

LEONHARD FRANK: Von d ei Millionen drei. Fischer Verlag*)

Romanul şomajului. Trei oameni fără lucru dintre trei milioane, trei ce-i dreptul destul de originali. In loc să rămână în oraşul lor unde primesc ajutorul bănesc legiuit, renunţă la el şi pleacă în lume, căutând de lucru. Ei trei şi un câine care se asociază cu dânşii au aventurile clasice ale vagabonzilor. Foame şi frig subt ploaie şi vânt. Dar iată şi o aventură neaşteptată! Intr'adevăr, închipuiţi-vă: zice că un Englez bogat, subt imboldul unui capriciu specific englezesc, dăruieşte unuia din cei trei o hârtie de o sută livre sterline, adică vre-o 100.000 lei. Ştiu că adevărul e adesea neverosimil, dar aci scuza nu se potriveşte; ca să sune totuşi ca posibil neverosimilul literar trebue să nu aibă nimic convenţional; iar milionarul englez fantasc, dispreţuitor şi cinic e remarcabil de banal.

Banii aceştia, cu care i-a miluit atât de darnic autorul, servesc celor trei ca să emigreze în America de sud. Dar şi aci lipsa de lucru începe să-şi întindă pecinginea. Unul din ei moare, rămân doi între străini. Izbucneşte o revoluţie — suntem doar într'o republică sud-americană. Nemţii sunt luaţi de curent, vor să lupte contra guvernului, dar neştiind limba nimeresc între soldaţii guvernamentali, se bat alături de ei şi sunt arestaţi şi apoi expulzaţi de revoluţia triumfătoare. Pe înconjur. prin Marsilia, Genua, Zürich, Berlin — oraşe în care mai au diverse aventuri — cei doi se întorc ca învinşi în oraşul natal. Te întrebi dacă, din punct de vedere literar, nu făceau mai bine să nu-l fi părăsit.

I. D.

* De vânzare la librăria Hasefer.

SCHALOM ALECHEM: „Societate veselă"
Bibl. „Dimineaţa"

Cu titlul acesta au apărut în Biblioteca „Dimineaţa" (No. 139) câteva schiţe de Schalom Alechem, acest inimitabil humorist al literaturii evreeşti.

Din Schalom Alechem s'a mai tradus în româneşte o serie de nuvele şi chiar prima parte a unui roman: *Menahem Mendel*. Astfel, scriitorul idişist ne este cunoscut şi aproape familiar.

Ii cunoaştem maniera: pune doi trei evrei săraci să pălăvrăgească sau să se agite în mijlocul unor întîmplări ridicule prin gravitatea lor inutilă, asta ca să descopere dedesubturile psihologiei umane şi în special a celei evreeşti.

Fiecare pagină a lui Schalom Alechem e impregnată de un humor subţire, acel humor care nu-i sarcasm, ci mai degrabă căptuşit cu înţelegere şi bunătate. Toate situaţiile comice, caraghioase, care iscă râsul, nu-s descrise niciodată de dragul râsului în sine. Totdeauna, autorul lui „Menahem Mendel" urmăreşte o psihologie şi are o intenţie.

Iată această *Societate veselă*. Trei evrei: Arcadi Şvaiţer, Moişe Bronzentuler şi Tşaidele, săraci lipiţi pământului, trăesc într'o mansardă mizeră, adunaţi de sărăcie. Şvaiţer e un pasionat jucător de cărţi. Adică tocmai jucător de cărţi nu e. Că n'are leţcae. E mai degrabă chibiţ. Are o teribilă voluptate să privească acea mişcare febrilă a grămezilor de bani de pe masa verde. Mărturiseşte că are o afacere mare de făcut, că nu-i trebuesc pentru afacerea asta decât câteva ruble, dar nu le are. Afacerea lui poate să-i aducă peste o sută de mii de ruble: aşteaptă la joc al treisprezecelea „pas".

Moişe Bronzentuler, care stă în mansarda lui numai în cămaşe, are şi el, ca orice evreu sărac, o afacere grozavă cu o moştenire de milioane. Ca s'o facă nu-i trebue şi lui decât vreo câteva ruble ca să-l ajute pe contele polonez Dombe-Dembo-Dombiţki să intre în posesiunea acestei moşteniri din America.

Iar numitul Tşaidele, care-i scriitor din naştere şi evreu de meserie, nu se putea să nu aibă şi el o afacere mai puţin grozavă decât a celorlalţi doi. Afacerea lui e literatura. A scris vreo treizeci de volume. Să facem socoteala: câţi evrei sunt în lume? Atâtea milioane. Să zicem că nu toţi citesc. Dar un milion tot vor să citească. N'or cumpăra pe o rublă decât — să zicem — jumătate de milion. Şi să zicem că prima carte o vindem pe jumătate de rublă exemplarul. Asta face pe puţin 250.000 de ruble. Vasăzică numai dela o carte capeţi un sfert de milion de ruble. Inmulţeşte acum cu treizeci — să vezi ce ese. Câteva bune milioane.

Astfel, aceste trei afaceri s'au transformat într'o societate A. B. C. D. care înseamnă: Adevăr, Binecuvântare, Coţcărie, Dracu, adică: dacă asociaţii vor respecta adevărul, vor fi binecuvântaţi de Dumnezeu; iar dacă or umbla cu coţcării să-i ia dracu.

Ţesătura e neaşteptată, măeastră. Dar tâlcul ei e profund. Se descopere aici puterea de imaginaţie a săracului care s'a născut om de afaceri.

L. S.

Cea mai morală, cea mai instructivă şi cea mai distractivă lectură pentru tineret o dau cărţile de călătorii extraordinare ale lui

JULES VERNE

apărute în Editura „CUGETAREA"

Pentru ca acestea să poată fi la îndemâna oricui editura a scăzut preţul lor dela 25 la 15 lei un volum,

Literatura Proletară

Un an de apariţie a revistei „Nouvel Age"

NOUVEL ÂGE, revistă lunară de literatură şi cultură, care apare regulat în editura librăriei *Valois* din Paris, împlineşte în curând un an de existenţă şi activitate literară. Pusă dela început în slujba tendinţelor şi manifestărilor celor mai autentice de cultură serioasă şi adevărată, ea s'a afirmat în acelaş timp şi ca revistă de avantgardă, întrucât alături de nuvelele şi romanele, de studiile şi eseurile publicate şi datorite unor distinşi scriitori francezi ai vremurilor noastre, ea a mai publicat în coloanele sale şi operile inedite ale unor scriitori refractari ideologiilor convenţionale şi reţetelor literare prea conformiste.

Prin cuprinsul său, adversară hotărâtă a literaturii burgheze fără relief, fără originalitate şi infiltrată de spiritul sec al prejudecăţilor sociale, revista „*Nouvel Âge*" urmăreşte încurajarea acelor manifestări artistice care, prin formă şi conţinut, ies din cadrele gândirii burgheze, fără însă ca prin aceasta ea să dispreţuiască sau să nesocotească valorile reale ale literaturii trecute. De fapt, toate eforturile sale tind în mod convergent spre o desaristocratizare a literaturii şi spre orientarea spiritului literar al nouilor generaţii către viaţa mizeră şi umilă a muncitorilor şi oamenilor săraci de pretutindeni. Un suflu generos de umanitate şi de internaţionalism literar de calitate artistică însufleţeşte astfel paginile sale. Prin această desaristocratizare, ea urmăreşte nu atât crearea unei literaturi de clasă, cât inocularea unui nou ferment de viaţă şi de creaţie literaturii contemporane secătuită şi sărăcită în resursele şi formele sale de inspiraţie, prin folosirea imensului material documentar pe care-l oferă viaţa muncitorilor şi a oamenilor săraci, care n'a fost utilizată în acest sens decât în cazuri rare. Deci motive artistice, pe lângă cele sociale, explică în mare parte tendinţele muncitoreşti ale literaturii şi studiilor publicate regulat de „*Nouvel Âge*" în numerele apărute până în prezent.

Relevăm astfel, pentru caracterul lor de inspiraţie proletară, profund umană şi de viguroasă şi precisă ţinută literară, poemele scriitorilor: *Tristan Remy, Joe Corrie, Ayguesparse, Sonka, Norman Macleod, Grace Lumpkin* şi *Lucien Jacques*. Apologia muncii, descrierea vieţii de mină, uzină, stradă, cabaret şi expresiunea sentimentelor de tristeţe şi de anxietate legate de condiţiunile materiale ale vieţii muncitoreşti, reprezintă cele trei izvoare de inspiraţie ale acestor poeme.

Caracterele acestei poezii proletare sunt mult mai vizibile şi mai nete în povestirile, nuvelele şi romanele publicate de „*Nouvel Âge*" în coloanele sale. Oricât de pregnante vieţii muncitoreşti şi vieţii oamenilor săraci sunt aceste lucrări, nimeni nu le poate contesta sau coborî valoarea literară, pentru motivul că ele îşi iau ca motiv de inspiraţie această viaţă. De altfel, drept vorbind, autorii lor nu vizează să înduioşeze marele public cu descrierea suferinţelor şi mizeriilor muncitoreşti şi nici nu urmăresc efecte de propagandă socialistă. Literatura aceasta nouă proletară nu-şi soarbe forţele din lirismul unui umanitarism anemic şi ieftin, ci din seva viguroasă şi elementară a unor suflete robuste care aspiră spre lumină, pace, dreptate şi iubire între oameni. Ea se impune atât prin aspiraţiile sale sociale, cât şi prin calităţile sale de obiectivitate şi realizare artistică. Muncitorescul pentru această literatură este numai un mijloc şi nu un scop imperativ pe care scriitorii acestei reviste nu le-au pierdut din vedere.

Cităm ca o exemplificare a acestor păreri romanul lui *Andréas Latzko: „Sept jours"*, care a apărut periodic în întregime în coloanele acestei reviste. In acest roman *A. Latzko* zugrăveşte în trăsături energice şi culori de un realism tragic: viaţa sărăcăcioasă şi mizerabilă a muncitorilor, formidabila ură care clocoteşte în sufletele lor împotriva patronilor exploatatori şi neobosita lor sete de viaţă nouă şi mai omenească pentru femeile şi copiii lor. Acesta-i cazul lui *K. Abt*, eroul romanului, care împins de o parte de ura acumulată ani de zile împotriva fostului său tovarăş de copilărie şi patron al mamei sale moartă de mizerie în urma concedierii sale, iar de alta de o frenetică şi ireductibilă dorinţă de a trăi măcar trei zile luxoasă şi opulenta viaţă a presupusului vinovat moral al morţii mamei sale, găseşte prilejul favorabil pentru a-şi satisface această dublă răsbunare. Baronul şi industriaşul *Mangien*, forţat de împrejurări şi pentru a nu compromite onoarea amantei sale, acceptă schimbul de situaţii, în sensul că primeşte ca fostul său lucrător să îmbrace hainele lui, iar el pe ale lucrătorului şomeur şi să trăiască astfel trei zile viaţa mizerabilă a acestuia. Pe unul, destinul său tragic îl va conduce la moarte, iar pe cel de al doilea la cunoaşterea reală a vieţii grele a muncitorilor şi la deciziunea de a lupta pentru ameliorarea ei în restul vieţii sale.

Romanul acesta cu colorit şi cadru socialist nu este o pledoarie nici pentru socialism, nici pentru comunism şi nici contra capitalismului.

Punând faţă în faţă viaţa a două clase sociale, el nu propovădueşte nimic. In schimb, un omenesc viguros, care lasă să picure în sufletul cetitorului sentimentul necesităţii justiţiei sociale între oameni, bazată pe respectul muncii şi al nevoilor vitale ale fiecărui individ, animează întreg romanul lui A. Latzko. Romanul acesta este cea mai puternică manifestare literară pe care revista „Nouvel Âge" a făcut-o cunoscută cetitorilor săi, în cursul acestui an. Alături de el trebuesc amintite de asemenea: „*Veille de grève*" şi „*Le pain quotidien*" de H. Poulaille (publicate în numerele 5 şi 8 ale revistei), „*L'homme et l'enfant* de *Shalom Ash* (în numărul 10), „*Le chomeur*" de *G. Wodli* (în numărul 5), „*L'homme qui ne parlait pas*" de *Tristan Remy* (numărul 10), „*Misère*" de *Löffler* (numărul 8), la „*Tuerie*" de *M. Cholokhoff* (numărul 8), „*Une femme*" de *Peisson* etc., toate opere interesante şi de remarcabile însuşiri literare.

Studiile pe care această revistă le consacră diferiţilor scriitori din trecut, cari s'au inspirat fiecare în mod izolat din viaţa celor umili, ca şi diferitele probleme de actualitate literară, artistică şi intelectuală — constituesc iarăşi unul din motivele de atracţie ale acestei reviste. In această privinţă materialul documentar şi discuţiile făcute în jurul problemelor puse, sunt de cel mai viu interes şi utilitate lectorului dornic de informaţii ample şi multiple. Astfel sunt studiile lui *H. Poulaille* asupra lui *Jules Vallés* şi *Jules Reboul*, a lui *Blaise Cendrars* asupra lui *Rimski-Korsakow*, a lui *Upton Sinclair* asupra lui *Mark Twain*, a lui *Judith Clodel* asupra lui *Leon Clodel* şi în sfârşit studiul lui *E. Guillaumin* asupra lui *Baptisto Bonnet*. Demne de reţinut sunt şi discuţiile lui *H. Poulaille* şi *Engelson* în jurul problemei: „*Marxism* şi *literatură proletară*", cum şi studiile lui *F. Gladkow* asupra: „*Culturii umaniste*" şi *H. Röhrer* asupra lui: „*Duhamel şi ideia de civilizaţie*".

Inainte de a termina trebue să amintim că revista aceasta publică din când în când şi lucruri care interesează direct literatura noastră. In unul din numerele sale, ea a dat publicităţii un remarcabil şi bine informat articol al lui *Rivain* asupra operei lui Caragiale şi traducerea integrală a „*Năpastei*", făcută de către acelaş scriitor într'o admirabilă franţuzească populară. Traducerea a fost publicată în numărul 7 (Juillet 1931) al revistei. O menţiune specială merită şi cele câteva studii de folklor comparat ca şi numeroasele buchete de cântece populare egiptene, mexicane, spaniole, catalane, etc., atât de proaspete şi noi în expresiunea lor şi atât de umane prin rezonanţele lor afective.

Cronicile închinate picturii, muzicii şi teatrului proletar, mărturisesc deasemenea un alt aspect interesant al activităţii acestei reviste. Incheiem această cronică prin a-i ura acum aproape de data când revistele îşi fac bilanţul lor literar, aceiaş activitate rodnică pe tărâmul culturii şi literaturii, pentru cursul anului viitor şi aceleaşi norme şi criterii artistice în selecţionarea autorilor pe care-i încurajează.

G. CONSTANTIN

INSEMNĂRI

Limba română

O revistă care apare anume ca să masacreze bruma de limbă literară ce-o avem şi-şi spune pentru asta „Limba română", se grăbeşte să publice un bilanţ literar al anului 1931, de teamă că n'o să mai apuce Anul Nou.

Elevul de liceu pe care pretinde că-l informează contabilul-cronicar al acestei publicaţii va afla astfel că *„înscrim* în bilanţul anului acesta o vitrină de valoare, bogată şi variată"; că, pe lângă romanul *Fata din Zlataust* al d-lui Ionel Teodoreanu, care *„cearcă* să prindă caracteristicele interioare a fetei de azi", a apărut *„robusta* creaţie *Ninoni* a d-lui Vladimir Corbasca" (şi încă „cot la cot în vitrina editurii „Cartea Românească" — precizează d. cronicar. Biată editură!); că d-nii Al. Bilciurescu şi Ionel Jianu „sudează perfect în *„Cavalerii verticali* de demnă ţinută artistică". De asemenea, va afla că actorul de cinema *Ivan* Petrovici e autorul unui volum de impresii de călătorie şi că d. N. Iorga „spune lucrurile pe numele lor scoţând la lumină oameni şi fapte pe care anumite intenţii ale vremii le dăduse, temporar, *o destinaţie falşificată*".

Concluzia acestui bilanţ e o emoţionantă confesiune a d-lui cronicar: „Critica *derutată* cearcă să pună la punct această avalanşe de producţii literare, deschizând şi închizând compartimente". Deşi limitează opera criticului la această slujbă de uşier şi-şi mărturiseşte deruta, d-sa izbuteşte totuşi să sintetizeze într'o frază lapidară truda unui an literar: „Spiritul vioi şi inteligent care va privi *retrospectiv* peste toată harta literară a anului *defunct*, va reflecta nostalgic: spiritul uman nu poate primi în trup nici un plumb de altă natură, neavând altceva de făcut decât să evolueze conform legilor sale lăuntrice".

Ca orice „spirit vioi şi inteligent" reflectăm şi noi nostalgic: „Unde eşti, nene Trahanache, să-ţi vezi discipolii ?"

Traducerile

Cineva a subliniat hilarianta înfăţişare a unor traduceri din româneşte în franţuzeşte. S'ar putea crede că tălmăcirile dintr'o limbă străină în a noastră sunt mai breze. Ce să spunem despre următorul specimen?

„Nu ştiu dacă pretutindeni poeţii sunt ca cei din România. Eu care vieţuesc intre dânşii mai mult decât prin colegii mei dela Universitate, îi stimez prea mult pentru dorul lor nobil pe care-l au numai ei deosebindu-se de prozatori şi de dramaturgi: un oarecare spirit superior corporativ de meşteşugari conştiincioşi (în sensul cel mai nobil) al versului şi strofei, pentru care fac din tehnică o stimă ce cucereşte simpatia mea, încât fiecare din ei e gata să recunoască cât pozitiv este în arta celuilalt".

Desigur că nu-i o traducere conştiincioasă (în sensul cel mai nobil).

Sărbătorirea lui Stephan Zweig

Austria a sărbătorit zilele acestea pe romancierul, poetul, dramaturgul şi esseistul Zweig, care a împlinit 60 de ani.

Prospeţimea de sentiment şi tinereţea punctelor sale de vedere, ca şi uriaşa-i putere de muncă, nu dădeau loc să crezi că Stephan Zweig trăeşte în lume de şase decenii. Nu ştiu dece — sau ştiu, dar nu vreau să mi-o mărturisesc — la noi, şaizeci de ani înseamnă epuizare.

Stephan Zweig îşi păstrează azi, în clipa sărbătoririi trecerii de „meço del cammin' di nostra vita", aceiaş tinereţe a debutului său literar.

Austria trebue să fie orgolioasă de această tânără conştiinţă de şaizeci de ani, cu atât mai mult cu cât, dintre toţi contimporanii austriaci, Zweig e poate cel mai european, acela care a ştiut să treacă cu uşurinţă graniţele patriei sale, după ce a asimilat, identificându-şi-o aproape, o vastă cultură europeană.

Opera lui Zweig e multilaterală şi viguroasă. Poeme, poeme dramatice (cunoaşteţi *Jeremia?)*, nuvele *(Tumultul sentimentelor, Amok)*, dar mai ales nenumăratele-i esseuri *(Tolstoi, Dostoievski, Fouché, Balzac, Dickens, Nietzsche)* — dau o culoare specifică personalităţii sale.

Ceiace a făcut prusacul Eulenberg cu micile-i siluete literare — adevărate crochiuri, aqua-forte şi lacuri japoneze—; ceiace a făcut impetuosul şi grandilocventul neamţ Ludwig cu marile-i incursiuni în viaţa şi personalitatea marilor figuri ale istoriei omeneşti — a făcut-o Zweig într'o manieră deosebită.

Cu o uimitoare putere de înţelegere, de confundare chiar, a psihologiei ciudate şi complexe a creatorilor de opere şi momente istorice, Zweig ştie să înfăţişeze luminos, pentru toată lumea, dedesubturile, adică nu scandalurile, ci dedesubturile psihologice ale oamenilor asupra cărora s'a oprit. Nu „romanţează" viaţa şi opera unui Dostoievcshi sau Balzac. O cercetează în adâncime, ca să descopere taine sufleteşti.

Dar Stephan Zweig nu-i numai esseistul neîntrecut, abil şi iscoditor. El este înainte de toate o conştiinţă. Atitudinile lui civice, în vremea războiului şi după, dealtfel ca întreg suflul operei sale, poartă pecetea unei largi atmosfere de umanitate şi a puterii unei conştiinţe integrale.

Sărbătorirea lui este, desigur, nu numai sărbătorirea unui om de muncă ajuns la şaizeci de ani, ci aceea a omului integru, a gânditorului limpede, nebagatelizat şi niciodată vândut „à hausse" la bursa spiritualităţii. — *L. S.*

Anoré le Breton

A murit de curând André le Breton, profesor la Sorbona, una din ilustrele figuri ale Universităţii franceze.

Servitor devotat al literaturii franceze el a proectat o lumină nouă — în cursurile şi în lucrările sale — asupra operelor lui Saint-Simon, Balzac, Hugo.

Romancier sensibil, el a scris povestiri delicate mai cu seamă: „Crima celorlalţi" şi „Tourment du passé". A scris de curând „Minciună şi Caracter", unul din documentele care pun în relief multe aspecte ale psihologiei şi sensibilităţii umane.

Lectorii

Care e numărul lectorilor aşa zişi „intelectuali", care citesc cărţi de valoare literară reală?

Chestiunea a fost de curând discutată în Franţa şi Anglia.

Louis Latzarus socoteşte publicul „intelectual" pentru Franţa cam la 40.000.

In Anglia, cifrele date de diferiţi editori variază între 20.000 şi 100.000.

In America Maxwell Alley conchide că numărul „publicului care se interesează cel puţin de o idee" se ridică la 500.000.

Un alt expert e de părere că numărul lectorilor capabili să se intereseze de anumite cărţi de o valoare literară incontestabilă, variază între 250.000 şi 500.000.

Lewis Gannet e mai puţin generos: pentru el, adevăratul public intelectual „adică cei ce cugetă şi citesc pentru plăcerea lor personală", nu depăşeşte numărul de 5.000.

Literatura bulgară

Literatura nouă bulgară este esenţial realistă. Ea se prezintă subt forma unei reacţiuni contra diverselor „tendinţe" şi „şcoli" importate din străinătate în timpul primilor ani ai secolului.

Scriitorii care încercau să aclimatizeze în Bulgaria simbolismul, neoromantismul, etc., erau nişte izolaţi care nu se adresau decât unei clase de elită foarte restrânsă.

Aceşti „desrădăcinaţi" au dispărut din literatură, fără să lase urme.

In adevăr, spiritul poporului bulgar e funciarmente realist. Incepând cu patriarhul literaturii bulgare, marele Ivan Vasov, şi până'n zilele noastre, toţi romancierii bulgari şi-au iubit ţara, câmpul, viaţa rustică şi realităţile concrete ale vieţii.

Şefii nouei mişcări realiste sunt Nemirov, Iordan Iovkov, Fchilinguirov, Şişmanov, Baicev.

O altă tendinţă, mult mai puţin accentuată, se desprinde din opera lui Nicolae Rainov: singur el, din generaţia tânără, încearcă să depăşească limitele unui naturalism descriptiv, inspirându-se din doctrinele mistice ale Orientului, din „Legendele Bogomililor" — operă profundă şi stranie, care marchează o dată în literatura bulgară. In reverii de felul acesta, pline de imaginaţie şi de credinţă, încearcă geniul naţional bulgar — jumătate european, jumătate oriental — o expresiune nouă.

Scriitorul Zameatin a plecat din Rusia

La Riga a sosit cunoscutul scriitor rus E. I. Zameatin. El a plecat din Rusia împreună cu soţia sa, obţinând dela autorităţile sovietice un concediu pe timp de un an.

Din diferite motive, acest scriitor talentat n'a publicat nimic în ultimii doi ani, ocupându-se exclusiv de cursurile dela Institutul pentru construcţia de vapoare (Zameatin a terminat Politehnica din Petrograd, unde mai târziu, ca docent, a ţinut cursuri despre arhitectura corăbiilor).

Zameatin va petrece cea mai mare parte a concediului în America.

In America se vor reprezenta câteva din piesele lui de teatru. Zameatin intenţionează să pregătească un scenariu pentru Hollywood, unde a fost invitat de către o firmă mare de cinematograf.

Scriitorul rus se va opri pentru câtva timp la Berlin, unde va trata traducerea şi punerea în scenă a pieselor sale la teatrul lui Reinhardt. Dela Berlin, Zameatin pleacă în Sudul Franţei şi de aici în America. — *D.*

Magazinul

Ne lipsea o astfel de publicaţie, în care ilustraţia sugestivă şi reproducerea de artă să complecteze textul de actualitate, cronica de interes general, rubricile şi beletristica de pur amuzament.

„Magazinul" este, în adevăr, ceiace făgădueşte titlul. In el, cititorii de toate categoriile găsesc ce le trebue. E o oglindă a preocupărilor generale şi o sursă de distracţie aleasă pentru toţi.

Ultimul număr al „Magazinului", realizat în condiţiuni tehnice excepţionale, aduce un cuprins alcătuit cu multă pricepere.

Colaborează d-nii Ion Minulescu, Corneliu Moldovanu, G. Brăescu, Ion Pas, H. Blazian, d-na Lucrezzia Karnabatt, Duduia Grădinăriţa, etc., etc.

D. Al. A. Philippide publică un original şi sugestiv „Cântec de nebun":

Numărul e complectat cu scenete, schiţe, reportaje fotografice de actualitate şi cu un bogat material anecdotic. — *h.*

O paralelă între Heine şi Metternich

Ludwig Marcuse publică în editura Ernst Rohwolt, Berlin, o nouă biografie a lui Heine. E un gen nou de biografie, fără date şi fără fapte reale din viaţa poetului, fără comentarii asupra operei lui. E mai mult o paralelă între stările actuale din Germania şi epoca premergătoare revoluţiei din 1848. Atunci, ca şi acum, intelectualitatea germană ţinea mijlocia între frontul burgheziei tradiţionaliste şi clasa nouă care se ridica de jos; Heine ne este înfăţişat ca reprezentantul tipic al acestei atitudini politice a intelectualilor germani de atunci — şi de acum.

In capitolul „Tragedia revoluţionarului burghez", autorul îl numeşte pe Heine un „Metternich al burgheziei". Metternich — spune Marcuse — vedea sfârşitul lumii civilizate în agonia feudalismului. Heine o vedea în pieirea burgheziei, iminentă în epoca lui. Lumea lui Metternich intrase din timpul vieţii lui, în agonie; sub ochii lui, noua orânduire înlocuia alcătuirea veche. Heine a presimţit din epoca de tinereţă a burgheziei crizele ei din timpul maturităţii. El este contimporanul — spiritual, profetic — al generaţiei din 1931. Detronarea regalităţii era în ochii lui semnalul detronării inteligenţei. De fapt, el lupta pentru „autoritatea spiritului". Monarhistul Heine scria acum 100 de ani:

„Frumuseţea şi geniul sunt un fel de regalitate şi nu-şi găsesc locul într'o societate în care indivizii, conştienţi de propria lor mediocritate, caută să înjosească la nivelul banalităţii toate talentele superioare".

Ca şi Metternich, Heine se temea de domnia plebei. El considera „regalitatea ca o ultimă garanţie a alcătuirii sociale" şi vedea în comunişti — „copiii decăzuţi şi desmoşteniţi ai revoluţiei, a căror mizerie le egalează nebunia". A combătut burghezia, — dar a combătut şi proletariatul. Zugrăvea cu „groază şi dispreţ" timpurile, când „devastatorii de tablouri de preţ" vor sparge cu „mâini bătătorite" statuile de marmoră; şi se gândea cu melancolie la victoria proletariatului, când versurile lui „vor cădea în groapă împreună cu toată lumea romantică". — *G.*

Posta Redactiei

I. D. — Bazat pe atitudinea mea „conciliantă", cum spuneţi, — mi-aţi mai trimis câteva „lucrări".

V'am părut „conciliant", — fiindcă v'am spus doar că „bucăţile nu merg".

Dar ce? Aţi fi vrut să vă iau şi la bătae ?

Z. M. — Imi trimiteţi o poezie care, cum foarte bine spuneţi, „se apropie de adevăratul Rondel".

Vezi că aici nu merge pe prubuluială. Ori e rondel, ori nu-i.

V. U. — V'am cetit poezia „Intoarcere". Am remarcat strofa :

Asfixiaţi de un traiu rigid, urban,
Cu forfoteli de automat şi strand,
Am regăsit pădurea de castan
Şi-am recitit d'acapo pe Morand.

Adăogaţi în scrisoare: „Ador poezia şi o cultiv". Ne-am mulţumi cu prima parte.

N. N. — V'am cetit „Refuzul":

Zadarnic aştept să-mi dai ce-ţi cer
Incât mă faci ca să desper,
Şi totdeauna când îţi spui,
Tu îmi răspunzi... pofta'n cui.

Vă dăm un sfat: Nu desperaţi! Dar mai scădeţi şi d-voastră din pretenţii...

M. C. — „Diabolica" — straşnică:

Iar zorile'n ţipăt de roş purpuriu
Ţi-or bate în caldă mătase, —
Să ştii c'am trecut pe la tine stihiu,
Mânat de năvala din oase.

Ce-ar fi să încercaţi nişte versuri militare? De pildă : un atac la baionetă....

N. T. — Ne întrebaţi: ce condiţii trebue să îndeplinească bucăţile pentru publicare.

Una singură: Să fie bune. — *M. Sevastos.*

Mărunte

— A apărut la Arnhem, în Olanda, o culegere de schiţe şi nuvele din umoriştii români, traduse în Esperanto de d-nii Sigismundo Pragano şi P. Firu.

Tipărit în excelente condiţii tehnice, acest volum, întitulat *Rumana Bonhumoro*, conţine pagini alese din umorul lui Carageale, Creangă, Patraşcanu, Vissarion, A. de Herz, etc.

A apărut No. 9—10

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

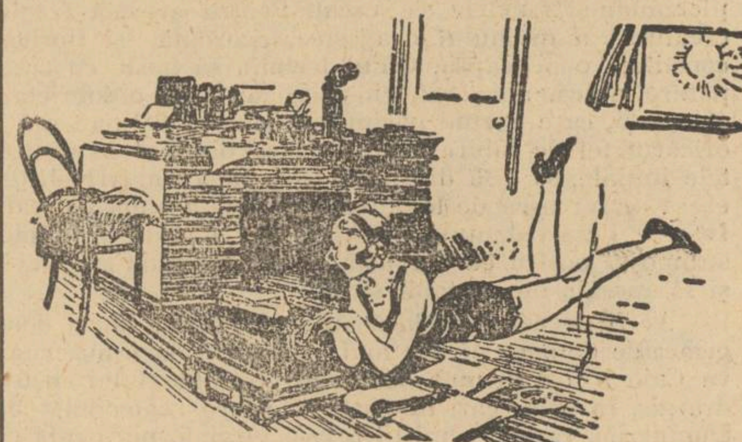
Cu următorul sumar :

Dragoş Protopopescu	*Fenomenul englez în politică.*
Constantin Băleanu	*O zi de pomină din viaţa lui Suflețel.*
G. Călinescu	*Gheorghe Eminovici, tatăl lui Eminescu.*
P. Comarnescu	*Esseu despre Snobism.*
I. Agirbiceanu	*Obsesie..*
Ion I. Pillat	*Prolog (Versuri).*
Dr. Ernest Ene	*Despăgubirile şi reparaţiunile cuvenite Romîniei după marele război din 1914—1918.*
Pavel Pavel	*Protecţia minorităţilor în Europa nouă.*
Ion Minulescu	*După şapte ani (Versuri).*
Laurenţiu I. Preutescu	*Insemnări pe marginea cărţilor (Upton Sinclair: „Petroleum).*
S. Bayer	*Naţionalismul de Stat.*
Damian Stănoiu	*Pocăinţa stareţului.*
Tran	*Fapt divers (Versuri).*
Paul Zarifopol	*Cronica literară (Categoria „epatantului" şi literatura informativă).*
M. Sevastos	*Cronica teatrală (Bucureşti).*
Al. Hallunga	*Cronica economică (Criza finanţelor private).*
Magda Sp. Popescu	*Cronica pedagogică (Contribuţiuni la problema educaţiei nouă).*
P. Nicanor &Co.	*Miscellanea (Despre prea cuviosul mucenic, întocmai cu apostolii, Nichifor. — Iar romînească de după războiu. — Criză, spiritism şi alte combinaţii. — Inţelegerea franco-germană. — Edison. — George Enescu. — Elogiul lui Chevalier).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate.

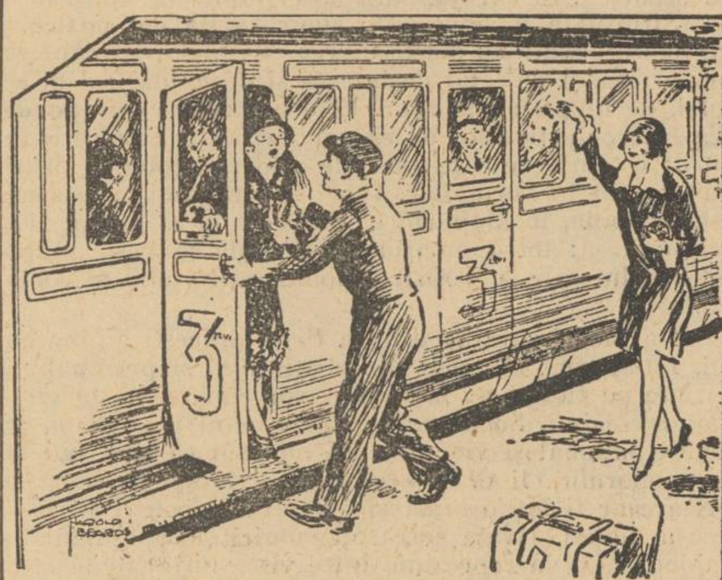
Preţul 60 lei

Obişnuinţă

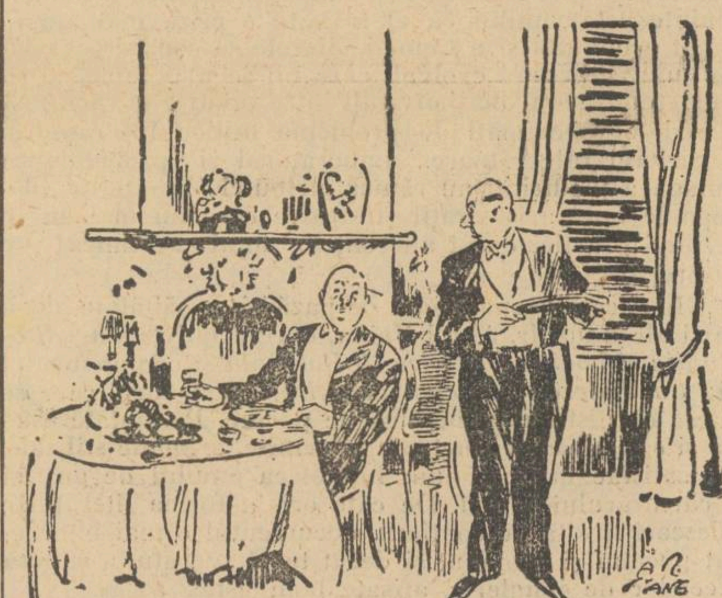
Dactilografa — după o vacanţă la plajă...

Politeţă

— Intraţi în vagon, doamnă. Pleacă trenul.
— Aş vrea să-mi sărut fata.
— Lăsaţi că mă ocup eu...

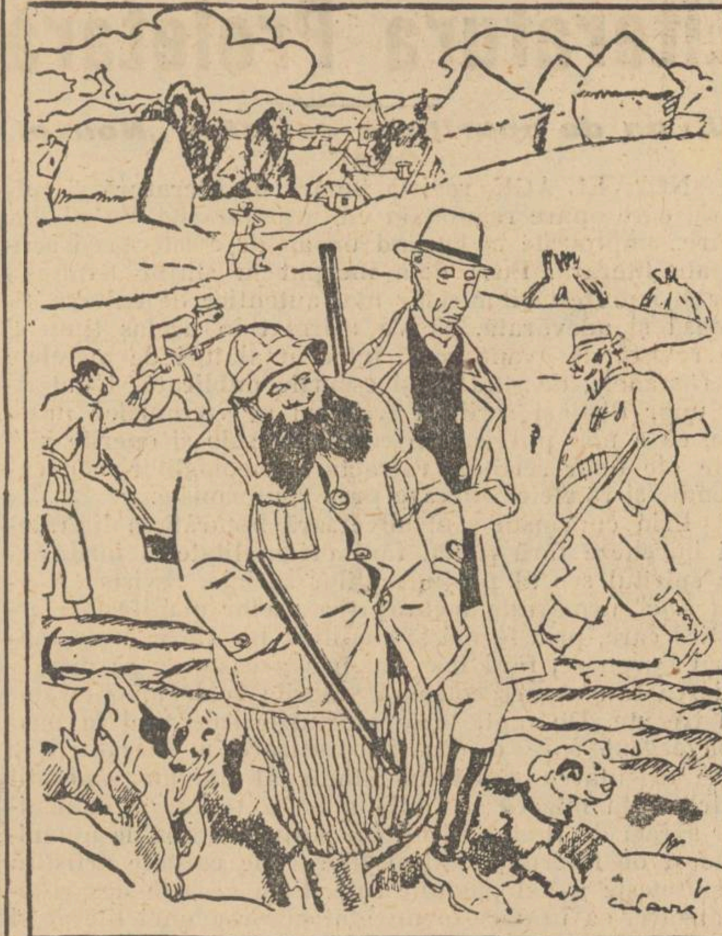
Casa cu stafii

Noul proprietar al castelului. — Fantoma ducesei apare deobiceiu la douăsprezece noaptea?

Maître d'hôtel. — Nu totdeauna. Ştiţi, cum sunt femeile... mai întârzie câteodată.

La vînătoare

— Vra-să-zică, doctorul n'a ucis nimic.
— Ce să-i faci? Nu-i în elementul lui.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL X. -SERIA II-a. -No 579

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 10 Ianuarie 1932

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII"

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Influențări

Pe animale, pe copii, pe recruți, îi tratăm cu imperative, cu amenințări, cu pedepse, pentru a-i aduce până la trepte oarecare de îndemânare fizică sau intelectuală. Ni e dat, aci, cazul influențării celei mai elementare; — cu distingerea, că animalelor și copiilor li se acordă și recompense, așa încât recruților numai li se rezervă influențarea pură.

Lungă vreme omenirea nu a cunoscut alte forme de influențare. Primul pas dincolo de acest sistem s'a făcut prin apariția insinuării. Cine n'a văzut, odată cel puțin, prin vre-o gară din Galiția, o grupă de seminariști catolici, flăcăi, cruzi încă, cu ochii plecați, cu mâinile împreunate pe burtă, asediați de câțiva popi negri, care le vorbesc aproape șoptit, continuu, pândind să nu scape o clipă ochii tinerilor spre lume? — Insinuarea prin ciocănire zilnică, de ceas, de minută; fierăstrăul dulceag al clericului roman propagandist, hârșâind suflete fruste de rurali poloni sau ruteni, pentru a le face primitoare afirmațiilor superb nepăsătoare ale teologiei.

Forme de insinuare mai banale sunt acele obișnuite în flirt sau între lichele.

In câmpul moravurilor politice nu se poate vorbi exact de influențare: acolo e domeniul clasic al procentelor și bacșișului. Este caz de contract, prin urmare. Chiar partea care e mai puțin spontană, nu e de tot pasivă, cum se cere, esențial, să fie în cazurile de influențare propriu zisă. Numai mulțimea supușilor este, în politică, pasivă: asupra ei rămâne operantă frica doar, și cu aceasta revenim la influențarea tipică — animale, copii, recruți.

Omul modern refuză stima sa influențărilor tipice pe care le-am arătat, atunci când e vorba de raporturi între ființe adulte. Am zice că omul modern nu simte voluptatea grosolană a superiorității: el își dorește, în jurul său, egali. A înțeles, în sfârșit, că frequenta enunțare de precepte, imperativă ori sfătuitoare, este o idioție pedagogică; iar unui om de o potrivită rafinare i se pare de prost gust a fi insinuant chiar cu femeea de care e îndrăgostit. O asemenea procedare o simțim astăzi ca inferioară: — diplomație de eunuc don-juanic. — Omul modern realizează onestități visate mii de veacuri. Pentru aceasta, nepricepuții sau neoneștii îl numesc cinic.

Formele vechi ale influențării nu au loc în atitudinile fundamentale ale sufletului actual. Intre oameni maturi, acele procedări vechi, le simțim ca sălbăticie sau neonestitate. Nu înțelegem a câștiga femei, prieteni, admiratori, prin imperative, amenințări, recompense sau insinuare. Știm, de altfel, că aceste mijloace sunt acum fără efect: ce se poate obține prin ele, nu mai e cotat în inventarul de astăzi al valorilor umane.

Cele descrise, trebuie înțelese ca tendințe ce se întrupează în puțini; acești puțini decid însă fizionomia epocei. Mulțimea e veche încă. Zilele trecute, pe o stradă foarte distinsă, un domn elegant gonea în pumni o doamnă elegantă, explicând cu glas formidabil privitorilor pasionați: „Am prins-o — dela măsa o luasem numai cu cămașa — i-am făcut casă!" Prin reflex moral, lumea aproba cu putere pe soțul supărat. Comuniune perfectă între erou și cor. Insă după frumusețea și corectitudinea costumului, după caracterele antropologice și sociale ale feței, nu aș fi stat la îndoială, dacă l-aș fi nemerit în o postură mai contemplativă, să propun domnului, în convorbire dezinteresată, distincțiile mele de mai sus asupra influențării în cursul veacurilor, — distincții pe care el, desigur, le ignorează total. (Exteriorul Bucureșteanului, și fizic și croitoresc, este mult mai înșelător decât exteriorul unui om, socialicește echivalent, din vreun alt oraș mare de oriunde. Aceasta explică dificultățile speciale cu care au de luptat, la noi, științele despre om).

In mulțime, apetitul de a influența după formele vechi există puternic încă, și pentru viața intelectuală. Oameni pasionați umblă, cu o tactică neobosită, să impună gusturi, să determine, cum se zice, curente. Această acțiune se numește: a se coborî în valurile vii ale lumii, a părăsi culmile ghețoase ale subtilităților abstracte pentru a palpita cald în plină viață, — sau altfel așa. In practică, aceasta revine a pescui aderenți dureros nesiguri, prin cafenele și saloane. Cât de simptomatic acriți sunt acești înotători în viață! Firește; în procedura lor zace o incurabilă duplicitate.

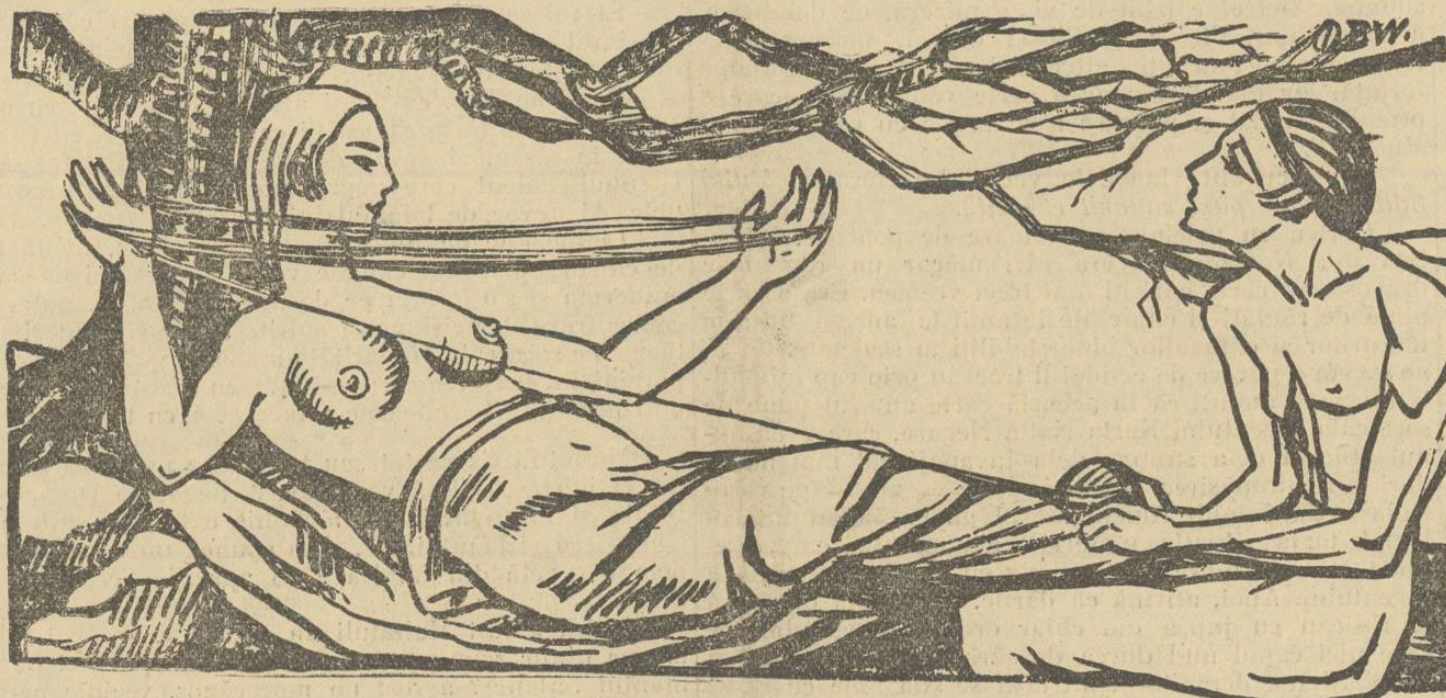
Idealul vieții militare primează în spiritele înzestrate cu multă voință, dar cu mult mai puțin din alte daruri. A fi șef: — bunul bunurilor!

Cine a spus că politica este ocupație eminent populară și universal seducătoare, fiindcă ea garantează, mai mult decât orice, putința de a face cât mai mari prostii, nepedepsit? — Acest aforism explică bine trebuința atât de evidentă de a preface toate activitățile după chipul politicei, de exemplu: a întemeia state oarecum în câmpurile vieții intelectuale. Pornirea aceasta conservă procedurile vechi de influențare în sufletele literaților, ale criticilor se'nțelege, ale capilor de școală, reușiți sau ratați.

Patimi anacronice.

Ințelegem influențarea ca efect fatal, între spirite originar înrudite. Stimulare reciprocă, fără inițiativă calculată, fără tactică și abilități de seducere. Voința și intenția de a câștiga oameni, în viața spiritului, înseamnă barbarie; nu decurg din ele decât fapte inferioare, forme de prost gust. Sugestia bună este acea pe care o provoci fără să știi. Aci acțiunea conștientă denotă neputință; insistența, sterilitate. E, în definitiv, numai o formă mai puțin evidentă a unui caz altfel banal: sărăcie schimonosită prin vanitate și prin poftă primitivă de întrecere.

PAUL ZARIFOPOL

ROMANUL D-LUI C. STERE

In Preajma Revoluției: Smaragda Theodorovna

Atmosfera, Personajele, Subiectul

Roman sau memorii?

In 1930, atunci când am fost delegat din partea ziarului „Adevĕrul" să plec la Bucov pentru ca d. *C. Stere* să-mi dicteze „*Preludiile*" sale, mi-am dat încă odată seama, că distinsul om politic, prin temperamentul și sensibilitatea sa, prin avântul tot mai accentuat ce punea în paginile ce mi le dicta, are un puternic și neîntrecut talent de scriitor.

După terminarea „*Preludiilor*" d. *Stere* mi-a declarat că are intenția, să urmeze în curând, cu scrierea *Memoriilor*.

Când am fost, apoi, trimis din nou la d-sa, în toamna aceasta, prin luna Septembrie, am crezut că e hotărît să-și pună planul în executare. Dar d-sa mi-a declarat că s'a răsgândit.

C. Stere

— Memoriile — îmi spunea d. *Stere* — cer o imperioasă condiție, aceea de a fi publicate cel puțin după douăzeci de ani dela dispariția autorului lor. Or, eu găsesc că e necesar să informez lumea românească, chiar depe acum, asupra stării sociale și a moravurilor din Basarabia, din ultimile șase decenii, mai ales pentru edificarea Românilor din celelalte provincii, unde fondul real al traiului Românilor de peste Prut e cu desăvârșire necunoscut. Mi-am schimbat deci planul de lucru și vreau să-mi redau amintirile sub forma literară de roman.

Mărturisesc că am avut un moment de ezitare.

Cu toate convingerile ce-mi făcusem cu privire la talentul d-lui *Stere*, hotărîrea de a recurge la cea mai grea formă de expunere literară, mi-a inspirat îndoeli, fiindcă arta de a scrie un roman e înconjurată de o mulțime de greutăți: plan amănunțit de lucru, conflicte sufletești, analize psihologice, și, mai ales, o dibăcie specială de-a atrage pe cititori și de a le deștepta interesul cu fiecare pagină ce urmează.

Apreciam talentul d-lui *Stere*, dar nu uitam că înainte de toate d-sa, absorbit în frământări politice, nu putuse avea timpul să se preocupe de atâtea meșteșuguri care intră numai în competența omului de litere.

La devotamentul meu afectuos de a-l servi, se adăoga acum și curiozitatea de a vedea cum poate scrie și, îndeosebi, cum va dicta d-sa capitolele unui roman.

Cum scrie d. Stere

In mansarda conacului mi-am reluat activitatea așternând pe hârtie gândurile pe care Solitarul dela Bucov mi le dicta cu atâta artă.

Cu toate că rolul meu părea să fie redus la acela al unui simplu automat, inima pe care nu aveam puterea s'o stăpânesc, vibra, alături de autor, sub farmecul talentului său.

In aceeași mansardă liniștită din conacul dela Bucov, de unde de abia în timpul zilei găseam răgaz și aveam voie să gust câteva ceasuri frumusețea toamnei, care se așternea melancolică pe deasupra minunatului parc înconjurător, am trăit nopți de lucru febril, cărora nu le-am simțit oboseala.

Nu le-am simțit nici că mă apasă, și nici cum trec.

Zorii zilei ne surprindeau pe amândoi. D. *Stere*, în picioare, plimbându-se prin casă, dictând ca un adevărat inspirat, eu la masă, uimit că timpul trecuse pe nesimțite.

Surprinși de lumina zorilor ne uitam unul la altul zâmbind. Mă așteptam ca d. *Stere* să mă întrebe dacă am obosit și să-mi zică: „*Du-te de te culcă*". Dar d-sa, abia trezit din visul inspirațiilor, găsea că e mai necesar să profite de aerul curat al parcului. Și găsea de cuviință că trebue să mă asocieze și pe mine, îmbiindu-mă pe un ton hotărît:

— *Hai să ne plimbăm prin grădină.*

Și-l urmam.

Acolo continua să-mi povestească subiectul, făcând diferite combinații privitoare la planul de lucru, istorisindu-mi capitolele ce aveau să urmeze.

L-am întrebat dacă are vreun plan de mai înainte stabilit. Mi-a răspuns că nu, că are doar înaintea ochilor, în fiecare moment, viziunea personajelor și a expunerii faptelor, care decurg dela sine, în mod firesc, așa cum i se arată.

Iată-mă dar prins încă dela primul capitol în mrejele fermecătoare ale romanului, al cărui prim volum, ce va apărea în curând, poartă titlul: „*Smaragda Theodorovna*".

De a doua zi începusem să trăesc în lumea în care mă transportase imaginația autorului. Așteptam serile cu nerăbdare să văd continuarea, fiindcă în timpul zilei d. *Stere* întrerupea lucrul intelectual pentru a se ocupa cu cultura florilor și a arborilor exotici.

In mai puțin de douăzeci de zile — sau mai exact, de nopți — d. *Stere* mi-a dictat două volume. Au fost seri în care, fără exagerare, îmi dicta până la *două sute de pagini* de manuscris.

In primul volum, care e sub tipar, e cuprinsă partea întâia a romanului.

Basarabia

Cer ertare d-lui *Stere*, dacă desvălui subiectul, descriind fapte și personaje care trebuiau probabil să fie trecute în Amintiri, dar care acum par atât de vii și colorate sub puterea vigurosului talent de scriitor al d-lui *Stere*.

Nu am pretenția să fac pronosticuri, dar când e vorba de o operă de artă serioasă ca aceasta, am tot curajul s'o spun de mai înainte, că romanul d-lui *Stere*, va îndeplini toate condițiunile grele, cerute de acest gen literar.

Acuma, după ce lucrul s'a desăvârșit, văd că dacă d. *Stere* s'ar fi oprit la ideia de a-și scrie memoriile, o mulțime de figuri interesante din societatea atât de ciudată a Basarabiei ar fi rămas necunoscute și ar fi fost o pagubă pentru cunoașterea provinciei de peste Prut.

Acțiunea se desfășoară pe malul Nistrului, într'o poziție încântătoare — acolo unde fluviul face un ocol pronunțat — la conacul boerului Iorgu Răutu.

Dela început autorul ne face cunoscută atmosfera din Basarabia de acum vre-o șase decenii, starea politică, starea socială, traiul familiilor românești, atât din clasa boerească, cât și țărănească, precum și întreaga operă de destrămare sufletească a fraților noștri dela Nistru.

Toate acestea d. *Stere* ni le redă, nu sub forma unor pagini rigide de sociologie, ci într'un chip colorat, suggestiv, atrăgător și interesant. D-sa ne face să asistăm la toată drama sguduitoare prin care trecea românismul pe acele vremuri.

Personajele prinse în vraja talentului autorului, cu o extraordinară dibăcie și finețe, ilustrează o întreagă epocă.

Aleg din memorie câteva din ele, la întâmplare, fiindcă m'a impresionat nu numai felul lor original de a fi, dar și darul ales cu care autorul le pune în relief.

Personajele

Lemeș Lăutarul prinde dela început atenția prin duioșia aventurilor prin care e silit să treacă.

Deși evreu de origine, e învinuit de exces de naționalism românesc. E unicul cântăreț popular care plimblă Doina noastră prin satele basarabene, făcând să se păstreze o tradiție pe care opera de desnaționalizare rusească o înăbușea tot mai mult sub cenușa uitărilor forțate.

Din cauza aceasta el a fost expulzat. Un alt Barbu Lăutaru, așezat însă în împrejurări care să facă din el un adevărat martir.

D. Stere îl descrie impresionant.

Anica Mesnicu e tipul original al femeii care ține să fie prezentă la toate ocaziunile. Nu e botez, nuntă sau înmormântare dela care să lipsească. Ea își schimbă figura și se îmbracă după împrejurări. Prin perseverența ei devine aproape o necesitate, și când e absentă i se simte lipsa.

D. Stere o așează într'un cadru umoristic, și o caracterizează de minune atunci când ne spune că această *Coană Anica*, conține în ea atâtea calități cât o întreagă instituție.

Popa Vasile învie sub o formă adevărat artistică, toate darurile și cusururile unui popă de țară, din vremea, mai mult sau mai puțin, veche, așa cum i-au apucat și generațiile mai tinere, și cum cred că există exemplare și astăzi. Insinuant, simpatic, foarte prietenos, dar în același timp bețiv incorigibil, cu manifestațiuni care te pun în încurcătură în momente solemne și care scot din răbdare până și pe oamenii cei mai cu judecată, cum e Iorgu Răutu.

Cu toată ignoranța și ticăloșiile lui, își crease însă drepturi la simpatia și preferința sătenilor, prin faptul că făcea slujba în românește, pe câtă vreme preoții mai tineri, eșiți din seminar, oficiau în limba rusească.

Felul cum îl descrie d. Stere, constitue o puternică pagină de antologie.

Alexandru Ivanovici, prototipul parazitului social, *Baronul Bartic* și *Boerul Ramati*, doi desfrânați fără seamăn, reprezentanți clasici ai degenerescenții, *Jupâneasa Marghioala* și *Vechilul Alexandru*, servitori vechi și credincioși ai casei, dar a căror tâmpenie scoate de multe ori din răbdări pe stăpâni, *Mama Irina*, a cărei bunătate dă ocazie autorului să scrie pagini mișcătoare, și alții.

Eroii principali ai romanului sunt însă *Smaragda Theodorovna* și soțul ei *Iorgu Răutu*.

Iată acum și tema romanului.

Subiectul

Smaragda Theodorovna, fata unui boer scăpătat, se mărită la vârsta de cincisprezece ani cu boerul Iorgu Răutu, cu mult mai mare decât ea, — avea patruzeci și cinci de ani.

Căsătoria aceasta nepotrivită e izvorul întregii drame ce avea să urmeze.

Smaragda își făcuse educația la Chișinău, în pensionul faimoasei doamne Carotte, fostă pe vremuri călăreață de circ.

Instrucția și educația insuficiente, pe care această fată le căpătase într'o școală a cărei superficialitate se

(Continuare în pag. II-a)

Evlavie

Mamei mele

Seara peste sat se cerne...
Liniște ca 'n țintirim.
Cântă clopot de vecerne:
bim... bam.... bam... bim...

Dorm întinderi solitare...
— Mamă tânără la geam...
— Sună-a turlei lăcrimare:
bam.... bim... bim... bam.

Tatăl, trudnic, e departe...
Neguri torc sur ibrișim...
Sună văile deșarte:
bim... bam... bam... bim..

Puiu merge să se culce...
Frunză doarme, doarme ram...
Blând străbate svonul dulce:
bam... bim... bim... bam...

Candela în colț veghează
Sub icoană, pe chilim,
copilașu 'ngenunchează:
bim... bam... bam... bim...

Scumpele-i mânuți le 'mpreuni,
ce ți-s floare și balsam,
mamă ce de griji te 'ngreuni...
— bam... bim... bim... bam...

Puiu 'ngână rugă 'n șopot:
trece par' c'un serafim...
— „Tatăl Nostru..."...
cântă clopot:
bim... bam... bam... bim...

GEORGE VOEVIDCA

vedea din reputația directoarei s'a răsfrânt și asupra Smaragdei mai ales în atitudinile ei față de soț asupra căruia credea că are drepturi de superioritate intelectuală.

Incă dela început, din căsătorie, au rezultat un băiat și o fată.

Sentimentele ei față de soț fiind reci și perspectiva de a mai avea și alți copii nesurâzându-i, Smaragda se îndepărtează de Iorgu Răutu, pe încetul, căutând să recapete în interiorul căminului un fel de libertate, prin izolare, sub pretext că-și menajează sănătatea.

In acest timp ea face la un bal cunoștința unui tânăr ofițer din armata rusă, contele Przewicki, tip elegant, frumos, distins și manierat, care începe să-i facă curte. Ea bagă de seamă, dar prin educația ei austeră și mai ales prin bunul ei simț, își ia toate măsurile ca să evite asaltul ce i se dă. Apare atunci Natalia Chirilovna. Această femee cochetă și cu moravuri destul de ușoare, vrând să-și facă din Smaragda o bună tovarășă, o împinge pe panta căderii...

Aici intervin câteva pagini de analiză sufletească în care se vede și mai pronunțat puterea de aprofundare a autorului.

Smaragda luptă din răsputeri atât cu sentimentul ei propriu, cât și cu îndemnurile din afară și rezistă cu prudență. Remușcarea de a-și înșela soțul, fie chiar în gând, face să devie mai tandră cu el. Și astfel relațiile dintre soți reîncep.

După câtva timp rămâne însărcinată, fapt care o afectează profund mai ales la gândul că aceasta ar putea s'o depărteze de conte către care înclină cu o slăbiciune crescândă. De aici începe o nouă dramă: In sufletul ei porni să încolțească o ură ciudată împotriva copilului ce-avea să vie. Ura aceasta n'a încetat nici chiar după nașterea băiatului, care dela început fu abandonat pe mânile slugilor și lipsit de afecțiunea maternă.

După un oarecare timp aflându-se la Chișinău cu prilejul unei serate de gală, Smaragda revăzu pe conte care, cu asiduitate neobosită, continua să-i solicite grațiile. Aproape învinsă, ea acceptă propunerea unei întâlniri când o împrejurare neașteptată o sili să părăsească imediat orașul: O telegramă dela conacul din Năpădeni o chema urgent acasă căci fetița, cel mai mare dintre copii, se îmbolnăvise grav.

Cu toate îngrijirile date, copila nu putut să scape și după câteva zile dela sosirea Smaragdei încetă din viață, sfâșiind inima mamei.

Smaragda luă aceasta drept o pedeapsă cerească și când află, curând după aceea, că ofițerul căruia era gata să-i cedeze, e un trișeur și avusese relații cu fata din casă a lui Iorgu Răutu, lăsând-o gravidă, un profund desgust o cuprinse și, renunțând la petreceri, cade la un adânc bigotism religios și la o morală din cele mai austere.

Totuși aversiunea față de Vania Răutu, băiatul cel mic, nu încetează nici acum și el continuă să fie crescut în acest sentiment.

Analiza sufletului Smaragdei constitue un mare episod dramatic, care emoționează adânc și se gravează în inimă.

Efectele educației băiatului nu întârzie să se producă. Copilul bine înzestrat, natură sensibilă și fin observator, începe să simtă atmosfera. Astfel, cu încetul, încolțește în el spiritul revoluționar. In contact des și intim cu copiii de țărani, prinde afecțiune de ei, începe să observe suferințele lor și să intervină la nevoie, luându-le apărarea.

Fiind în vârstă abia de șase ani, se întovărășește cu un țigănuș ca să fure mere dintr'un pom. Prins și dus acasă e desbrăcat și pus să umble gol ca țiganii. Pedeapsa fu primită cu resemnare. Dar când micul Vania află, că pentru aceeași faptă, a fost bătut țigănușul, el protestă cu o tărie care-i atrase și mai mult ura mamei.

Spiritul de revoltă evolua în modul acesta, treptat, în inima lui. Astfel crescu băiatul acesta. El va deveni în partea a doua a romanului, eroul care va lua apărarea tuturor obidiților, luptând pentru năpăstuiți și, în același timp, pentru românism, cu toate jertfele și cu tot curajul, expunându-se la tot felul de persecuții, condamnări și închisori, descrise în culorile cele mai vii în continuarea volumului *„Smaragda Theodorovna"*.

D. Stere și Eroul romanului

N'am făcut aici nici recenzie, nici critică, ci o expunere incompletă și mai ales imperfectă, a impresiilor ce am putut să rețin în gând, din fuga condeiului, în timpul dictării.

Opera originală însă e atât de puternică și de vastă, atât de vie și de masivă; conflictele sufletești puse într'o succesiune atât de firească și de logică, descrierea naturii, precum și narațiunea faptelor, ca și dialogurile, cu atât talent redate, încât rămân cu regretul de-a mă înfățișa cu atâtea lacune, în așteptarea apariției romanului.

In desele mele plimbări prin parcul dela Bucov, însoțind pe d. *Stere*, discutând subiectul acestui roman, am emis, într'un rând, părerea că s'ar putea foarte bine bănui că Vania Răutu, copilul năpăstuit, devenit mai târziu revoluționar, ar putea fi însuși autorul romanului, a cărui viață, se știe, e plină de zbucium și de atâtea încercări.

Dar d. *Stere* a protestat cu hotărîre, făcându-mi declarațiuni categorice din care rețin următoarele:

— *Acest roman nu este o autobiografie, și nici măcar biografia unui* alter ego. *Vania Răutu nu sunt eu, iar viața lui intimă nu are nimic comun cu a mea. Este adevărat că am utilizat amintirile mele cum ar face orice scriitor. Dar experiențele mele personale au fost selecționate, condensate, grupate și stilizate, în jurul personajului principal, numai în scop de a da o icoană a realității și fără nici un alt raport cu persoana mea.*

Și cu toate acestea eu rămân la părerea mea, acum când scriu aceste rânduri, ca și în momentul când am discutat cu d-sa, și rog pe d. *Stere* să mă ierte că stăruesc în convingerea că o dramă nu poate fi redată cu așa talent decât cu condițiunea ca autorul să fi fost el însuși părtaș la ea.

L. LEONEANU

In Editura „CUGETAREA" a apărut

FRATE și SORĂ

de LEONHARD FRANK

Romanul acesta, în care e descrisă iubirea incestuoasă dintre un frate și o soră, a fost primit cu mari elogii de presa străină, iar apariția lui în românește constitue un eveniment literar

Multatuli

Humorist olandez

In primăvara lui 1820, anume în ziua de 2 Martie, se naște la Amsterdam, Eduard-Douwes Dekker.

Acest Eduard-Douwes Dekker dela 1820 este același cu Multatuli care în 1860 dă publicității o carte voluminoasă, producătoare de scandal, cu titlul simplu: *Max Havelaar.*

Cu optsprezece primăveri la butonieră, Eduard-Douwes e trimis în Indiile Orientale, să-și aranjeze o situație. Aici el e izbit de viața mizeră, de dobitoace, a coloniștilor. Fire sensibilă și onestă, încearcă proteste care nu i-au adus altceva decât demisia aproape forțată, iar mai târziu acea carte voluminoasă care a produs scandal și pe care a semnat-o cu pseudonimul *Multatuli.*

Acest cuvânt vine dela versul lui Horațiu: *Multa tulit fecitque puer sudavit et alsit...*

Cartea cu pricina, aducătoare de ponoase, intitulată *Max Havelaar* nu era nici măcar un roman de dragoste cu care, hai! îți mai treci vremea. Era o carte plină de răutăți și chiar de infamii la adresa tuturor lucrurilor și oamenilor bine stabiliți în societate. Ca să ne facem o părere de ce idei îi treceau prin cap lui Multatuli, vom aminti că în această carte autorul pune pe socoteala regentului Karta Natta Negara, care avea bunul obiceiu de-a strânge dela javaneji cât mai multe dări spre propășirea coloniei, pune — zic — pe socoteala acestui înalt funcționar al guvernământului colonial, toată situația materială a populației care, pretinde el, e în mare contradicție cu starea materială a regentului. Apoi, afirmă că dările, în colonia olandeză se ridicau cu japca din chiar ordinul regentului, pe care nici capul nu-l durea de sărăcirea poporului sau de pierderea demnității, întrucât se știa bine cu Brest van Kempen, rezidentul, căruia îi procura femei.

Cred că vă dați seama acum din ce familie face parte acest Multatuli, care a mai scris și alte cărți în afară de *Max Havelaar*. El era unul dintre acei oameni acri, închiși, încruntați, pe care nu mai izbutiai niciodată să-i mulțumești cu ceva.

Auziți, cum își judeca singur lucrarea lui: „Cartea e barocă... nu se simte legătura... se vede căutarea de efect... stilul e infam... autorul lipsit de experiență... n'are talent... n'are nici metodă.

„Bine, bine, în privința asta suntem înțeleși! Dar... JAVANEZUL E OPRIMAT.

„Și *trecerea cu nepăsare peste* TENDINȚA PRINCIPALĂ *a cărții mele e cu neputință!"*

* * *

Multatuli care, la alegerea pseudonimului său literar, s'a oprit la începutul unui vers de Horațiu, se trădează singur, în felul acesta, cine este. Il vom întâlni în rândul celor ce purced dela Lucrețiu și stau alături de Voltaire și de Erasm, de Lawrence Sterne și de Calistrat Hogaș. Adică el intră în rândul acelor bărbați demni care nu s'au rușinat să caute a trăi bine și care, prin scrierile lor, direct sau indirect, au vorbit despre frumusețea vieții, despre necesitatea de-a lenevi și necesitatea confortului — mă rog, cum înțelegeau fiecare.

Din pricina acestei dorințe de trăire intensă, senzuală și de traiu confortabil — devii întotdeauna, dupăce dai piept cu realitățile sociale, un nemulțumit, un răzvrătit. Deranjat în tabieturile pe care ți le visezi, bați cu pumnul în masă.

Fiindcă iubea viața și-ar fi vrut s'o trăiască nesupărat, în deplină libertate, după cum îl tăia capul și după pofta inimii, cunoscând în acelaș timp articolul din Codul regelui Pausole care spune că ești liber să faci orice, numai să nu prejudiciezi altora — Multatuli a trebuit să ia în răspăr toate „minciunile convenționale ale civilizației noastre" cum a mai făcut-o un scriitor din al XIX-lea veac.

Multatuli s'a ciocnit prematur de mizera viață a celor care așteaptă îndelung și care, îndobitociți de atâta așteptare, au pierdut până și dorința de-a se mișca pentru o schimbare de lucruri în favoarea lor, — Multatuli a început să se răfuiască cu toate, în parte și laolaltă, elementele care alcătuesc puterea constituită, „unsă de Dumnezeu" oarecum „prin voința națională".

Justiție; proprietate privată; parlamentarism; sufraj universal; jandarmerie; Monarh și Cardinal; conservatorism și liberalism, politică într'un cuvânt — iată atâția și atâția stâlpi ai edificiului social, la temelia cărora Multatuli a pus explozivi în încărcături proporțional calculate.

Dar ecrazita lui Multatuli, acidul său picric, al său 88,2 este puterea de-a spune lucrurilor pe nume și arta de-a le biciui cu ironia diavolească a pătrunderii până'n adâncul din adânc.

Toate cărțile lui Multatuli *(Scrisori de dragoste, Idei, Specialități, Incercări milionești)* sunt expresia — cea mai estetică și vehementă exprimare, — a scârbei lui inenarabile pentru minciuna socială, pentru grațiile isterice și false ale doamnei cocote care se cheamă „Societate".

Dar nu numai instituțiile care oprimă, nestingherite și pieptul și sufletul proștilor fără de număr, au fost țintă de tragere pentru pușca de bun ochitor a lui Multatuli. Ci el a tras la ochi și prejudecata, superstiția, morala, educația, familia, — adică tot ceiace ne intră, din leagăn, în carne pe nesimțite și ne face, la moarte, să intrăm în putrefacție.

Voiu da pentru o clipă răgaz lui Multatuli să vorbească:

„Către copiii mei: Sunteți încă tineri și nu mă înțelegeți. Dar va veni o zi când veți citi ceiace scriu eu aici.

„Ei bine, dacă vreodată voiu invoca în fața voastră avantajul paternității... pufniți-mi în nas!

„Dacă vreodată vă voiu pretinde respect cu orice preț... bateți-vă joc de mine!

„Dacă vreodată voiu cere afecțiunea voastră pentrucă... pentrucă... cum să spun? pentrucă la un moment dat am făcut cutare lucru, fără să mă gândesc câtuși de puțin la voi... cu mult înainte de existența voastră!... Dacă vreodată voiu cere afecțiunea voastră numai și numai din pricina asta... scuipați-mă în obraz!

„Pufniți-mi în nas, bateți-vă joc de mine, scuipați-mă'n obraz, dacă vă voiu pretinde afecțiune sau respect... din pricina *aceea!"*

* * *

Cum se vede, arta lui Multatuli este tocmai aceea care deranjează concepțiile serafice ale puriștilor artei. Pentru Multatuli, arta lui nu-i un bibelou sau un *hors d'oeuvre.* Este însăși existența artistului, care-și ciocnește temperamentul, inteligența, sensibilitatea de inconsecvențele sociale.

Dealtfel văzurăm că, într'un loc, Multatuli admite criticii scăderile literare ale cărții sale, ceiace îl lasă rece, dar subliniază că „tendința" lucrării nu poate pieri cu ușurință.

El folosește termenul „tendință" ca și când ar fi presimțit polemica Maiorescu-Gherea, de-aici, de pe meleagurile dâmbovițene.

Da, domnilor, există și artă de felul ăsta, cu o lecuță de tendință într'însa. Și ca s'o făurești, cu valabilitate în etern, ai nevoe de un talent mai mare decât Domnul Talent care zugrăvește flori și bate castagnete. Ai nevoe de talentul lui Multatuli.

Limpezime de judecată, perspicacitate, mână fină de chirurg priceput când e vorba să desfaci de carne epiderma și s'o întorci pe dos, ironie subțire, putere de concentrare, concisiune și spirit, spirit elegant și răutăcios pe socoteala vulgarităților noastre — cei morali și porcini la ceasul nostru — cam cu aceste bagatele îți poți permite libertatea de-a face artă cu tendință.

* * *

Multatuli s'a certat „cu tot ceiace națiunea a învățat să iubească și să venereze. A negat pe Dumnezeu, Biblia și Evanghelia. A tăgăduit existența sufletului, nemurirea și Mântuirea", cum spunea un băiat deștept dela o gazetă din La Haye, la apariția *Scrisorilor de dragoste.*

Adică a fost Multatuli un om acru, a cărui inimă n'avea nimic scump sub cerul lui Dumnezeu și pe pământul Satanei? a fost un morocănos, vecinic nemulțumit de orice i-ar fi oferit societatea? a fost un veninos, un sadic căruia spectacolul distrugerii societății actuale i-ar fi procurat cea mai perfidă și puternică voluptate?...

Multatuli a fost unul dintre marii naivi și marii sentimentali, care sunt flori rare pe aleile lucidității și aleile visurilor de mai bine. Fiindcă luciditatea e de atâtea ori perfidie și falsitate, iar visul de mai bine nu se poate îndeobște, să nu aducă un mandat de deputat. Multatuli a fost unul dintre acei atentatori la edificiul social, care abia au așezat, grijuliv, cine știe ce bombă distrugătoare, că de mult au planul noului palat, așa cum îl visează ei în visurile lor de bine.

Autorul lui *Max Havelaar*, poznașul și necuminţitul Eduard-Douwes, înjura ca să poată să desmierde, sgâria ca să mângâie.

L. SEBASTIAN

Impresarul

Un domn foarte elegant, cu lanț de aur la ceas și nespus de mulțumit, se plimba dealungul unuia din canalele Amsterdamului. Venise în oraș pentru „afaceri". Ce fel de afaceri veți vedea îndată.

In fața lui se plimba o doamnă cu un copil. Prin nu știu ce întâmplare, copilul căzu în apă. Mama scoase un strigăt și se svârli în apă după copil, pe care-l salvă.

Omul de afaceri, martor al accidentului, își scoase carnețelul și se pregăti să noteze ceva.

— Doamnă, îmi permiteți să vă cer numele și adresa dv.?

— Copilul, copilul, mi-am salvat copilul!

— Foarte bine, nimic de zis, dar permiteți-mi...

— Mi-am salvat copilul, repeta această mamă încăpățânată, care nu înțelegea să fie întrebată despre altceva decât despre copilul ei.

— Nimic de făcut cu femeea asta! mormăi inoportunul domn. Mă rog matale, amice, te voiu răsplăti împărătește dacă mi-aduci mâine adresa cucoanei.

Astfel vorbi străinul către unul din asistenți și, se vede treaba, ajunse să știe ceeace doria. Oricum, a doua zi de dimineață bătu la ușa fericitei mame.

— Doamnă, am avut onoarea să fiu prezent...

— Ah, erați acolo, domnul meu? Ați asistat și dv?... Eu, eu nu vedeam nimic, nu auziam nimic, mi-am făcut vânt dintr'odată...

— Iertați-mă, doamnă, *am auzit...*

— *Auzit?*

— Da, doamnă, am auzit...

— *Auzit?* Ce anume?

— Am auzit *strigătul* pe care l-ați scos, doamnă, și am venit să vă ofer un angajament la teatrul meu.

Biata mamă.

Omul nostru de afaceri era un „impresar" în căutare de artiști.

Se numia PUBLIC.

Nu era în program

Intr'un spital din Amsterdam, trebuia să se amputeze piciorul unui marinar.

Chirurgul îi făcu operația. Omul, în vremea asta, pufăia din pipă cu stoicism. Din când în când, nu-i vorbă, mai strângea din dinți, dar în cele din urmă își înăbuși durerea.

Operatorul admiră această forță sufletească și o lăudă excesiv, bandajând rana.

Deodată, eroicul pacient scoase un strigăt de durere. Chirurgul îl înțepase.

— Cum!... să sbieri așa de tare pentru o înțepătură, d-ta care mai adineaori...

— E adevărat... dar vedeți dv., domnule doctor, înțepătura asta nu era în program!

Avea dreptate marinarul să se plângă.

Jurisprudență

Jandarmul. — Domnule judecător, iată omul care a ucis pe numita Barbareta.

Judecătorul. — Omul ăsta va fi spânzurat... Cum a ucis?

Jandarmul. — A tăiat femeeea în bucățele și a pus-o în saramură.

Judecătorul.— Foarte rău a făcut. Va fi spânzurat.

Lothario. — Domnule judecător, n'am ucis-o pe Barbareta! Ba dimpotrivă: i-am dat de mâncare, am îmbrăcat-o și am găzduit-o. Am martori care or să vă spună că sunt un om cumsecade și nu un ucigaș.

Judecătorul. — Omule, vei fi spânzurat. Iți agravezi situația cu presumțiunea ta. Se face vinovat acela care... fiind acuzat de ceva, se pretinde om cumsecade.

Lothario.— Dar, domnule judecător, sunt martori care or să vă spuie! Și fiindcă sunt acuzat că am săvârșit omucidere...

Judecătorul. — Vei fi spânzurat, scurt! Ai tăiat în bucățele pe numita Barbareta, ai pus-o în saramură și ești presumțios... trei delicte capitale!

Cine ești d-ta, femee?

—*Femeea.* — Eu sunt Barbareta.

Lothario. — Slavă Domnului! Vedeți, domnule judecător că n'am ucis-o?

Judecătorul. — Da, așa pare! Dar saramura?

Barbareta. — Nu, domnule judecător, nu m'a pus în saramură. Dimpotrivă, mi-a făcut mult bine. E o inimă de aur!

Lothario. — Auziți, domnule judecător! Chiar ea spune că sunt un om cumsecade.

Judecătorul. — Ahem!... Dar al treilea punct de acuzare rămâne în picioare. Jandarm, ia omul ăsta. Va fi spânzurat. S'a făcut vinovat de presumpțiune...

MULTATULI

Caleidoscop intelectual

Inapoi, la natură

Revenirea la realitate (Die neue Schalichkeit), lucru care caracterizează literatura germană de după război, a îndemnat pe tinerii autori să descrie marile orașe industriale, uzinele și viața proletariatului.

Printre poeții noi se afirmă din ce în ce mai mult o reacțiune vădită contra emfazei și retoricei literare. Se încearcă o revenire la simplicitate, la subiectele idealiste și idilice.

Grupul poeților catolici, cea mai mare parte originari din Renania, Tirol și Austria, se găsește în fruntea acestei mișcări reacționare.

Credincioși tradiției literare și religioase a țării, — ei opun anarhiei materialiste, credința luptelor de partide — biserica catolică.

Poemele lor, pline de sentiment religios, slăvesc viața de țară, natura și bucuriile căminului.

Șefii noii școli poetice sunt: Renan, Jakob Kneip, și alți doi austriaci: Richard Billinger și Max Mell.

Poeții aceștia au fost crescuți la țară, în mijlocul unei populațiuni puternice și sănătoase. Ei disprețuesc orice misticism vag și subiectiv, rămânând legați de adevărurile simple și fundamentale ce aparțin religiei părinților lor.

Richard Billinger e un poet liric, care exprimă în versuri naive sufletul pământului austriac.

D-na Ruth Schaumann, al cărui volum de poeme „Catedrala", a apărut în 1920 — e poetă, sculptoriță și desinatoare de talent.

In poemele sale intitulate „Lucrurile iubite" consacrate diverselor părți din corpul uman, ea glorifică trupul, carnea, cu o devoțiune mistică și o stranie putere vizionară.

Scriitorii catolici germani așa de puțin cunoscuți în străinătate, se impun din ce în ce mai mult atențiunii criticii. De câtva timp, revista „Literatura" le rezervă o rubrică specială.

Muzica poporană

In plină decădere a artei populare plastice și chiar poetice, — scrie M. Munteanu — în „Europe Centrale" — cântecul țărănesc continuă să dăinuiască în România, spontan, neconrupt de vre-un artificiu.

Dacă — chiar în zilele noastre — țăranul își cântă viața, — el face asta pentru propria-i mulțumire și satisfacție. Cântă din instinct, fără să fi învățat vreodată și fără ca cineva să-l fi făcut atent asupra frumuseții cântecului.

Chiar muzica instrumentală se prezintă sub forma unei expresiuni imediate a stărilor sufletești. De altfel e de remarcat că Românul nu cunoaște diferența pe care o face majoritatea limbilor între: „a cânta din gură" și „a cânta dintr'un instrument".

Verbul „a cânta" exprimă pentru Român ambele acțiuni, fără vre-o diferențiere.

Cântece de chef, cântece de dans, muzică de vin, muzică de dragoste...

Țăranul român cântă mergând în urma carului sau în urma plugului.

Principala atracție a ceremoniilor nupțiale e cântecul.

„Nu e nuntă fără cântec" zice un proverb românesc.

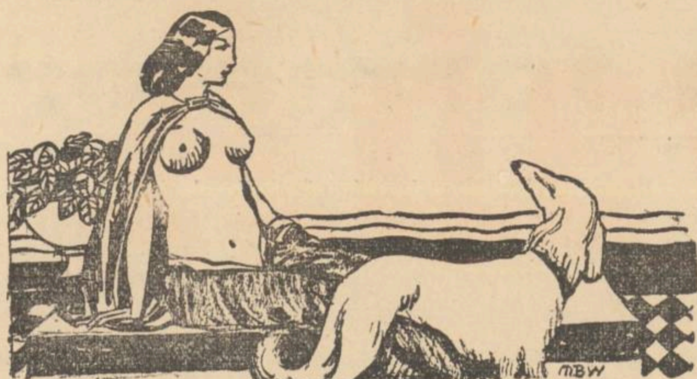
Morții în țara românească de asemenea sunt duși la locul de odihnă cu muzică.

Lecturile lui Goethe

Muzeul Național Goethe din Weimar primește și azi adrese de la Biblioteca Națională a Turingiei, cu rugămintea de a cerceta dacă nu cumva printre colecțiile de cărți ale lui Goethe, păstrate cu pietate la Weimar, se găsesc rătăcite anumite volume date poetului cu împrumut. Lista de cărți alăturată acestor adrese este foarte lungă și interesantă. Intre 1778 și 1832, Goethe a luat cu împrumut 2276 de volume, în majoritate lucrări științifice, în special de optică, astronomie, geografie și biologie. Găsim în listă „Principiile filosofice" ale lui Descartes, apărute în 1644 la Amsterdam; „Despre spiritul poeziei ebraice" de Herder; numeroase lucrări asupra Vechiului Testament; Descripții istorico-geologice ale Palestinei, etc...

Lectura de predilecție a lui Goethe pare să fi fost însă descrierile ținuturilor exotice și moravurile popoarelor îndepărtate. Varietatea problemelor de care se interesa genialul scriitor este infinită. Se găsesc înșirate în liste lucrări despre amorurile reginelor, despre stârpirea omizilor și despre apărarea pădurilor împotriva vânturilor.

Interesant este că Goethe lua cu împrumut propriile lui opere. In 1807 a cerut ediția din 1790 a lui Faust; în 1816 ediția din 1774 a lui Werther, de unde se vede că nu mai avea nici un exemplar din lucrările din tinerețe și când voia să le consulte era silit să le împrumute.

Bugetele şi Sănătatea publică

Sănătatea se cumpără şi ea cu bani, cum se cumpără totul astăzi, a spus Hermann Biggs, marele igienist american, care a fost şi un mare organizator, enunţând astfel un aforism egal de adevărat pentru toate ţările ca şi pentru ţara lui. La noi s'au găsit totdeauna cei mai puţini bani pentru ea. Ar fi un istoric interesant dar destul de dureros de a enumera cifrele de mizerie ale bugetelor sanitare de la începuturile lor până la cel actual. Cifrele acestea ar dovedi cu prisosinţă cât de năpăstuită şi cât de oropsită a fost sănătatea publică. S'au dat sume derizorii şi cu ele n'am putut cumpăra ca sănătate aproape nimic. Realizările noastre sanitare au fost de o calitate mediocră, când n'au fost de una cu totul inferioară.

Când se cercetează bugetele sanitare din alte ţări, unde cultura igienică e o realitate şi nu o faţadă în dosul căreia nu se întâmplă nimic, se vede cât de importante sunt sumele din ele, în comparaţie cu cele de la noi. Ar trebui păstrând proporţia să fi avut înscrise în bugetele noastre, când se ridicau la 40 miliarde 5 miliarde pentru sănătatea publică şi am avut de abia un miliard. Cum la noi, starea sanitară are enorme lacune în comparaţie cu cea din alte ţări sumele ce ar urma să fie alocate pentru ea, ar trebui, în bună logică să depăşească proporţia la care s'a ajuns pentru bugetele sanitare ale acestor ţări.

Cei care ne-au guvernat în trecut au putut să aibă în multe privinţe multe calităţi, când le-au avut, de oarece sunt destule rezerve pe care partidele politice şi le fac reciproc asupra destoiniciei conducătorilor pe care ni i-au dat. Pentru sănătatea publică, ele trebue să fie de acord că i-au dat foarte puţină atenţie.

Ministerul sănătăţii a fost până acum socotit ca având un rol cu totul secundar pe când de fapt el este un loc de mare răspundere, de unde cei ce-l ocupă, dacă ar şti să-şi ia atribuţiile în serios, cu autoritatea şi prestigiul pe care le-ar da-o competinţa lor, când ar avea-o ar putea să fie mari realizatori. Bugetului sănătăţii totdeauna oropsit i se lăsau firimiturile ospăţului de miliarde acordându-i-se sume derizorii.

Anul acesta, când se tăia de peste tot cu foarfeca mare, bugetul sănătăţii era lăsat intact dându-i-se chiar un mic spor. Era un mare progres şi-l puteam socoti că inaugurează o eră nouă, oficialii binevoind să acorde apărării sănătăţii publice importanţa care i se cuvine.

Mulţumirea şi bucuria ne-au fost de scurtă durată. I s'au amputat brusc 300 de milioane din miliardul 200 milioane prevăzute la început, ca să se găsească fondurile necesare pentru salarizarea învăţătorilor direct de stat.

E incontestabil că cei 40 mii de învăţători meritau toată atenţia şi toată solicitudinea. Ei duc o muncă de mucenici pentru pregătirea nouilor generaţii ca să le cultive mintea şi să le înalţe sufletele. Salarizarea lor pentru jumătate din ea ar fi riscat să nu fie făcută dacă comunele şi judeţele n'ar fi putut realiza fondurile necesare în acest scop. Mizeria materială i-ar fi deprimat până să-i reducă la inacţiune de oarece misiunea de apostolat pe care şi-au luat-o nu se ţine numai cu entuziasm. E foarte bine că li s'a evitat acest risc. Nu era potrivit însă ca pentru asigurarea salariilor învăţătorilor să se ia fonduri tocmai de la sănătatea publică care are atâtea mari lipsuri.

Ministrul de finanţe prevăzuse în legea acum retrasă că de la comune şi judeţe să se institue un fond care să asigure salarizarea corpului didactic. Cerem ca fondul care fusese prevăzut pentru salarizarea corpului didactic din anumite venituri ale comunelor şi judeţelor să fie întrebuinţat pentru apărarea sănătăţii publice. Dacă se menţine bugetul redus cu 300 milioane, el nu va putea face faţă nici celor mai urgente nevoi.

Avem o stare sanitară deplorabilă. Copiii ne mor în proporţie enormă, de trei ori mai mult decât în ţările de reală cultură igienică şi sanitară. Boalele infecţioase bântue pe o scară întinsă. In fruntea lor, făcând ea singură mai multe victime de cât toate aceste boale la un loc, tuberculoza provoacă 50 mii cazuri de moarte pe fiecare an.

Dacă e o chestiune care trebue să unească pe toţi într'o sforţare comună, trecând peste divergenţele provenite din ciocnirea intereselor de partid e modul după care se poate îndrepta sănătatea publică. Vom realiza atunci, când vom îngriji de sănătatea locuitorilor acestei ţări, mai mult şi mai bine decât am făcut până acum, un mare progres în starea populaţiei şi îi vom permite să ajungă la o cultură reală şi solidă, la care are tot dreptul să râvnească.

Refugiul în preocupări de cultura minţii şi a sufletului e un mijloc — şi cel mai bun — de a ne evada din proza preocupărilor mărunte care ne macină traiul şi ne consumă înainte de vreme.

Goethe spunea că, pentru cultură, definiţia cea mai bună e că ea reprezintă spiritualizarea noţiunii de politic — el adăoga şi de militar. Cum însă să spiritualizăm politica, când ne sfâşiem în lupte pentru a ne satisface ambiţii şi patime, în loc de a ne da toată puterea de muncă, tot ce avem în noi, ca entuziasm şi superioare credinţe împlinirii unui program de bine colectiv?

Lozinca ar trebui să fie, să ne adunăm colaborările pentru acest bine colectiv şi în felul acesta să ne facem datoria de oameni şi de cetăţeni, pentru care propăşirea neamului înlocueşte satisfacţii şi mulţumiri personale, ori cât de legitime ar părea ele, pentru fiecare din noi în încrederea pe care, cu atâta complezenţă, o acordăm calităţilor şi capacităţii noastre.

Să înălţăm aceste mulţumiri până la acelea ale intereselor colective, cărora să ne consacrăm cu tot ce avem în noi mai bun şi mai frumos.

Dr. S. IRIMESCU

PLASTICA

La Fundaţia Regele Carol I s'au ţinut o serie de conferinţe despre evoluţia portretului românesc până la începutul secolului nostru.

In exemple sugestive, d. prof. N. Iorga a schiţat desvoltarea acestui gen de artă în ţara noastră, în perioada când tipicul bizantin predomina închegarea formală a chipurilor de domni şi domniţe, şi a portretelor de ctitori zugrăvite pe pereţii bisericilor.

In arta aceasta anonimă, expresia individuală nu se diferenţia; sufletul celui portretat nu se oglindea în trăsăturile convenţionale; totul se reducea la o caligrafie picturală cu legile ei rigide şi nezdruncinate. Ctitorii au rămas astfel în aceste portrete tot atât de anonimi ca şi meşterii uitaţi care i-au zugrăvit.

De la această schematizare bizantină la adevăratul portret de artă e un pas uriaş, pe care pictorii din prima jumătate a secolului al XIX-lea l-au făcut în bună parte, prin încercările înfăţişate cu largă înţelegere de d. Al. Busuioceanu.

In prelegerea d-sale, d. Busuioceanu a urmărit firul evoluţiei portretului, de la Gheorghe Asaki, Constantin Lecca şi George Tătărescu, până la Carol Popp de Szathmary, Barbu Iscovescu, Rosenthal şi Theodor Aman.

N. Grigorescu **Autoportret**

Rămăsese de cercetat portretul românesc de la apariţia lui *Nicolae Grigorescu* până la sfârşitul secolului trecut. Sarcina aceasta i-a revenit distinsului publicist şi critic de artă d. Oscar Walter Cizek.

Intr'o documentată şi luminoasă expunere, d. Cizek a arătat că Nicolae Grigorescu, depăşind tehnica şi concepţiile lui Aman, aducea o pictură fluidă, uşoară, plină de aer şi de lumină. Ca şi în opera celorlalţi impresionişti, portretul rămâne şi în pictura lui Grigorescu o preocupare mai periferică, mai îndepărtată de năzuinţele zilnic răscolite ale peisagistului.

Pe câtă vreme însă, în multe dintre lucrările celelalte predomină facilitatea, virtuozitatea picturală rezumată în câteva accente lirice, — în portret artistul e mult mai concentrat şi chiar primele opere de acest fel executate în Franţa înseamnă pentru Grigorescu adevărate pietre de încercare a seriozităţii sale artistice. Şi atunci când trebue să insiste asupra unor trăsături mai diferenţiate, când încearcă să urmărească frăgezimea unui chip de femee, într'un cuvânt, când pictează un portret, e mai puţin impresionist, căci dincolo de lumină, de linii şi de planurile de culoare, chipul omenesc poartă în sine expresia vieţii.

Grigorescu, spune d. Cizek, îşi dă seama că ar degrada fiinţa umană dacă n'ar da pupilei verzi a unui ochiu de fată mai multă atenţie decât frunzei verzi din motivul ornamental al rochiei de mătasă.

Intorcându-se în ţară în 1867, Grigorescu trece şi prin Galiţia, unde începe portretele câtorva Evrei.

Executate într'o manieră de vechiu meşter olandez, portretele acestea — cu fonduri adâncite în clarobscur, cu trăsături care se desprind dintr'o pastă de culoare grasă, larg şi pictural tratată, şi totuşi conştiincioasă în modelajul plastic al feţelor — rămân în acelaşi timp documente omeneşti preţioase, în care caracteristicul exterior al rasei e redat cu neobişnuită măestrie.

Din portretele acestea de Evrei şi din portretul Banului Herescu Năsturel, care se află în posesia Eforiei Spitalelor Civile, ne putem da seama cât de departe ar fi ajuns Grigorescu în genul acesta de pictură dacă n'ar fi iubit atât de mult florile şi lirismul priveliştilor noastre rurale.

Desvoltarea portretului român în a doua jumătate a secolului trecut îi datoreşte lui Grigorescu trecerea de la academismul şi romantismul întunecat al lui Theodor Aman, la o ţinută liberă, la o expresivitate nouă, nestingherită de legi prea rigide.

In ţigăncile, în portretele doamnelor din societatea bucureşteană şi în autoportretele artistului se întâlneşte un impresionism portretistic destul de cumpătat.

Modelul, în aceste lucrări, nu mai pozează, nu se mai complace în atitudini forţate şi declamatorii ca în atâtea dintre portretele începutului artei noastre moderne.

In portretistica română, Nicolae Grigorescu a jucat astfel, un rol hotărîtor.

* * *

Ion Andreescu, maestrul de desen şi caligrafie de la liceul din Buzău, contemporan al lui Grigorescu, e un artist unilateral, o fire severă, un singuratec de-o rară puritate sufletească. El n'a trăit decât treizecişitrei de ani. Lucrările lui sunt unele de-o stângăcie aspră, iar altele ni-l înfăţişează foarte înaintat în meşteşugul său de pictor.

Şi Andreescu pleacă în Franţa să-şi complecteze studiile artistice, şi el rămâne înainte de toate peisagist. Dar arta lui ne apare mult mai interiorizată decât a lui Grigorescu. Caracteristica stilului său o vede d. Cizek în seriozitate şi în trudă, într'o închegare fanatică a atmosferei, chiar când lucrarea evidenţiază foarte puţine cunoştinţe tehnice sau când pictorul se complace în îmbinarea câtorva acorduri mai vioae de culoare sonoră şi plină, ca în frumosul portret al unei doamne, din colecţia d-lui ing. Spiru Haret.

In afară de mult preţuita lui operă de peisagist, Ion Andreescu a lăsat câteva portrete remarcabile, în care se întrevăd concepţiile lui foarte avansate despre pictură. Portretele acestea şi în deosebi autoportretele ne conving de existenţa unei interiorizări puţin obişnuite, de frământările unor căutări nouă în limpezirea vibraţiilor celor mai subtile din care se leagă chipul unui om.

Intre timp, un alt pictor, d. *Gheorghe Mirea,* îşi termină cu mare succes studiile în străinătate. De la început, artistul acesta se împotriveşte făţiş impresionismului lui Grigorescu şi, prin activitatea portretistică ce desfăşură, rămâne primul pictor român care se consacră aproape exclusiv acestui gen de artă.

D. Cizek precizează că activitatea cu adevărat rodnică şi importantă a d-lui Mirea — care împlineşte în curând optzeci de ani — cade între 1880 şi 1900, când izbuteşte să realizeze o serie întreagă de lucrări ce nu pot fi trecute cu vederea. Sunt portrete de o factură nobilă şi gravă, care dovedesc o cunoaştere a meşteşugului nemaiîntâlnită până atunci în cuprinsul picturii noui româneşti.

D. Mirea, spune conferenţiarul, subliniază în arta portretelor lui toate virtuozităţile de care dispune, înzestrându-le cu o deplină înţelegere pentru structura psihologică a personajelor zugrăvite.

In mişcarea artei româneşti de pe la sfârşitul secolului trecut, d. Mirea a fost un clasicist cu poză de aristocrat printre impresionişti. In toată arta d-sale, e ceva static, ceva obosit. In mijlocul contemporanilor, d-sa a rămas un izolat care n'a reuşit să-şi depăşească academismul, nu s'a putut învinge pe sine şi de-aceia n'a putut să-şi învingă nici adversarii.

* * *

Elevii d-lui Mirea devin şi ei impresionişti, dezbărându-se repede de înrâurirea profesorului lor.

Grigorescu cucereşte tineretul, şi din centrul de viaţă al artei lui se ridică marele colorist *Ştefan Luchian.*

Depăşind cu încetul legile şi programul artistic al impresionismului printr'o nouă artă de expresie, Ştefan Luchian devine expresionist, ne spune conferenţiarul, într'o vreme când cuvântul acesta nu exista încă în dicţionarul criticei plastice europene. Autoportretul său din colecţia Cioflec, nu mai poate sta alături de lucrările lui impresioniste. O artă nouă, se desprinde din trăsăturile acelea întunecate ale feţei suferinde.

In arta românească modernă, Ştefan Luchian este impresionistul cel mai caracteristic, (care nu s'a sfiit să împrumute multe elemente din arta unor Manet şi Renoir), dar în acelaşi timp el este şi învingătorul acestui curent.

Şt. Luchian **Autoportret**

Incă dela vârsta de 27 de ani, Luchian ajunge la o mare virtuozitate de expresie cu vestitul portret de ţigancă intitulat „Safta florăreasa". Sub influenţa impresioniştilor francezi, el pictează tabloul trecut într'un catalog al său sub titlul „Pălăria verde" (astăzi în colecţia d-nei Nicolau) şi portretul lui „Conu Alecu, literatul" (un preţios pastel din colecţia d-lui Aristide Blank) — parafraze netăgăduite ale unor teme de Manet şi Degas.

Dar Luchian, spune cu drept cuvânt d. Cizek, trebue numărat printre acei elevi care se dezbără în cele din urmă de toţi idolii, străduindu-se să ajungă la o densitate de expresie proprie, la o puritate formală organică. El a pictat lucrări de o foarte personală ţinută stilistică, printre care se află autoportretul din colecţia d-lui Zambaccian şi acela din colecţia d-lui Ionescu-Quintus.

Din ce în ce mai nepăsător faţă de tehnică, artistul strânge toată forţa emotivă de care era capabil în ultimul său autoportret, readucând astfel portretul român la centralizarea elementelor de emoţie umană în câteva trăsături esenţiale.

In evoluţia acestui gen de artă la noi, Luchian încheе înfăptuirile unui secol şi deschide larg porţile spre o eră nouă, spre o expresivitate eliberată de formulele manieriste şi de tutela stăruitoare a Apusului.

Conferinţele acestea asupra artei româneşti sunt tot atât de utile ca şi retrospectivele organizate în cursul ultimilor doi ani. Dar şi mai utilă ar fi publicarea prelegerilor împreună cu reproducerile operelor care le-au ilustrat.

S'ar putea revizui astfel adevăratele valori ale plasticei noastre, fixându-se totodată puncte precise de orientare pentru istoricul de mâne al artei româneşti.

H. BLAZIAN

Tablete

Părintele Abramescu

Am mai pus pe hârtie laude pentru numele lui, în ziua când fostul nostru cel dintâi dascăl a împlinit 50 de ani de vrednicie profesională. Sunt câţiva ani de atunci. Ne-a întâlnit într'o lumină de soare, pe stradă. Şi-a scos pălăria, a făcut un compliment înalt, piezis, cu capul lui de demon energic, a zâmbit şi ne-am simţit fericiţi la strângerea mânii lui, o mână întreagă de bărbat întreg. Şi sfioşi în acelaş timp: îl lăudaserăm cu literile învăţate de la el şi ne-am temut să nu ni le găsească schimonosite.

Părintele Abramescu avea o bună părere de cuvintele noastre, scrise cu literile lui. El zicea că vorbele noastre sunt cu „lipiciu" rostind şi niţel din *u*, ca la biserică şi ca la Academie, unde fu aplaudată vârsta egipţiană a d-lui Iacob Negruzzi. Şi trebuie că aveau cuvintele noastre lipici, dacă ne-a spus-o cel mai iubit în amintire dascăl al nostru. El nu a greşit niciodată, nici cu mintea, nici cu glasul, nici cu trupul, fără să fie vorba de greşala lui Adam, căci Eva lui i-a plăcut mult, ca unui om tare cu adevărat şi întocmai ca lui Adam, născut flăcău şi feciorelnic din pământ.

Şcoala de copii, unde afla autorul că vorbirea toată se scria numai cu 24 de semne, se găsea în Piaţa Amzei, pe linia trotuarului neîntrerupt, paralel cu frontul pieţei, între cele două uliţi scurte, dintre calea Victoriei şi piaţă. Casa e intactă cu lungul ei etaj, culcat pe un şir de prăvălii. Ciocanul de lemn al unui tinichigiu ne-a turburat tabla înmulţirii, cantilena: „o dată una-i una. O dată două: două... Două-ori zece: douăzeci!", cu răzvrătiri de sonorităţi complicate, premergătoarele jazzului de tango actual. Sunt de atunci — şşşt! — 44 de ani, şi friandizele momentului erau dovleacul copt, cu mîzga dulce, mustopitele, corăbiolile fragile şi incomparabilul bigi-bigi. Generaţii! voi vă delectaţi cu fondante.

Diaconul Abramescu era cum l-am descris. Silueta lui de domnişoară purta dulama călugărească, încheiată cu un singur nasture pe un şold; largă, iconografică şi căzând pe ghiată până la vârf. Mai estetici, preoţii de mai târziu, tunzându-şi pletele şi reducându-şi barba până la cioc, rasă ardeleneşte pe falcă şi jurîmprejurul guriţii, care permite sugerea în public a unei ţigarete, introdusă elegant şi umed ca o canulă de clistir, şi-au strâmbat *reverenda*, îmbrăcată pe cap, adaptându-i pasmanteria decorativă a cioclului, încheiată la piept cu bumbi şi zarzavaturi de ibrişin.

Blond şi serafic, dascălul nostru purta titlul administrativ, de institutor, născocit la Minister într'o zi de inspiraţie mediocră pentru deosebirea hotărâtă de învăţătorul rural. Era momentul ilustrului Borgovan, fotografiat de pe natură în Chicoşul Rostogan al lui Caragiale şi predecesor în cursurile inferioare al individualităţii lui evoluate, către organisme pedagogice gen Mihalache (Dragomirescu). Abecedarul a fost, cules cu degetele lui blânde, o herborizare în grădina cu muşeţel, cu părăluţe, cu ghiocei, cu poala Maicii Domnului şi cu patlagini. De câte ori cu copiii noştri, scoatem azi din carte şi punem pe caiet o literă încârligată, ni se trezeşte în scobitura ei animată, privirea părintelui Abramescu — şi litera licăreşte de boarea de sulf din scârlionţii pudraţi cu aur ai neuitatului părinte.

Intrarea în viaţa copilului, venit de la joacă, a primului profesor, făcută cu pasul, cu legănarea fluidă, cu bunătatea şi răbdarea diaconului de odinioară, s'a întipărit pentru totdeauna, şi, acum, când acest pas nu mai calcă şi nu mai sună lângă bastonul de abanos cu vârful de fildeş, şi nu mai este, urma lui e întreagă şi nu se poate şterge nicidecum de pe chihlimbarul moale din timp.

Preotul Abramescu a fost bunul învăţător, pe care l-au strigat din vechiul Testament posedaţii ignoranţi. Din August până'n Crăciun, copiii din clasa lui, încă mirosind a lapte şi zer, desluşeau textul cărţilor, fără silabisire, şi puteau să scrie după dictat. In Iunie 1888 s'a petrecut fenomenul care consacră pe dascăl, că 45 de copii din 45, avură deopotrivă dreptul la premiul întîi şi că premiul a fost împărţit în 45 de porţii egale, de biscuiţi englezeşti, care au fost consumate în fostul Bordei, de către 45 de băieţi, aşezaţi turceşte împrejurul profesorului, în iarbă.

Confratele Barbu Lăzăreanu, cel mai informat dintr'o generaţie mai tânără şi a căruia şi vastă şi microscopică documentare, întinsă până la stupefacţii, ar fi de un folos incalculabil universităţii, afirma de curând că metoda personală de a-şi instrui şcolarii i-a meritat părintelui Abramescu simpatiile de curiozitate ale lui Alexandru Odobescu, urmate de vizită la şcoală. Intr'adevăr, prozatorul, director al Şcolii de Aplicaţie, a cercetat clasa noastră, însoţit de ucenicii lui, ca să-l vadă pe dascăl la lucru. A fost o memorabilă şedinţă de demonstraţii, în mijlocul unui parlament de viitori profesori de copii, ea a durat o zi întreagă prezidată de Odobescu şi s'a isprăvit cu daruri dulci, împărţite micilor animale domesticite, ale părintelui nostru.

Şi surîdeau doi oameni neînchipuit de frumoşi, în dreptul fiecărui copil, surîsul fără pereche al scriitorului oglindindu-se în surîsul cinstit al diaconului.

De câteva zile, poate că, dacă a binevoit Dumnezeu, în Paradis, pe undeva, sub un cedru sau sub un cais, controversa didactică de acum 40 de ani, continuă într'o atmosferă de arome odihnitoare...

T. ARGHEZI

CITIŢI AZI:
LECTURA No. 361
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
ALFONS CZIBULKA
MĂNUŞILE IMPĂRĂTESEI
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Capcana

Niciodată nu i-a părut doamnei Aurora Neagu aşa de strâmtă şi năbuşitoare locuinţa, ca în seara aceea. Nu-i vorbă, o cameră de patru pe cinci, o bucătărie jumătate, şi o sală în care putea încape un cuer pentru două paltoane, nu era mare lucru. Dar dumneaei, cum nu avea copii, făcu o împărţire potrivită, ţinea o bună rânduială, şi astfel locuinţa părea mai încăpătoare decât ar fi alta la fel. dar în care lucrurile sunt aruncate alandala, ori le răvăşesc mereu copiii neastâmpăraţi.

In seara aceia însă, deşi anul se aplecase binişor în toamnă, dumneaei deschisese de peste un ceas toate ferestile, şi la odae şi la bucătărie, şi uşa dela sală, şi totuşi abia mai respira. Se învineţise la faţă şi pepţii prea mari părea că-i mai crescuseră. Se ivea când într'o fereastră, când într'alta, aplecându-şi bustul adânc afară, şi făcându-şi mereu vânt cu un şervet tivit cu arniciu vânăt.

Nu se mai mărginea la oftatul ce-o apucase, greu şi năduşitor, încă până a nu deschide ferestile, şi care o făcu să treacă neastâmpărată din cameră în bucătărie, de-acolo pe sală, şi iar roată, ci acum drăcuia în gura mare. Şi, din clipă în clipă, se înfuria tot mai tare pentrucă nu era pui de om în casă, în jur, căruia să-şi mărturisească nenorocirea. Căscioara în care locuia era într'un cartier nou, răsleţită de altele, ca şi celelalte de altfel. Domnul Neagu le scornise o asemănare locuinţelor acestora noui, zidite din cărămidă în dungă, care împestriţau câmpul la marginea oraşului, în strade care încă nu se vedeau şi nu aveau nici nume ci numai număr, după pilda New-Yorkului, cum se lăudaseră la primărie.

Domnul Neagu făcu asemănarea aceasta: par'că-s nişte oi răznuite de lup.

Dumnealui venise proaspăt dela ţară şi cunoştea viaţa ciobanilor.

Aşa, doamna Aurora, singură cuc, în tăcerea apăsătoare din jur, nu avea cui să se jeluiască, nici pe cine să-şi verse necazul.

Câteodată, când se întorcea din fereastră izbea cu sete din picior. A, de-ar fi avut acum o mâţă. Dar nici mâţa nu-i eşia în cale, deoarece doamna Aurora nu iubea neamul leneş şi miorlăitor, dumneaei era o femee de realizări nu de visare. De-aceia l-a şi adus pe Neagu dela sat la oraş.

— Ce dracu' să putrezim aici, când la oraş toată lumea huzureşte de bine şi se face orice tont *milioner*.

Doamna Aurora se lăsă gâfâind pe-un scaun. Sufletul ei era la gură. Când respira, părea că suflă cu foiul în foc să-l aprindă.

Şi abia îndruga vorbele:

— Nu mai pot! Doamne sfinte, nu mai pot! Ticălosul! Ticălosul!

Şi nu simţea că toamna târzie îşi îndesa în odae şi bucătărie burniţa rece.

Ticălosul — era domnul Neagu, bărbatul. Il trimisese, pela trei, să-i aducă un sfert de chil de cafea şi un chilogram de zahăr. De unsprezece luni bărbatul său era fără slujbă, îl tăiaseră, pentru economii, dela administraţia unde lucrase cu salar de patru mii lunar. Ii veniseră, după aşteptare de patru luni, nişte bani dela ţară. La amiazi îi sosiră, şi doamna Aurora puse numaidecât mâna pe ei. Erau trei hârtii de câte o mie. De când nu mai avea slujbă domnul Neagu nu trăia în zadar: dumnealui făcea toate cumpărăturile din oraş. Aurora nu mai avea obraz să iasă în lume, crezând că toţi oamenii o cunosc şi ştiu că bărbatul ei a fost tăiat.

— Las' să ţi se *belească* ţie nasul, netrebnice, că pe tine te-au *ţipat* din slusbă, nu pe mine! — se răstea la el drăcuind doamna Aurora, şi uitându-şi cu desăvârşire, în astfel de prilejuri să-şi aleagă cuvintele „după regăţenie", cum voia dumneaei, — folosea vorbele urâte cu care crescuse din pruncie.

O singură dată a încercat domnul Neagu s'o convingă că nu din vina lui a fost suprimat, ci pentru economii bugetare, şi era gata să rămână fără un ochiu.

— Ce buget? Ce *primare?* Da' Petrişor nu-i buget, da' Circa nu-i buget, da' Măruntu nu-i buget? Ei de ce au rămas?

Şi tot ţipând aşa, degetele scurte dar bine înarmate cu unghii, înaintau ameninţător spre obrazii bărbatului.

Vorba e că azi la trei Neagu a pornit după târgueli, cu o mie bună în buzunar, că nu aveau mărunţi nimic, — a plecat, acum e nouă şi un sfert, şi nu s'a mai întors!

Dar Aurora, după ce s'a învârtit ca o leoaică în cuşcă, acum aştepta s'o lovească damblaua, pironită pe scaun.

Dar în vreme ce femeea se gândia cu satisfacţie la chinurile şi traiul rău al bărbatului după ce ea va fi trecut în lumea cealaltă, auzi nu numai paşi, ci glasuri desluşite apropiindu-se.

Glasul lui Neagu îl cunoscu numaidecât. După răsunetul lui, după felul cum vorbea, se convinse repede că bărbatul ei nu băuse, după cum se temu toată după amiaza. Dar glasul celălalt nu-l cunoştea, nu-l mai auzise.

Năduful începu să i se risipească, mai ales că după vorbă străinul părea un om distins.

Dar va veni cu bărbatul ei, ori are drum într'altă parte?

Gândul o şi ridică de pe scaun, ca şi când ar fi umflat-o un vânt năprasnic. In clipa aceea portiţa se deschise, şi amândoi bărbaţii intrară.

Aurora năvăli la fereşti, le închise cu forţă mare, îşi netezi cu palmele părul, şi se repezi la uşe.

— Poftiţi, vă rog poftiţi!

Neagu îi prezintă pe domnul Anton Petricaş-Pop, mare întreprinzător din Bihor, proprietarul unei mari fabrici de cherestea.

Doamna Aurora se simţi deodată mică în faţa acestui străin, domn din creştet până'n tălpi, c'o blană — o avere, — cu nişte mănuşi şi nişte şoşoni, şi o căciulă de astrahan, de să tot spui: aşa viaţă mai înţeleg şi eu!

Şi acest domn, îi sărută el, cu respect, mâna.

— Iată de ce este vorba, doamnă, începu cu solemnitate străinul. Eu, întâmplător, am avut de lucru în oraşul d-voastră, şi, într'o prăvălie l-am întâlnit pe soţul d-voastră. Atunci mi-am adus aminte că am nevoe de un om inteligent, cu carte, fără şcoală multă, la întreprinderea mea. Şi fiindcă, intrând în vorbă cu dumnealui, mi s'a părut şi deştept şi cinstit, i am propus să vină la mine. Vorbind cu d-sa, am înţeles la ce se pricepe şi-l angajez cu şapte mii lunar. Domnul Neagu însă mi-a declarat, după lungi capacitări, că nu poate primi fără asentimentul d-voastră.

— Cum? Fiind vorba de şapte mii el a mai stat pe gânduri, când nu mai are slusbă de atâta vreme şi trage pe dracul de coadă?

Doamna Aurora spunând cuvintele din urmă se roşi toată: iar folosise o expresiune dela ţară, şi încă înaintea unui astfel de domn!

— Da, însă vezi mai este ceva, — îndrăzni bărbatul.

— Da, mai este ceva — zise străinul, pun şi eu o condiţie. Cum eu, peste zece zile aştept ca dumnealui să fie la post, şi cum s'ar putea ca să nu fie, pentru asigurarea mea cer să-mi dea acum o garanţie de una mie lei. La prezentare îi va fi replătită precum şi salarul anticipat pe o lună. In total, peste zece zile, aveţi în mână opt mii de lei. Dumnealui a lăsat totul la hotărârea dumitale.

— Bărbatul meu e greu la hotărâri, zise Aurora. Se primeşte, stimate domn. Dar pe câtă vreme? Căci n'aş vrea să-mi mai car bulendrele (doamna Aurora iar se roşi) pentru o lună două. Vrem un protector, dar un protector statornic, nu cum e Statul, care azi te ia în slujbă şi mâine îţi dă cu piciorul.

— Eu am vorbit cu domnul Neagu de un contract pe cinci ani. Dacă vreţi dumneavoastră, fie şi zece. Contractul e şi gata, numai să-l iscălim. Cred că n'am să mă înşel. Om credincios, este.

—Nici câinele nu-l întrece, stimate domn. Ai dela administraţie nu ştiu ce-au pierdut în el.

— De, cine-i credincios, nevestei, e credincios şi stăpânului, — zâmbi străinul.

Harnic încă pare.

— Trage ca un bou de povară! Din partea asta n'aveţi a vă teme.

Aurora se lovi peste gură: cu cât voia să spună cuvinte alese, cu atât aluneca.

Se făcu tăcere. Străinul îşi luă căciula de astrahan.

— Sunt grăbit de-acum, — zise el. Hotărâţi.

— Da' eu tot nu înţeleg, domnule Petricaş-Pop, pentru ce e de lipsă garanţia aceasta de o mie. Mai ajung oamenii în slujbe, dar de aşa ceva nu se pomeneşte. Toată dup'amiaza m'ai lămurit, şi tot nu înţeleg.

— Las' Nicule, nu mai insista. Bine e aşa cum spune domnul. Iscăleşte contractul.

— Bine! dar o să ne trebuiască bani cu mutatul, zise Neagu. — Ce facem cu cele două mii, şi nici atât, ce ne-au rămas.

— Din partea asta să nu aveţi grije. Vă trimit eu un camion dela fabrică. Am vr'o douăsprezece. Ce să mai cheltuiţi pe tren.

— Ei, asta-i bună! E frumos şi vă mulţumesc, domnule, — zise Aurora înduioşată. — Iscăleşte, Nicule. Tu ai schimbat mia. O să-i dau drept garanţă una din cele două.

Niculae Neagu iscăli, şi domnul Anton-Petricaş-Pop, punând într'un voluminos portofel un exemplar al contractului, salută ceremonios şi dispăru foarte repede, după ce fixară ziua când să vină camionul.

* * *

In ziua de 16 Noembrie, data fixată pentru mutare, doamna Aurora aştepta cu toate lucrurile împachetate. Odăiţa era pustie, bucătăria îşi arăta ranele rămase după vase. Toată ziua se învârti ca o leoaică înfrigurată prin casă şi eşia în toată clipa la portiţă. Pe înserate îl trimise pe Neagu să telefoneze dela poştă la Tileagd, unde era fabrica de cherestea, pentru ce nu vine camionul. Căpătă cu greu legătura cu primăria. De fabrica Anton Petricaş-Pop, nu ştia nimeni. In drum spre casă vânzătorii de ziare de bulevard ţipau în îngureşte: „Arestarea unui escroc! Războiul chino-japonez. Reducerea salariilor".

Neagu, cu un ghimpe la inimă, care i se împlântase acolo de când străinul ceruse garanţia şi care îl străpungea după telefon, cumpără un ziar. La lumina unei vitrine se opri şi căută ştirea cu escrocul. Era scurtă, amănuntele se făgăduiau pentru numărul următor.

Era vorba de un anume Anton Petricaş-Pop, zis Simion Pop Căruntu, zis Alexandru Petrică-Popovici, care inventase un nou fel de-a escroca, luând garanţii dela şomerii intelectuali pentru plasarea lor în slujbe. Fusese şi hoţ de buzunare. Asupra lui nu s'a găsit nici un ban.

Niculae Neagu împătură încet gazeta, o puse în buzunar, şi oftă:

—Tot am avut eu minte! Bine că m'a silit dumneaei să intru în treabă

I. AGARBICEANU

Fobie

Se sbate vântu 'n noapte ne'ntrerupt
Cu chin de om şi plesnituri de ape...
Simt mâini şi paşi alunecând pe-aproape,
Mi-e trupul împietrit şi graiul supt
Şi nimeni nu e'n juru-mi să mă scape.

Doar cineva afară parcă geme...
Cum geme!... Şi mi-e glasul cunoscut:
E al cuiva trezit acum din lut,
Ce m'a iubit şi vine să mă cheme —
Şi n'am pe nimeni viu să-mi fie scut.

Mi-aleargă spaima despletită 'n noapte...
Trimite-mi, Doamne, somn cu plaiuri unde
Se leagănă sub stele holde coapte
Sau rod de soare prin livezi cu şoapte
Şi niciun svon de moarte nu pătrunde...

...Prăvale vântu 'n vaer ne 'ntrerupt
Dureri de om şi plesnituri de ape...
Simt şerpuiri de albe mâini pe pleoape,
Mi-e trupul îngropat şi-auzul supt
Şi nimeni nu-i cu mine să mă scape.

M. D. IOANID

Decăderea formelor

Nimic nu e mai instructiv pentru înţelegerea istoriei moravurilor şi a civilizaţiei decât o istorie a costumelor. Ceiace purtăm noi azi e, fără îndoială, tot ce se poate închipui mai urât, mai sărac în motive decorative. Lipseşte în îmbrăcămintea masculină mătasea, dantela, jaboul, peruca albă, ciorapii lungi, pantalonii scurţi de catifea, lipsesc culorile deschise ori violente: roşul, albastrul, verdele aprins, etc. La femei corespunde părul scurt, costumul „tailleur", copiat dela bărbaţi, în genere virilizarea costumului. Simplificarea e brutală, fără înduplecare.

Această transformare în ordinea vestimentară nu e fără semnificaţie. Toate aspectele unei civilizaţii sunt solidare între ele, interdependente. O cultură omenească formează o structură, un bloc unitar. Un simplu detaliu dacă se schimbă, totul se resimte. Simplificarea costumului corespunde la o caracteristică mai generală a timpului nostru: decăderea formalismului. Acest aspect se poate verifica în condiţii foarte variate.

Părinţii noştri, cu siguranţă mai civilizaţi decât noi, în momentele lor de sinceritate, ne consideră mojici. Acum, trei sau patru decenii domnea *maniera*. Exista un decalog al politeţii, un protocol detailat şi desvoltat pentru toate împrejurările sociale. Se mânca aşa peştele, aşa carnea, aşa legumele. Vizitele se făceau altfel după cum cum era vorba de anumite ore, de anumite persoane ori de anumite scopuri. In saloane domnea un ceremonial aspru de surâsuri, de acolade, de atitudini, drămuit strict convenţional şi sancţionat sever penal. Exista un cod al conduitei distinse în tren, în ascensor, în băcănie sau farmacie, faţă de femei, de copii, de animale ori de servitori. Totul reglementat punctual, cu îngrijită precizie, fără de eroare posibilă. Omul de rând, încurcat în aşa labirint de reguli, era demascat de îndată şi catalogat ca atare. Citiţi în Marcel Proust ce păţeau bieţii soţi Verdurin, burghezi robuşti, plini de francheţă, în mediul subţire din faubourg Saint-Germain.

Pe acea vreme domnea forma. Nu numai în etichetă. Literatura se prezintă la fel. Genurile erau precis delimitate. Nuvela era nuvelă, romanul roman şi poezia lirică poezie lirică. Brunetière le scrisese exegeza către sfârşitul secolului. Dar el a fost desigur mai indulgent decât La Harpe, Nisard ori Saint Marc Girardin. Chiar sburdalnicul Faguet, plin de bunăvoinţă pentru libertate, a fost foarte ortodox în cartea sa despre teatrul antic comparat celui modern. In acele timpuri clare şi previzibile, nu se admitea amestecul anarhic de astăzi, când o bucată de literatură participă la toate genurile, când un roman e de multe ori o confesiune lirică exprimată sub formă de dialog dramatic. Şi nici nu se vorbea încă de genul întru toate hibrid care se cheamă esseu.

Stilul era şi el măreţ, retoric, plin de alură, făcut din o mie de reţete, de procedeuri şi de trucuri. Fraţii Goncourt scriau intenţionat un amalgam foarte colorat şi foarte aromat în care erau puse la contribuţie toate cuvintele tehnice ale ştiinţelor şi artelor. Şi această mixtură se chema „ecriture artiste". Iar fanfaronul Barbey d'Aurevilly (de altfel un mare artist!) arbora în scris cu o regală îngâmfare toate panaşele care intimidează şi impun. Erau reguli severe de stilistică, de oratorie, de bună cuviinţă, de cochetărie, existau chiar forme prescrise de spontaneitate şi de sinceritate. Omul era încătuşat într'o carceră de fier care-i împărţea sufletul în bucăţele determinate, îl silea să se mişte regulat şi simplu ca o maşină.

Căci însuşi sistemul social era astfel alcătuit. Democraţia nu frânsese încă barierele şi societatea era împărţită în caste disciplinate, în clase care nu permiteau exodul din una în alta. Ierarhia era forma supremă a ordinei colective. Se întâmplau din când în când mezalianţe, dar se expiau greu. Iar când vre-un arivist rupea regula şi „ardea etapele" — cum a scris Bourget într'un roman, — el era ţinut multă vreme în anticameră.

Evident, secolul al XIX-lea, a fost un secol revoluţionar, un secol care a făcut mult pentru eliberarea vieţii spirituale şi sociale de cătuşele formalismului. Dar el n'a putut face totul şi a păstrat încă caracterul procedural.

După marele război aspectul lucrurilor s'a schimbat brusc. Nimeni n'a mai ţinut seamă de etichetă. Tineretul a devenit brutal, cinic, grosier, svârlind la coş tot ceremonialul de maniere. Artiştii au amestecat voit genurile. A început să se scrie simplu, simplu de tot. Nici o frână, nici-o regulă nu mai maschează francheţa rudimentară a moravurilor sexuale, Religia a devenit o simplă problemă de conştiinţă fără cult şi fără ritual. Nu se mai oficiază în nimic. Dragostea tinde să se elibereze de ultima formă impusă: căsătoria. Nimeni nu mai trimite cărţi de vizită, felicitări, flori, şi acel schimb delicios de cadouri care făcea farmecul ipocriziei vechiului regim. Au decăzut ironia, aluzia, toate formele indirecte de exprimare. Epitetul de ruginit, învechit, demodat, pândeşte, din umbră orice. Lucrurile au luat un aspect direct, brusc, sincer, simplu. Fireşte, ţările de mare cultură au rezistat mai mult. Tradiţia mai domină încă pe acolo. Popoarele tinere care-şi alcătuiseră o brumă instabilă de civilizaţie, au pierdut-o numaidecât.

De ce au decăzut formele?

Toate regimurile conservatoare păstrează şi respectă formalismul; toate regimurile progresiste le neglijează. In India ori China, în toate civilizaţiile sacerdotale forma e sacrosantă. Petru cel mare ori Kemal paşa au prigonit bigotismul. Revoluţia franceză a creat versul liber şi revoluţia romantică în teatru. In civilizaţia noastră de viteză, e firesc ca formule, încurcând invenţia şi iniţiativa, să fie dispreţuite şi înlăturate. Dar dela Descartes nu mai credem în argumentul de autoritate. Timpul nostru e acela al liberului examen, al criticismului, al analizei ferită de idei preconcepute. Democraţia şi ştiinţa au egalizat, din punctul de vedere al prestigiului, oameni şi fenomene.

Decăderea formelor pune şi o altă problemă: aceia a sincerităţii. Formalismul e o mască, adică o ipocrizie. A purta o mască, nu e numai plăcut — evită indiscreţiile, — cum spunea Nietzsche, dar e indispensabil. Nimeni nu poate fi sincer integral. E o necesitate inevitabilă a sufletului nostru de a ne da contenenţe şi atitudini false. Minciunile caracterului au un formidabil avantaj defensiv. Trebue, de atâtea ori, să ne înfăţişăm furioşi când suntem calmi şi invers. Nimeni nu e scutit de a nu juca un rol. A fi complect sincer, e ca şi cum ai ieşi gol pe stradă, oferindu-ţi vederii tuturor urâţeniile corpului — spune, cu dreptate, Anatole France. Azi însă, masca e urâtă şi atacată. Se preconizează sinceritatea maximă. Mai întâi faţă de alţii. Apoi faţă de tine însuţi. De când s'a descoperit inconştientul, — reabilitat de Freud, — au început să se încetăţenească forţele inferioare ale sufletului, să se justifice viţii şi porniri ascunse. „Refularea", marele instrument al oricărei civilizaţii, e denunţată ca primejdioasă. Nu vă refuzaţi nimic ca să nu vă pervertiţi. Nu vă înfrânaţi poftele, nu vă comprimaţi instinctele, căci pot rezulta adânci turburări sufleteşti. Psihanaliza a dovedit-o şi secolul e al psihanalizei. Jacques Rivière a spus-o limpede: sinceritatea înseamnă facultatea de a accepta şi spune tot. Ceiace, altădată, nu îndrăzneam să ne mărturisim nici nouă înşine, pornirile satanice care înfricoşau într'atât, încât nici nu voiam să le admitem, fie măcar pentru noi înşine, existenţa, azi pot fi discutate public, admise, adesea legitimate. Suntem la o fază de nudism moral. E aceasta sinceritate ori cinism? Va putea trăi sufletul nostru plăpând, gol, expus, fără pavăză tuturor intemperiilor? Dar mai ales, prin această acceptare integrală a oricăror porniri, nu se compromite însăşi civilizaţia, această ipocrizie superioară, această domesticire a instinctului, făcută din forme şi frâne? Vom examina altădată.

MIHAI D. RALEA

Dela Salonul de desen şi gravură

Bugetul Statului, neîngăduind să se mai distribue premii expozanţilor merituoşi ai saloanelor oficiale, d. prof. N. Iorga, prim-ministru şi ministru al cultelor, artelor şi instrucţiunii publice, a hotărît totuşi să vină şi anul acesta în ajutorul artiştilor prin achiziţiuni pentru colecţiile Statului.

Mina Byck-Wepper — **Răstignire**

Au fost reţinute, astfel, la Salonul de desen şi gravură, trei aquaforte de Petraşcu, desene şi gravuri de Th. Pallady, Mina Byck-Wepper, Maria Pană-Buescu, R. Iosif, Maria Manolescu-Bruteanu, Hrandt Avachian, Nina Delavrancea-Dona, Horia Teodoru, Luki Galaction-Zambra, C. Petrescu-Dragoe, R. Canisius, Mircea Olarian, Octav Rogusky, A. Bordenache şi I. Dan.

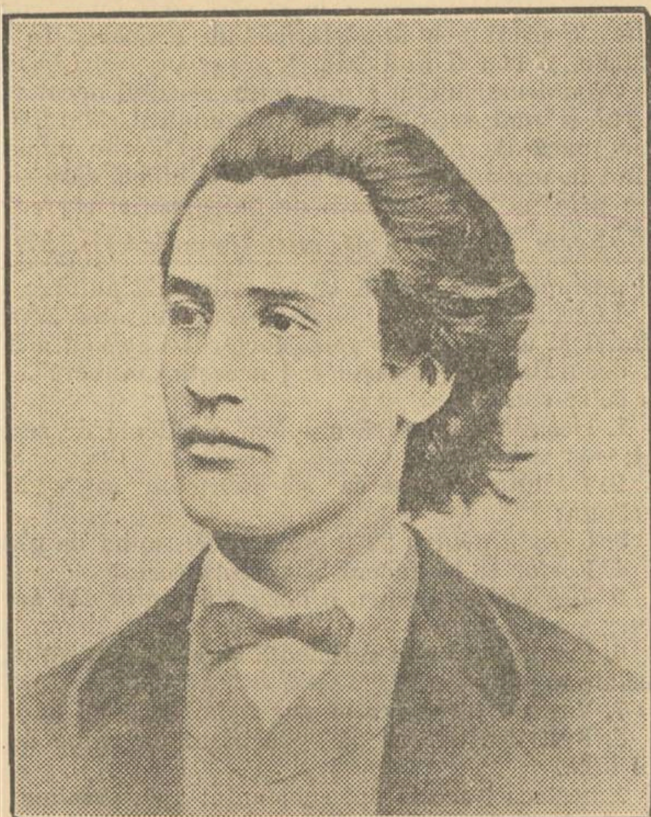
Editura „CUGETAREA" a dat la lumină
Colecţia „DELAFRAS"
In care vor figura cei mai mari scriitori mondiali
Primele apărute sunt:
Claude Anet: ARIANA
Fedor Gladkov: CIMENTUL
Myriam Harry: INSULA VOLUPTAŢII
Preţul excepţional LEI 25

UN RECORD al LIBRĂRIEI rămâne
„MEDICUL NOSTRU"
Un volum de 600 pagini cu 210 ilustraţii în text, legat în pânză, cuprinzând, sub formă de dicţionar, o descriere a tuturor boalelor cu mecanismul, simptomele, cauzele şi tratamentele cele mai moderne.
15 specialişti fruntaşi ai medicinei române au colaborat la această enciclopedie care pe lângă bogatul material medical conţine şi adevărate studii de psihologie, sociologie, asistenţă socială, pedagogie şi psychanaliză.
Volumul a fost redactat sub îngrijirea generală a Doctorului YGREC. Preţul 150 lei ex.

MINUNATE
ilustraţii, fotografii şi reproduceri artistice, în culori, au apărut în ex- :—:—: celenta publicaţie :—:—:
MAGAZINUL
No. 13, pe Ianuarie
120 pagini, hârtie cromo. - 40 Lei.

Eminescu şi Creangă [1]

La Bolta-Rece, pare-se, a făcut cunoştinţă Eminescu cu Ion Creangă într'un moment de euforie dărîmătoare de granițe sufleteşti, cam spre toamna anului 1875, înainte în orice caz de 1 Octombrie 1875, când apare în *Convorbiri literare* întâia poveste a lui Creangă „Soacra cu trei nurori". Bolta-Rece era o crâşmă de mahala, în dealul Sărăriei, aşezată pe pivniţele şi hrubele nesfârşite şi adânci ale unor case boereşti dărâmate de mult, din care nu mai rămăsese decât boltele subterane. Un grec, Amiras, făcuse în ele depozite mari de vinuri şi prefăcuse ruinătura într'un loc de băutură, devenit curând faimos. Elemente comune sufleteşti împinseră aci şi pe Eminescu şi pe Creangă. Erau amândoi moldoveni dintr'o ţară cu podgorii, atraşi carevasăzică de izul masiv al vinurilor curate din poloboace, vinuri pe care le beau mai bucuroşi dintr'o ulcea de pământ păstrătoare de aromă, în răcoarea spirtoasă a unei bolţi, decât din paharele boereşti inodore ale localurilor de lux. La acest simţ direct al vinului se adăoga din partea amândorura o voluptate a priveliştilor şi purtărilor primitive, rurale, la Creangă fiindcă era ţăran obicinuit să şează pe o laviţă, să dea peste gât o bărdacă de vin după o prealabilă adulmecare cu nasul şi să şteargă apoi în mânecă cu un geamăt de mulţumire totodată şi gura şi nasul, la Eminescu fiindcă acesta trăise pe drumuri de ţară alături de aceeaş lume aspră şi pentrucă un romantism social îl cutremura de simţire la ideea că în asemenea hrube strămoşii moldoveni băuseră vin, trăind, ţărăneşte dar sănătos, câtă vreme cerevizia străină şi moravurile ei nu-i atinsese. Pentru a se folosi mai bine de aroma vinului, Eminescu îşi adusese la Bolta-Rece o cană anume de sticlă roz riglată cu capac de zinc ca nu cumva aburul rece al băuturii să se piardă în văzduh. In aromirea lirică pricinuită de golirea repede a câtorva căni din vinul lui Amiras cei doi oameni de aceiaşi rasă sufletească s'au înţeles, ţărăneşte, din ochi. Şi după ce s'au îmbrăţişat desigur şi sărutat plescăit peste masă, într'o mimică patetică din cele mai expresive, după ce Creangă şi-a deslegat basmaua popească cu snoave şi zicători populare spre deliciile cu lacrimi ale poetului, s'au hotărât într'o totală uitare de sine să meargă la Junimea.

Eminescu

Intr'o Sâmbătă seara Junimiştii se pomeniră cu Eminescu la braţ cu un om gros îmbrăcat în haine aspre de şiac mânăstiresc, având înfăţişare fumurie şi vicleană de popă de ţară, mai mult ironic în stânjeneala sa de ţăran sasistit decât realmente ruşinat. Amândoi erau aprinşi la faţă şi zâmbeau extatici din colţul ochilor împăinjeniţi şi duhul lor mirosia cale de-o poştă a vin dela Bolta-Rece. Din seara aceea, în care intuiţia ni-l înfăţişează pe Creangă clătinând respectuos din cap la lecturi şi pe junimiştii iubitori de anecdotă în frunte cu nebunatecul Pogor chihotind de haz spre mulţumirea calmă, demonstrativă a lui Eminescu, soarta literară a lui Creangă era pecetluită şi odată cu ea şi prietenia dintre cei doi băutori de vin.

Pentru a înţelege slăbiciunea lui Eminescu pentru Ion Creangă trebue să privim de aproape omul. Caşi Eminescu şi spre deosebire de Titu Maiorescu, Creangă ridicându-se prin relativa sa cultură şi prin puterea de expresie deasupra indivizilor din clasa sa, nu devine prin aceasta un burghez intelectual, ci rămâne mai departe un ţăran, însă un ţăran fabulos, mărind în persoana sa elementele speţei până la monstruozitate. Deosebirea între Creangă şi un ţăran din Humuleşti, între Eminescu şi un proletar oarecare, este că în vreme ce aceştia din urmă îşi trăesc viaţa lor cu inconştienţă râvnind vag la starea altora, cei doi junimişti îşi fac din ea un azil de voluptate şi un principiu estetic. Nu numai că existenţa rudimentară se potriveşte firii lor fiziologice şi morale, dar exaltată prin conştiinţă fiinţa lor toată aspiră ca pielea groasă a mascurului întoarcerea în noroi. Priviţi în cuprinsul clasei lor amândoi sunt nişte esteţi rafinaţi, căci ei caută pretutindeni puritatea stilului, ceiace dovedeşte pe deasupra funcţionarea unui instinct sigur tradiţional. Ţăranul care îşi pune peste cămaşă un ilic tăiat în chipul surtucului orăşănesc este un vulgar transfug spre mahalalele oraşelor, dar cine elimină din interiorul său orice element orăşenesc, adaptându-se numai tehnicei moderne, printr'o priză electrică în vatră şi un bec în opaiţ, este un fin colecţionar de artă rurală. Creangă şi Eminescu sunt nişte rafinaţi ai voluptăţilor aspre, animalice chiar, dar grosolănia lor n'are nimic comun cu imbecilitatea rustică. Dacă Creangă fuge înspre mahalale să stea într'un bordei care ar constitui preistoria multor triburi africane, o face aceasta nu din mizerie sau din neghiobie plebee ci dintr'o perversiune sau mai bine zis voluptate a regresiunii spre pădure. Bojdeuca sa din mahalaua Ţicăului zisă şi Valea Plângerii, într'o ulicioară dosnică zisă strada Scăricica, hazna de noroaie pe vremea ploilor şi dună de colburi vara, era o cocioabă de sat sărac, cu pălimar de scânduri în faţă şi alt cerdac de lemn în chip de uluci pe dindos. Ograda era năpădită de buruieni şi flori de ţară, cum ar fi busuioc şi rosmarin şi privind totul laolaltă aveai sentimentul unui muşuroi de pământ, în care zăplazurile de scânduri putrede şi fumul dela coş sunt, ca pe şesurile triste de ţară, străbătute în goana trenului, singurele semne de aşezare omenească. Era de altfel, o casă de ţară depărtată de orice zarvă orăşănească. Din cerdacul de din dos se vedeau dealurile Ciric şi Aroneanu pe care coborau din când în când turme de oi şi noaptea liniştea desăvârşită a marginii de oraş nu era turburată decât de lătratul sătesc al cânilor. Inlăuntru nu se aflau decât două odăiţe despărţite printr'o mică tindă şi lipite pe jos cu lut. Asta trebue să fi plăcut cu deosebire lui Creangă şi ca să încerce fiorul pământului galben cred că călca prin casă cu piciorul desculţ asemeni oricărui om de ţară pentru care clisa, iarba şi răceala minerală constitue delicii ale membrelor inferioare. Epiderma lui Creangă se simţia bântuită de vânt şi neînvelită în hainele uşoare orăşeneşti. El îşi făcea haine grosolane de postav de casă greu şi păros, de noaten, pe care şi-l aducea dela Humuleşti şi care, singur, izbutia să-i apese pielea îndurată şi să-i dea sentimentul îmbrăcării. Pielea acestui bivol nămolos nu se cutremura de fioruri şi mâncărimi decât dela un prag înaintat al senzaţiei.

Vara când era cald prietenii îl găsiau tăvălit pe o saltea în cerdacul cu uluci dinapoia casei ce da spre dealul Ciricului, în cămaşă şi cu o prostire în jurul gâtului ca să-şi şteargă diluvialele-i sudori iar pentru locurile de pe groasa-i spinare unde unghia sa lată nu biruia, avea o lopăţică de lemn cu crestături pentru un scărpinat ce lua proporţiile frecării cu muget a unei vite de cumpăna fântânii. Organele enorme cu ţesuturi mari ale lui Creangă cereau deasemenea o alimentaţie compactă, după cum calul sau boul aţâţaţi de acreala iute a gunoiului cerşesc la ochiul mic al grajdului voluptatea de a-şi cufunda capul şi nările într'un nutreţ adânc.

„La masă Creangă nu mânca mai mult decât o „oală de găluşte făcute cu păsat de meiu şi cu bucăţi „de slănină, o găină friptă pe ţiglă de lemn şi undiţa „cu muşdeiu de usturoiu, iar pe deasupra şindilea cu o „strachină de plăcinte moldoveneşti, zise „cu poale'n „brâu", însă ca băutură el se mulţumea cu o cofiţă de „vin amestecat cu apă".

Acest Gargantua moldav era mai mult un fabulos Flămânzilă şi boul întreg în frigare văzut de Eminescu la serbarea dela Putna îi constitue o alimentaţie posibilă în închipuire. El avea înclinări pentru mâncările care aprind cerul gurii şi-l îmbibă cu mirosuri tari *verbi gratia,* sarmale moldoveneşti cu care îmbia într'o scrisoare pe Eminescu, pastramă de capră friptă pe spuză, vin crud dat de duşcă din oală, totul în cantităţi mari, pentruca simţul intern să prindă de veste. Cu o ceată de prieteni, Ienăchescu, Răceanu, Mişu, Nicsoi, Eminescu colinda adesea crâşmele, ieşind spre ziuă în afară de oraş, cu săniile iarna, şi ducând mai departe petrecerea când nu dospia lângă vatră sau în cerdac frecat de un număr incalculabil de pisici.

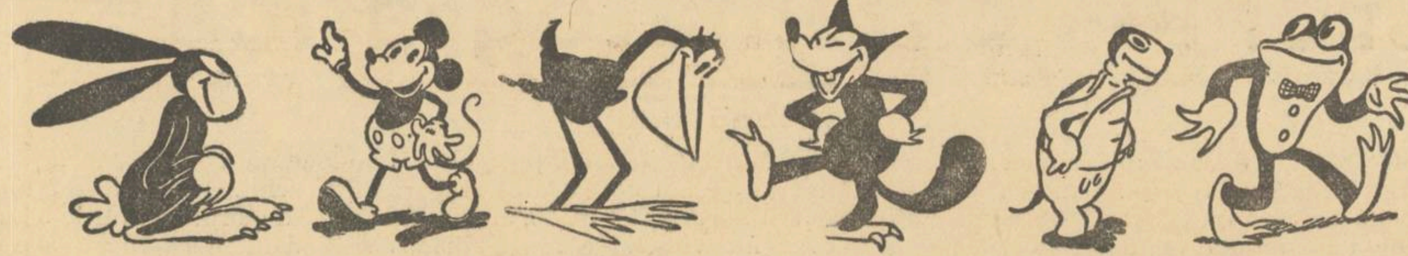
Cu Eminescu însă apropierea nu era numai de ordin alimentar. Creangă era un om plin de humor ţărănesc, nu prea deştept, dar viclean şi muşcător, respectuos de cărturari dar gata să învăluie pe convorbitor cu un potop de locuţiuni populare, fie dintr'un spirit critic obicinuit unor ţărani, fie din instinctul de a-şi desvălui astfel deşteptăciunea sa naturală în faţa celor învăţaţi. Iar Eminescu, mare iubitor de expresii neaoşe, adunător de producţii populare şi totdeodată sociolog al autenticităţii şi sănătăţii ruralului faţă de pătura superpusă, nu putea fi decât răpit de acest geniu al bordeiului. Creangă vorbia lui Eminescu aşa: „Te-am aşteptat de Crăciun să vii, dar... beşteleu, feşteleu, că nu pot striga valeu, şi cuvântul s'a dus, ca fumul în sus", sau arzând scrisorile trimise poetului de admiratoarele sale: „Muere, deschide ferestrele ca să iasă fum din parfum, căci mă cred în rai — fără mălai — în iad — fără de Vlad — în casă fără nevastă" şi asta încânta pe Eminescu, şi-l trăgea spre mahalaua Ţicăului, spre casa lui Creangă, unde a şi locuit o vreme când a fost destituit din postul de revizor şcolar.

G. CALINESCU

1) Din *Viaţa lui M. Eminescu,* ce va apare în curând.

Morgan Galloway, artist de la Radio-Pictures (Hollywood) citeşte revista „Cinema"

Intâmplări ciudate

Iohann Bartok

de ERICH-MARIA REMARQUE

Johann Bartok avea un atelier mecanic. Abia trecuse cinci luni de când se însurase, şi izbucni războiul. Primi şi el ordinul de mobilizare; trebuia să plece într'o garnizoană austriacă de lângă graniţă. Ziua ce-l mai despărţea de plecare o folosi punându-şi în ordine prăvălia, ca s'o predea nevestei şi lucrătorului care-l ajuta. Ba avu norocul să primească şi două comenzi mai mari. Cu astea şi-a pierdut aproape toată după-masa. Dar, cel puţin, era liniştit că-şi asigurase nevasta până la crăciun.

Când se înseră, Bartok îşi puse hainele cele mai bune şi se duse cu nevasta la un fotograf. Până acum niciunul nu-şi găsise răgaz să se fotografieze. Ca să le meargă bine, munceau amândoi de zor, şi o asemenea cheltuială li s'ar fi părut fără rost. Acum însă era altceva.

A doua zi, dimineaţa, un băiat le aduse fotografiile la gară. Erau mai mari decât îşi închipuise Bartok. Când încercă să pună una sub căpăcelul ceasornicului, văzu că nu încape. Işi tăiă poza cu un briceag şi păstră numai chipul nevestei. Aşa încăpea.

Regimentul lui Bartok intră în foc în primele zile. In iarna lui 1914, se găsea în plină înaintare, când, în urma unui atac de noapte, duşmanul izbuti să împresoare trei companii. Au continuat ele să lupte o zi întreagă, dar li se isprăvi muniţia şi oamenii trebuiră să se predea. Printre ei era şi Bartok.

Prizonierii rămaseră câteva luni într'un lagăr de concentrare. Bartok era plin de neastâmpăr şi se plimba toată ziua printre bărăci, cu gândul dus. Tare ar fi vrut să ştie ce face nevastă-sa şi dacă o mai fi luat vre-o comandă, — doar din asta trebuia să trăiască. Dar nimeni din lagăr nu primea veşti de-acasă şi singurul lucru pe care-l putea face Bartok era să încerce să trimită nevestei scrisori cu sfaturi şi adrese de-ale oamenilor care, probabil, aveau nevoie de o împrejmuitură de fier sau de o instalaţie de apă.

Pe la începutul lui April, o mie opt sute de prizonieri, printre care se găseau Bartok şi camarazii săi, plecară spre coastă. Ei fură încărcaţi într'un vapor care trebuia să-i transporte spre un lagăr din Asia răsăriteană.

Răul de mare făcu multe victime în primele zile. Mai târziu, prizonierii se deprinseră însă cu drumul şi stăteau ghemuiţi în magaziile lipsite de aer ale vaporului, fumând cât mai aveau tutun. Numai prin câteva ochiuri de sticlă se putea vedea marea. Ca să se uite toţi, făceau cu schimbul. Apa era limpede şi albăstrue şi din când în când se zăreau păsări albe şi umbre de peşti mari.

Cu timpul, sentinelele fură cuprinse de oarecare îndoială. Prizonierii îşi deteră seama de asta şi în mintea lor încolţi planul de a ataca echipajul şi de-a pune stăpânire pe vapor. Câţiva iscodiră încăperile în care se găseau armele; alţii pregătiră într'ascuns drugi de fier, funii şi cuţite.

Atacul se dete într'o noapte ploioasă şi furtunoasă. O ceată condusă de trei subofiţeri uriaşi se strecură prin coridoare. Dându-şi un aer de oameni liniştiţi, ei se năpustiră ca nişte tigri asupra sentinelelor, care, luate prin surprindere, nu se putură împotrivi. După câteva minute, sparseră uşile şi ajunseră cu armele furate pe covertă. O parte din oamenii echipajului fură înfrânţi pe când dormeau, ceilalţi trebuiră să se supună. Numai căpitanul şi doi ofiţeri se baricadară şi începură a trage focuri de revolver. Trei prizonieri fură împuşcaţi. Abia când se aduse o mitralieră, se predete şi căpitanul grav rănit.

Prizonierii aveau intenţia să se îndrepte către un port neutru. Aveau destule arme şi provizii, şi printre ei se găseau mulţi oameni care-şi făcuse serviciul pe mare. Comanda o luă un fost subofiţer de marină. Toată ziua se făceau exerciţii. Bartok învăţă mânuirea tunurilor.

După socoteala noului căpitan, mai aveau o săptămână până la cel mai apropiat port. Norocul nu-i ajută însă. După patru zile se arătă la orizont silueta cenuşie şi scundă a unui vas de războiu. Făcând un fum gros, el se îndrepta spre vaporul cu prizonieri. Aceştia încercară să fugă, dar nu pututră să dea destulă viteză. Atunci se pregătiră de apărare. Nădăjduiau că vor rezista până la noapte, ca apoi să dispară în ceaţă şi în întunerec.

Nu izbutiră. Aveau, ce-i drept, tunuri, dar nu se puteau măsura cu un crucişetor. Nu trecu nici un ceas şi puntea se acoperi de morţi. Trebuiră să înalţe steagul alb. Căpitanul se împuşcă în clipa în care cea dintâi barcă a crucişetorului se apropiă de vapor.

Căpitanul crucişetorului nu-i tratâ pe prizonieri ca soldaţi, ci ca pe nişte răzvrătiţi. Ei fură deportaţi într'o insulă. Câţiva dintre ei, socotiţi ca instigatori, aveau să fie împuşcaţi. Printre aceştia se afla şi Michael Horvath, prietenul lui Bartok. „Rămâi cu bine, Bartok, — i-a zis el, strângându-i mâna. Cât despre mine, mi-e tot una. Ori aşa, ori aşa... tot trebuia să sfârşesc odată. Cel puţin să scapi tu. Dacă o mai trăi mama până atunci, dă-i lucrurile astea". Şi-i dete ceasornicul şi portvizitul.

Ceilalţi prizonieri fură pedepsiţi pentru participare la răzvrătire. Legea era severă. Unii, aleşi din cinci în cinci, fură condamnaţi la muncă silnică pe viaţă; restul, la câte cincisprezece ani. La numărătoare, Bartok avu noroc, el se alese numai cu cincisprezece ani.

In prima seară, cu oasele frânte de oboseală, Bartok stătea într'un colţ al bărăcii de tablă dogoritoare. „Cincisprezece ani, — gândea el, — cincisprezece ani. Am acum treizeci şi doi; când o să ies de-aici o să am patruzeci şi şapte". De sub căpăcelul ceasornicului, scoase fotografia nevestei şi o privi îndelung. Apoi, clătină din cap şi încercă să adoarmă.

Munca era grea şi clima ucigătoare. In primul an muriră o sută optzeci de oameni. In anul următor — o sută zece. După trei ani, Bartok se împrieteni cu Wilczek, un sătean din Bănat. După şase ani, îl îngropă. După şapte ani îi căzură dinţii din faţă. După opt ani, află că războiul se isprăvise de mult. După nouă ani, îi albi părul. După zece ani, evadară şaisprezece oameni, dar fură prinşi. După doisprezece ani, nu mai vorbea nimeni de dorul de casă. Lumea toată se chircise cât încăpea într'o insulă. Viaţa era o trudă, un somn chinuit. Dorinţele se răsuflase, suferinţele se tocise, amintirile se ştersese. Doar paznicii, frigurile şi desnădejdea mai domneau despotic peste această rămăşiţă de lume care, în fiecare seară, adormea să-şi dea sufletul, iar dimineaţa se deştepta totuşi din nou.

Când gardianul le spuse că sunt liberi, nu le veni să creadă. Abia cu o zi înainte se mai aşteptau să fie înştiinţaţi că trebue să rămână acolo încă cinci sau zece ani, — atât nu le intra în cap ce înseamnă să fii liber.

Işi strânseră puţinele lucruri pe care le mai aveau şi o porniră spre port. Bartok îşi mai roti odată ochii. In faţa barăcilor îşi zări camarazii rămaşi, cei osândiţi pe viaţă. Muţi şi cu privirea încremenită, se uitau în urma celor care plecau. Cu puţin înainte, Bartok întrebase pe doi dintr'înşii de nu vor să le ducă vre-o veste pe-acasă. „Tacă-ţi botul!" — îi răspunse unul, plecând de lângă el. Celălalt nu ştia ce să-i spună. Dar cel dintâi se întoarse iar şi-i strigă: „Nu te teme, o să ieşim şi noi odată de-aici!"

Toţi ceilalţi stăteau nemişcaţi şi priveau.

Pe vaporul care-l ducea spre casă, Bartok îşi scoase ceasornicul. Fotografia nevestei mai era acolo, dar îngălbenise cu totul şi nu se mai putea recunoaşte nimic. O scoase de sub căpăcel şi căută să-şi adune gândurile. De mult nu mai făcuse aşa ceva. Il apucă însă ameţeala, atât de mult îşi pierduse deprinderea.

La debarcare, se însoţi cu vre-o câţiva camarazi din aceleaşi locuri. Aflară că regiunea de unde erau ei, aparţinea acum unei ţări cu care fusese în războiu. Ţinutul fusese cedat la încheerea păcii. Nu pricepură ce înseamnă asta, dar trebuiră s'o creadă. Pentru ei se schimbase, în aceşti cincisprezece ani, toată lumea.

Vedeau case, străzi, automobile, oameni; auzeau nume cunoscute. Totul le era însă străin. Oraşele crescuseră, animaţia de pe străzi îi speria, şi le era cu neputinţă să înţeleagă ce se petrecea. Mergeau prea repede toate. Ei erau deprinşi să cugete mai domol.

Bartok ajunse în oraşul lui. Mergea încet şi sprijinindu-se de baston; îi tremurau genunchii de emoţie. Işi regăsi casa în care locuise. Şi prăvălia mai era acolo. Dar nimeni nu ştia ce să-i spue despre nevastă-sa. In ultimii zece ani s'au schimbat des chiriaşii. Ea trebue să se fi mutat de mult.

Cercetă peste tot, până află că ar fi plecat într'alt oraş mai mare. Nimeni nu ştia ceva precis. Ii întreba pe oameni dacă i-o fi mergând bine şi nu-şi dădea seama că lumea se uită la el mirată.

Bartok plecă încotro fusese îndreptat. Se opri în faţa multor uşi şi intră în multe case, fără să afle nimic. Obosit şi desnădăjduit că nu-i dă de urmă, voi să plece, când îi veni în gând să se intereseze de fostul lui lucrător. Se duse la biroul populaţiei şi-l găsi. Nevastă-sa se măritase de şapte ani cu el. Bartok dădu din cap. Acum înţelegea dece nu-i ajungeau scrisorile şi dece nu mai aflase nimic de-acasă. Credea lumea că murise.

Urcă nişte scări şi sună. Un copil de vre-o cinci ani îi deschise uşa. După aceia veni nevastă-sa. O privi cu îndoială; nu-i venea să creadă că-i ea şi nu cuteza să-i vorbească. In sfârşit, îşi luă inima'n dinţi şi-i zise:

— Sunt Johann.

— Johann...

Ea făcu câţiva paşi îndărăt şi căzu pe-un scaun.

— Doamne! Dumnezeule! — izbucni ea în plâns. — Şi noi am primit atunci o hârtie, un certificat că ai murit.

Se repezi la un sertar şi-l răscoli cutremurându-se, parcă îi atârna viaţa de aflarea acelei hârtii.

— Nu mai căuta. Las'o!

Cu ochii pierduţi, Bartok trecu prin bucătărie.

— E copilul vostru? — întrebă el.

— Da, — răspunse ea dând din cap

— Câţi aveţi?

— Doi.

— Aşa, doi, — repetă el.

Se aşeză apoi pe canapea şi-şi pironi privirea înainte. Femeia scoase din bufet o ceaşcă de cafea. Tremura atât de tare, încât vărsă aproape toată cafeaua.

— Ce să facem acum, Johann? — întrebă ea plină de lacrămi.

Bartok îşi ridică ochii. Pe bufet zări o fotografie cu o ramă aurită. Era fotografia din ajunul plecării lui pe front. O luă şi se uită la ea îndelung. Apoi se uită iar la femeie. Nu pricepea de ce nu mai arăta ca pe fotografie. Işi şterse fruntea.

— Cinci luni trecuse atunci. Nu-i aşa?

— Da, Johann.

— Şi acum?

— Şapte ani, — răspunse ea încet.

Bartok dădu din cap şi se ridică.

Femeia îl opri:

— Vrei să şi pleci?

— Da, — îi răspunse el şi-şi luă pălăria.

— Rămâi cel puţin la masă, — îl rugă ea, — până vine şi Alfred.

Bartok se smulse din mâinile ei.

— Nu, nu. E mai bine aşa.

In faţa casei, se mai opri o clipă. Apoi se duse spre gară şi se 'ntoarse iar în oraşul lui. Voia să-şi caute de lucru şi să o ia dela capăt.

Trad. de J. BYCK

Copyright 1932 by *Erich Maria Remarque*

Cronica cinematografică

„Mona Liza"

De câtăva vreme cronica cinematografică n'a mai apărut în această revistă. Cetitorii și-au închipuit fără îndoială de ce. Filmele lunii Decembrie au fost de o atât de lamentabilă mediocritate încât într'adevăr nu meritau nici măcar osteneala să fie criticate. Dedeau impresia că au fost anume alese proaste. Și nu știu dacă lucrurile nu s'au petrecut chiar așa. Acei care sunt puși să aleagă nu au nici cea mai mică bănuială de ce este cinematograf bun. Afară de conducătorii sălii Trianon care în linie generală reprezintă bucăți bune, ceilalți sunt călăuziți de alte considerații decât valoarea artistică a bucății, și asta în cazul cel mai bun, când ceva îi călăuzește vreodată. Deobiceiu însă numai întâmplarea face ca acești negustori nepricepuți să nimerească un film suportabil. Ce-i interesează pe ei este exclusiv celebritatea vedetei. Or, în foarte multe cazuri, un actor foarte celebru poate juca într'un film foarte prost. Așa s'a întâmplat recent cu filmul cu Brigita Helm care rulează actualmente la Capitol. Și-mi dau osteneala să mă ocup de acest film pentru că este într'însul o idee care m'a indignat:

A fost pus să joace un copil insuportabil, un fel de „Domnu Goe" nemțesc, care tot timpul taie vorba persoanelor în vârstă, care de câte ori tatăl său își riscă viața sburând (este aviator) nu-l interesează decât o singură problemă: dacă el va căpăta sau nu jucăria pe care pilotul i-o va aduce în caz că se întoarce teafăr. Și, *last but not least,* ocupația lui principală este să o spioneze pe maică-sa și să o spună soțului ei de câteori flirtează, dansează sau face ceva nepermis. Este un lucru de o profundă imoralitate și de o imoralitate neverosimilă, deci anartistică.

Dar — cum spuneam — nu-mi place să mă ocup de filmele proaste. Sau mai bine-zis n'aș avea nici vreme nici spațiu disponibil, căci atunci ar trebui să scriu o cronică aproximativ de zece ori mai mare. Regret că nu o pot face, căci este aci o întreagă educație de încercat. Nu pentrucă publicul bucureștean n'are spirit critic. Sunt, dimpotrivă, încredințat că rareori poți păcăli cu un film prost pe un cetățean din urbea noastră. E vorba însă de a se stimula indignarea în fața bătăii de joc pe care și-o permit toți acei intermediari analfabeți cărora, printr'o întâmplare foarte regretabilă, le este încredințată puterea discreționară de a alege filmele, — și mai ales de a se încuraja orice încercare de a se găsi un mijloc onest de boicotare a filmelor proaste. Și poate că odată mă voi căsni să găsesc ceva în acest sens.

* * *

Dar să ne întoarcem la filmele cele bune. S'a reprezentat de Crăciun în sala Trianon o bucată încântătoare, în care excelentul artist Willy Forst apare într'un rol foarte diferit de cele cu care ne obicinuisem până acum: ni se prezintă un Willy Forst geamgiu, prost îmbrăcat, sărac, dar, ca în totdeauna, extrem de „gentleman" sufletește.

Iată în câteva cuvinte „anecdota". Este povestea furtului Giocondei de la Muzeul Luvrului, furt care se știe că — săvârșit ziua în amiaza mare — a stârnit multă senzație. In filmul nostru hoțul e un tânăr italian, foarte patriot și foarte romantic, care exercită la Paris meseria de geamgiu. Odată, fata pe care el o iubea (o servitoare frumușică și tâmpită care sfârșește prin a se „colă" cu stăpânu-său) îi spusese că ar vrea ca el să facă pentru ea o faptă mare. Și atunci el (pentrucă de curând pusese geam tabloului și fusese intrigat de fizionomia modelului, apoi pentrucă citise că tabloul fusese furat Italiei de către Napoleon, și mai ales pentrucă fata în chestiune semăna foarte cu Mona Liza) — fură la rândul său tabloul. Nu pot da decât scheletul anecdotei și mă mulțumesc să spun că toate aceste întâmplări sunt realizate cu o mulțime de evenimente extrem de spirituale și cu detalii nu se poate mai ingenioase. Dar să urmăm. Fata nu se oprește nici măcar o clipă la gândul că chestia furtului Giocondei este reală. Și pleacă cu individul cel bogat. Atunci pleacă și el, cu Gioconda cea autentică formând spatele cutiei unei flașnete, și ajunge la Florența, unde o dăruește Muzeului, ca o revanșă împotriva lui Napoleon care o furase de acolo. Bineînțeles, el este condamnat la închisoare, capodopera este trimisă cu tren special înapoi în Franța, un membru al guvernului o însoțește și prezintă omagiile sale guvernului francez. Iar geamgiului nostru sentimental îi rămâne o singură mângâiere: un tribun popular, cu o voce enormă de agent electoral, vorbește mulțimii pe stradă și face din condamnat un erou național, un erou național care bine înțeles nu durează mai mult ca însuși discursul oratorului.

Iată povestea. Interesant însă într'însa este următoarea idee — care e de fapt adevăratul „subiect" al filmului. Avem pe deoparte elanurile cavalerești și generoase, faptele pline de curaj și de risc dezinteresat ale eroului nostru. Pe dealtă parte nu ni se reprezintă mentalitatea normală a „oamenilor serioși". Duelul între aceste două curente spirituale se traduce prin două serii de fenomene: mai întâi nimeni nu bănuește, și nici chiar în fața mărturisirilor infractorului nimeni nu crede că el este eroul. Omul serios nu crede în eroism. Crede în parale, în jandarm, în guvern, în nici-un caz însă în avânt și în conduita dezinteresat riscată. Acest refuz de a crede vopsește întregul film într'o culoare de ironie subțire și dă întregii povești un spirit de cea mai excelentă calitate. A doua serie de evenimente este reacțiunea acestui public când e silit să creadă că totuși hoțul e un simplu geamgiu. Acesta e condamnat ca orice pungaș, și gestul lui larg, cadoul pe care el vroia cu naivitate să-l facă țării sale profită doar autorităților franceze care își recuperează prestigiul un moment periclitat din cauza incapacității lor de a prinde pe autorul furtului. Intr'un cuvânt, toate ies pe dos. Și din încrucișarea aceasta de evenimente se degajă la sfârșit o impresie generală de melancolie, un trist sentiment al inutilului, al inutilității oricărui entuziasm, al inutilității de a ieși din semnolența automatizată a opiniei publice prestabilite. Este o poveste plină de o filozofie fină și de o duioșie spirituală și tristă. Intr'un cuvânt o excelentă bucată, unde nici-un detaliu nu e de prisos și unde toți, până la ultimul figurant, joacă desăvârșit.

Și ar mai fi ceva de spus. Din punctul de vedere al moralității oficiale, filmul acesta este categoric imoral. Căci spectatorul simpatizează numai și numai cu eroul, care este un deliquent; cât despre guvern, justiție, opinie publică, autorități, etc., toate acestea sunt formidabil și permanent ridiculizate. Spectatorul regretă în forul lui interior că morala publică a învins, și e foarte dispus să considere că rostul acestei morale publice este să sterilizeze orice avânt generos.

In schimb, pentru o morală mai largă, pentru morala individualistă pe care spiritele mai îndrăsnețe vor astăzi să o substitue moralei gregare a „oamenilor serioși", pentru o asemenea morală fapta unui om, chiar când calcă legea, este într'o privință stimabilă dacă acest om înțelege să *plătească,* cu viața, cu punga, cu libertatea lui personală, sau cu oricare alte sacrificii de comoditate materială ori socială, actul pe care l-a comis; într'un cuvânt dacă face cam așa cum a făcut tânărul erou din filmul nostru, care din primul moment se duce să se denunțe și este hotărît a plăti cu închisoare și orice alte suferinți actul său de curaj. Din punctul de vedere al moralei bine înțelese este foarte profitabil ca deliquenții să nu se ascundă niciodată, să se predea totdeauna și să-și ispășască cu demnitate pedeapsa. Dacă toți infractorii ar face așa, atunci societățile omenești s'ar apropia simțitor de perfecțiune.

Dar asta este o morală mai subtilă, pe care nu o poate înțelege oricine. Din punctul de vedere al mentalității curente a „oamenilor serioși", aceea tocmai pe care filmul nostru o satirizează, „Mona Liza" apare ca direct imorală.

D. I. SUCHIANU

„Aș vrea să știu"

V. APT.-Loco

Care e substratul etico-religios al mișcării lui Gandhi?

Mișcarea naționaliștilor indieni, patronată de Mahatma Gandhi, în afară de caracterul ei politico-economic — emanciparea de sub dominația britanică — prin care se aseamănă cu toate insurecțiile indigenilor din dominioanele engleze, are și un aspect deosebit, specific spiritului indian și în directă legătură cu personalitatea morală a lui Gandhi.

Anume: Gandhi nu luptă în numele unui principiu de egoism național, ci mai de grabă a unui umanitarism, aproape mistic, care amintește în unele privințe propaganda primilor apostoli ai creștinismului. Spiritul de fraternitate, de care este animată mișcarea lui Gandhi este compatibil cu un larg internaționalism, ca dovadă că a atras partizani din toate națiunile Indiei și chiar câțiva înflăcărați europeni.

In al doilea rând, caracterul etic al revoluției lui Gandhi se evidențiază și în natura cu totul deosebită a mijloacelor de luptă: repudiarea mijloacelor brutale *(non-violența)* și rezistența pasivă *(boicotul).*

Sobrietatea austeră a lui Gandhi, personalitatea lui morală covârșitoare, care a reușit să fascineze mulțimile, asemenea profeților sau întemeietorilor de religii (Buda, Christ, etc.), misticismul și devotamentul fanatic, cu care-l urmează credincioșii săi, care umplu astăzi aproape toată India, mijloacele lui de propagandă, imprimă mișcării gandhiene, acel caracter etico-religios, care se suprapune celui politico-economic.

N. GHIOLU-Craiova

a) Ce lucrări obiective îmi recomandați pentru a cunoaște actuala stare de lucruri din Rusia sovietică?

Citiți *„Le voyage de Moscou"* de *Georges Duhamel* (edit. „Mercure de France") și *„Comment on vit en U. R. S. S."* de *Emile Schreiber* (edit. Plon-Paris).

b) Cine este Hitler, autorul actualei mișcări hitleriste din Germania?

Adolf Hitler, născut în 1889 în Brunnau (Austria), după un stagiu ca lucrător lăcătuș și zugrav de case, s'a angajat la începutul răsboiului mondial în armta bavareză, fiind cetățean austriac, cetățenie pe care o are încă și acum.

După revoluția din Bavaria, Hitler ia parte la diferite mișcări populare, care s'au succedat până la 1923, din care cauză e arestat și condamnat la 5 ani închisoare. Grațiat, Hitler organizează în Germania, un „corp" de cetățeni, în vederea unei mișcări naționaliste de revanșă și pune astfel bazele unui grup, care devine mai târziu partidul „național-socialist". Acest partid, se bucură astăzi de o popularitate considerabilă în Germania și are milioane de aderenți, grație fascinației pe care o exercită asupra maselor personalitatea lui Hitler și atracția unor făgăduințe magice făcute unei populații exasperată de criză și șomaj.

Excitând atât patimile naționaliste cât și cele sociale ale mulțimilor, Hitler duce lupta contra „străinilor" (în speță a evreilor) și a „capitalismului", înfățișând astfel anomalia bizară a unui socialism-antisemito-naționalist. Pentru cazul venirii sale la putere în Germania — lucru care nu pare acum exclus — Hitler anunță ca măsură imediată — încetarea plății datoriilor de răsboi și nerespectarea acordurilor derivate din tratatul dela Versailles. Un alt proect al lui Hitler este acel de a împiedeca cu orice preț ca mărfurile străine să pătrundă în Germania, organizând o economie pur națională, care, după părerea lui, va înlătura șomajul actual.

A apărut:

Almanachul ziarelor „Adeverul" și „Dimineața" pe anul 1932

Un volum de peste 300 pagini, cu 350 clișee și 16 planșe hors texte, în culori.

Pe lângă partea calendaristică, almanachul conține un bogat și variat material științific, literar, artistic, humoristic și informativ.

Cronici asupra mișcării politice, sociale, feminine, literare, plastice, muzicale și teatrale din anul 1931.

Deasemeni sunt trecute în revistă toate evenimentele importante ale anului expirat.

Almanachul ziarelor „Adevĕrul" și „Dimineața" își continuă astfel tradiția de a fi un adevărat magazin, bogat în lucruri interesante, amuzante și instructive.

Prețul unui exemplar este de 40 lei.

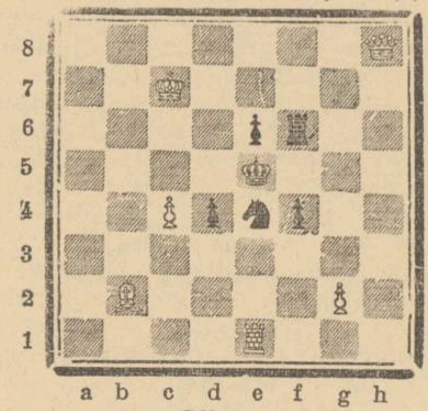
Cronica Șahului

PROBLEMA No. 425

de **dr. D. Clodeanu-Denis,** Constanța.
(inedită)

Negru:

Ré5, Tf6, Cé4, Pd4, é6 și f4 (6).

Alb:

Rc7, Dh8, Té1, Nb2, Pc4 și g2 (6).

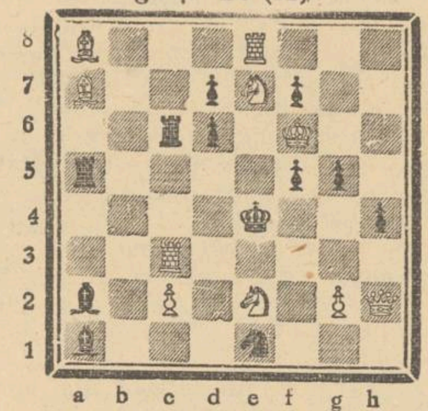
Alb joacă și face mat în 4 mutări.

PROBLEMA No. 426

de **I. A. Schiffmann †**
(«L'Echiquier) 1931)»

Negru:

Ré4, Ta5 și c6, Cé1, Na1 și a2, Pd6, d7, f5, f7, g5 și h4 (12).

Alb:

Rf6, Dh2, Tc3 și é8, Cé2 și é7, Na7 și a8, Pc2 și g2 (10).

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 196

Jucată la concursul internațional din Amsterdam în ziua de 28 Noembrie 1930.

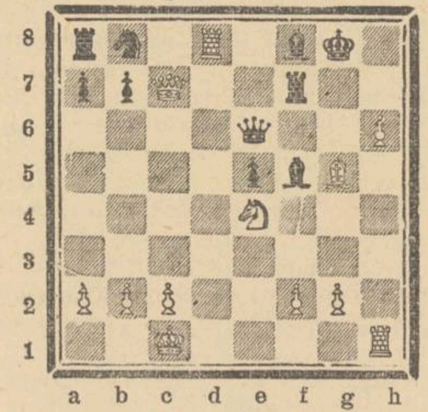
Alb: H. Weenink. **Negru: S. Landau.**

Partida pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cb1—a3, g7—g6; 3. é2—é4, d7—d6; 4. Cg1—f3. Nf8—g7; 5. Nc1—f4, Cf6×é4; 6. Nc4×f7+, Ré8×f7; 7. Cc3×é4, Th8—f8; 8. h2—h4, é7—é5; 9. d4×é5, d6×é5; 10. Dd1—é1, alb amenință Cg5+. Rg8; Dc4+, Rh8; Cf7+ cu câștigarea calității, 10...., h7—h6; 11. h4—h5, g6—g5; 12. Cf3×g5+!, h6×g5; 13. Nc1×g5, Dd8—é8; la Dé5, ar fi urmat; h6, Nh8; Dh5+, Rg8; Dg6+, Ng7; D×g7+ mat. 14. 0—0—0, Nc8—f5; 15. Dd2—c4+, Dé8—é6; 16. Dc4×c7+, Rf7—g8; 17. h5—h6, amenințări de mat la g7 și prin Nh8; h7+, N×h7; D×h7+ mat. 17...., Tf8—f7; 18. Td1—d8+, Ng7—f8; la Rh7,

Situația partidei după a 18-a mutare a negrului.

Negru: Landau.

Alb: Weenink.

ar fi urmat: h×g7+, R×g7; Nf6+, D×f6 (Rg6; Tg8+ Tg7; T×g7+ mat); Tg8+, R×g8; C×f6+, T×f6; D×b7 și câștigă. 19. Td8×f8+!, Rg8×f8; 20. Dc7—d8+, Dé6—é8; 21, h6—h7! alb amenință h8D+ mat. 21...., Tf7×h7; la N×h7 ar fi urmat Nh6+, etc. 22. Ng5—é7+!, Th7×é7; natural că la Rf7 ar fi urmat: Cd6+. 23. Th1—h8+, Rf8—f7; 24. Th8×é8, Té7×é8; 25. Cé4—d6+ și negrul abandonează.

Henri G. M. Weenink †

Anunțăm cu profundă părere de rău încetarea din viață în ziua de 2 Decembrie la Amsterdam a lui H. Weenink. A murit în vârstă de 39 de ani regretat de toată lumea care l-a cunoscut și de toți șahiștii cari au urmărit cariera sa de mare problemist și de strălucit jucător.

Weenink a fost atât în viața socială cât și în domeniul șahului de o delicatețe și modestie rară, iubit și admirat de toți. Atât în Olanda cât și în toată lumea, pierderea sa a provocat o adâncă îndurerare.

Weenink a luat numeroase premii la concursurile de probleme, dovedind un talent excepțional. Ca jucător a repurtat mari succese; relevăm în special că a luat premiul I la concursul internatioual din Amsterdam din 1930 înaintea maeștrilor Spielmann, Euwe, Landau, etc. Talentul său și pe acest tărâm se poate vedea în partida ce o publicăm mai sus.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

NEGUSTORI DE FEMEI

D-na Alexandrina G. Cantacuzino, consilieră comunală și președinta „Societății Ortodoxe a femeilor române" a denunțat în Consiliu că în portul Constanța s'a prins un transport de carne vie destinat caselor de toleranță din România.

Despre această problemă se ocupă d. Dinu Dumbravă în interesanta și documentata sa lucrare *„Negustorii de femei",* care a apărut azi și care cuprinde cele mai senzaționale revelațiuni asupra traficului de carne vie în Capitală și provincie.

Broșura elegant tipărită, bogat ilustrată și cu copertă în culori se găsește la toate librăriile și depozitele de ziare din țară. Prețul Lei 20.

Curiozități

Părul

Doctorul Adolf H. Schultz dela „Johns Hopkins Medical School", a făcut un studiu comparativ între primate și om din punct de vedere al rarității părului corporal. Cantitatea părului diminuează pe măsură ce urci scara primatelor spre tipurile superioare, inclusiv omul.

Câteva maimuțe mari au chiar mai puțin păr pe centimetrul patrat al suprafeței craniene, și gorila are adese ori pe piept mai puțin decât omul.

Numărul firelor de păr pe suprafața craniului este egală cu 312 la om și cu 307 la treisprezece specii de maimuțe antropoide.

La om densitatea părului pe craniu variază dela o rasă la alta: un alb, un negru, un havaian și un chinez au dat cifrele respective de 333, 297, 216 și 128 fire pe centimetrul pătrat.

Atmosfera și organismul

La al 53-lea congres ținut la Nancy de către „Asociațiunea franceză pentru progresul științei", savantul Spillmann a citat un număr de cazuri studiate personal și care demonstrează existența unei reacțiuni a organismului uman după variațiunile presiunii barometrice.

Astfel, diminuarea presiunii atmosferice, care anunță cu douăzeci și patru și patruzeci și opt ore înainte o schimbare de timp, e întovărășită de o creștere în număr a accidentelor morbide.

Sensibilitatea aceasta în raport cu schimbările suferite de presiunea atmosferică, nu e aceiași în toate cazurile, și la toți indivizii.

Organismul uman e mai puțin sensibil decât higrometrul și mai sensibil decât barometrul. Marele simpatic joacă un rol important în reacțiunile pomenite, creind în organism o stare de dezechilibru, care se traduce prin multiple sensații de indispoziție neprecizată.

Măreția omului și analiza chimică

„Amintește-ți, omule, că nu ești decât pulbere, etc".

Lucrul acesta a fost spus cu mult înaintea invenției chimiei și un savant englez, doctorul Lawson, a analizat decurând științificește ce-i această „pulbere"... Iată din ce se compune:

1. Destulă apă ca să umplem o găleată de zece galoni;
2. Destulă grăsime ca să fabricăm șapte bucăți de săpun;
3. Carbon pentru 9000 creioane cu mina de plumb;
4. Fosfor ca să facem 2200 chibrituri;
5. Magnesium pentru o doză obicinuită din această sare.
6. Fer în cantitate suficientă ca să facem un cui de grosime mijlocie.
7. Var cât trebue ca să zugrăvim un coteț de găini.
8. Sulf deajuns ca să debarasăm un câine de puricii lui....

Amestecați aceste opt substanțe: apă, grăsime, carbon, fosfor, magnezium, fier, calciu și sulf și veți obține... un imbecil sau un mare savant! Vedeți dar că, din punct de vedere chimic, Einstein nu prețuește mai mult decât un cretin...

Toate aceste ingrediente reprezintă cel mult cinci shillingi englezești. Nu-i scump, mai ales decând cu scăderea lirei...

Ziarul „Observer" care citează această analiză realistă a sărmanei mașini omenești, opune doctorului Lawson definiția lui Shakespeare: „Ce admirabilă capodoperă e omul! How noble in reason! How infinite in faculty!"

Intr'adevăr, trăiască poezia!

Cea mai morală, cea mai instructivă și cea mai distractivă lectură pentru tineret o dau cărțile de călătorii extraordinare ale lui

JULES VERNE

apărute în Editura „CUGETAREA"

Pentru ca acestea să poată fi la îndemâna oricui editura a scăzut prețul lor dela 25 la 15 lei un volum,

A apărut **No. 9—10**

Viața Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ

Cu următorul sumar:

Dragoș Protopopescu	*Fenomenul englez în politică.*
Constantin Băleanu	*O zi de pomină din viața lui Sufletel.*
G. Călinescu	*Gheorghe Eminovici, tatăl lui Eminescu.*
P. Comarnescu	*Eseu despre Snobism.*
I. Agîrbiceanu	*Obsesie..*
Ion I. Pillat	*Prolog (Versuri).*
Dr. Ernest Ene	*Despăgubirile și reparațiunile cuvenite Romîniei după marele războí din 1914—1918.*
Pavel Pavel	*Protecția minorităților în Europa nouă.*
Ion Minulescu	*După șapte ani (Versuri).*
Laurențiu I. Preutescu	*Insemnări pe marginea cărților (Upton Sinclair: „Petroleum).*
S. Bayer	*Naționalismul de Stat.*
Damian Stănoiu	*Pocăința starețului.*
Tran	*Fapt divers (Versuri).*
Paul Zarifopol	*Cronica literară (Categoria „epatantului" și literatura informativă).*
M. Sevastos	*Cronica teatrală (București).*
Al. Hallunga	*Cronica economică (Criza finanțelor private).*
Magda Sp. Popescu	*Cronica pedagogică (Contribuțiuni la problema educației nouă).*
P Nicanor &Co.	*Miscellanea (Despre prea cuviosul mucenic, întocmai cu apostolii, Nichifor. — Iar romînească de după războiu. — Criză, spiritism și alte combinații. — Ințelegerea franco-germană. — Edison. — George Enescu. — Elogiul lui Chevalier).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mișcarea intelectuală în străinătate.

Prețul 60 lei

Cărţi şi Reviste

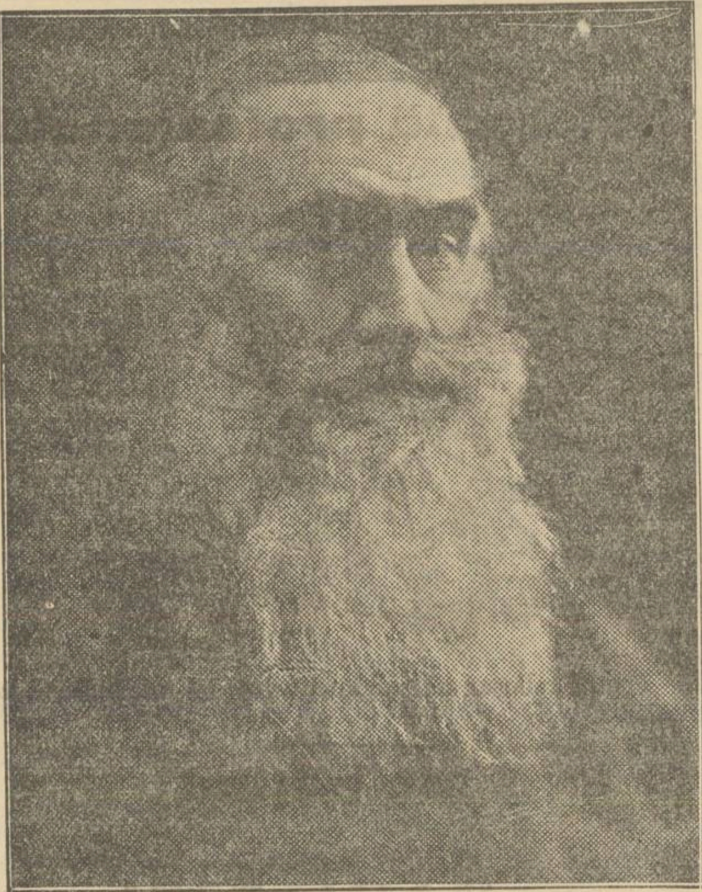
GALA GALACTION: Papucii lui Mahmud
Roman. Buc., Ed. „Adeverul"

Compusă de un scriitor de valoare, cartea aceasta are nevoe de mai puţine cuvinte decât oricare alta, într'atât însuşirile ei sunt în evidenţa oricui. In primul rând este de remarcat stilul admirabil, omogen, modern totdeodată, dar uşor parfumat cu demnitatea şi culoarea unei naraţiuni de caracter biblic.

Propriu zis, scrierea părintelui Galaction nu este un roman, ci o parabolă în chip de lungă naraţiune stil — Vieţile Sfinţilor. Invăţătura, ce face onoare autorului care este preot, este aceea din parabola Samariteanului, adică o libertate de gândire religioasă în virtutea căreia „frăţia şi dragostea omenească n'au hotare şi trebue să se întindă şi să coprindă pe toţi oamenii de orice neam şi de orice lege". Şi, într'adevăr în această povestire ni se înfăţişează în penumbră sublima prietenie dintre un creştin ortodox, un turc şi un evreu.

Eroul principal, Savu Pantofaru, e un caz mistic.

Imbătându-se pentru prima oară în viaţa lui cuminte, pe vremea războiului de la 1877, ucide un prizonier turc bolnav de tifos, dintr'un subconştient religios rigid care-l făcea să urască pe cei de altă lege. Imbolnăvindu-se apoi el însuş de aceeaşi boală se deşteaptă

Gala Galaction

din ea prefăcut sufleteşte. Căinţa îl sugrumă şi nu-şi găseşte linişte decât primind canonul de a încălţa de pomană o mie de săraci, ceeace ani îndelungi continuă să facă, scornindu-şi porecla de Hagi-Papuc. De oarece autorul tinde să dovedească ceva, stilul nu este întotdeauna obiectiv şi adesea persoanele vorbesc cu limba scriitorului adică foarte înflorat, ca de pildă:

„Când mă gândesc, Stambulul mi se pare ca o rodie plesnită în felii şi printre felii, în loc să curgă zeamă roşie. curge apa mării"...

Aşa vorbeşte un om destul de simplu la minte. Dar asta nu scade meritul cărţii, care trebue citită ca o naraţiune din Mineiu. Suavă, plină de luminişuri spirituale, această operă este nu numai o scriere foarte valoroasă şi o izbândă stilistică, dar şi o scriere morală bună de pus în mânile tinerilor. — *G. Călinescu.*

Cinci personage în căutarea lui Pirandello

„Şase personagii în căutarea unui autor" drama din punct de vedere artistic, revoluţionară a lui Pirandello, de mult am strigat că e însuşi drama autorului care se pomeneşte totdeauna minţit, înşelat şi de ilustratorul, desenatorul, pictorul cărţii, şi de clipirea ochilor şi oftatul actriţei interprete. Viziunile artistice în literatură nu tolerează atingerea degetelor străine şi asemenea aripilor de fluturi, şi o sărutare de copil sau de fată le mânjeşte. Inchipuirea scriitorului, în nuditatea ei nu suferă nici o alianţă: o înjosesc şi linia desenului, şi melodia romanţei, şi patima vehementă strigată din piepţi zbuciumaţi ai femeii depe scenă.

I-a fost dat lui Pirandello să trăiască din nou de curând, la Paris, această promiscuitate de valori, la un termen de decădere într'adevăr de neaşteptat. De data aceasta n'a fost numai o puritate de culori inefabile stricate de amestec, ci o degradare de simţiri, iscată voluntar şi (dacă se poate spune) conştient. Că barbaria s'a făptuit la Paris, Atena zilelor noastre, e de necrezut şi cu atât mai dureroasă.

In piesa „Omul, Dobitocul şi Virtutea", de un comic plin, autorul îşi bate joc de bestia umană, iscodind o întâmplare aproape scabroasă. Profesorul Paolino trăeşte cu soţia unui căpitan de vapor care-şi detestă tovarăşa oridecâteori acostează la ţărmul conjugal şi care mai cu seamă nu vrea să aibe copii mulţi. Dar soţia purcede în lipsa lui grea. Ce e de făcut?... Căpitanul trebue silit să ia parte, fie şi o singură dată chiar prea târziu, la creaţie. Profesorul Paolino, ajutat de un farmacist isteţ, pune la îndemâna soţiei pentru soţ, o prăjitură tendenţioasă cu cremă entuziastă. Soţul e la masă. Va gusta sau nu va lua din prăjitura amorului?... Răstimpul e folosit de autor pentru numeroase glume iar publicul înveselit, nu-şi poate reţine hohotele de râs. Dar cum în comediile bune şi adevărate, intriga are totdeauna un deznodământ fericit, căpitanul de vapor va mânca din prăjitura miraculoasă şi (cum era de aşteptat) îşi va aduce aminte de soţie.

Iată declaraţiile lui Pirandello, după reprezentaţie, unui ziarist: „Nu, domnule, piesa pe care ai văzut-o nu e de mine. Artiştii caşi d. Max Maurey care a adaptat comedia pe gustul teatrului său „Saint-Georges", nu redau adevăratul înţeles al satirii. Nimeni n'a băgat de seamă situaţia tragică a profesorului Paolino, om naiv, emoţionant, între fiare dezlănţuite, cu instinctele abea învăluite de morala obicinuită".

Deci Pirandello şi subiectul brut din „Omul, dobitocul şi Virtutea" au fost numai un mijloc de a momi publicul. Cu numele lui Pirandello erau înşelaţi şi minţiţi oamenii de gust, de cultură şi educaţie aleasă, cu prăjitura secretă, măgulite cucoanele de mare temperament şi domnii obicinuiţi să-şi petreacă serile în localuri înfierbântate. Inţelegem situaţia d-lui Max Maurey, el-însuşi autor de comedioare foarte hazlii şi ne dăm seama că teatrul trebue să lupte pe viaţă şi moarte cu teribila concurenţă de nuduri şi chiar mai mult a cinematografului, a cabaretului. E greu să convingi pe cineva să consimtă a muri de foame, să umble cu pantaloni şi ghete rupte şi e şi mai greu să-l consolezi cu idei abstracte silindu-l să lase pe drumuri o ceată de actori cu familii necăjite. Sunt câţiva tineri (oameni de teatru) la Paris, e adevărat, care refuzând orice compromis, falsificare sau escrocherie intelectuală, mărturisesc că preferă să monteze, cu fiecare spectacol de artă, un nou faliment bănesc dar un autentic succes dramatic. D. Max Maurey nu e dintre aceştia. Cine l'ar putea certa că nu e, dacă nu vrea?...

Totuşi un director de teatru, oricât de scrupulos cu bunăstarea persoanei şi familiei lui, nu trebue să se ţie chiar atât de mult după ceiace bănueşte că preferă marele public. Oamenii sunt — ştim fiecare din noi — un amestec de stele cu noroi, cu mult, foarte mult noroi. Şi dacă ar râvni să facă toată plăcerea noastră, a acestora care ne bălăcim în nămoluri şi am prinde şi noi de veste intenţiile lui cu totul prevenitoare, am fi în stare să-i cerem la teatru situaţii, întâmplări şi senzaţii pe care nu ni le îngăduim, pe 'ntunerec, nici la beţie.

Dar vinovat de această grosolană trădare nu e numai d. Max Maurey ci şi domnul Pirandello. Era la Paris. Odată cu piesa, a dăruit teatrului Saint-Georges şi ochii verzi ai actriţei italiene Marta Abba, pe care a adus-o anume. Pentru o pornografie aproape nedeghizată, Parisul îşi avea actriţele lui, mult mai experte decât Marta Milaneza...

De ce a îngăduit Pirandello mistificarea piesei, a publicului, a Parisului şi — în ultimă analiză — a lui însuşi?...

Şi cine oare ne-ar putea răspunde?...

F. ADERCA

Viaţa lui Ingres

Jacques Fouquet a publicat de curând în editura Gallimard din Paris o lucrare asupra laborioasei existenţe a lui Ingres.

Fiu al unui artist decorator din Montauban, Dominique Ingres avea încă din copilărie o mare aplicaţiune la desen.

La vârsta de 11 ani, el se afla la Toulouse, unde urma cursurile Academiei, luând şi lecţii de muzică. In scurt timp, el ajunse al doilea violonist al teatrului municipal din localitate.

Ingres Autoportret

In 1797, când avea 17 ani, a fost trimis la Paris. Aci, a luat lecţii în atelierul lui David; în 1799 a fost admis în Şcoala de Belle-Arte, iar peste alţi doi ani a obţinut premiul Romei.

Ingres nu plecă în Italia decât în 1806, după ce făcuse numeroase portrete, între care pe cel al Primului Consul şi pe cele ale d-nei şi d-rei Rivière, care se află la Muzeul Luvru.

Inapoiat la Paris în 1824, nu stă acolo decât zece ani. Pleacă din nou la Roma, de astă dată ca director al vilei Medicis, unde rămâne până în 1841.

Acum are şaizeci de ani, e celebru şi rămâne până la moarte (1867) un personaj oficial, copleşit de onoruri de toate regimurile care s'au succedat.

Viaţa aceasta consacrată aproape exclusiv picturii, n'a fost însă lipsită de griji şi de amărăciuni. După primele succese, Ingres începe să cunoască lupta. E criticat aspru. El îşi apără cu vehemenţă concepţia de artă, ia parte activă la celebra dispută dintre Antici şi Moderni şi la campania artiştilor oficiali împotriva Administraţiei Artelor Frumoase.

Aceste frământări îl fac să sufere cumplit, fiind foarte mândru şi extrem de susceptibil.

Tehnician viguros, plin de o nestăpânită ambiţie, Ingres începe să tempereze prin reflecţiune şi voinţă, frumoasele calităţi moştenite dela David şi dela meşterii italieni. Pretenţiunile sale de pictor istoric sunt întâmpinate de critică destul de nefavorabil şi nu totdeauna fără temei.

In opera lui Ingres, spune Michel Puy, se întrevăd toate erorile care au provocat înălţarea şi prăbuşirea vertiginoasă a picturii academice din secolul al XIX-lea.

Pictorul acesta academic, care a triumfat în timpul celui de-al doilea Imperiu şi în timpul primilor treizeci de ani ai Republicii Franceze, este însă şi astăzi un stimulent viu pentru artiştii tineri şi un exemplu generos de perseverare şi izbândă.

Cartea lui Jacques Fouquet ilustrează elocvent aceste constatări.

H. BL.

Cărţi germane

„Zwischenfall in Lohwinkel" de Wieki Baum, sau „Incidentul din Lohwinkel".

Intr'adevăr, un incident. Mai mult decât atâta. Un eveniment. Pentrucă Lohwinkel e un târguşor de provincie, în care femeile clevetesc, bărbaţii întârzie la aperitive şi fetele poartă rochiile după moda de acum trei ani. In general, toată lumea mănâncă bine, se culcă devreme şi se plictiseşte. Şi în târguşorul ăsta trăeşte un doctor, un biet om cumsecade, care-şi face conştiincios datoria şi nu-şi ameţeşte clientela cu termenii latineşti pe care i-a învăţat în şcoală. Intre măruntele lui ocupaţii, e muncit de o idee: găsirea unei diete salvatoare pentru bolnavii lui. După multe, multe dibuiri, ajunge să-şi pună în practică teoriile. Un pacient, un singur pacient, primeşte să se nutriască după prescripţiile doctorului, care de altfel îl şi întreţine aproape doi ani pe propria-i cheltuială.

Din fericire, într'o bună zi, găseşte într'o revistă de specialitate darea de seamă a unei clinici, care-şi hrăneşte bolnavii după principiile doctorului. Asta e ziua evenimentului. Tot oraşul e în fierbere. Doctorul capătă deodată un prestigiu şi o autoritate surprinzătoare. E eroul zilei.

Asta ţine puţin însă; entuziasmul se potoleşte. Fiecare îşi reia felul de viaţă de mai înnainte. Rămâne singur, doctorul, hotărât să-şi facă o cale.

In paginile cărţii e cuprinsă toată râvna şi idealismul adevărat al unui îndrăgostit de ştiinţă. Având drept cadru, plicticoasa şi banala viaţă de provincie şi ca idee fundamentală tocmai disecarea acestui suflet, două lucruri nu prea atrăgătoare, cartea este totuşi un roman plăcut.

„Union der feste Hand" de Erik Reger sau pe româneşte, „Uniunea mânii tari", e o carte apărută de curând şi care face mare vâlvă. E un roman. Cuprinde însă o sinteză a stărilor de suflet prin care trece Germania începând din 1918 până astăzi. Şi pentrucă autorul a vrut să spună tot adevărul, şi în descrierea evenimentelor s'ar fi folosit de date şi nume care ar fi putut să-i aducă nenumărate neplăceri, a alergat la această formă de roman.

Cartea nu e scrisă sub influenţa niciunui partid politic. Cu toată lupta autorului de a fi obiectiv, n'a reuşit Sunt pagini scrise cu iubire, altele cu ură, toate cu patimă şi mai ales cu o nemărginită amărăciune.

Şi ne trebue, desigur, multă, foarte multă sinceritate, ca să vrem să ne recunoaştem în paginile lui Reger.

O aniversare

I. A. Bassarabescu

Nuvela se desvoltă în condiţiuni fundamental deosebite de condiţiile de desvoltare ale romanului. Cere mai multă cumpătare, mai multă atenţie în dosajul efectelor şi conciziune. Marii nuvelişti n'au fost niciodată buni romancieri. Tot astfel după cum romancierii, deobicei, nu isbutesc să scrie decât foarte rar nuvele bune. Balzac, de exemplu. Opera lui Balzac cuprinde o cantitate apreciabilă de nuvele. Dintre toate abea două sau trei (în special „Le Colonel Chabert") pot fi socotite ca nuvele desăvârşite. Dar şi acestea au ciudatul aspect de a fi romane prescurtate. Balzac era născut romancier. Viziunea lui de viaţă, temperamentul lui, talentul lui, nu se puteau manifesta decât pe planul romanului. Povestirea scurtă era pentru el ca o haină prea strâmtă. Nu-l încăpea.

Deosebirea dintre roman şi nuvelă se întemeiază, în primul rând, pe o chestiune de durată. Ritmul romanului tinde să imite, să reproducă ritmul vieţii. Nuvela, dimpotrivă, este numai un extract de viaţă, un „raccourci", un rezumat. Romanul caută să spună cât mai mult, să înfăţişeze direct o cât mai mare cantitate de fapte. Nuvela caută să sugereze mai mult decât să înfăţişeze. Nuvelistul trebue să ştie să aleagă din faptele care se acumulează în jurul unui subiect, pe cele mai caracteristice, pe cele mai sugestive. Are de eliminat mai mult decât de adunat. Trebue să ştie să renunţe la un moment dat, la o mulţime de detalii. Din acest punct de vedere se poate spune că nuvela cere mai multă artă, mai mult meşteşug. Maupassant este fără îndoială mai artist decât Balzac. Dar Balzac îi este infinit superior prin puterea de a crea viaţa.

D. I. A. Bassarabescu este tipul nuvelistului născut, al nuvelistului prin vocaţie. In literatura noastră d-sa poate fi considerat, în clipa de faţă, drept un maestru al nuvelei şi al schiţei.

In cele trei volume [1]) care alcătuesc opera d-sale de nuvelist, d. I. A. Bassarabescu a realizat toate speciile de nuvelă, dela nuvela lungă, cum e „Pe drezină", până la schiţa scurtă.

Ceiace distinge arta d-lui Bassarabescu este un perfect echilibru şi o limpezime desăvârşită. Limpezime în expunere şi echilibru în desvoltarea subiectelor alese. D. Bassarabescu este, poate, singurul nostru scriitor care păstrează în scris tradiţia sănătoasă a lui Caragiale. După cât ştim d. Bassarabescu n'a scris niciodată teatru. Totuş nuvelele d-sale dovedesc un adânc

I. A. Bassarabescu

simţ dramatic. Dealtfel între nuvelă şi teatru este o apropiere mai mare decât s'ar putea crede. Viziunea de viaţă a nuvelistului este înrudită cu aceea a dramaturgului. In nuvelă ca şi în teatru efectele neaşteptate şi soluţiile repezi sunt cele mai bune. Şi aici şi acolo intriga trebue condusă cu repeziciune şi detaliile trebuesc bine alese, în vederea unui desnodământ cât mai neprevăzut. Nuvelistul ca şi dramaturgul îşi clădeşte opera în vederea realizării unui element de surpriză, a unei „pointe" cât mai neaşteptate. Bine înţeles că nu în detrimentul verosimilului.

In prezentarea personagiilor din nuvelele d-sale, d. I. A. Bassarabescu procedează repede, zugrăvindu-le în câteva fraze. Nu întârzie mult în descrierea lor. Trece repede la acţiune. Intriga se desfăşoară pe nesimţite, din două trei replici, din câteva indicaţii sobre, sugerată mai mult decât povestită. D. Bassarabescu are o tehnică perfecţionată şi meticuloasă. Totul, în nuvelele d-sale, este cu îngrijire proporţionat şi echilibrat. D-sa aduce în cizelarea prozei conştiinciozitatea cu care sonetistul îşi şlefueşte versul. Aceasta se vede, mai ales, în felul cum d. Bassarabescu îşi alege subiectele. Nu orice subiect poate fi tratat într'o nuvelă. Sunt subiecte care cer romanul prin natura lor, subiecte care nu pot fi contractate, strânse şi încorsetate în cadrul unei nuvele. D. Bassarabescu se fereşte de astfel de subiecte. Se mulţumeşte să cizeleze aspecte sugestive şi atât. Pentru nuvela scurtă nici nu trebue mai mult.

Mai interesant decât tehnica d-sale este, însă, materialul omenesc pe care d. I. A. Bassarabescu îl mânueşte. Personagiile d-sale sunt alese exclusiv din societatea micii burghezii provinciale dela sfârşitul veacului trecut. Personagii obscure şi modeste, cu o viaţă făcută din întâmplări banale şi neînsemnate, din tabieturi şi manii, griji mărunte, preocupări meschine şi visuri ridicule. Un material care, pentru un artist priceput cum e d. Bassarabescu, prezintă o bogăţie nebănuită. D-sa a pus o artă desăvârşită în zugrăvirea acestor existenţe. Le-a descris cu humor şi cu înduioşare. A scos, pe alocurea, efecte tragice şi turburătoare din viaţa acestor eroi umili şi banali. A dovedit astfel că orice material omenesc, de orice calitate, poate fi prilej de emoţie şi vrednic de interes.

D. I. A. Bassarabescu se fereşte să intervie direct în povestire. Detestă — ca şi Maupassant — manifestările sentimentale şi aprecierile duioase. Asta nu înseamnă, însă, că arta d-sale este rece şi stearpă. Dimpotrivă. Pretutindeni în nuvelele d-sale se simte o adâncă dragoste pentru lumea de oameni necăjiţi şi obscuri pe care o descrie. Acest lucru se simte indirect din felul cum sunt arajate replicele şi gesturile personagiilor, din tonul naraţiunii, câteodată dintr'o frază finală. O supremă îngăduinţă se desprinde din opera d-lui Bassarabescu. D-sa nu-şi urăşte eroii. Chiar când îi ironizează şi îi înfăţişează sub un aspect ridicul, d-sa are faţă de ei o atitudine proteguitoare şi compătimitoare. Aici deosebirea de Caragiale este evidentă. Dealtfel această deosebire se mai vede şi în alegerea personagiilor. Oamenii d-lui Bassarabescu sunt deobicei oameni de treabă. Nu-i plac canaliile, nici chiar ca material artistic. Din această pricină personagiile din nuvelele d-sale sunt în deobşte simpatice şi prietenoase.

D. Bassarabescu nu-şi caricaturizează eroii. Ii zugrăveşte aşa cum sunt, fără să-i deformeze înadins, aşa cum făcea Caragiale. Humorul d-sale e sobru, deloc agresiv, fără răutate. Acelaşi simţ al măsurii care-l face să-şi ascundă sentimentele îl îndeamnă să-şi înfrâneze râsul. Din când în când îl surprindem zâmbind mucalit, la vre-o întorsătură de frază, dar atât.

Echilibru, măsură, bun simţ, meşteşug, cumpătare, dosaj al efectelor, intuiţie sigură în alegerea detaliilor expresive, conciziune — acestea sunt calităţile de căpetenie ale talentului d-lui Bassarabescu. Sunt calităţile caracteristice oricărui scriitor clasic.

Şi, într'adevăr, d. I. A. Bassarabescu poate figura de pe acum în galeria clasicilor noştri. Asta nu însemnă, bine înţeles, că activitatea d-sale de scriitor a ajuns la o epocă staţionară. Aşteptăm încă dela d-sa o complectare. Viaţa provincială pe care o descrie în nuvelele d-sale aparţine aproape exclusiv perioadei dinainte de război. Bănuim că d. Bassarabescu a cules în ultimii zece ani material din belşug pentru a continua zugrăvirea micii burghezii de provincie, care, în literatura noastră, există şi trăeşte începând dela d-sa. Dealtfel, d. Bassarabescu a început deja să utilizeze acest material. Nuvela „Un om în toată firea", de exemplu, apărută acum câţiva ani, înfăţişează un moment patetic şi caracteristic din viaţa de după război.

Acum de curând d. I. A. Bassarabescu, împlinind şaizeci de ani, a fost sărbătorit de un grup de prieteni şi admiratori. Am avut atunci prilejul să asistăm la un fapt destul de rar: sărbătorirea unui fin artist şi a unui scriitor de rasă, care a stat întotdeauna departe de orice reclamă şi de orice intrigă literară, care n'a vrut niciodată să se afişeze ca scriitor „profesionist" şi s'a mărginit să clădească, cu o perfectă desinteresare şi o înaltă probitate artistică, o operă durabilă.

E un exemplu care astăzi se face din ce în ce mai rar. Şi e păcat.

AL. A. PHILIPPIDE

1) Vulturii ed. Cartea Românească; Un dor împlinit, ed. Casa Şcoalelor; Un om în toată firea, ed. Socec.

INSEMNĂRI

Un îndrumător

Sub titlul: „Puncte cardinale în haos”, d. Nichifor Crainic — cu prilejul congresului de la Cluj — publică în „Gândirea” câteva sfaturi pentru tinerimea universitară. Nici nu se putea un mai bun îndrumător...

D. Nichifor Crainic care combate „orice excese, fie în viaţă, fie în istorie”... care este încântat de „uriaşa mişcare germană a lui Adolf Hitler” şi de „opera politică atât de arhitectonic clădită a lui Mussolini”... care tămâiază pe „marele savant şi marele gânditor, doctorul Nicolae Paulescu” — era şi menit să devină cârmaciul spiritual al noii generaţii.

D. Nichifor Crainic nu mai vede limpede. „Orizontul se învălue în ceaţă groasă... întrebările noastre sunt svârlite afară de însăşi forţa instinctelor... care sunt pârghiile în care ne vom opinti?”

Sunt lăudabile aceste sforţări de a sta drept şi de a-şi opri fireştile manifestări spirituale.

D. Nichifor Crainic vrea, nici mai mult nici mai puţin, decât „să tae în două balaurii” şi să dovedească printre altele că omul nu se trage din maimuţă — deoarece „nici un savant n'a văzut maimuţă născând om”. De-asemeni d-sa susţine că cugetarea sa nu-i urină!?... Işi arată — în acelaşi timp — o profundă scârbă pentru stomac. Aşa se întâmplă în anumite cazuri de saturaţie...

Directorul „Gândirii” nu poate să vadă politica (decând politica l-a eliminat). E o „gimnastică a escrocheriei”. „Eu am fost deputat, — spune d-sa, — şi am făcut această socoteală la faţa locului. Ei bine, un scaun de deputat costă în medie 700.000 lei. Cât aduce un scaun de deputat? 160.000 anual! Diferenţa enormă dintre cheltueli şi venitul legal e dezastruoasă pentru omul politic. Atunci în ce constă succesul pe care îl vânează sub mască, cu o sălbatecă pasiune, omul politic? Dacă ar fi corect şi cu oarecare stare, omul politic, după un singur an de politică democratică, s'ar ruina”. (D-sa s'a ruinat?).

D. Nichifor Crainic reduce parlamentarismul la un calcul. Cât costă propaganda electorală, şi cât produce mandatul de parlamentar... Nu-i un calcul manual prea materialist de la un smerit slujitor al spiritului?

Din citatele de mai sus, vedem care-s punctele cardinale indicate studenţimii cu mâna şovăelnică de d. Nichifor Crainic: anti-democratism şi anti-parlamentarism — hitlerism şi paulescianism...

Lupta nouă se dă contra „secăturii intelectuale şi morale, jugănite de orice credinţă”. Drept reprezentant al acestei „secături”, d. Nichifor Crainic îl alege pe d. M. Ralea.

Din naivitate sau din reacredinţă, directorul „Gândirii” discută serios, luând-o ca atare, o frază ironică a d-lui Ralea.

Indrumător al tinerimii fără puterea de înţelegere a unei glume sau cu perfidia interpretărilor pe dos...

Iar dacă-i verificăm puterea spirituală şi morală cu toate faptele sale — ajungem la încheerea că nu există în România mai bun candidat la apostolat pentru tineri decât d. Nichifor Crainic.

D. Lovinescu şi sportul

O publicaţie a întreprins o anchetă printre intelectuali, punându-le următoarele întrebări:

1) Vă interesează sportul? 2) Aţi asistat vreodată la un match de sport? 3) Credeţi că sportul ajută la înflorirea fizică a neamului şi că deci trebue practicat? 4) Personal, practicaţi vreun sport? 5) Credeţi că sportul poate furniza momente de artă? 6) Există incompatibilitate între intelectuali şi sport? 7) Nu vă tentează să introduceţi în operele dv. viitoare, momente, scene, întâmplări sportive?

La aceste întrebări, d. Lovinescu a dat — punct cu punct — aceste şapte răspunsuri:

„1) Trebue să spun sincer — deşi n'ar conveni poate unui ziar sportiv — că nu mă interesează sportul nici într'un fel. — bine înţeles din punctul de vedere al convenienţii personale.

2) Cum nu mă interesează nici un fel de sport, n'am asistat niciodată la vreo manifestaţie sportivă, şi abia le suport în reprezentaţiile cinematografice.

3) Asta, negreşit da.

4) Nici unul şi niciodată! Pot şedea într'un fotoliu zece ceasuri ca să scriu sau să citesc. E singurul meu sport.

5) Mie, nu.

6) Incompatibilitate, desigur, nu; dar nici dependenţă. Nu cred că sportul intră intre obligaţiile intelectualităţii.

7) Niciodată. Privesc sportul ca un duşman personal“.

Pe d. Lovinescu, vrasăzică, nu-l interesează sportul — nici într'un fel. D-sa poate „şedea într'un fotoliu zece ceasuri ca să scrie sau să citească“. Acesta-i singurul său sport!

Păcat! Dacă în loc să-şi proptească picioarele în podele la scris, d. Lovinescu le-ar fi asvârlit în aer la foot-ball, — literatura românească ar fi fost mai în câştig. — *M. Sevastos.*

Săptămâna C. F. R.

Ultimul număr al „Revistei C. F. R.“, — publicaţie care, pe lângă o parte tehnică, închină beletristicei multe pagini, — anunţă o transformare. Această revistă va rămânea pur tehnică. Iar în cursul lunii Ianuar va apărea un ziar ceferist săptămânal.

„Ziarul „Săptămâna C. F. R.“, — ni se spune, — va apărea în opt pagini mari, iar conţinutul lui în linii generale va fi următorul:

Articole de fond asupra chestiunilor de actualitate generală, articole despre exploatarea C. F. R. precum şi a tuturor chestiunilor care interesează atât Administraţia, cât şi interesele slujbaşilor săi.

O informaţie bogată şi documentată pe toate terenurile cunoştinţei şi activităţii sociale care poate interesa marea massă a ceferiştilor.

O atenţiune deosebită se va acorda părţii literare, precum şi chestiunilor la ordinea zilei, astfel că în cuprinsul lui să se oglindească toate evenimentele săptămânii. Va publica cronici asupra vieţii artistice şi intelectuale, sfaturi folositoare vieţii, dări de seamă asupra activităţii sportive, o pagină a copiilor, cronică internă şi externă, în sfârşit va fi un ziar alcătuit după toate cerinţele moderne care nu va putea lipsi din clasa niciunui slujbaş al drumului de fier.

Bogat ilustrat şi bine informat asupra tuturor faptelor ce interesează viaţa noastră publică, ziarul „Săptămâna C. F. R.“ mai presus de toate va da o deosebită atenţiune tuturor doleanţelor ce isvorăsc din nevoile zilnice ale slujbaşilor şi lucrătorilor C. F. R. pe care le va enunţa şi discuta cu cea mai strictă obiectivitate şi cu cea mai deplină libertate“.

Artiştii români la Paris

Intre numeroşii artişti români care au expus în vremea din urmă în străinătate, presa a subliniat deosebitul succes pe care l-a avut pictorul Schweitzer-Cumpănă. Expoziţia d-sale dela Paris a atras atenţia criticii franceze, care a elogiat în articole entuziaste opera compatriotului nostru.

Cunoaştem opera din ţară a d-lui Schweitzer-Cumpănă: o pictură remarcabilă prin cromatica vie şi tranşantă, prin contrastele nervoase de alb şi negru ale pastei modelate cu cuţitul.

Schweitzer-Cumpănă Compoziţie

In locul acestei bogăţii coloristice care e caracteristică priveliştilor noastre scăldate în lumină, în locul pitorescului nostru rural, pânzele de acum ale d-lui Schweitzer-Cumpănă aduc un peisaj potolit, o frăgezime nouă de nuanţe, o atmosferă mai vibrantă.

Cei care i-au vizitat expoziţia dela Paris au relevat o mare varietate de tonuri şi de nuanţe proaspete, atât în aquarelele d-sale delicate, cât şi în uleiurile puternice, executate în mijlocul vieţii agitate a marei metropole.

Succesul d-lui Schweitzer-Cumpănă e în acelaşi timp o reală izbândă a artei româneşti. — *h.*

Chemarea dragostei

Filmul românesc „Chemarea dragostei“, la a cărui premieră au asistat reprezentanţii publicisticei noastre, e una dintre cele mai îmbucurătoare manifestări cinematografice ale acestei stagiuni. Pentru întâia oară ni se arată că, fără să avem o industrie cinematografică de proporţiile celor apusene, putem atinge culmile artei şi cu mijloace restrânse. Osteneala d-lui Jean Mihail, regisorul filmului „Chemarea dragostei“, e cu atât mai lăudabilă. D-sa a izbutit să ne dea un film desăvârşit din toate punctele de vedere, un film românesc care va putea trece dincolo de hotarele ţării noastre.

D. Jean Mihail

Scenariul, al cărui autor e d. Ion Golea, înfăţişează o acţiune bine condusă, care iese din banal şi cuprinde elementele cele mai diverse şi mai caracteristice ale vieţii româneşti dela ţară şi dela oraş. Astfel, ni se prezintă slujba Invierii într'o biserică de sat, munca la câmp într'o atmosferă luminoasă de voie bună şi de cântec, toată înfrăţirea omului cu natura. Pe de altă parte, asistăm la desfăşurarea vieţii sgomotoase dela oraş, în deosebi a aceleia care, după miezul nopţii, dă un aspect ameţitor Bucureştiului: cabaretele cu ademenitoare girls, cu jazzuri şi cântece bizare, tavernele cu figuri dubioase şi străzile cu o animaţie de „oraş al bucuriei“.

La redarea acestei atmosfere a contribuit într'o mare măsură priceperea tehnică a d-lui Josef Bertok. Fotografiile d-sale sunt de o rară putere expresivă, fie că sunt luate în aer liber şi ne înfăţişează admirabile peisaje româneşti, fie că ne prezintă interioare de o desăvârşită eleganţă sau simple locuinţe dela ţară.

Muzica ce însoţeşte filmul a fost aranjată de d. Leon Blum. Sarcina pe care şi-a luat-o de a alege melodii cât mai potrivite cu desfăşurarea acţiunii şi cu starea sufletească a personajelor, i-a fost încununată de succes.

Baritonul Al. Lupescu a cântat cu voce caldă o serie de melodii şi a desăvârşit, cu însuşirile d-sale de bun cântăreţ, valoroasa sonorizare a filmului.

D. Ion Manu şi-a prezentat spiritualul prolog cu multă vervă.

Interpretarea a fost încredinţată unor elemente tinere, dar pline de talent. D-rele Ema Romano (Anca) şi Lucy Hudson (Lulu), precum şi d-nii P. Stoianov (Ion), Paul Constantin (Paul) şi Ion Constantinescu (Moş Toader) au dat rolurilor multă viaţă. De altminteri, cele mai mici roluri ca şi scenele de ansamblu au dat dovada unei regisări disciplinate, care merită toată lauda.

D. Jean Mihail, a cărui experienţă şi pricepere am mai subliniat-o şi cu alte prilejuri, a ajuns astăzi pe treapta perfecţiunii. In istoria artei noastre cinematografice, filmul d-sale, „Chemarea dragostei“ însemnează un început fericit. — *Bc.*

Destin tragic

Ne informează o publicaţie că „revistele s'au menţinut cu greu, unele trebuind, *cu toată părerea de rău,* să-şi înceteze apariţia”. (Mai cu seamă cele care şi-au încetat apariţia s'au menţinut cu greu).

Iar mai departe :

„Reviste cu trecut glorios ca „Ramuri“, „Universul literar” etc. au trebuit să nu-şi mai trimită afişele bogate la chioşcuri”.

E destul de trist să nu-ţi mai poţi îndeplini menirea culturală trimiţând afişe la chioşcuri. Dar dacă unele reviste au *trebuit* să-şi înceteze apariţia, iar altele au *trebuit* să nu mai trimită afişe, situaţia nu mai e atât de tragică. Dimpotrivă. O revistă trebue să apară, după cum trebue să dispară. E un imperativ ce nu trebue nesocotit.

Nota tragică de mai sus are şi un apendice îmbucurător :

„Notăm cu simpatie foile proaspete de sub teasc a unor reviste tinereşti, de sevă nouă...“.

Nu-i aşa că n'avem de ce să fim trişti?

Interpretare

Ştiam de multă vreme că directorii de scenă şi regisorii au obiceiul să colaboreze din belşug cu autorii dramatici. S'au văzut chiar cazuri când bietul autor nici nu-şi mai recunoştea piesa. La noi această colaborare atinge câteodată limite extreme. D. George Mihail Zamfirescu, în numărul ultim al unei reviste, relevă încă un exemplu de arbitrar al regisorului. E vorba de reprezentaţia la Teatrul Naţional a „Azilului de noapte“ al lui Gorki. Cum aici autorul n'avea cum să protesteze, regisorul — d. Paul Gusty — a refăcut pur şi simplu finalul actului al doilea. A înlocuit două replici sugestive şi pline de sens cu o scenă scoasă pe deantregul din închipuirea d-sale. D. Zamfirescu citează în întregime atât textul original cât şi... creaţia personală a regisorului. Citaţiile sunt concludente.

Această aşa zisă „interpretare” de care fac uz domnii regisori, la noi, tinde să devină o adevărată calamitate. Vă închipuiţi ce înfăţişare capătă pe scenele noastre capodoperile străine. Schilodite mai întâi de traducători, piesele străine sufăr în al doilea loc de amputările şi adausurile regisorilor. Dar nu e numai atât. Piesele mai primesc de multe ori şi a treia colaborare benevolă: aceia a actorilor.

Ne aducem aminte, în această chestie, de ce s'a întâmplat mai dăunăzi cu o comedie originală, pe una din scenele bucureştene: un actor a găsit de cuviinţă să actualizeze şi mai mult piesa introducând într'o replică... lanţurile de pe calea Victoriei.

Dacă vor merge lucrurile tot aşa vom avea în curând prilejul să vedem lucruri nostime: vom vedea pe Hamlet vorbind în celebrul lui monolog despre conversiunea agricolă şi pe Cyrano intercalând în tirada nasului un mic *speech* despre criza bancară.

După cât ştim, acest lucru nu se mai chiamă interpretare. In orice caz regisorii şi actorii noştri dau acestei noţiuni o sferă foarte largă, prea largă. In fond această „interpretare“ este pur şi simplu o violare de proprietate, o lipsă de conştiinciozitate artistică şi, în orice caz, o nedelicateţă.

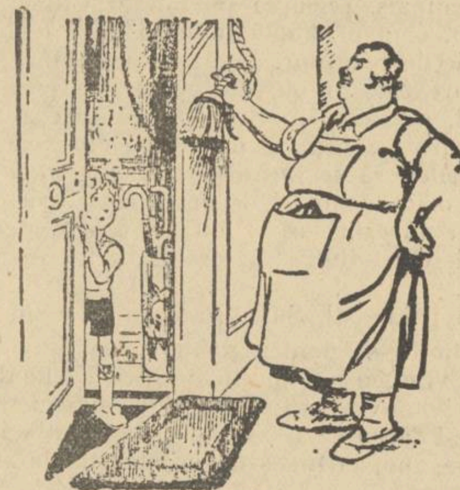
Iar faţă de piesele străine este, pur şi simplu, o bătaie de joc... — *P.*

Mărunte

— Ultimul număr, de anul nou, al revistei „Incotro“ aduce, între altele, un amuzant „Bilanţ teatral“ din care desprindem aceste câteva stihuri:

La Teatrul Naţional
Repertoriu colosal:
„Pui de Lup“ o piesă rară
S'a jucat numai o seară
Fiindcă n'a fost înţeleasă!
Dar a fost foarte frumoasă!
P'ormă s'au jucat în şir
Numai piese de Shakespeare.
Domnul Iorga neapărat
A fost foarte revoltat
Că i-a luat Shakespeare 'nainte
Şi pe loc eşit din minte
Intr'o noapte şi o zi
A scris zece tragedii
Trei comedii şi o dramă
Mamă, mamă şi iar mamă !!!

Felicitări sincere

— Du-te şi spune mamă-tii că portăreasa îi urează la mulţi ani... Şi că aşteaptă răspunsul.

Amprentă profesională

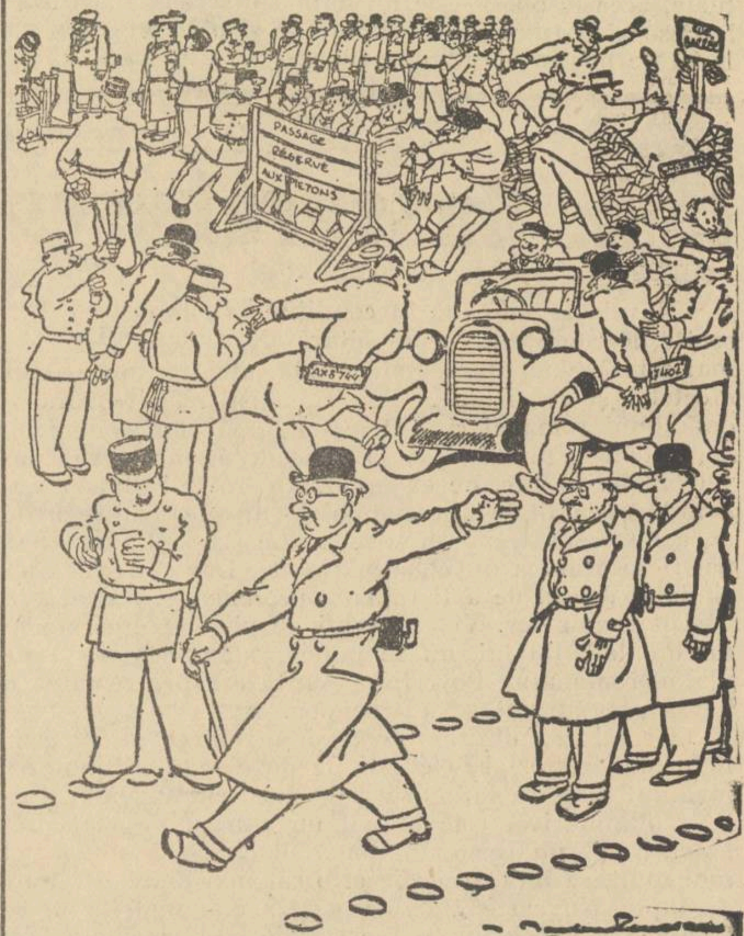
Fostul toboşar al regimentului işi to...buşeşte copilul.

Stan păţitul

— Adam, ia gustă de aici!...
— Mulţumesc, nu-mi plac merele...

Peste zece ani

Pietonul işi trece examenul de circulaţie.

Societate veselă

este titlul unui nou volum de *Schalom Alechem,* apărut în Biblioteca Dimineaţa (No 139).

100 pagini 8 lei

In aceeaşi excelentă bibliotecă a mai apărut „CE-AM VAZUT IN OLANDA“ de Eduard S. Konya

(No. 140) Preţul 6 Lei

TIP. „ADEVERUL“ S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL X. SERIA II-a. - No 580

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 17 Ianuarie 1932

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

ASOCIAȚIUNII SIBIU

Civilizație și barbarie

(Decăderea formelor II)

Nici o epocă n'a discutat atât asupra naturii și esenței civilizației ca epoca noastră. Definițiile, delimitările, comentariile, criticile curg din toate părțile. Predilecția pentru o astfel de discuție e o prelungire a mentalității războiului. Atunci un grup de beligeranți svârlea mereu celuilalt și vice versa acuzarea de barbarie.

După război, au început să se confrunte civilizațiile între ele, spre a li se verifica valoarea. Unii au optat pentru valorile aziatice, alții pentru tehnica americană, alții pentru zorii de mâine ai civilizației bolșevice. Discuțiile se înfiripau în jurul distincției între cultură și civilizație, cea dintâi înglobând valori sufletești, cea de a doua numai perfecționări tehnice. Unii cu sufletul, alții cu mașina. Se uita însă că mașina, ca să existe, presupune mult, foarte mult suflet și că popoarele care n'au confort și mașină, n'au deobicei nici carte, nici tablou, nici muzică.

In orice caz mașinismul întreține discuția. Charles Louis Philippe scria acum douăzeci de ani: „Timpul rafinăriei de tot felul a trecut. Ne trebuesc acum barbari". Proclamația a fost gustată de A. Gide și prin el de o întreagă școală. De multă vreme ea constitue un strigăt de bătălie și o lozincă pentru literaturile europene. Cu excepția lui Paul Valery în Franța, scriitorii excesiv și laborios artiști, îngrijitorii maniaci ai formei n'au mai fost gustați. S'a cerut militanță, spontaneitate, brutalitate și sinceritate nativă. Sufletul cernut prin sită, elaborat cu trudă și strădanie nu mai avea credit. Se prefera un suflet instinctiv, năpustit, impetuos sau candid, în orice caz unul care trebuia să aibă aroma primitivității. S'a preamărit bergsonismul și o etică extrasă din el, care ar fi recomandat și justificat viața intempestivă, tumultoasă, instinctul primar, inconștientul fecund și obscur, intuiția mistică. Scriitori perfecți în genul Anatole France, n'au mai avut nici o trecere.

Prin aceasta însuși noțiunea de civilizație așa cum o înțelegem în Occident s'a găsit în criză. Fenomenul nu e complect nou. Excesul de rafinărie al vieții cultivate provoacă astfel de reacțiuni. Civilizația supra saturată a regenții cu viața ei delicată și urbanizată a adus reacția rousseauistă, care cerea întoarcerea la natură, iubea idila, florile, animalele, tot ce e pur, tot ce nu e corupt de o viață socială prea complicată. Viața obositoare și complexă „fin de siècle" de acum trei decenii a produs o reacție analoagă prin bergsonism. E caracteristic cum un element rural, naiv și sentimental ca Ch. Peguy, pe care viața pariziană îl obosea și la care nu s'a putut adapta niciodată, a devenit, teoretizând oarecum neputința țăranului de a suporta viața prea urbanizată, un bergsonian fervent. Prin această tendință se suprima tot ceeace oprea cât de puțin spontaneitatea rudimentară. Spuneam altădată, că decăderea formalismului în toate domeniile, poate aduce sguduirea însăși a culturii moderne.

In adevăr, dacă în țările arhicivilizate, astfel de reacțiuni pot fi necesare unui echilibru firesc între fondul natural și artificialitatea formei, în țările de semicultură, orice suprimare de ritual ori de formalism poate dizolva bruma instabilă de civilizație recent achiziționată. Când fiecare brută se va reclama „imoralist", când fiecare barbar va găsi o justificare a lipsei de înfrânare într'o pretinsă sinceritate, atunci viața nu mai e posibilă. Civilizația înseamnă două lucruri: inhibiție și dominarea socialului. Inhibiția care la început înseamnă oprirea pornirilor animalice, înseamnă mai târziu obiectivitate și justiție. Formele sunt constrângeri. Obligații de a respecta reguli, proceduri. Viața socială e și ea constrângere. Constrângere de a primi un patrimoniu al altora, o serie de valori comune Cultura nu e posibilă fără creațiune de simboluri artificiale.

Acestea țin în frâu, opresc ca un zăgaz, pornirile rudimentare ale ființei omenești. Ele opresc, complică, provoacă bogăție vieții sufletești. Atâtea rituale care par absurde, a căror utilitate nu e vizibilă direct, ritualuri religioase, mondene, juridice, estetice, au adus îngrădirea năzuințelor canibalice. Există o vârstă când orice artificialitate e disprețuită. Dar forma artificială e o disciplină. E o obligație impusă de a părăsi căile prea directe ale apetitului bestial. Ceremonialul, eticheta sau maniera pot părea comice, ipocrite, inutile. Ele formează fetișuri, simboluri care antrenează pe deoparte la credința dezinteresată, iar pe de altă parte rețin un moment, pentru a o supune reflecției și cumpănelii, impulsivitatea nativă, sursa tuturor grosolăniilor, crimelor, lăcomiilor vulgare de considerație ori de avere. Forma înăbușă gorila din noi. Lăsați liber de aceste constrângeri o brută colonială ori un oacheș balcanic condus numai de savuroase pofte: canibalismul se desvoltă vertiginos.

Spontaneitatea pură e un principiu de barbarie. Și nu trebue să ne înșelăm: sinceritatea nu e un efect direct al spontaneității, nu e o forță de exprimare naturală.

A fi sincer înseamnă a fi specific, a fi *tu* în toată puterea cuvântului. A reuși să te exprimi în ceeace reprezinți particular, deosebit, ireductibil. A te feri de tot ce e influență străină, imitație searbădă a unui model propus. Dar acest lucru nu e ușor. Omul cu cât e mai primitiv, cu atât e mai sugestionabil, cu atât primește mai ușor cu deplin asentiment, fără nici o opoziție tot ceeace îi vine de la vre-un prestigiu oarecare.

Sinceritatea presupune un lung antrenament la stăpânirea de sine, la cunoașterea de sine, la curaj, la simțul de dreptate. Sinceritatea e o operă de lungă elaborare sufletească. Ea e un produs obținut prin lupte, prin conștiință, adică un produs al civilizației.

Actul rectiliniu al satisfacerii unui apetit, al proferării unor insulte, al răzbunării imediate, sunt manifestări instinctive, legate de un simplu mecanism biologic. Nu sunt în nici un caz acte de libertate spirituală. Dar sinceritate fără libertate e greu de conceput.

Țările înaintate ale apusului pot vivifica carcanele de fier care le înăbușă în reguli și discipline, printr'o revenire relativă la oarecare isbucnire spontană. Sufletul s'ar chirci sub atâtea farduri. Dar culturile tinere, instabile au nevoe indispensabilă de acea politeță sufletească care conține fără îndoială o doză de ipocrizie dar conține și mari virtuți de omenie. Orice constitue un zăgaz, o întârziere a acțiunii directe, e un început de stilizare a materialului uman amorf încă în starea de barbarie. Reacțiunea modernă contra culturii excesive va trece când o așezare spirituală mai potrivită va stabiliza nervii omenirii febrile de azi. Cultură fără cadre artificiale, adică fără simboluri nu e posibilă. Aplicațiile directe ale eticei bergsoniene dar pragmatiste sunt expediente utile perioadelor de tranziție.

De îndată ce un tip nou de civilizație se va fi închegat el va trăi, adăpostit și protejat de forme adequate. Goana contra formelor are această simplă semnificație: cristalizările de azi sunt insuficiente și trebue să facă loc altora.

MIHAI D. RALEA

Penumbră

In noaptea rea pe care-o simt cum vine,
Mă caut singură pe mine.

Din toamne vechi, din calde primăveri,
Incerc cu mână blândă și ușoară
Să prind încetișor — să nu mă doară —
Icoana mea de azi, de eri...

Mă caut, cum ai căuta să prinzi
In vinete și tulburi adâncuri de oglinzi
Vedeniile care au trecut
Demult, cu pas timid și mut,
Și n'au lăsat în urma lor sub soare
Decât un fir de colb pe-o rază care moare.

Mi-e sufletul uitat pe-aici
Ca o fotografie ștearsă, cu bunici,
Intr'un album pe care-l vezi în gând,
Dar nu l-ai răsfoit de cine știe când.

Pe unde-i încă pâlpâirea vie
A sufletului care-a fost al meu,
Pe care nimeni nu-l mai știe
Și nu-l mai știu nici eu?
Din câte drumuri rele am bătut,
Nu știu măcar la ce răscruce l-am pierdut...

Aleg încet în gând, ca să mi-l cheme,
Cuvinte care tac de-atâta vreme
Și vin așa de greu și de departe, —
Cuvinte vechi pentru vedenii moarte.

Și simt că 'n locul unde a rămas,
Uitat, și umilit, și fără glas,
El stă încremenit și-așteaptă
Durerea nouă, trainică și dreaptă
Ce doarme 'n el, — așa cum dorm la soare
In clopotul pe lângă care treci nepăsătoare,
Chemările prelungi ce vor cânta
La moartea ta.

Și, împăcată singură cu mine,
Ascult în noapte liniștea cum vine.

OTILIA CAZIMIR

Al. Ionescu-Iași — capete de copii

O farsă sinistră din vremea Renașterii

de G. CĂLINESCU

Nuvela de față este o repovestire a noastră a unei farse a lui Lorenzo dei Medici, caracteristică și pentru spiritul florentin și pentru coloarea epocei. Asemenea glume proaste se făceau cu predilecție pe atunci și partea cea mai amuzantă din această întâmplare este că e adevărată.

In vremea lui Lorenzo dei Medici trăia la Florența un medic numit maestrul Manente dalla Pieve a Santo Stefano, doctor și chirurg, om cu știință puțină dar cu practică multă, băutor mare de vin, tovarăș bun de petreceri și spirit vesel, dar foarte îndrăzneț și impertinent. Pentrucă venia adesea nepoftit la masa Magnificului, acesta prinse atâta necaz pe el încât se hotărî să-i facă o farsă așa de strașnică încât să-l vindece pentru multă vreme de pofta de a mai veni la curte.

Auzind într'o seară că maestrul Manente băuse la o crâșmă până ce se îmbătase și fusese luat, la închiderea localului, de băeții din prăvălie și pus ca un buștean pe o bancă ce se afla în apropiere, Magnificul prefăcându-se că merge la culcare, chemă în taină doi servitori credincioși și-i învăță ce trebue să facă.

Aceștia ieșind din palat acoperiți cu glugi, merseră la locul unde sforăia maestrul Manente și luându-l pe sus, acoperit bine, îl duseră, cu ocoluri multe, la palatul mediceu, intrând, nevăzuți de nimeni pe o poartă dosnică. Doctorul, beat mort nu simți nimic sau crezu că este dus de prieteni acasă. Lorenzo, care aștepta, puse de-l duseră într'o odăiță secretă la mansardă, unde doctorul fu desbrăcat de hainele sale, îmbrăcat într'o cămașă și culcat în nesimțire pe un pat. Pe dată și cu aceiași taină hainele doctorului fură trimise cu instrucțiunile necesare la bufonul Monaco, care știa să imite la perfecție graiul tuturor. Bufonul se îmbrăcă din cap până în picioare cu straele maestrului Manente și înainte de a se crăpa de ziuă merse în Via de Fossi la casa doctorului în care intră neobservat de nimeni. Doctorul locuia vara singur, familia lui fiind la țară prin apropierea Florenței.

Dimineața Monaco îmbrăcat în hainele maestrului Manente și cu pălăria pe cap, scoase capul pe fereastră și imitând vocea doctorului chemă o vecină zicând că-l doare gâtul, pe care, spre mai mult adevăr, și-l legase cu câlț și lână murdară. Se iviseră pe atunci câteva cazuri de ciumă și lumea se cam temea. Cum Monaco se prefăcea că abia se ține pe picioare, femeea îi puse ouăle și focul pe care el le ceruse în pragul ușii și toată lumea fu convinsă că doctorul avea ciumă bubonică, mai ales că un cumnat al lui venit să se intereseze nu isbuti să intre în casă. In vreme ce lumea vorbea despre asta strânsă în fața casei, trecu pe acolo, ca din întâmplare Lorenzo dei Medici, care aflând despre ce e vorba găsi cu cale că doctorul trebue ajutat și dădu ordin numaidecât unui infirmier — pus la cale mai dinainte — să vină să-l îngrijească. Apoi plecă mai departe cu figura întristată.

In timpul acesta maestrul Manente, care dormise o zi și o noapte se deșteptă în pat și în întuneric și nu-și dedea seamă unde se afla nici ce se întâmplase cu el. O explorație prin odae spre a găsi o fereastră îl duse la un loc de ușurare, după care plin de frică, se întoarse din nou în pat. In vreme ce se frământa de foame și de nedumerire se auziră zguduituri și zgomot de chee întoarsă, apoi ușa se deschise și se închise cu putere. Doctorul văzu în fața sa doi inși îmbrăcați de sus până jos în glugi albe, unul având într'o mână o torță aprinsă și într'alta o spadă, iar celălalt ducând o legătură. Inghență de spaimă. Cel cu legătura puse pe măsuță pâine, doi claponi fripți, fructe și vin și amândoi, făcând semn doctorului să mănânce, ieșiră repede din odae, încuind ușa cu cheea. Fiind înfometat maestrul Manente se puse să mănânce și să bea și neavând ce face, gândind că trebue să fie la mijloc o glumă de a prietenilor, se culcă și adormi până la ziuă.

Acasă la dânsul Bufonul și infirmierul continuau comedia. Acesta din urmă dăduse sfoară că doctorului îi ieșise o uimă în gât dar că speră cu leacuri s'o facă să dea îndărăt. S'a întâmplat în acea zi ca un tânăr geambaș numit Franciosino să-și găsească moartea căzând de pe cal în piața bisericii Santa Maria Novella. Fiind străin, prietenii făcură colectă și spre seară îl înmormântară într'unul din mormintele ce se aflau lângă treptele intrării principale a numitei biserici. Peste noapte Bufonul și infirmierul — din ordinul lui Lorenzo — scoaseră cadavrul giambașului, îl duseră la casa doctorului și-l întinseră pe masă în hainele mastrului Manente după ce l-au gătit și grimat în așa chip în cât să aducă pe departe cu acesta. Apoi în zorii zilei, infirmierul, ieșind plângând la fereastră spuse vecinilor că cu toate silințele sale doctorul murise sufocat peste noapte. Deși lumea se miră de schimbarea cea mare a fizionomiei maestrului, atribuiau aceasta boalei celei grele. Către seară, trupul crezut al doctorului fu dus cu alai de călugări la Santa Maria Novella și aruncat în vederea tuturor în primul mormânt de pe scări. In sfârșit rudele vestiră pe soția doctorului că acesta murise.

Câteva zile maestrul Manente mâncă și bău închis în odaia întunecoasă până ce într'o zi ușa se deschise și cei doi inși cu glugi, îmbrăcând pe doctor cu haine aspre de lână roșie marinărești și înfășurându-l bine peste tot ca să nu vadă lumină, îl luară pe sus, plin de spaimă de-i clănțăneau dinții și-l porniră într'o cotigă către drumuri necunoscute. Târziu doctorul auzind muget de vite și glasuri de țărani înțelese că fusese scos din oraș. Cei doi sosiră la Mânăstirea Camaldulilor, unde starețul, pregătit dinainte, astupase fereastra unei chilii ce da spre o râpă pustie de unde nu se auzea decât șuerul vântului și vreo undă de clopot. Doctorul fu vârît în odăiță, deslegat și așezat pe pat și curând după aceia cele două stafii intrară din nou cu un prânz copios, care înveseli pe maestru. Oamenii lui Lorenzo plecară a doua zi, dar doi călugări înfășurați în aceleași glugi continuară să aducă mâncări suculente și băutură doctorului, care neputând rezolva enigma mânca bine și dormea pe întuneric.

Prins cu treburile politice Lorenzo uită câteva luni de doctorul Manente. Intr'acestea nevasta doctorului se remăritase iar falsul defunct mânca mai departe claponi în chilia mănăstirii, cântând cântece de lume ca să-și omoare urâtul. Starețul îi dăduse, de milă o candelă, ca să vadă ce mănâncă și îl îmbrăcase și cu oareșicare veșminte să nu înghețe de frig.

Aducându-și aminte de el, Lorenzo trimise o scrisoare starețului. Curând cele două stafii intrară, spre spaima doctorului, în odae, îl îmbrăcară cu hainele de marinar, îi legară mânile și ochii și-l scoaseră pe noapte din mânăstire, ducându-l pe drumuri de munte și prin pădure până la Vernia, locul vestit de schimnicie al Sfântului Francisc. Aci îl lăsară în pădure, lângă un brad, cu mânile legate cu niște iederi. De frică, doctorul nu îndrăzni multă vreme să se miște, deși vedea acum cerul înstelat. Făcându-se însă ziuă și văzând că nu-l pândește nimeni ieși la drum și află cu mirare că se află la Vernia. Intâmplarea făcu ca un nobil găzduit la mânăstire, să aibă nevoe de un medic, fiindcă își scrântise un picior. Cu toată ciudățenia hainelor, doctorul Manente izbuti să inspire încredere și îndreptând piciorul gentilomului câștigă doi ducați. Vesel, maestrul Manente porni către Mugello unde-și avea casa de țară și unde spera să-și găsească nevasta și copilul. Ajungând acasă află cu mare mirare că paznicul casei fusese înlocuit cu un altul. Supărat că soția își îngăduie să facă schimbări în lipsă-i, hotărî să nu se dea pe față și ceru țăranului găzduire peste noapte, ceiace acela cu mare greutate primi, fiindu-i teamă să n'aibă de-aface cu vreun răufăcător. Doctorul dormi într'un grajd, cu mulțumirea lăuntrică de a se vedea a doua zi tratat altfel de slugă când ar fi aflat că-i chiar stăpânul casei. Din nefericire o scrisoare trimisă la Florența Monei Brigida, nevasta lui, avu un rezultat cu totul neașteptat. Deși soția și noul ei soț recunoscură scrisul lui Manente, știindu-l mort și îngropat, crezură că-i vorba de un escroc care urmăria vre-un câștig. Prin urmare dădură ordin paznicului să-l dea afară pe necunoscut, ceiace omul și făcu. Doctorul aflase între timp de căsătoria soției lui și de svonul propriei sale morți. Furios, porni pe jos spre Florența dar acolo,

(Continuare în pag. II-a)

mirare, nici Mona Brigida, nici alţi prieteni ai săi care-i eşiră întâmplător în cale nu-l recunoscură. După ce se odihni, mereu nerecunoscut, chiar la crâşma în care era vestit pentru petrecerile sale, se hotărî să deslege numaidecât ghicitoarea şi porni la casa nevestei lui. Când aceasta auzi că cineva care se pretindea maestrul Manente, cere să fie primit în casă, deşi turburată de asemănarea isbitoare a glasului, nu vru să-i deschidă, crezând că este răufăcătorul cu scrisoarea. La sgomot vecinii se strânseră curioşi, miraţi şi ei de asemănare. O vecină mai deşteaptă îşi dădu numaidecât cu părerea ce poate fi. Era fără îndoială strigoiul lui Manente, care, neîndestulat cu pomeni şi rugăciuni, rătăcia neliniştit. Inspăimântaţi, toţi începură să se închine şi să întrebe pe strigoiu dacă nu cumva are nevoe de slujba morţilor, de pomeni sau alte asemenea lucruri pentru liniştea duhului. De teama vreunei întorsături mai rele, doctorul fugi ocolit cu spaimă şi cu semnul crucii de toţi cei de faţă.

In cele din urmă, Manente isbuti să se facă recunoscut de unul din prietenii lui cei mai de aproape, Burchiello. Invitând pe mai mulţi cunoscuţi la masă, la crâşma cu pricina, cu toate că toţi erau uluiţi de asemănarea lui cu răposatul doctor, numai Burchiello se convinse după anume semne că era maestrul în carne şi oase. De pildă, maestrul Manente avea obiceiul ca la salată să dea pe gât două pahare de vin unul după altul, iar la porumbei pe dată ce erau aduşi pe masă le smulgea şi le mânca întâi capetele. Incredinţat, Burchiello îmbrăţişă pe doctor strigând: „Maestrul Manente eşti, nu te mai ascunde".

După sfatul lui Burchiello, doctorul Manente se duse a doua zi la vicarul episcopal şi-i povesti păţania cu de-amănuntul. In privinţa identităţii doctorului nu mai era acuma nicio îndoială; îmbrăcat în propriile sale haine, ras la cap cum era obiceiul, Manente era cetăţeanul cunoscut de toţi şi de altfel începuse să dea iarăşi consultaţiuni. Vicarul rămase consternat. Chemă pe Mona Brigida, nevasta doctorului, pe noul ei bărbat, îi confruntă cu doctorul, dar fiecare susţinea morţiş teza sa, adică, noul soţ, că cel cu plângerea e sau strigoiu sau escroc, doctorul, că este el în persoană şi că n'a murit nicicând. Cercetările făcute nu luminară nimic. Droghistul, groparul, stareţul mânăstirii, toţi cei care, însfârşit, avusese vreun rost la înmormântarea lui Manente certificau în scris că doctorul fusese bolnav de ciumă, murise şi fusese îngropat. Neputând descurca iţele, vicarul îi închise pe toţi şi apelă la Lorenzo dei Medici să facă el dreptate în această pricină nemaipomenită. Cum e de înţeles, Lorenzo făcu haz mare de păţania doctorului, care ieşise cu mult mai interesantă decât îşi putuse închipui. Chemă dar pe împricinaţi în faţa sa şi pentru a-şi oferi un spectacol hilariant, se prefăcu că stă şi el la îndoială, faţă de valabilitatea certificatelor, dacă doctorul nu e cumva chiar un strigoiu. Propuse deci un mijloc de control judiciar, care vicarului i se păru foarte înţelept şi anume ca strigoiul să fie înfruntat cu moaşte făcătoare de minuni şi alungătoare de duhuri rele. Dacă doctorul ar fi suferit fără svârcoliri şi ocări relicvele, nu mai era îndoială că era om viu. Până atunci toţi împricinaţii fură eliberaţi. Peste o săptămână începu în biserica „Santa Maria Novella" comedia alungării strigoiului, de faţă fiind mai toată Florenţa. Din toate părţile sosiseră relicve isgonitoare de diavoli. După ce fu prohodit, stropit cu aghiasmă şi afumat cu tămâe, doctoru Manente, aşezat în mijlocul bisericii, privi liniştit trecerea şi atingerea moaştelor ca unul ce se simţea viu. Ca să-şi bată joc de el, Lorenzo, care se afla amestecat prin mulţime, trimise un călugăr anume, mare conjurator de demoni, care, legând mânile lui Manente şi spunându-i lucruri caraghioase îl făcu să râdă. Râsul precum şi ocările pe care doctorul le proferă atunci când călugărul îi dădu două palme, îl îndreptăţi pe acesta din urmă să declare în faţa mulţimii că dovada că se aflau în faţa diavolului era făcută. Şi ca să scoată duhul necuratului din arătare, începu să-l strângă pe doctor tare de gât şi să-l calce în picioare; şi l-ar fi omorât desigur dacă Lorenzo văzând că gluma se îngroaşe n'ar fi făcut un semn.

Un vrăjitor Nepo din Galatrona pe care îl adusese înadins Lorenzo, strigă atunci tare în biserică: „Opriţi-vă, oameni buni, şi faceţi-mi loc ca să vă desvălui adevărul". Lumea îi făcu drum cu frică, fiindcă vrăjitorul era respingător la vedere şi îmbrăcat în nişte straie ciudate. „Aflaţi — zise el — că maestrul Manente n'a murit niciodată şi că tot ce s'a întâmplat a fost prin arta magică şi cu ajutorul diavolilor puşi la cale de mine. Aceştia l-au purtat prin aer şi l-au dus într'un castel fermecat, iar eu am dat unui duh chipul şi asemănarea sa. Toate acestea le-am făcut ca să mă răsbun pentru o injurie ce mi-a adus-o tatăl maestrului Manente şi pe care n'am putut s'o pedepsesc, deoarece acela purta totdeauna asupra sa rugăciunea Sfântului Ciprian, alungătoare de demoni. Şi ca să vă încredinţaţi că spun adevărul, mergeţi de căutaţi în mormânt pe acela pe care l-aţi crezut doctorul Manente. Şi de am minţit cumva, să-mi retezaţi capul".

Toată lumea năvăli afară din biserică, îndreptându-se spre locul unde fusese înmormântat Manente. Lorenzo dei Medici avusese grijă ca de cu noapte să desăvârşească comedia. Bufonul vârîse în mormânt un porumbel călător negru, care ştia să se întoarcă de oriunde la vila medicee dela Careggi. Când aşadar paracliserul trase cu o cange lespedea în prezenţa a mii de inşi, porumbelul năucit de lumină ţâşni negru din cavou şi porni ca o săgeată spre Careggi. Toată lumea, înspăimântată, începu să strige: „Minune, minune!", crezând că duhul necurat scăpase din închisoare. Identitatea doctorului Manente fiind acum stabilită, nu mai rămânea decât să se rezolve încurcata stare civilă a împricinaţilor. Lorenzo dădu o sentinţă ce mulţumi pe toată lumea. Mona Brigida avea să stea la fratele său până ce va fi dat naştere noului ei prunc, după care trebuia să se întoarcă la casa lui Manente. Al doilea soţ îşi lua înapoi bunurile sale şi de voia şi copilul, care, în caz de refuz, avea să fie crescut de comunitate ca orfan. Numai vicarul era nemulţumit. El voia cu orice chip să pună mâna pe vrăjitor şi să-l ardă ca eretic şi cerea oameni dela stăpânire să-l prindă. Lorenzo îl convinse însă uşor că lucrul era şi inutil şi primejdios. Vrăjitorul ar fi putut să se facă nevăzut, să se strecoare pe gaura cheii, să se prefacă în şarpe şi alte năluciri şi, mai rău, ar fi fost în stare ca să se răsbune, să-l amuţească, să-i întoarcă ochii pe dos, să-i strâmbe gura sau să-i dea — Doamne fereşte! — dambla. Vicarul îşi văzu astfel de treabă, iar Doctorul Manente trăi mai departe cu Mona Brigida dar — credul — purtă mereu asupră-şi rugăciunea Sf. Ciprian spre a se feri de Necuratul.

G. CĂLINESCU

Caleidoscop intelectual

Toaleta Sfinxului

Ştiri sosite din Cairo arată că în luna Decembrie Sfinxul a fost rău avariat de intemperii şi că ar fi necesare noi reparaţii. In ultimele decenii s'a cheltuit mult pentru salvarea acestui preţios monument, care la un moment dat ajunsese într'o stare de plâns. Vânturile aprige din Africa zdruncină coeziunea blocurilor de piatră din care e construit Sfinxul şi aduc cantităţi mari de nisip care înalţă mereu nivelul terenului din jurul lui. In 1864 guvernul egiptean a făcut săpături pentru îndepărtarea nisipului, dar de atunci terenul s'a înălţat din nou cu 3 metri, îngropând tot fundamentul Sfinxului. Lucrările din 1864 fuseseră superficiale, nedesvelind decât o parte a temeliei. Săpăturile din urmă au dat la iveală nu numai labele leului de piatră, ci şi un altar măreţ, construit acum câteva mii de ani de Faraonul Totmes al IV-lea şi rămas sub nisip timp de câteva secole. Lângă altar se înalţă o statue a Faraonului, considerată ca unul din cele mai interesante monumente ale sculpturii egiptene.

Paternitatea operelor literare

Sciitorul austriac Roda Roda, autor de anecdote şi de farse, propune — de astădată „serios" — înfiinţarea unui oficiu pentru înregistrarea paternităţii literare şi artistice. Dacă plagiatul e păgubitor, e şi mai rău pentru scriitor să-şi vadă iscălitura sub o scriere care nu-i aparţine, cum s'a întâmplat de curând în Germania. Un ziar de provincie primind câteva articole semnate Leonhard Frank, Alfred Kerr, etc., s'a grăbit să le publice, spre marea indignare a acestor scriitori, care habar n'aveau de ele. Dar chiar fără aceste farse, mai mult sau mai puţin sinistre, profesiunea de literat sau dramaturg este astăzi prea puţin apărată. Autorii îşi trimit lucrările editorilor; aceştia le încredinţează spre citire unor salariaţi care, abuzând uneori de calitatea lor, resping lucrarea şi apoi se folosesc într'un fel sau altul de cele citite. Oficiul preconizat de Roda Roda ar da numere pentru operele şi chiar pentru subiectele — netratate încă — înregistrate de autor, şi în felul acesta s'ar putea constata paternitatea fiecărei lucrări.

„Scrisorile" lui Beethoven

Dela publicarea scrisorii lui Beethoven către „iubita nemuritoare", istoriografii şi-au tot bătut capul să stabilească cui îi era adresată acea scrisoare. Un industriaş vienez, bun caligraf, a ticluit de curând o a doua scrisoare către aceaşi iubită. Din cafea, scrum de ţigară şi zahăr ars, a combinat un lichid cu care a imitat perfect scrisul lui Beethoven. Prin mijlocirea unui bărbier, a trimis scrisoarea revistei berlineze „Die Musik"; aceasta după ce-a consultat o mulţime de specialişti (care au declarat că documentul e original), l-a publicat în facsimil.

După ce revista Musik i-a restituit bărbierului originalul scrisorii publicate în facsimil, lumea muzicală a comentat-o în toate felurile; nici unul dintre istoriografi nu i-a pus la îndoială autenticitatea. Industriaşul buclucaş a comunicat atunci revistei că scrisoarea fusese falsă, ceeace „Die Musik" s'a grăbit să aducă la cunoştinţa publicului. Majoritatea specialiştilor n'au vrut să creadă în fals şi şi-au exprimat prin reviste de specialitate convingerea că documentul fusese autentic. Despre copia — trasă cu presa — trimisă de industriaş în dovedirea susţinerii lui, unul din specialişti a răspuns că „el nu se lasă dus de nas" şi că se vede de la o poştă că nu-i trasă după *original*, ci după facsimilul din revista Musik. Această hazlie afacere dă mult de lucru cercurilor muzicale din Berlin şi Viena.

Clubul exploratorilor polari

La Londra există un club numit „Antarctic Club", ai cărui membri, în număr de vre-o 50, au luat parte la diferite expediţii polare organizate în decursul anilor. Clubul se întruneşte în fiecare an pentru comemorarea tovarăşilor pieriţi în expediţiile polare şi pentru coordonarea progreselor, experienţelor şi descoperirilor făcute de ultimele expediţii arctice.

Preşedintele acestui club, interviewat de un ziarist, a declarat de curând următoarele:

„Importanţa cercetărilor polare nu stă în descoperirea de noi continente sau zăcăminte de minerale preţioase. Profanii se revoltă împotriva „temerităţii care împinge la pieire pe exploratorii entuziaşti", şi cred că aceştia caută celebritatea şi gloria. In realitate se urmăreşte numai observarea sistematică a atmosferei polare, lucru foarte important pentru ştiinţă, şi studiul posibilităţilor de extragere a energiei electrice din atmosferă şi din magnetismul terestru, posibilităţi care se pot observa cel mai bine la poli. Călătoriile cu *Nautilus* n'au nici un rost; cu submarinul nu se vor putea învinge dificultăţile polare. Nava aeriană nu e nici ea vehiculul ideal cu care să se poată obţine cu un minimum de primejdii maximum de rezultate. Pe învelişul zepelinului se condensează aerul umed, care îngreuind nava o face să cadă. Inconvenientul acesta a fost, după părerea mea, pricina catastrofei lui Nobile. Cele mai bune perspective le oferă în această direcţie aeroplanul".

Creerul lui Lenin

Lângă Berlin se află un institut pentru cercetarea creerului omenesc. Se primesc creere din toate spitalele şi din toate grădinile zoologice din lume; aceste creere provin dela pacienţi morţi de boli nelămurite, creere de oameni celebri (testate institutului din timpul vieţii) şi creere de maimuţe de diferite specii.

Muiat într'o bae de parafină, creerul se solidifică, apoi e tăiat în felii subţiri (până la 5 miimi dintr'un milimetru); aceste straturi — liberate de parafină — sunt muiate într'un lichid având proprietatea să coloreze felurit diferitele părţi şi celule ale creerului. Astfel, dintr'un singur creer omenesc se obţin vre-o 30.000 de probe care se păstrează pe tablete de sticlă în săli speciale, unde le studiază specialiştii. Rezultatele studiului sunt consemnate pe planşe. Se găsesc astfel aici cele mai variate planşe: alături de aceia a creerului scriitorului rus Bogdanov se vede planşa creerului unei ucigaşe şi apoi planşa lui Lenin. Creerul acestuia din urmă a fost supus timp de doi ani celor mai amănunţite studii pentru a se stabili deosebirile dintre constituţia cerebrală a lui Lenin şi aceea a omului normal.

Cum se înmulţesc peştii

S'a socotit că dacă o scrumbie s'ar putea înmulţi timp de 20 de ani, fără nici o întrerupere sau pierdere de icre ori de pui, progenitura ei ar forma o grămadă de zece ori mai mare decât tot pământul.

Se desfiinţează „scaunul electric"?

Presa americană duce de câtva timp campanie contra scaunului electric cu care se execută condamnaţii la moarte. Unul din inspiratorii acestei campanii este Roosevelt, guvernatorul statului New-York, care între altele publică o declaraţie făcută de Edison cu câteva săptămâni înainte de moarte; felicitându-l pe Edison de ziua naşterii, Roosevelt a primit următorul răspuns: „Ştiu că electricitatea e o mare binefacere pentru omenire, mă mâhneşte însă că se abuzează de invenţia mea pentru scopuri urâte, de pildă pentru uciderea osândiţilor".

Aceste cuvinte au făcut pretutindeni o adâncă impresie şi, fiind considerate ca un fel de ultimă voinţă a lui Edison, se proectează acum, interzicerea execuţiei electrice. Acest fel de execuţie se practică azi în Statele Unite în 14 state; în alte 23 de state execuţia se face prin ştreang, în 7 cu gaze otrăvitoare şi în fine în 4 nu există deloc pedeapsa cu moartea.

Infirmitatea lui Byron

In călătoria lui în Grecia, lordul Byron fusese însoţit de un prieten intim, Trelawny, care în ziua morţii poetului nu se afla însă lângă dânsul. Aflând trista veste, Trelawny se grăbi să plece la Missolunghi. La sosire, Trelawny desveli cadavrul şi putu astfel constata adevărata infirmitate a poetului: amândouă picioarele erau atrofiate până la genunchi; un cap de Apollo pe un trup degenerat, cu picioare de satir.

Tovarăşii lui Byron îi cunoşteau şi respectau susceptibilitatea şi evitau să-i pună întrebări asupra cauzelor infirmităţii lui. Byron purta încălţăminte specială cu tocuri înalte şi tălpi dublate pe dinăuntru. Pantalonii, foarte largi, erau fixaţi sub talpa ghetelor, pentru a-i ascunde mai bine infirmitatea. Se credea însă că avea numai un defect la piciorul drept. Trelawny mărturiseşte că în adevăr piciorul drept era mai atrofiat decât stângul, infirmitate agravată prin încercările de îndreptare la care fusese supus Byron în copilărie. Aşa se explică şi mersul lui ciudat. Byron intra în cameră aproape alergând, ca şi cum nu s'ar fi putut opri, apoi îşi proptea înainte piciorul mai puţin suferind şi-şi trăgea corpul înapoi ca să-şi menţină echilibrul. In tinereţă, când era mai sprinten, putea să meargă pe jos, sprijinindu-se în baston. La maturitate, fiind mai greoiu, nu mai încerca decât rar să umble pe jos şi, după câteva sute de metri, se rezema de ziduri.

Faţă de străini, făcea sforţări disperate ca să-şi ascundă infirmitatea; îl trăda însă roşeaţa aprinsă a obrajilor şi vinele umflate dela gât; şi de multe ori se resimţea zile întregi de pe urma unei asemenea încordări.

Despre căsătorie

Incontestabil, vechea credinţă despre căsătoria creştină, cu jurămintele de credinţă pe viaţă, e în decadenţă. E o adevărată revoltă contra acestui ideal.

Teoriile lui Freud au fost un pretext pentru a justifica în chip pseudo-ştiinţific rătăcirile pasiunii sexuale. Romancierii evoluează cu timpul. Altădată, ei luptau contra tendinţelor aventuroase.

Căsătoria era considerată ca o intrare într'o viaţă nouă, în care dragostea şi binele trebuiau, şi mai cu seamă, puteau să se afirme.

Nu trebuie să uităm că fidelitatea dintre soţi e un lucru principal cât priveşte creşterea copiilor. Toţi pedagogii sunt de acord asupra bunei influenţe a unui cămin unit.

Ceiace uită cu toţii e că fericirea conjugală e o **artă**. Trăind împreună cu altă persoană — înseamnă să-i respecţi veşnic personalitatea spirituală. O comunicare intimă şi cinstită între soţi e necesară.

Prezenţa comună în jurul leagănului a fost de multe ori salvarea căsătoriilor pe punctul de despărţire.

Natural, bărbatul şi femeia se transformă în cursul anilor, dar în schimb pot să-şi construiască un refugiu care nu se schimbă; şi uniunea, care nu era decât conjugală, se transformă într'o stare superioară, mai bogată, mai profundă.

De altfel uniunile libere, uniunile temporare, sunt adese ori foarte crude, cel puţin pentru unul din doi.

Varia

■ Din iniţiativa Direcţiunii Presei şi Informaţiunilor de pe lângă Ministerul Afacerilor Străine, va apărea în limba italiană o antologie a umoriştilor români.

Lucrarea, pregătită de d. Al. A. Philippide, cuprinde, pe lângă o serie de opere bine alese, un studiu asupra umorului românesc, note biografice şi caracterizări critice.

■ Insemnările din Iava, New-York, Japonia, Haiti, etc., ale scriitorului spaniol Blasco Ibanez vor apărea în traducere românească, sub titlul „Călătoria unui romancier în jurul lumii", în editura „Adevĕrul".

■ A apărut în editura „Adevĕrul" un nou volum al d-lui H. Sanielevici, intitulat „Alte orizonturi", cuprinzând studii şi polemici literare şi ştiinţifice.

■ La festivităţile organizate în Martie 1932 la Weimar cu prilejul centenarului lui Goethe, România va fi reprezentată prin d. prof. univ. G. Oprescu.

■ A apărut „Arcul lui Cupidon", versuri de Ion Sân-Giorgiu.

Poezie originală:

Cântec mic cât un cercel
Să 'nchid viaţa mea în el
Ca să-l spânzuri la ureche,
— Cântec nou, iubire veche!

Incercare, uneori izbutită, de reînviere a cadenţelor lirice pure.

■ Peste câteva zile se va pune în vânzare noul volum de schiţe intitulat „Ţucu", al d-lui Ion Dongorozi.

Volumul cuprinde scene din viaţa copiilor şi e tipărit în excelente condiţiuni tehnice de editura „Scrisul Românesc" din Craiova.

■ D-ra Maria Ventura va sosi în Bucureşti pentru o serie de spectacole extraordinare, la sfârşitul lunii Ianuarie.

■ La Teatrul Regina Maria se fac ultimele repetiţii ale piesei „Moartea în vacanţă" de Alberto Casella.

Rolul principal va fi interpretat de d. Tony Bulandra.

■ Teatrul Naţional organizează un turneu cu „Ana Karenina", cunoscuta prelucrare dramatică după romanul lui Tolstoi.

■ La ultimele reprezentaţii ale piesei „Maman Colibri" de Henri Bataille, direcţiunea Teatrului Naţional a încredinţat rolul Madeleinei — jucat la premieră de d-ra Tantzi Bogdan — d-rei Adina Ivaşcu, care s'a achitat în mod conştiincios.

■ Inscriind în repertoriu poemul dramatic „Tragedia omului" de Madach, Teatrul Naţional a comandat d-lui Octavian Goga traducerea integrală a acestei piese din care poetul a publicat mai de mult un fragment.

■ Opera Română repetă „Faust" de Gounod, în vederea unei apropiate reluări.

■ D. Nona Ottescu, rectorul Academiei de muzică şi artă dramatică din Bucureşti, a dirijat la staţiunea de radio din Roma un concert simfonic alcătuit din opere româneşti.

■ „Chemarea dragostei", ultimul film al regisorului român Jean Mihail, se joacă cu mare succes la cinematografele Capitol şi Roxy. Filmul a fost cumpărat până acum de Iugoslavia, Polonia, Franţa şi Statele-Unite ale Americii.

■ La Cercul Libertatea din str. C. A. Rosetti No. 5 expune pictorul Artur Mendel.

■ In cadrul unei expoziţii de artişti români ce s'a deschis în sala Ileana, arhiducesa Ileana expune ultimele Sale sculpturi, iar ex-regina Elisabeta a Greciei expune pictură.

■ In ziua de 25 Ianuarie se va deschide în sala Ileana a Cărţii Româneşti expoziţia grupului de Artă Nouă. Vor expune d-nele Lucia Demetriade-Bălăcescu, Militza Petraşcu, Nina Arbore, Merica Râmniceanu, Claudia Milian, d-nii Marcel Iancu, M. H. Maxy, etc.

■ Muzeul Toma Stelian expune o serie de gravuri ale artistului japonez Hiroshige.

Deasemeni, Muzeul a organizat o sală consacrată lui Grigorescu, o alta lui Luchian, un panou ocupat de opera lui Andreescu, două săli de pictură modernă şi frumosul tablou al Adoraţiei Magilor de Bonifazio Veronese.

Etajul I este destinat desenului şi gravurii străine şi române iar subsolul — artei ţărăneşti.

Editura „CUGETAREA" a dat la lumină
Colecţia „DELAFRAS"
In care vor figura cei mai mari scriitori mondiali
Primele apărute sunt:
Claude Anet: ARIANA
Fedor Gladkov: CIMENTUL
Myriam Harry: INSULA VOLUPTAŢII
Preţul excepţional LEI 25

CITIŢI AZI:
LECTURA No. 362
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
J. KESSEL
TERORISTUL MAKHNO ŞI EVREICA LUI
— Romanul unei brute —
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

PLASTICA

Arsène Alexandre, ocupându-se de cei doi coloși ai caricaturii, Brueghel și Daumier, pe care îi socotește înrudiți peste veacuri, compara pe cel dintâi cu Rabelais și pe cel de-al doilea cu Molière. Aceiași adâncime, aceiași putere de evocare a vieții, aceiași forță comică, aceiași observație pătrunzătoare, care învălue

GHICESC cărți, cafea.

un fond bogat de umanitate generoasă. Spre deosebire de Hogarth, care e crud și de Rowlandson, care e manierat, Brueghel și Daumier sunt buni. Râsul lor e binevoitor și reconfortant. Ii atrage viața. Au prea multe sensații pentru a se opri la amănunte, dar geniala lor simplificare dă impresia tuturor detaliilor, fără ca ei să le menționeze.

Sunt oameni care au frământat materialul uman, ca să ridice monumentele lor burlești umanității. Ei fac să râdă pe cei ce trec și să gândească pe cei ce se opresc. Nu sunt răi decât cu proștii și cu egoiștii.

Totuși, sătira lui Brueghel e mai vagă, mai abstractă și parcă mai puțin dură decât a lui Daumier.

Celălalt mare meșter al picturii de moravuri, Gavarni, a arătat la rândul său cât de flexibilă și de variată e caricatura. Ea evoluează — cum a precizat și Arsène Alexandre — după subiect, epoci și temperamente.

TÂNĂR nobil, simpatic, caut locuință și pensiune la doamnă sulă, tânără, cu îngrijire excepțională.

Fantastică în evul mediu, teologică in timpul reformei, brutală și predicatoare cu Hogarth, surâzătoare, discretă și parfumată în secolul al XVII-lea, aspră în opera lui Goya, întunecată la Germani, puternică și tragică cu Daumier, sentimentală și amară cu Gavarni, dezolantă și necruțătoare cu Forain, caricatura — în înțelesul larg de desen umoristic — ajunge virulentă până în vremea noastră, când și materialul uman și moravurile și împrejurările sociale sunt mai mult decât oricând subiect minunat de satiră.

La noi, de la bătrânul Jiquidi, până la fiul său care-i continuă pilda, s'a făcut un salt uriaș. Spiritul satiric, înfloritor și fecund în literatură, n'avea rezonanță de aceiași calitate în plastică.

Infăptuirile primilor noștri desenatori umoriști rămân definitiv atașate de epocă, dar nu isbutesc deloc s'o depășească.

PUIULE, vino, mama, tata plecați.

Cu d-nii Iser și Aurel Jiquidi temperamentul satiric se afirmă temeinic și în arta noastră, la un nivel vrednic de realizările străine.

După sugestivele comentarii plastice ale celor două capodopere caragealești „Scrisoarea pierdută" și „Noaptea furtunoasă", d. Aurel Jiquidi a dat la iveală un nou și îndrăzneț album, conținând 32 de compoziții grafice, care ilustrează tragediile mărunte ascunse în anunțurile dubioase ale Micii publicități

Violența satirică a artistului nostru dă în vileag ceiace anunțul sec, ceiace cuvântul scris nu spune, prezentând pe cei interesați la această mascaradă cotidiană în toată goliciunea lor hidoasă.

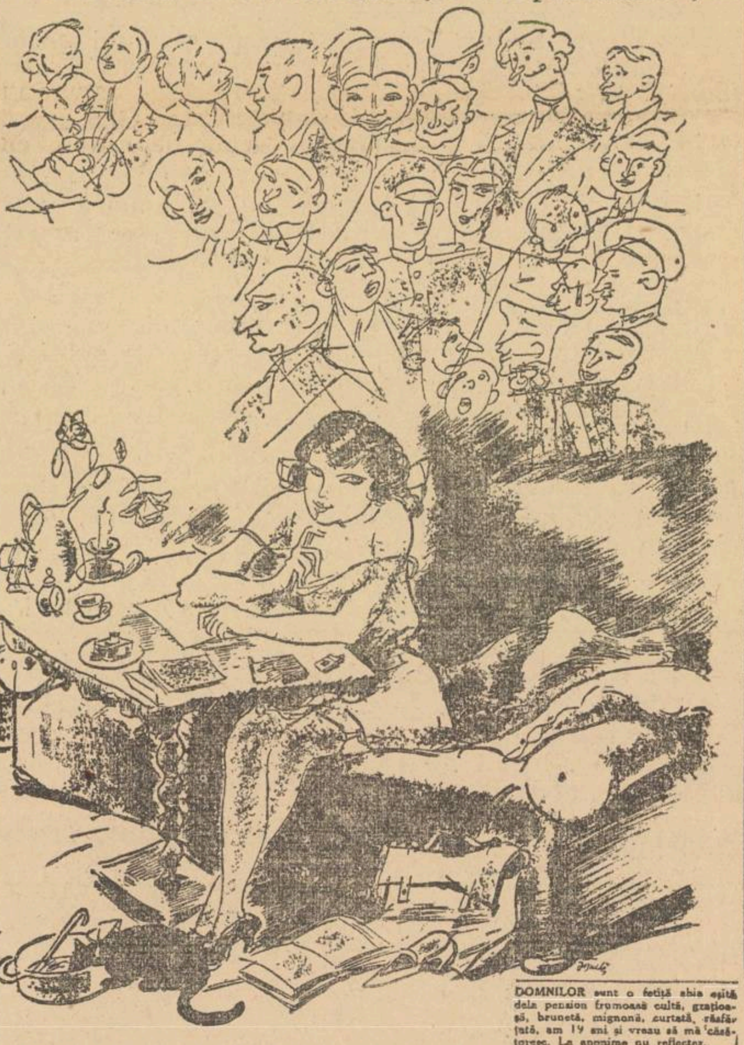
Pamfletele acestea lucide, sobre și evocatoare, nu cunosc îngăduință.

Răscolind gânduri josnice, vicii și slăbiciuni nemărturisite, ipostazele ridicole, putregaiul moral și falsul sentimentalism, planșele inspirate ale d-lui Jiquidi alcătuesc cea mai viguroasă satiră a societății românești contemporane.

Dar opera d-lui Jiquidi conține și o profundă notă tragică.

DORESC teolog dela 34 ani fiică preot drăguță, cumintă, gospodină dotă 600 mii având parohie urbană.

Dela doamna în etate mijlocie, „fizic plăcut, având prăvălie formată", care „caută un domn", — dela Germanul „sănătos, bine, cultură academică superioară", cu venit lunar 20.000, care „dorește corespunzătoare", —

DOMNILOR sunt o fetiță abia eșită dela pension frumoasă cultă, grațioasă, brunetă, mignonă, curtată, răsfățată, am 19 ani și vreau să mă căsătoresc. La anonime nu reflectez.

dela „băiatul subțire, bun, afectuos, singur în București" care „dorește cunoștiință discretă", la grafica lugubră care înfățișează ultimul strigăt disperat al celui ce se sinucide („Trimite urgent o mână de ajutor"), — la tristeța comprimată a desenului reprezentând profesionista sortită să-și aștepte „norocul" în fiecare seară în același loc, „la scăricică", — la clișeul meseriei inavuabile sau al intenției meschine, linia incisivă a d-lui Jiquidi se contursionează capricios, după psihologia celor svârliți goi, cu brutalitate și indiguare, oprobriului sau compătimirii publice.

Nu știm dacă inconștiența pe care o atribue artistul de cele mai multe ori tipurilor sale e reală, dar ea apare totdeauna justificată plastic.

E o transpunere sumbră de tipuri și moravuri, o scormonire îndrăzneață și necruțătoare a noroiului social.

Cu mapa aceasta, d. Aurel Jiquidi și-a cucerit definitiv locul său între cei mai de seamă desenatori umoriști contemporani.

H. BLAZIAN

In Edit. „CUGETAREA" Delafras apare frumosul roman

MIMI BLUETTE

datorit marelui scriitor italian

GUIDO DA VERONA

Sub teroare

In camera de consiliu a Tribunalului, doi avocați și trei judecători stau de vorbă, în așteptarea unui arestat ce urma să fie adus pentru confirmarea sau infirmarea mandatului de arestare.

Anecdote și noutăți vesele din repertoriul avocaților creaseră o atmosferă generală de bună dispoziție. Președintele râdea fără să întrerupă, până când, furat de povestiri și amintiri începu:

— Uite una, autentică. Dar nu prea e anecdotă.

In timpul războiului eram judecător de instrucție la Bacău. Cum știți bine ce lipsă de alimente era atunci, mă repezeam din când în când la un prieten cu moșie și aprovizionat cu de toate, la țară, lângă Bacău. Plecam cu trenul și la a doua sau a treia stație eram ajuns la țintă. Mâncare excelentă, un vin generos, o țigară bună și apoi trenul și înapoi la Bacău, la treabă.

Intr'o seară, la reîntoarcerea mea din aceste fregvente escapade gastronomice, mă urc în tren și ocup liniștit locul de lângă geam. Eram satisfăcut. Mâncasem o pană de somn cu usturoi și un mușchi de porc, cu sos de vin și împănat, încât uitasem și de războiu și de călătoria ce făceam pentru atâta lucru. In clipa când trenul pleca, s'a instalat în fața mea un domn înalt, spătos, cu pălărie mare pe ochiu și învelit într'un enorm macferlan de culoare cafenie.

Să fi fost ceasul zece. Odată cu legănarea trenului pornit, s'a ridicat un călător și a închis clapele de pânză ale lămpei cu rapiță, ca să putem dormi nesupărați de lumina ce clipocea. Le-a închis și s'a reașezat căutându-și un loc potrivit pentru somn.

Călătorul din fața mea, a scos din buzunarul enorm al macferlanului o carte; s'a ridicat pe jumătate și, cu mâna întinsă spre lampă, a făcut cu un deget să sară în lături cele două aripi de pânză ale abat-jour-ului. Apoi a deschis cartea și a început încruntat să cetească.

O clipă a trecut grea și se auzea clar țăcăneala roților pe capete de șină.

Călătorul care închisese lumina s'a ridicat din nou, a închis cu mișcări scurte clapele de pânză și, reașezându-se, a zis:

— La ora asta, vrem să dormim.

— Și eu vreau să cetesc, — a răspuns cel din fața mea, printre dinți, repetând gestul cu degetul și luminând brusc compartimentul.

— Asta nu se poate.

— Ba se poate.

— Ba nu se poate, că vrem toți să dormim.

— Și eu vreau să citesc.

— Păi, nu merge așa. Suntem toți...

— Toți vrem să dormim.

— Care toți?

Enervat de această îndrăzneală, am intervenit și eu:

— Toți!

Ochi în ochii mei, omul din față m'a fulgerat întrebându-mă:

— Toți?

— Toți.

Am răspuns, privindu-l și eu drept în ochi și m'am lăsat pe spate istovit. Eu îl cunosc pe acest domn. Un sentiment de teamă și de curiozitate mă frământa: de unde îl cunosc eu?

— Prin urmare: toți?

Mi s'a adresat privindu-mă din nou fioros și apoi ca o sentință:

— Toți? bine!

Lumina a rămas sub clapele de pânză. De unde îl cunosc? Priveam chipul lui reflectat în geamul prin care îl zăream retezat ritmic de stâlpii de telegraf. Și deodată, mi-am amintit îngrozindu-mă. Bașotă! El, e.

L'am văzut pe stradă, ocupând întreg trotuarul cu faldurile hainei largi, cu pas întins și apăsat, cu privirile țintite înainte departe; l'am văzut pe stradă la Bacău și întrebând un coleg, mi-a spus că e Bașotă, că e un atlet, că e nervos și bătăuș, că s'a întors din străinătate din cauza războiului, că — în sfârșit — trebue lăsat în pace.

Când am ridicat ușor privirea să văd dacă nu mă înșel, am întâlnit ochiul lui stâng, lucind sub pleoapa aplecată cu înțeles, de par'că spunea:

— M'da... eu sunt... repetă: toți?

Toată buna mea dispoziție s'a spulberat. Mi-era ciudă pe mine însumi. Cine m'a pus să intervin? Cu mine sau fără mine, tot acolo ajungeam. Și cel puțin să fi avut ceva de spus. Un argument. O idee împăciuitoare, ceva complect. Dar așa? „Toți". Mare lucru! Atâta turburare pentru o vorbă. E idiot. Și liniștit puțin de acest raționament, ce putea să fie și pe placul adversarului meu, l'am privit, ridicând capul. In loc de orice vagă îngăduință, ochii lui mi-au străpuns ochii până la senzația de usturime. Nu aveam curajul să plec privirea; nici să fiu încruntat ca el, nici să am aerul că-mi cer ertare... și priveam clipind fără nici un senz pe omul care voia hotărât să-și ia o satisfacție de la mine. Privea plin de răutate. Usturoiul de la masa prietenului meu mi se urca spre gât, ca o flacără mică ce se aprinde și se stinge. Muream de sete. Mi-am readunat energiile și m'am liniștit gândind: la urma urmei îl las în pace; la prima gară mă dau jos și beau apă. Când ajungem la Bacău, știu că sergentul de poliție va sări ca întotdeauna: s'trăiți, d-le jude-instructor.

Va auzi sau nu, puțin îmi pasă, tot sunt salvat. Mi-am așezat capul liniștit pe rezemătoarea canapelei și așteptam să se oprească trenul ca să beau apă. In oglinda geamului vedeam chipul inamicului și distingeam mișcarea pupilelor care urmăreau, rând pe rând în riguros examen, pe fiecare din călătorii compartimentului. Și pe mine, dar mă prefăceam că urmăresc un gând, cu ochii jumătate închiși spre noaptea opacă de-afară. Era nesuferit. Trenul a fluerat, apoi zguduituri la macaze și s'a oprit. Mi-am scos cu atenție picioarele înțepenite și am eșit, fără să ating pe cineva, coborând din culoarul plin de lume, jos pe peronul gării. Mă uitam după cișmea, când l'am zărit pe Bașotă, venind spre mine, din celalt capăt al vagonului. Ce-ați fi vrut să fac? M'am suit din nou în vagon și am rămas în ușă, cu mânile în buzunare, observându-l. Patrula cu pasul greu, peronul în fața vagonului nostru. Era clar. M'am dus și mi-am reocupat locul în compartiment. Imi trecuse și setea.

Trenul a pornit, cu fiecare la locul lui și ochii noștri au reînceput acelaș joc exasperant de spionaj. Flacăra neastâmpărată a usturoiului îmi ardea gâtul. Așteptam să reînceapă discuția cu lampa și să nu mă amestec. M'ași fi reabilitat și la gara următoare mă duceam să beau apă. Dezamăgire! Nimeni nu scotea o vorbă și nu schița un gest.

Când trenul s'a oprit din nou și mi-am văzut dușmanul, plecând să coboare în gară, am rămas zdrobit locului cu gâtul ars de sete.

Aceeași liniște, aceleași priviri furate prin geam și însfârșit mașina a fluerat pentru Bacău. Mă înviorasem. Sergentul la gară și o cană cu apă acasă. Trenul s'a oprit. Mi-am luat haina și urmărit la doi pași de Bașotă, a cărui privire o simțeam în ceafă, am coborât. La prima aruncătură de ochiu, sergentul lipsă. Il caut cu privirea printre capetele înghesuite lângă tren, nicăeri. Prins de apa călătorilor și în spate cu pericolul, am intrat ca toată această lume, în restaurant. Restaurant de gară, în timp de răsboiu. O masă îngustă, răsucită în formă de potcoavă, cu pahare de ceaiu, gata pregătite și cu un singur băiat care alerga mai mult să încaseze de cât să servească. M'am așezat ca un somnambul în fața unui pahar de ceaiu. Cu coada ochiului mi-am zărit urmăritorul, al patrulea spre dreapta, adică spre singura eșire pe peron. Simțeam că se apropie desnodământul acestei istorii obositoare și nu m'am înșelat. In măsura în care unul din clienții ce ne despărțeau pleca, se apropia și el de mine. Imi vâjâiau urechile și blestemam ceasul rău. Iată-l, lângă mine. Și-a îndreptat corpul solid, mi-a întins o mână enormă și scurt:

— Bașotă !

Fulgerător, cu ultima rămășiță de conștiință, mi-a trecut prin minte afinitatea ce există între aceste familii boerești și curajos, fără a ezita i-am întins la fel mâna, zicând:

— Ghica.

Fața lui s'a luminat. Devenise frumos și plăcut. Reușisem. Eram salvat. Cu un r pronunțat mi s'a adresat zâmbitor:

— Enchanté... Monsieur *Ghica*. Alors... sans rancune et sans reproche...

La care, am răspuns ca un automat:

— ... sans reproche!

Mi-a strâns din nou mâna și vesel a eșit din restaurant, aruncându-mi din ușă un nou salut cu brațul. Se părea că repetă: *sans reproche*.

Când m'am văzut singur, nu-mi venea să cred că scăpasem înadevăr. Am respirat ușurat și am dat peste cap ceaiul care se răcise, tot gustându-l la pândă. Am eșit.

— Să trăiți, domnule jude instructor!

Era sergentul de poliție.

Președintele s'a oprit din povestire și a rotit ochii înviorați, asupra celor ce-l ascultau. Nici unul n'a vorbit.

— Stați că n'am terminat. A trecut răsboiul — reluă vorba președintele — ne-am întors la București; eu mi-am reluat locul în Tribunal și foarte rar îmi mai aminteam, de această penibilă întâmplare..

Intr'o bună zi după eșirea de la serviciu, mă găseam cu câțiva prieteni, la o masă, pe terasa unei berării. Din senin, aud în spatele meu următoarea conversație:

— Non. C'est Ghicà.

— Nu, e Voinea, judecătorul...

— Je vous dis, que c'est Ghicà... Je le connais.

— C'est Voinea. Vous faites erreur...

Ca să verific o groaznică bănuială, am întors capul și nu m'am înșelat.

— Le voilà! C'est Voinea.

— C'est vrai?... Mais alors?!...

In aceiași clipă, am tras scaunul, am aruncat amicilor un „pardon" și fără să mai stau pe gânduri, am plecat năuc în mulțimea trecătorilor de pe stradă. In spate am simțit pasul urmăritorului și am auzit un „canaille" plin de ură.

Valul străzii m'a înghițit și m'a salvat. Acum, sunt liniștit. Dumnezeu să-l erte, sunt trei ani de când s'a prăpădit.

G. COSTACHESCU

Tablete

Paravanul de azur

Se gătește de o sută de mii de veacuri frumoasa și încă nu și-a pieptănat pletele până 'n vârf. Lighienele ei cu apă au fost scoase din Eufrat și împrospătate din Iordan. Până și-a isprăvit unghia degetului mic de la un picior, murise Eghipetul și frumoasa nici până azi nu știe că s'a născut Cartagina și a murit. Și-a lăsat dulăul între piramide, până-și va unge sânii cu uleiuri parfumate și dulăul a împietrit de așteptare, cu ochii către stăpâna frumoasă, care și-a tras împrejur perdeaua albastră, ciupită de molia de argint.

Ei vremea îi este și azi indiferentă, ca unei cadîne cu tezaure mari, darurile de aur și mărgăritare ale unui Arab. Vistieriile timpilor, din care nu poate cheltui nici ore nici zile, neavând ce cumpăra mai bun, îi aparțin întregi: cum ar interesa-o vremea și viața noastră? Călăreții curtenitori care au voit să-i sărute călcâiul de sub paravan, au răbdat să-și isprăvească toaleta și au îmbătrânit și au și uitat-o. Uite harfele noastre au așteptat-o și s'au înoit de mii de ori cântecele zadarnic și corzile supte subt unghiile tocite pe imnuri.

Frumoasa e bogată și ștearpă. Sânul ei nu știe să dea lapte, pântecul ei nu știe încolți — și fraza dragostei îi este rece. De-un sânge cu luna, de-o fire cu lespedea sticloasă, ea s'a întârziat la unghia degetului mic, pe care când îl isprăvește i se pare urât și ia lustruitul de la început. I-am zărit totuș surîsul și de-atunci toate femeile par slute și căldura lor pare mânjitoare. Cine mai poate să uite?

De o sută de mii de ani, de când ni s'a părut că am ghicit-o prin azur, inima ne-a rămas pe veci săgetată. Nu! spada dreaptă ne-a străpuns-o și a rămas acolo, potrivită cu făgașul spintecaturii, ca în teaca ei adevărată.

S'a răscolit sunetul adânc al pendulei: E ceasul 1931 fără câteva minute. N'ai mai isprăvit?

T. ARGHEZI

Femeia de azi

Circulația frumuseții

Deceniile trecute au cunoscut până la saturație pe eroina din viață și din literatură, tânără femee onestă a cărei frumusețe prea plină de seducție — încă nu se descoperise pe atunci americanul *sex-appeal* — îi era povară și piedică la orice mișcare.

Bogată și măritată, tot mai putea trăi fără grave complicații până la vârsta de tihnă a bătrâneții, dar o fată tânără, săracă, singură pe lume, însemnată cu stigmatul periculos al acestui fel de frumusețe, și încăpățânându-se să trăiască, era sortită să nu poată niciodată câștiga bani în mod onorabil.

Poate că viața soluționa uneori satisfăcător aceste „cazuri", literatura însă, reflectând adevărul măcar pe jumătate, nu le găsea sfârșitul onest decât într'o sinucidere, sau în magica boală de vărsat care a desfigurat obrazurile atâtor eroine gingașe din romanele apuse.

E vizibil că sunt și azi femei foarte frumoase și bărbați foarte doritori să le supună. Dar numai în împrejurări excepționale, frumusețea mai poate lega acel lanț de nefericiri romanțioase al secolului trecut, cu toate că nu putem invoca o evoluție la dreapta în mila și respectul de cel slab, sau că femeia n'ar mai depinde în lupta pentru trai de bunele voințî masculine.

Nimic nu s'a schimbat mult împrejurul femeii, decât ea însăși. Viața ei a devenit mai grea, însă nicidecum nu i-ar ușura-o astăzi o desfigurare a obrazului. Unui director de orice întreprindere îi place să vadă prin birourile sale chipuri plăcute de văzut, brațe tinere dansând la mașinile de scris, zâmbete grațioase răspunzând întrebărilor de serviciu. Toate biurourile de azi, hall-uri cu compartimente schițate de grilaj, le poți constata dela prima ochire cu secretare și dactilografe drăguțe și ar fi absurd să imaginezi că ele constitue un harem. Frumusețea poate să câștige bani fără să i se pună neapărat condiții înjositoare.

Și alte dezavantaje au dispărut. O femee frumoasă poate fi azi obosită de muncă fără să inspire compătimire, poate intra în discuții superioare, ca orice femee urâtă, fără să-și atragă ironii, poate chiar folosi frumusețea ca un argument într'o rezolvare de afacere fără ca prin aceasta să deslănțue numai decât pericolul pentru ea și pentru sensibilul binevoitor.

Cauza stă tocmai în faptul că frumusețea e văzută și circulă. Ochii frumoși nu mai stau la adăpostul sever al unei educații de mânăstire sau al unei mătuși de comedie bufă. Ceiace se credea a fi pieirea fecioarei și a femeii oneste — libera ei trecere prin lume și pericole — a determinat dimpotrivă eliberarea de sub un farmec căruia lipsindu-i misterul, încetează de a fi primejdios.

Sălbăticii sentimentale

Acum câtva timp un proces însemnat interesase Parisul. Insemnat prin persoana acuzatului-asasin, un onorabil profesor de liceu, prin forțele de barou intrate în apărare, și desigur, prin cauza însăși.

Oricât era de pe-atunci obișnuit cazul, devenit sistem, al neînțelegerilor amoroase și conjugale rezolvate prin crimă, el răspândește totuși mereu aceeaș prospețime de interes și înfiorare.

Acela care dă solide, cuminți, dovezi de iubire, nu și le-a văzut oare de atâtea ori nebăgate în seamă? Adesea și el își închipue că întrebuințează mijlocul suprem numai pentru a se face crezut. In fața unei agonii, scontează compătimirea: Cât o iubea! Cât a suferit! în timp ce numai o certitudine își poate face loc: „Cât o ura! Ce mizerabil!

Să nu mai lovim totuș un condamnat. Nimic n'ar îndreptăți ferocitatea de a da altuia moartea, dacă n'ar fi încă mai feroce ura care sfâșie pe răzbunător. Pedeapsa, el a primit-o cu anticipație.

In cazul de sus, chestiunea se complica. N'a fost obișnuita înarmare a soțului trădat. El a mers la început pe calea legii: părăsirea, divorțul. Dar între ei doi era copilul, o fetiță de șase ani și sufletul acesta inocent a fost ales, cu o odioasă netrebnicie, ca armă de răzbunare.

Deși tatăl avusese siguranța că fetița aparține celuilalt, el a stăruit să-i fie lăsată. Tribunalul n'a văzut ciudățenia, deoarece legea caută nu adevărul, ci justificarea lui. Copila era înregistrată sub numele tatălui formal. Era destul.

Tatăl și tribunalul au fost dealtfel mărinimoși. Ei au admis ca mama denaturată să-și poată vizita copilul odată pe săptămână. Desigur însă că ea nu mai putea călca în casa profanată. Fetița îi era trimeasă în poartă, sau pe culoar, lângă ușa în dosul căreia se bănuia ura și nerăbdarea fostului soț.

Incetul cu încetul, ura aceasta o năpădi și pe ea, o făcea să vie la data săptămânală cu sufletul încărcat de venin. Câte i s'or fi povestind despre dânsa fetiței care cobora pe scară cu brațele în jos, cu fața închisă și cu vorbele silite. In curând nici atâta n'avea să mai aibă. Copila, influențată abil, va refuza poate să coboare. Mai era timp să lupte. Armele, aceleași, deoarece reușeau. Să insufle la rându-i copilei ura de tatăl care i-o furase.

Toate acestea nu s'au mărturisit la proces și e probabil că nici unul, nici altul n'au înțeles, deoarece n'au oprit, dureroasa hărțuială a unui suflet învățat pe rând să nu mai creadă în nicunul din părinți.

Mama născoci o cruzime, de-atâtea ori născocită și de alte mame în situația ei. Aducea de fiecare dată o rochie și lingerie pentru fetiță și înainte chiar de a o săruta, zvârlea cu desgust tot de pe dânsa, îmbrăcând-o din nou, astfel ca nimic din ce-i dăduse celalt să nu stea între ele.

Mijlocul reuși, dacă scopul a fost exasperarea tatălui. Intr'o zi, coborî și el în urma fetiței.

— De ce-o desbraci?

— Ce-ți pasă? Doar nu-i copilul...

Un glonte i-a tăiat fraza. Lumea s'a strâns. Imi închipui că fetița, de spaimă, s'a tras deoparte, uitată, despuiată, ca un epilog al dramei desfășurate.

Mama a murit. La judecată, ura ei a fost dată drept principii diferite de îmbrăcăminte. Avocații i-au salvat memoria. Ura soțului a fost pasiune persistentă și dragoste nețărmurită pentru copil. Achitare, neapărat.

Povestea se repetă atât de des, doar fără glontele final, și atâtea sălbătăcii sunt sfințite în numele unei presupuse iubiri, încât recitești drama și desbaterile procesului vechiu ca pe un proces psihologic curent, o crimă de azi și de mâine a cărei preîntâmpinare trebue măcar s'o încerci, pu[nând]-o în adevărata lumină.

ALICE GABRIELESCU

Cronica cinematografică

„Inspirația". O adaptare sonor-vorbitoare a romanului „Sapho" de Daudet. Firește, asta nu-i un cusur. Poate chiar dinpotrivă. Nu-i oare preferabil ca regisorii să se inspire din romane bune? Defectul filmului acesta, unde joacă Greta Garbo, Lewis Stone și alți actori buni, este că e plicticos și adeseori falș. Iar amândouă aceste cusururi se pot reduce la unul singur: filmul e vorbitor. Am avut din nou impresia netă că vorbitorul obligă pe cei mai buni actori să-și rateze toate efectele pentru că-s datori să spună prostii toată vremea. Căci tot ce spun ei sunt vorbe fără valoare, fără valoare artistică. In fața acestei obligații a textului, cele mai reale talente sunt neutralizate. Iată bunioară Greta Garbo. Nu se poate spune că e în decădere, că a jucat aci mai prost ca în cele mai bune roluri; și totuși nu ne mulțumește; avem în permanență acea dublă impresie de care vorbeam: impresia de falș și de plictiseală.

Din când în când avem câte un efect pur cinematografic, de acelea unde cuvintele n'au ce căuta. De pildă scoborârea pe scări a lui Lewis Stone și oprirea bruscă la „rez-de-chaussée" în fața corpului femeii care se aruncase pe fereastră.

Nu vrem să fim nedrepți. „Inspirația" e un film făcut cu îngrijire. Dar fiind vorbitor, tot ritmul lui este încetinit, conversațiile sunt sau prea lungi pentru un film sau prea scurte pentru niște conversații, și chiar, din când în când, totul e brutal stricat de câte un accent de voce falș sau o frază nepotrivită. Căci filmul vorbitor e un film prost chiar în cazul ideal când textul e foarte bun; cu atât mai mult cât textul e stupid. Și să nu uităm că acesta e cazul cel mai frequent.

Am mai spus adesea cum se poate împăca cinematograful cu filmul vorbitor: vorbele să fie ceva cu totul secundar, principalul artisticește rămânând imaginile vizuale. Dar cum putem verifica acest caracter „secundar" al vorbelor? Foarte simplu: să ne închipuim că filmul ar rula mut. Dacă și așa își păstrează inteligibilitatea, — atunci condiția pusă de noi e satisfăcută. Atunci putem introduce cuvintele fără teamă că vor sabota natura specific cinematografică a filmului. Sau dacă preferați o formulă care ni se pare că redă perfect situația în ce privește locul vorbelor în film: cuvintele trebue să nu aibă valoare determinantă asupra evenimentelor filmului; funcțiunea lor e doar să *imite sgomotul făcut de vorbirea umană* cu ocazia evenimentelor care, ele, sunt redate exclusiv prin imagini vizuale. Așa trebue să se petreacă lucrurile ca să fie realmente cinematograf și nu teatru prost sau roman ratat.

Și înainte de a termina cu „Inspirația", trebue să atrag atenția asupra tânărului din poveste, al cărui rol este foarte bine jucat. Dacă ar fi fost mut, ar fi fost chiar desăvârșit.

* * *

„Liebeskomando" este un film ușor și amuzant. Și mai are o calitate: e franc. Nu pretinde a fi mai mult decât este, adică o serie de tablouri inadins ireale, unde bufoneria e aliată cu o perfectă grație, și unde, cu tot caracterul fantastic al întâmplărilor, străbate ici și colo câte o caricatură foarte realistă.

„Liebeskomando" nu este o operetă. Dacă ar fi fost asta, și în măsura în care ar fi fost asta, ar fi fost ceva detestabil. Știu că, pentru motivul că am lăudat odinioară bucățile lui Bolvary-Stoltz mi-am atras reputația de amator de operete nemțești. Dar este o eroare. Dela început, dela „Zwei Herzen" am spus că aceste filme nu-s operete, ci cu totul altceva, al cărui nume trebue găsit; în tot cazul ele sunt *adevărat cinematograf*, unde vorbele-s doar auxiliarul imaginilor. „Liebeskomando" este și ea o producție Bolvary-Stolz și, desigur, dintre cele reușite. Primul rol e ținut de Dolly Haas care joacă în „travesti" și care duce viață de elev de școală de cavalerie. Viața de cazarmă este prilej pentru regisori să ne ofere tablouri de un humor și de un haz nespus, comice fără pic de trivialitate. Ba chiar totul are acea suplețe grațioasă ce caracterizează producțiile acestui regisor. Cât despre muzică ea chiar că nu are altă importanță decât aceea a unei corecte acompanieri sonore executată cu mijloace orchestrale impecabile. Atât și nimic mai mult. Cu toate probabilele intenții de originalitate ale autorului muzical, nu s'a reușit a se compune nici-un „schlager". Și filmul, prin aceasta, n'a perdut câtuși de puțin.

„Liebeskomando" este un spectacol ușor, frivol dacă vreți, dar, în genul lui de o desăvârșită calitate artistică. Dacă este vorba ca cineva să aibă la un moment dat nevoie de distracții ușoare, spectacole ca acele ale filmelor lui Bolvary sunt fără indoială preferabile tuturor vodevilelor, revistelor de Music-hall, operetelor sau comediilor de bulevard; toate acestea sunt adeseori grosolane, totdeauna „industriale" ca inspirație; filmele ca „Liebeskomando", cu toată lipsa lor de pretenții, sunt dimpotrivă: lucru subțire și curat artistic.

* * *

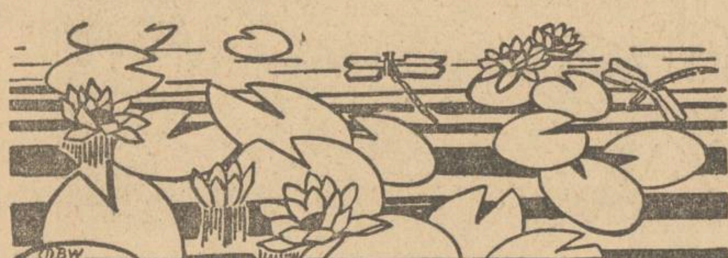
A rulat zilele acestea la București un documentar Metro Goldwin, intitulat „Trader Horn" unde suntem puși în fața vieții junglii africane. Cu această ocazie ni se reprezinta cea mai impresionantă cantitate de fiare sălbatece din câte au putut fi până acum filmate. Asistăm la lupte între lei și antilope, între pantere și hiene, între oameni și rinoceri, lupte turnate la o așa de mică distanță de operatori încât suntem în permanență mirați de curajul acestora din urmă, și foarte adeseori chiar ne întrebăm dacă nu cumva totul nu a fost „trucat". Această întrebare mi-a fost pusă de mulți cetitori care mi-au scris în acest sens. De aceea m'am simțit dator să-i lămuresc. Cetitorii vor găsi în Revista „Cinema" toate detaliile pe care le-am putut culege cu privire la turnarea filmului *Trader Horn* precum și la ingenioasele procedee care i-au permis realizarea. Pot spune însă dinainte că nu-i vorba de nici-un soiu de trucaj. Adică nici-un moment nu s'au juxtapus imagini întrerupte fabricând din bucăți realitatea. Nu. Tot ce se vede pe ecran s'a petrecut exact așa precum se vede. Decât, pentru aducerea animalelor așa deaproape de obiectiv s'a recurs la tot soiul de mijloace ingenioase și „artificiale", care însă-s doar procedee, și nicidecum „trucuri" sau „trucajuri".

In tot cazul a fost o foarte fericită idee de a se aduce „Trader Horn" la București și felicităm pe sarul anonim care a preferat acest film cu lighioane cine știe cărei operete germane cu pulpe inutil goale și cu „șlagăre" de o muzicalitate suburbiană și infantilă.

In genere genul documentar nu e cultivat la noi. Este o dublă eroare. Mai întâi pentru că e foarte interesant în sine, și al doilea pentru că publicul bucureștean ar fi mare amator. Eroare deci și din punct de vedere comercial. Iată de ce dorim ca succesul unor filme ca „Chang", „Rango" și „Trader Horn" să sugereze negustorilor de spectacole cinematografice ideea de a aduce mai des documentare.

Trebue însă să atragem atenția publicului că și de astă dată a fost furat. Oridecâte ori avem câte un film bun se taie fără milă pasagii întregi pentru ca spectacolul să fie mai scurt și încasările mai mari. Așa s'a întâmplat și cu „Luminile orașului". Așa s'a întâmplat și cu „Trader Horn", de unde au fost amputate scene extrem de interesante, cu gorile și altele. Este regretabil, dar nu neexplicabil dacă ne gândim la persoana acelor care, în România, sunt patronii sălilor de spectacol. De altfel nu avem nici cea mai mică speranță că rândurile de față îi vor determina să procedeze altfel. Am vrea însă ca încetul cu încetul să facem educația unui public care să știe din ce în ce mai bine să se apere.

D. I. SUCHIANU

ANECDOTE

Dictatura roșie...

Emile Schreiber, ale cărui articole despre Rusia sovietică prezintă un interes deosebit, povestește următoarea anecdotă, menită să oglindească starea de spirit din marea republică răsăriteană:

Un lucrător se plimba de-a lungul unei ape. Deodată, vede că un om e gata să se înnece și se luptă cu șuvoiul. Fără să mai stea pe gânduri, îi sare în ajutor și-l scapă cu viață. Recunoscător, necunoscutul îi mulțumește și-i zice:

— Tovarășe, mi-ai scăpat viața. Spune-mi ce-ți dorește inima și dorința îți va fi îndeplinită.

— Exagerezi, — îi replică salvatorul. Cine mai are astăzi o putere atât de mare!

— Eu, pentrucă eu sunt Stalin.

— Tu ești Stalin? Atunci iată care e cea mai aprinsă, singura mea dorință: să nu spui nimănui că eu te-am scăpat dela moarte.

...și cealaltă

Un om căzuse în Dunăre și striga cât putea: „Ajutor! Ajutor!" De geaba; nimeni nu se gândea să-l scape. Deodată, printr'o genială inspirație, se apucă să strige din răsputeri:

— Jos Horthy! Jos Horthy!

Cât ai clipi din ochi, cheiul se umple de lume și o sumedenie de bărci automobile încărcate cu polițiști, se îndreaptă spre nenorocitul care se sbate, scăpându-l de la o moarte sigură.

Intre ciocan și nicovală

— Nu știu ce să mă fac cu bărbatu-meu. Mi-a spus doctorul să nu-i dau altceva să bea decât apă, că-l omor...

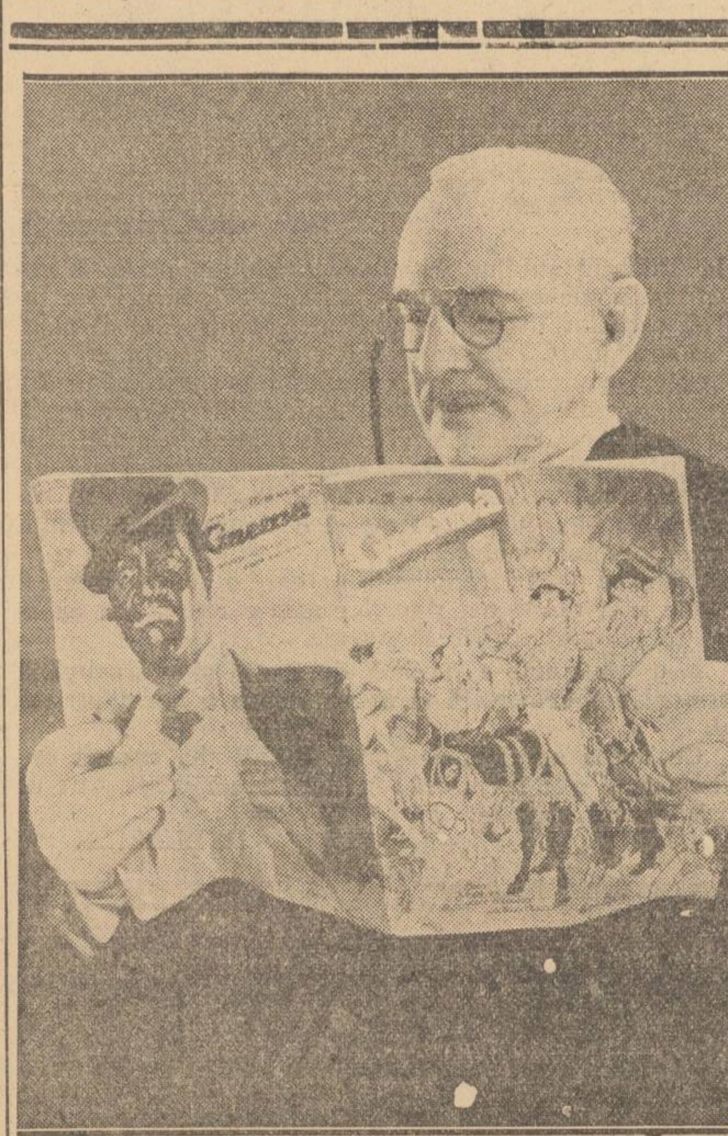
— Ei, și?

— Și dacă nu-i dau decât apă, mă omoară el pe mine.

Consolare

Tânăra căsătorită. — Sunt atât de nenorocită! Bărbatu-meu s'a dus în oraș și habar n'am unde-o fi.

Prietena. — Zi „slavă Domnului" că nu știi; că, dacă ai ști, ai fi și mai nenorocită.

Robert Mc Wade, care turnează în filmul „Ladies of the Jury" (Radio-Pictures), se interesează de revista Cinema.

Cronica științifică

Fizico-chimia sexualității

In ultimul număr al revistei „Mercure de France", d. Georges Bohn, publică următoarele asupra cărții d-lui Joyet Lavergne despre „Fizico-chimia sexualității".

Problemele sexuale sunt de mare interes pentru biologia generală și au pasionat întotdeauna publicul.

Lucrările care se referă la sexualitate au întotdeauna mare succes: experiențele regretatului Pézard despre cocoși și găini și inversiunile lor sexuale, au adus autorului mare renume.

Pézard a fost un apostol. Avea idei personale pe care le grupase într'un sistem logic, se ducea uneori să-și expună doctrina în societăți științifice, congrese, răspunzând obiecțiunilor, criticilor, prin experiențe nouă.

D. Joyet Lavergne la rândul său e pe cale de a deveni un specialist al chestiunilor sexuale. A scris, pentru o colecție științifică germană, o lucrare documentată despre Fizico-chimia sexuală.

Expunerea însă e greoae și încurcată. E foarte greu sa-ți dai seama, care e partea sa de contribuție în teoriile și experiențele expuse.

Nucleul care se află în fiecare celulă a organismului, conține mici firișoare dintr'o substanță foarte activă numită chromozomi.

S'au descoperit diferențe chomozomice, între celulele bărbatului și ale femeii. In consecință se atribue un rol important nucleului în determinismul sexelor. Insă, dacă între bărbat și femee se află diferențe de nucleu, sunt deasemenea și diferențe protoplasmice. Se știe de multă vreme că, celulele femeii elaborează cu mai multă cumpătare corpuri grase, decât celulele bărbatului. Aceste corpuri grase au însă o putere însemnată de prefacere.

Sunt ani decând Manoilov a găsit un „test" chimic al sexualizării protoplasmei și diverși botaniști (Hartmann, Latine și Blakeslee...) l-au aplicat celulelor de reproducție ale algelor, ciupercilor inferioare, ne sexuate în aparență și a descoperit diverse grade de sexualitate. Cu cât o ființă e mai mult femelă, cu atât e mai mare puterea de prefacere a protoplasmei sale, sensibilitatea la oxigenare mai slabă, iar afinitatea coloranților acizi mai pronunțată. La bărbați din contra oxidațiile au mai multă importanță și au afinitate pentru coloranți bazici.

D. Joyet Lavergne a pătruns aceste taine, aplicând testele chimice ale sexualității, unei plante care se înrudește cu feriga și unor animale unicelulare, sporozoerii. A recunoscut că la aceștia protoplasma masculină nu conține decât lipoizi, pe când protoplasma feminină fabrică grăsime veritabilă; mijlocul reproducător ar favoriza transformarea hidraților de cărbune în grăsime.

D. Joyet Lavergne stărue asupra ceiace el numește „sexualizare cytoplasmică", și asupra legilor acestei sexualizări. Pentru a le dovedi importanța, aduce o serie întreagă de experiențe despre avitaminoza B. Se vorbește mult acum despre diverse vitamine A. B. C. D. E... care se găsesc în alimente și sunt substanțe acționate pentru ființe vii.

In avitaminoză (lipsa de vitamine) 1) este reducerea metabolismelor. 2) puterea oxidantă a țesăturilor este diminuată, 3) conținutul grăsimilor și lipoizilor s'a mărit.

Or, după Osborne și Mendel (1922) când se împuținează conținutul vitaminelor B la o experiență cu guzgani, creșterea masculului este mai înrâurită, decât a părții feminine. Se putea prevedea aceasta după cele spuse mai sus.

E foarte bine de a opune sexualizarea cytoplasmică, sexualizării nucleare, dar ar fi trebuit să se demonstreze că întâia nu e numai consecința celei din urmă. Am căutat aceasta zadarnic în cartea d-lui Joyet Lavergne. De multe ori se opune activitatea nucleului celei protoplasmice. Nu pot fi însă niciodată despărțite una de alta.

Concepțiile dualiste sunt întotdeauna la modă: ne place de a pune mereu față în față forță și materie, suflet și corp, viață și moarte, sex masculin și sex feminin, germeni (glande reproductive) și corp. Sexualitatea apare ca un epifenomen, a cărui utilitate este contestată.

Chiar și Pézard a căzut în această eroare. El admitea forme neutre. Pentru a le obține e deajuns să fie castrat fie un bărbat, fie o femelă. Pentru a-i sexualiza, nu-i nevoe decât să li se grefeze ovare sau testicule, glandele acestea înrâurind prin secrețiile lor interne sau hormoni. In realitate Pézard opera pe o specie hermafrodită (păsările au un ovar și un testicul care funcționează în stare latentă). Dacă ar fi aplicat testele chimice unor castrați, ar fi recunoscut că, chiar o găină care se aseamănă cu o parte bărbătească, își păstrează chimismul și metabolismul său.

Când se grefează un ovar, unui cobai castrat de parte bărbătească, nu se obțin aceleași rezultate ca atunci când se grefează unei femei de cobai castrate, fiindcă terenul de implantație e diferit în amândouă cazurile.

Din cartea d-lui Joyet-Lavergne lipsește discuția în privința pretinselor forme neutre, care este un punct esențial în concepțiile fizico-chimice ale sexualității.

Sau, dacă autorul admite formele neutre, cum împacă el atunci acestea cu sexualizarea cytoplasmică?

Teoria hormonilor este deasemenea o teorie chimică. Nici de aceasta d. Joyet Lavergne nu vorbește îndeajuns, nețînând seama de lucrările însemnate ale Școalei din Strasburg.

Cartea sa cuprinde totuși documentări considerabile și poate fi cercetată cu folos.

UN RECORD al LIBRARIEI rămâne

„MEDICUL NOSTRU"

Un volum de 600 pagini cu 210 ilustrații în text, legat în pânză, cuprinzând, sub formă de dicționar, o descriere a tuturor boalelor cu mecanismul, simptomele, cauzele și tratamentele cele mai moderne.

15 specialiști fruntași ai medicinei române au colaborat la această enciclopedie care pe lângă bogatul material medical conține și adevărate studii de psichologie, sociologie, asistență socială, pedagogie și psychanaliză.

Volumul a fost redactat sub îngrijirea generală a Doctorului YGREC. Prețul 150 lei ex.

IACOB NEGRUZZI

Acum două luni, Academia Română l-a sărbătorit pe Iacob Negruzzi, unul dintre cei mai bătrâni și mai devotați membri ai ei. La omagiul adus vârstei și activității sale rodnice, s'au asociat atunci toți reprezentanții culturii noastre. A fost o recunoaștere entuziastă pe care unii au găsit-o legitimă, dar pe care foarte mulți n'au înțeles-o. Astăzi, când Iacob Negruzzi s'a stins din viață, credem că e bine să subliniăm — pentru cei din urmă — locul ce i se cuvine în istoria noastră culturală.

Opera literară lui Iacob Negruzzi e alcătuită din șase volume, dar ea mai cuprinde numeroase lucrări risipite prin reviste și câteva broșuri. Deosebim într'însa scrieri de tot felul: poezii epice și lirice, un roman și impresii de călătorie, schițe și opere comice, o revistă, câteva comedii și traduceri din dramele lui Schiller.

Firește că aceia care îl citesc astăzi pe Iacob Negruzzi, fără alte considerații decât cele pur literare, îl găsesc anost, deși unele schițe ale sale au însușiri de fină observație. Dar o critică dreaptă nu se poate opri aici. Personalitatea lui Iacob Negruzzi trebue cercetată în raport cu spiritul vremii și în cadrul activității sale la „Junimea", la „Convorbirile Literare" și la „Academia Română".

Fiu al lui Costache Negruzzi, — care, împreună cu M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, Al. Russo, V. Alecsandri, a pregătit acel curent de înviorare a literaturii românești, — Iacob Negruzzi a moștenit mai puțin talent, dar o mare doză de spirit critic și de idealism. Trăind într'o epocă de dezorientare, amenințată de rătăcirile școalei latiniste și ale unui naționalism greșit înțeles, însușirile lui aveau să ducă la o bună îndrumare a culturii noastre și la o îmbogățire a literaturii cu un mănunchiu de opere care — fără meșteșugul de a stimula al lui Iacob Negruzzi — nu ar fi luat ființă.

Lupta pe care a dus-o împotriva curentului latinist îl așează alături de Hasdeu și de Maiorescu.

„...Să fie bine știut, — scria el, — că tuturor acestor latinizatori le pasă prea puțin de bogăția limbii, de tradițiile ei, de graiul viu al poporului, de neputința desvoltării literaturii naționale prin întrebuințarea cuvintelor și zicerilor iscodite de ei...; ei vor să arate că suntem un popor de ginte latină. Când le zice cineva că latinitatea noastră nu o mai tăgăduește nimeni astăzi, ei zâmbesc cu dispreț; când ai îndrăzni însă a le zice că, la urmă, obârșia unui popor este un lucru neînsemnat în comparare cu meritele ce are și vitalitatea sa; că ar fi mai bine să te tragi din poporul cel mai neînsemnat, numai să trăești, să fii puternic și cult, decât să te tragi dintr'un popor mare și să fii slab, prăpădit, disprețuit — ei te au de trădător al națiunii".

In sânul „Junimii", Iacob Negruzzi s'a bucurat de o autoritate și de o prețuire generală. De aceia s'a și încumetat Maiorescu să-i încredințeze direcția „Convorbirilor Literare" pe care le-a slujit cu o stăruință eroică. De altfel, Titu Maiorescu a văzut totdeauna în Iacob Negruzzi un prețios colaborator în luptele pentru îndepărtarea „neadevărului", care a stat la temelia culturii

Iacob Negruzzi

noastre, și a salutat cu o deosebită bucurie intrarea lui în „Academia Română". Această alegere a însemnat înfrângerea „cetățuii" care-i adăpostea pe ultimii reprezentanți ai latinismului și a avut ca urmare o radicală schimbare în concepțiile Societății academice.

Pentru cei care-i înțeleg meritele, Iacob Negruzzi rămâne un factor cultural de mare importanță. Conștiinței sale luminate îi datorează mult starea de astăzi a literelor românești.

J. BYCK

Curiozități contimporane

Un ziar îi ceruse lui Iacob Negruzzi câteva rânduri pentru „numărul ilustrat". Cumulând — cum spunea el — funcțiunea de director *cu acea de* corector *al „Convorbirilor Literare" și fiind într'o continuă corespondență cu colaboratorii și într'o grea luptă cu „neamul desnădejduitor al culegătorilor tipografi, el n'a avut vreme să le scrie. Ca să răspundă însă obligației, Iacob Negruzzi a scos dintr'un plic niște însemnări mai vechi și le-a trimes ziarului. Acestea — împreună cu multe altele — aveau să alcătuiască un volum de „Curiozități Contimporane", care n'a apărut niciodată.*

Reproducem câteva dintr'însele pentru a releva simțul critic de nedesmințit junimist al lui Iacob Negruzzi și ascuțita-i ironie față de numeroșii „stricălimbă" ai vremii.

In jurnalul „Steaua României" am găsit următoarele rânduri:

„Monitorul" din 24 Noembre publică decretul prin care D. Emanoil Filipescu este numit în postul de membru al Inaltei Curți de compturi, devenit vacant prin *punerea în retragere a decedatului G. Văleanu.*

Sărmanul G. Văleanu! După ce moare apoi mai vine și nedreptul guvern, și-l silește să se retragă din funcțiunea ce ocupa.

***

Extras din „Curierul Român" No. 112.

ROMANIA
PROTOERUL URBEI IAȘI
1871 Octom. 11
No. 265.

Onorabile parinte!

Din motivul Inaltei ordonante No. 1651 subsemnatul protoereu are onoarea a vĕ face cunoscut că sunteți oprit de lucrarea diaconiei *pentru totdeauna până când veți da probe de indreptare...*

p. protoiereu
A. Gavrilescu Iconomu.

Acest curios protoiereu auzise desigur că Napoleon III fiind condemnat sub Ludovic Filip la reclusiune vecinică, intrebase pe directorul inchisorii: cât timp țin în Franța asemenea eternități?...

***

O telegramă adresată ziarului „Românul":

Severin 1 Iunie.

Ziarului Românul

Din ordinele ministerului de interne sunt arestat fără mandat. Rugai pe d. Ministru telegrgafic *să ordone emiterea mandatului spre a nu se călca procedura.*

Ghiculescu.

Observați ce exemplu de respect pentru lege ne dă d. Ghiculescu! In momentul arestării sale nu-i pare rĕu de perderea libertății, ci se ingrijește grozav ca nu cumva funcționarii să uite de a indeplini vre o formă prescrisă de Codul de procedură.

***

Impărțialul, Anul I No. 11, Joi 17 Maiu 1883 publică cu litere mari în fruntea jurnalului:

Din causa de maladie jurnalul nostru n'a putut să apară până în momentul de față; cerem scuse... etc...

Noroc că a scăpat de boală bietul „Imparțialul"! „Era așa de tê nĕr" trăise abia 11 numere in intâiul an al existenței ei.

***

Pe foi volante se impărțea următorul anunciu venit din Botoșani:

Mâne Marți, zioa de 30 Septemvrie, avĕnd a se trata la trib. din Botoșani apelul făcut de subscrisul Ion Cristy contra hotăririi dată de judele de pace, in *casul rumperii mai in tot corpul* ce am suferit *de cânii* d-lui Sofian și *carile au a fi aparați cel intâiu de d-nul Anastase Botez și cel al doile de d. Alecu Enacovici* — se invită onor. public a asista etc...

I. Cristy.

Fără indoială cânii d-lui Sofian au avut o avere insemnată dacă fiecare din ei au fost in stare să-și tocmească un advocat special!

***

Un *necrolog* din „Curierul de Iași" (Balasan):

Săftica Vranceanu născută Pleșescu soție iubită *nu numai de soțul ei...* s'a săvirșit din viață...

Iubită *nu numai de soțul ei?*! Jurnalistul are, ce i drept, grija de a adăogì mai jos: *Dumnezeu s'o ierte și să-i fie țerina ușoară!*

***

In acelaș jurnal cetesc următoarea:

Mulțumire.

Subsemnata Maria Vasiliu *suferind de boală de facere timp de cinci* ani și căutându-mĕ cu toți medicii etc., etc.

Inchipuiți-vĕ ce sănătate de fer a avut d-na Maria Vasiliu dacă a putut resista la dureri de facere *timp de cinci ani de zile!*

***

Dintr'un ziar din București copiez următorul anunciu:

Fotografia Rudnicky.
Calea Mogoșoaei, alături cu prefectura poliției Capitalei.

Subscrisa face cunoscut onor. public că deși soțul meu a repausat in urma unei boale grele... atelierul nostru fotografic continuă a funcționa tot sub conducerea artistică a vechiului sĕu dirigent *d. Alexandru Ihalski care ținea locul repausatului meu soț de mai mult timp.*

Carolina Rudnicky.

Aici imi veți permite a nu adăoga nici un comentar.

NEGUSTORI DE FEMEI

D-na Alexandrina G. Cantacuzino, consilieră comunală și președinta „Societății Ortodoxe a femeilor române" a denunțat în Consiliu că în portul Constanța s'a prins un transport de carne vie destinat caselor de toleranță din România.

Despre această problemă se ocupă d. Dinu Dumbravă în interesanta și documentata sa lucrare *„Negustorii de femei"*, care cuprinde cele mai senzaționale revelațiuni asupra traficului de carne vie în Capitală și provincie.

Broșura elegant tipărită, bogat ilustrată și cu coperta în culori se găsește la toate librăriile și depozitele de ziare din țară. **Prețul Lei 20.**

Christachi Văicărescu

Fă-mi o groapă la recoare
Că inima reu mă doare.
Cântec vechiu.

Christachi Văicărescu fusese camaradul meu de școală. Ca copil simțea o adâncă antipatie pentru carte. El ura limbele clasice mai tot atât de mult cât și pe cele moderne; nu-i plăceau matematica, geometria și istoria naturală, nu afla nici o mulțumire în studiul geografiei, nu prea avea plecare pentru literatură și din istorie știa numai că Grecii se adunau la jocurile Olimpice ca să se trântească și să cânte, că Romanii își puneau câteodată mâna în foc ca să scape Roma, că se îmbrânceau din când în când de pe stânca Tarpee și că în veacul de mijloc cavalerii rătăceau prin păduri ca să mântuească princesele de tirania urieșilor și a balaurilor. La joc însă și la masă era cel întâiu. El alerga mai tare și bătea mingea mai ghibaciu decât toți. Ear la mâncare, deși înghițea cantități imense de bucate, acestea nu-i potoleau niciodată apetitul pe deplin. Tatăl său, ca om priceput, ținând seamă de aceste plecări ale sale, îl scoase din școală și-l luă la țară pe lângă dânsul. — De atunci nu l'am mai văzut.

Mai deunăzi, un domn cu fața rotundă și barba plină, mă întâmpină și, lovindu-mă pe umăr, mă întrebă de-l mai cunosc. Văzând că stau la îndoială, îmi zise: Eu sunt Christachi Văicărescu.

— Cum se poate? Niciodată nu te-aș fi recunoscut, ai o barbă grozavă și arăți voinic și zdravăn...

„Ah! aparența e înșelătoare, suspină el.

— Ce mai faci, unde trăești, ești însurat?

„Sunt însurat — sunt foarte nenorocit.

— N'ai nemerit-o? Imi pare foarte rău.

„Nu sunt nenorocit în căsătorie. Am o femee foarte bună, sermana, însă...

— Interesele poate nu-ți merg bine.

„Ba, nu mă pot plânge; merg destul de bine, însă...

— Ei bine, ce-ți lipsește?

„Ah? Sunt bolnav, sunt foarte bolnav.

— Glumești, tu bolnav? Arăți tare și voinic ca un urs.

„Asta mă nenorocește, strigă el, nimeni nu vrea să mă creadă. Toți își închipuesc că glumesc, sau că sunt nebun. O! Doamne, Doamne! Rea e lumea asta! Ce am făcut eu de nu merit crezare, nici măcar dela tine cu care am fost prieten odată? Ce am greșit eu oamenilor, de mă iau în ris când le spun durerile mele? spune, explică-mi...

— Nu te burzului, Christachi, nu voeam să te supăr; te vedeam rumen și sdravăn și gândeam... judecând după aparență... dar ce-ți este, ce boală ai?

„Ce boală — *boală* în singular? — întreabă-mă ce *boale* am, și lasă mult să mă gândesc ca s'adun numărul lor, căci cifra e îngrozitoare. Ear zâmbești? Mă nenorociți cu zâmbetul vostru! Când ți-oi spune boalele mele ai să rizi. Dă-mi parola că nu vei ride și ți le spun.

— N'oiu ride.

„Pătimesc mai întăi — e ridicul a spune — pătimesc de inimă.

— De inimă? Vr'o durere ascunsă, vr'un amor nenorocit...

„Ce vorbești copilării? Gândesc eu la aceste; pot eu gândi la aceste? Aș vrea să am asemenea suferințe, dar nu. O, nu! Pătimesc de inima materială, de astă bucată de carne care stă ici la mijloc și-i cam plecată spre stânga. Am bătae de inimă.

— Bătae de inimă? Ai avut v'o supărare, v'o grijă mare...

„Ba nu: asta-i mai a dracului: n'am avut nici o supărare, mi-a venit dintr'o friptură de curcan.

Ne mai putându-mă opri, lăsai risului meu cursul cel mai liber. Christachi însă, văzând așa, îmi întoarse spatele și voi să se depărteze fără a mai perde o vorbă cu mine. Abia îl putui opri, ținându-l de braț.

„Nu te supăra, Christachi, mărturisește singur, că pare foarte curios de a suferi de inimă dintr'o friptură de curcan.

— O! Cei fericiți nu cred niciodată în suferințele altora! esclamă el. Și nu mi-ar fi ciudă dacă ar spune-o un om special, dar voi mirenii în doftorie, pentru ce vă amestecați unde nu vă pricepeți? Am să-ți explic totul ca să înțelegi și tu, pentru ca, dacă vei suferi v'odată ceva, să știi causa și împrejurările.

„Explică, am respuns.

Christachi Văicărescu tuși și începu a-mi ține următoarea cuvântare:

„Vezi, ici în dreapta și în stânga sunt plămânii *(pulmones);* aceștia sunt ca doi bureți care se string și se întind după cum intră sau ese aerul. La mijloc între dânșii este inima *(cor),* împărțită în două chilii. Neîncetat sângele intră și ese și în totdeauna se închide și se deschide un căpăcel, a cărui mișcare o numim bătaia inimei. Această parte superioară a trunchiului este despărțită de partea inferioară printr'o piele groasă *(diaphragma).* In partea aceasta se află ca organe principale stomahul *(ventriculus, stomachus)* și maiul *(hepa, jecur).* Stomahul este un fel de sac elastic. După mâncare se întinde, apoi după mistuire se strânge la loc și intră în starea sa normală. El joacă rolul cel mai important în toată mașina aceasta ce purtăm un șir de ani pe acest pământ. Căci el îți produce mulțămirea cea mai mare când mănânci cu apetit, și cea mai mare nemulțumire când suferi de dânsul. De ți-e bolnav stomacul, ești un om perdut. Capul nu mai este limpede, coloarea feței se perde, puterile slăbesc, șelele te dor, picioarele nu mai au putere, somnul te părăsește, și veselia îți zice pentru totdeauna zioa bună.

„Tu mi-ai spus că pătimești de inimă, îl curmai eu.

— Aibi puțină răbdare pentru Dumnezeu! — mă rugă Christachi.

„Acum vezi ce mi s'a intimplat. Friptura cea de curcan a făcut să-și peardă stomahul meu elasticitatea și când mănânc ceva, ori ce-ar fi, măcar o lingură de ciorbă, el se umflă grozav, ia așa, (aici întinse amândouă brațele înaintea lui), încât apasă pe diafragma care la rândul ei apasă pe plămâni și pe inimă. Plămânii, ne mai având destul spaciu, nu mai lucrează liber, așa încât sufer de înădușeală, iar inima apăsată nu mai are loc destul pentru sângele ce se grămădește în ea și bate și fierbe îngrozitor. — Deaceea sufăr, din causa fripturei celei de curcan, de stomah, de pept, de inimă, fără a mai pomeni de celelalte organe care bolesc și ele, se'nțelege, de vreme ce sunt toate în cea mai strânsă legătură. Nervele îmi sunt totdeauna iritate, capul îmi e totdeauna greu, gâtlejul aprins. Imi e totdeauna foame, și de mănânc, vai ș'amar! sunt omul cel mai nenorocit! De nu mănânc, cad de osteneală. Ah! ce viață grozavă și ticăloasă!

„Și n'ai cercat nimica pentru ca să te îndrepți!

— Eu n'am cercat nimica? — Am făcut toate curele cunoscute până astăzi. Am luat doftorii cu oca; m'am căutat cu alopații, cu omeopații, cu electro-omeopații, cu hidropații și — băbește. Câte odată mă căutam în acelaș timp cu medici alopați și omeopați, luând medicamente și de ale unora și de ale altora, fără ca unii să știe de alții. Incepând cu lingure la fiecare oră, picături, hapuri și prafuri, am ajuns la clondire mari de doftorie pe care toate le-am înghițit: am luat tot soiul de ape minerale; am făcut zi și noapte comprese reci sau calde; am făcut tot felul de băi cunoscute, m'am adăpat cu apă rece până ce n'am mai putut. Am întrebuințat toate mijloacele așa numite universale: hapuri de Morizon am înghițit multă vreme, începând cu câte trei pe zi și ajungând *crescendo* până la treizeci și nouă; am băut siropul Pagliano; am făcut tot ce prescriu Holoway, Raspail, Baumscheidt și contele Mattei. Vâzând că aceste mijloace universale bune pentru toți, mie nu-mi foloseau m'am întors la curele noastre naționale, m'am supus la salcie și fumuri; am făcut descântece cu legătură de ceapă și spuză; am ars petică; am stins cărbune; am înghițit inimi de porumb și rânză de găină neagră; însfârșit am chemat o babă țigancă, vestită în descântece ca să mă caute, și — trebue s'o mărturisesc, am dat să cetească rugăciuni de către un popă dintr'o mânăstire mică de la munte, despre care auzeam că face minuni.

„Christachi, pentru Dumnezeu!

— Nu ride, nu știi ce vra să zică boala: din bărbat verde, ajungi babă bătrână, căzătură, hodoroagă. Am făcut ca bărbații și am făcut ca babele: nu este medic, nu este babă ce n'aș fi consultat, dar vai! Toate în zadar! In zadar! Sunt bolnav prăpădit și singura mea dorință este să sfirșesc cât mai curând; singura mea speranță sapa și lopata! (Aici își scoase port-sigarul și-mi oferi o țigaretă). Nu fumezi? Tutunul meu e foarte bun.

„Christachi, prânzești azi cu mine?

— Bucuros. Adică vorba vine, căci eu trăesc acum mai mult din aer, nu știu cum de mă mai țin. La câte ore?

„La cinci. La revedere. Caută de fii mai vesel.

— Eu mai vesel? Ah! Iți bați joc de mine! — La revedere!

Ne despărțirăm. Infățișarea lui Cristachi Văicărescu mă preocupa. Intâlnisem mulți oameni extraordinari în viața mea, dar nu dădusem încă de un hipohondru straniu ca acesta. Vorba lui repede, ochii lui aprinși, înfățișarea sa sănătoasă și fisionomia sa tristă și veselă totodată formau un ciudat contrast. Mă dusei la un amic al meu, un tânăr medic, doctorul Franzolă, și povestindu-i întâlnirea ce avusesem, îl îndemnai să vie și el la mine la prânz. Când mă întorsei cu Franzolă acasă, Cristachi mă aștepta. Văzând în bibliotecă un dicționar de conversațiune, el îl deschisese și cetea la cuvântul „inima"; figura lui părea foarte îngrijită.

„ D. Văicărescu proprietar — doctorul Franzolă, presentai eu.

— A! D-lui este doctorul Franzolă de care mi s'a spus atâta. Imi pare foarte bine de cunoștința D-voastre. Sunt un bolnav prăpădit. De mi-ați da voie vă voiu consulta și pe d-voastră, deși am început a despera, că boala mea ar fi curabilă.

„Când veți binevoi, răspunse doctorul; cel mai nimerit mă găsiți dimineața până la ora....

— Dar fiindcă am mulțumirea a vă vedea acum, îl curmă Văicărescu, socotesc că nu v'ar supăra de m'ați supune chiar la moment unei cercetări amănunțite.

Fără a mai aștepta răspuns, Cristachi începuse a-și scoate surtucul, lăsând a se vedea un piept lat și voinic, când feciorul ne întrerupse, invitându-ne la masă.

„Lasă mai târziu, Cristachi, îi spusei, ai timp destul.

Văicărescu încreți sprâncenele și se supuse cu nemulțumire.

Doctorul Franzolă era un om vesel, îi plăcea să mănânce și să bea bine și mai ales găsea plăcere într'o convorbire viu întreținută.

Șezând la masă, Franzolă începu a povesti din vremea studiilor despre nebunii făcute. Văicărescu îl asculta cu melancolie.

„Ah! suspină el! fericiți acei pe care nenorocirile prezente nu-i preocupă într'atâta, încât să le șteargă din minte amintirile trecutului! Eu nu mai am nici trecut, nici viitor; prezentul e totul pentru mine. Acesta e singurul meu gând, singura mea preocupare; un chin grozav care mă sfâșie și mă arde. Cât sunteți de fericiți și vrednici de invidie! — Intrerupându-se deodată mă apucă de braț și-mi zise cu glas repede: Nu înghiți ciorba fierbinte, pentru Dumnezeu! că are să ți se dilateze stomacul. Căldura produce extensiunea tuturor corpurilor. Nu-i așa, doctore? — Franzolă zâmbi, iar mie îmi căzu lingura din mână, speriat.

„Precum vă spun, urmă Cristachi, eu am numai un singur gând, acel al boalei, sau mai bine zicând, al *boalelor* mele, căci nu este organ în tot trupul meu de la creștet și până la talpă de care să nu sufer. Adeseori mă întreb dacă nu sunt nebun. Mă culc cu gândul meu, mă trezesc cu dânsul, trăesc cu dânsul; astâmpăr nu mai am. De-mi trece prin cap a pleca, pun caii la trăsură și mă duc. Ca să am și altă ocupațiune decât agricultura m'am ales primar cu gând de a mă interesa și de a face să înflorească comuna mea. In zadar! N'am ținut două săptămâni și am demisionat cu desgust. Am început atunci a mă apuca de cai, auzind că aceasta produce emoțiune și-ți atrage gândurile. In zadar! Puteau să piară toți caii câți îi aveam, îmi era indiferent; — m'am desfăcut de dânșii. Atunci mi-a venit gândul să mă arunc în politică și să mă aleg deputat, însă auzind că în capitală trăești într'o climă bolnăvicioasă, că apa e rea și mai cu seamă spu-

(Continuare in pag. VI-a)

indu-mi un amic că discuţiile parlamentare produc bătae de inimă, gândii la starea sănătăţii mele, mă apucară fiori, mi se ridică părul de groază şi părăsii acea idee".

Aici văzând că ciorba i se răcise o înghiţi cu o grabă cum nu mai văzusem. După aceasta urmă:

„Odată cum eram la ţară, mi se spuse că a venit în sat un medic trimes de administraţie, ca să vaccineze copii din sat şi că trăsese în gazdă la primar. Indată îl invitai la curte, sperând că acesta îmi va da vre-un sfat bun. Dar de unde? Era un ignorant care avea mai puţine cunoştinţe medicale decât mine; un şarlatan care-mi spunea cai verzi pe pereţi: susţinea că sunt sănătos şi că boala mea ar fi numai ipohondrie! Auzi dumneata?

— Un pahar de vin, Cristachi, îl întrerupsei.

„De vin, de vin curat, eu? Vrei să mă nenoroceşti? să înghit eu alcool? exclamă el. — Pune-mi două picături în apă.

Cristachi inghiţea cantităţi enorme de bucate, tot susţinând că nu are apetit. Franzolă îl observase câtva timp, după aceea încingându-se o convorbire de călătorii, se lăsă cu totul avântului vorbei şi tot povestea, povestea. Infierbintat de vorbă bea în fie-care moment câte un pahar tot lăudând vinul şi se făcea din ce în ce mai vesel.

„Mi-a venit o idee, îmi şopti Văicărescu la ureche.

— Care?

„Am să consult pe Franzolă îndată după masă. A băut cam mult şi socotesc că mi-a spune adevărul, ştii „in vino veritas".

— Bine.

„Şi d-voastră veţi fi călătorit mult, domnule Văicărescu, urmă Franzolă.

— Dar, ca să mă caut: am fost prin Austria, Germania, Francia, Anglia, Belgia, Italia şi Sviţera, răspunse Cristachi.

„Şi unde v'a plăcut mai mult?

— Mai rămâne îndoială? In Francia. Acolo zic şi eu că oamenii ştiu trăi. Bucatele sunt uşor de mistuit şi reci, pe când Nemţii sunt foarte răi bucătari, iar Englezii sunt grozavi: îţi dau carne crudă, plină de sânge, încât te miri de scapi cu viaţă.

„Dar Italia, frumoasa Italie, patria artelor?

— Nici acolo nu mi-a prea plăcut. Italienii au un fel de bucătărie cosmopolită, încât nu ştii de ce să te ţii. Poamele lor sunt bune, însă au neajunsul de a te îndemna să mănânci prea multe şi-ţi produc colice. Apoi clima fiind foarte caldă, eşti silit să tot bei. Poţi dar să-ţi închipueşti ce zice stomacul, acest organ însemnat, esenţial.

Feciorul ne aduse friptura.

„Friptură de curcan! ţipă Văicărescu înspăimântat. Vrei să mă ucizi?

— Nu-i vina mea, îţi jur că nu ştiam.

„Am să iau o bucată de piept, urmă Cristachi, îmblânzindu-se.

Văicărescu mâncase cât opt. Când ne sculărăm de la masă el nu mai putea. Doctorul de altă parte băuse un număr bunişor de păhăruţe şi era foarte vesel.

„După masă îmi place s'aud muzică, zise Franzolă, v'o melodie jalnico-melancolică sau dacă nu se poate, s'aud cel puţin cetindu-se poezii. Cadenţa versurilor face asupra mea efectul muzicei, îmi îmbată creerii şi mă aduce într'o stare de nesimţire foarte plăcută.

— Ce muzică şi poezie! răspunse Văicărescu, muzica şi poezia vieţei stă în stomah. Când acesta funcţionează bine, viaţa-i poetică, când stomahul sufere, viaţa-i cea mai grozavă proză. Mă rog să nu cetim nimica căci monotonia versurilor mă face nervos şi-mi înfăţişează boalele mele cu colorile cele mai negre. Mai bine, vino doctore, de mă cercetează. — Acuma trebue să-mi spue adevărul, îmi şopti la ureche.

„N'am putea lăsa cercetarea pe mâne?" întâmpină Franzolă.

— Acum sau niciodată! rugă Văicărescu.

„Deşteaptă-te, Franzolă!" adăusei eu.

Pacientul şi medicul trecură într'o altă cameră.

După o pătrime de oră revenind amândoi, văzui pe Franzolă zâmbind, ear Cristachi arăta foarte trist.

„Ei......?"

Franzolă ridică umerile, iar Văicărescu clătină din cap cu melancolie. Apoi adresându-se către mine, îmi zise încet:

„Minte am eu să întreb pe un om când aburii vinului îi îneacă creerii! Mi-a spus cuvinte fănă noimă, susţinea că toate organele mele sunt în starea cea mai bună, că nu pot să sufăr de nimica şi că totul este închipuire, ipohondrie. Am să mă duc să-l văd mâine dimineaţă când va fi deştept şi va vedea el singur cum s'a înşelat astăzi.

Când mă dusei a doua zi să văd pe Cristachi Văicărescu la hotelul unde şedea, îl găsii făcându-şi pachetele şi gătindu-se de plecare.

„Cum Cristachi, te şi duci, ne laşi?

— Socoţi că voiu mai sta un singur moment în oraşul vostru? Eram să mor astă noapte.

„Ce fel?

— Simţeam pe braţul stâng o mâncărime grozavă şi m'am speriat socotind că sunt bolnav de vărsat *(variolae)*.

„Să vedem...... te-a pişcat un ţânţar.

— Asta mi-a spus şi doctorul, dar presupunând că aveţi dreptate, frica nu e deajuns? Nu, nu mai stau nici un moment.

„Aşa dar ai văzut pe Franzolă astăzi dimineaţă?

— L'am văzut. Nu ştie nimica. Inchipueşte-ţi că astăzi fiind în toate minţile, mi-a repetat tot aceea ce-mi spusese şi eri. Toţi medicii nu ştiu nimica, toţi sunt nişte ignoranţi!

„Nu te mânia pe mine Cristachi, dacă ţi-o spun, însă tu suferi numai de ipohondrie.

— Ah! şi tu, şi tu! Nimeni nu mă crede. Am să mor într'o zi şi atunci numai aveţi să vă convingeţi că am avut dreptate şi veţi zice întristaţi: „Prea târziu vedem că avea dreptate bietul om. Sărmanul, noi nu-l credeam şi iată că a murit" şi aveţi să mă jeliţi şi să-mi plângeţi de milă!

Văzând că zâmbesc eară, Cristachi Văicărescu îmi zise ziua bună şi porni furios.

IACOB NEGRUZZI

Vorbe parlamentare

(Fragment)

I. *Sus şi tare.* Frasa obicinuită în care intră această locuţiune este: „*Voiu spune sus şi tare!*" Deputaţii ce rostesc aceste cuvinte sunt mai mult din opoziţie, căci ei, prin natura lucrurilor, sunt siliţi să vorbească mai tare ca să fie auziţi şi de publicul de afară, neputând spera că înăuntrul Adunării majoritatea îi va urma, ba adesea chiar îi va asculta. — „*Sus şi tare*" e luat de la francezul „*haut et fort*". Dintr'o nenorocită întâmplare, cel întâiu care a întrebuinţat această zicere a tradus-o foarte greşit. In adevăr, *haut* însemnează *sus*, însă nu în locuţiunea aceasta. Aici *haut* are înţelesul de *puissant, retentissant*, a vorbi cu glas *plin, puternic, străbătător*. Pe româneşte însă *a vorbi sus* nu poate însemna aceasta niciodată. *A vorbi sus*, sau n'are nici un sens, sau însemnează a vorbi cu glas subţire, de exemplu cu glas de contralto ori soprano. Cel mult ar mai putea însemna a vorbi *în sus* ori *de sus*, de la un loc înalt, de exemplu de la o tribună, în opunere cu altul ce ar vorbi jos, de exemplu de la locul său. Un orator francez când rosteşte cuvintele: *je dirai haut et fort*, are în gând să zică: voiu vorbi cu tărie, cu mândrie. Din contră un orator român prin cuvintele „voiu spune *sus*..." a zis un lucru fără sens. Atât de puţin îşi dau seama oratorii despre ce însemnează „a vorbi sus", că — pe cât am băgat seama — ei o rostesc obicinuit ridicând capul şi mâna dreaptă, la care întind *indexul* pentru a sensibiliza oarecum prin gesturi adverbul *sus*, ca şi când ar vorbi de *sus* ori *în sus* spre o înălţime, de exemplu spre tribuna publicului.

Eu unul nu spun *sus şi tare*, ci *jos* şi pe cât se poate de *încet*, că oratorii rostind frasa pomenită spun o curată prostie.

II. *Mă fac forte;* în limba franceză *je me fais fort*. — *Forte* este românescul *foarte*, ce nu mai există de loc ca adiectiv în limba noastră, ci numai în forma adverbială. Această împrejurare nu opreşte pe oratorii noştri să zică: „Mă fac forte să probez..." „Mă fac forte să vă conving" etc. adică mă îndatoresc, mă bizuesc, iau îndatorirea, respunderea, dau chezăşie etc.

Un Român ce nu cunoaşte limba franceză bine nici poate înţelege frasa: *mă fac forte*. Mai întâi, precum am arătat mai pe larg în alt loc 1), forma *forte* în loc de *foarte* ar dovedi că vorbeşte un străin, nu un Român: parc'ar zice cineva *morte, porte, sorte*, în loc de *moarte, poarte, soarte*. Apoi toată zicerea este special franceză şi cu neputinţă a se traduce literal. Ce îndemână este să găseşti frasele de-a gata la Francezi şi să traduci fiecare cuvânt de-a rândul fără a-ţi mai da osteneala de a reproduce ideea prin o altă frasă românească! Precum am arătat odinioară cu altă ocaziune 2), de multe ori am auzit zicându-se: *Iţi voesc pentru aceasta*, franţuzeşte *je vous en veux*, adică „sunt necăjit, supărat pe tine" etc. De când mă plângeam de acest grozav galicism, mi s'a întâmplat chiar să aud francezul: *vous avez tort*, tradus prin: *ai tor*. Nu mă credeţi? — *Mă fac forte* să v'o probez când veţi vrea.

IACOB NEGRUZZI

1) Vezi „Scrisori".
2) Idem.

Din treacăt

D-lui Nichifor Crainic, director al ziarului „Calendarul".

Tu stilul doct şi academic
Ca să-l cultivi n'ai avut harul...
De-aceea nervul tău polemic
Nu depăşeşte... calendarul.

***

Ce vrei, acesta-ţi fuse darul,
Te ştiu decând te-am strâns cu uşa :
Aşa o 'ncepi: cu calendarul
Ca să termini cu căldăruşa...

***

Eu sunt un om în toată firea,
N'o să-l citesc, e în zadar...
Mi-ajunse doar, citind „Gândirea",
Să-mi facă capul calendar...

X.

In Editura „ÇUGETAREA" a apărut

FRATE şi SORĂ

de LEONHARD FRANK

Romanul acesta, în care e descrisă iubirea incestuoasă dintre un frate şi o soră, a fost primit cu mari elogii de presa străină, iar apariţia lui în româneşte constitue un eveniment literar

A apărut:

Almanachul ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa" pe anul 1932

Un volum de peste 300 pagini, cu 350 clişee şi 16 planşe hors texte, în culori.

Pe lângă partea calendaristică, almanachul conţine un bogat şi variat material ştiinţific, literar, artistic, humoristic şi informativ.

Cronici asupra mişcării politice, sociale, feminine, literare, plastice. muzicale şi teatrale din anul 1931.

Deasemeni sunt trecute în revistă toate evenimentele importante ale anului expirat.

Almanachul ziarelor „Adevěrul" şi „Dimineaţa" îşi continuă astfel tradiţia de a fi un adevărat magazin, bogat în lucruri interesante, amuzante şi instructive.

Preţul unui exemplar este de 40 lei
De vânzare pretutindeni.

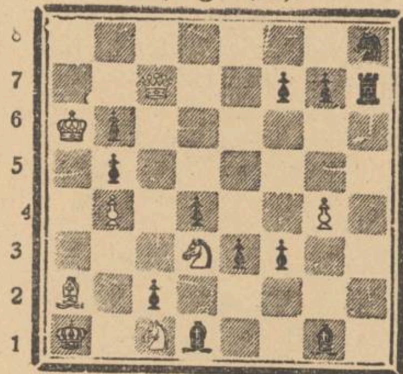
Cronica Sahului

PROBLEMA No. 427

de **R. Cofman**, Praga (Ismail)
(«*Wiener Schachzeitung 1931*)

Negru:

Ra1, Th7, Ch8, Nd1 şi g1, Pb5, b6, c2, d4, é3, f3, f7 şi g7 (13).

Alb:

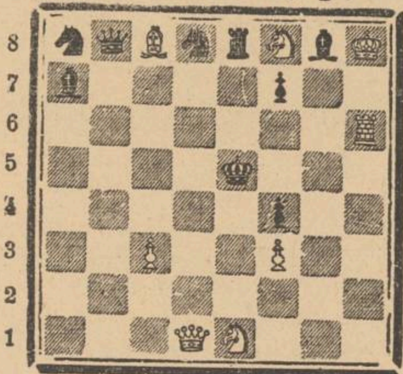
Ra6, Dc7, Cc1 şi d3, Na2, Pb4 şi g4 (7).
Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 428

de **Pedris Pardo Valencia**
(«*L'Echiquier*» *1931*)

Negru:

Ré5, Db8, Té8, Ca8 şi d8, Na7 şi g8, Pf4 şi f7 (9).

Alb:

Rh8, Dd1, Th6, Cé1 şi f8, Nc8, Pc3 şi f3 (8).
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 197

Jucată la Kowno, în concursul pentru campionatul de şah al Lituaniei în ziua de 8 Noembrie 1931.

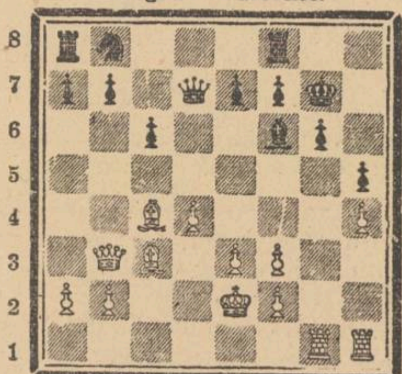
Alb: S. Macht. **Negru: Vaitonis**

Partida pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, g7—g6; 3. Cb1—c3, d7—d5; 4. Nc1—g5, această variantă dă negrului ocazia să egaleze repede partida. Mai bună pare a fi sistema preconizată de Rubinstein: é3!, Ng7; Db3! 4...., Cf6—é4!; 5. Ng5—d2. mai bine ar fi fost Nf4. 5...., Cé4×c3; negru ar fi trebuit să joace C×d2 urmat de d×c şi Ng7; acuma alb obţine o puternică poziţie în centru. 6. Nd2×c3, c7—c6; 7. é2—é3, Nf8—g7; 8. Cg1—f3, 0—0; 9. Nf1—d3, Nc8—g4; această slabă mutare dă avantaj albului. Negrul nu mai ajunge la timp să-şi desvolte aripa damei, ceeace ar fi putut s'o facă acum prin Cd7!. 10. Dd1—b3!, Ng4×f3; astfel nu s'ar fi putut bine apăra b7 şi d5; la Dd7 ar fi urmat Cé5, 11. g2×f3, Dd8—d7? negrul joacă astfel crezând că va putea preîntâmpina atacul plănuit de alb împotriva rocadei adverse pe liniile g şi h. Mai bine ar fi fost Db6. 12. h2—h4, d5×c4; 13. Nd3×c4, h7—h5; 14. Ré1—é2, Ng7—f6; 15. Ta1—g1, Rg8—g7; Negrul crede

Situaţia partidei după a 15-a mutare a negrului.

Negru: Vaitonis.

Alb: Macht.

că e bine apărat şi speră să obţină contra-atac pe aripa damei. Albul însă decide partida în favoarea sa printr'un surprinzător şi splendid sacrificiu dublu. 16. Nc4×f7!, Tf8×f7; 17. Tg1×g6+!! poarta combinaţiei. Negreşit că negrul nu poate accepta sacrificiul turnului, căci la R×g6 ar urma Tg1+ şi alb câştigă în câteva mutări. 17...., Rg7—f8; 19. Th1—g1, Tf3—g7; 19. Tg6×g7. Nf6×g7; 20. d4—d5! aceasta distruge orice rezistenţă, regele negru rămâne izolat şi expus. 20..., Ng7×c3; 21. Db3×c3. Aci alb ar fi putut câştiga dama prin Tg8+ urmat de d×c6+, dar mutarea din text e mai precisă şi mai elegantă. 21...., e7—é5; 22. Dc3×é5 Dd7—h7; 23. Dé5—f6+, Rf8—e8; 24. Tg1—g7, Dh7×g7; 25. Df6×g7, Cb8—d7; 26. d5—d6 şi negrul abandonează, căci matul în 2 mutări nu se mai poate apăra.

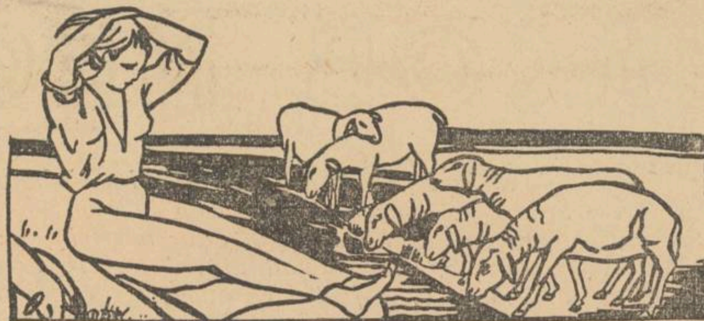
ŞTIRI

Matchul Stahlberg-Stoltz s'a terminat nedecis cu câte 3 partide câştigate şi cu câte 3 pierdute de ambii maeştri, astfel că Stahlberg îşi păstrează titlul de campion al Suediei.

Concursul pentru campionatul de şah al Lituaniei s'a terminat cu următorul rezultat: Premiul I şi titlul de campion l-a obţinut S. Macht (actualul campion) cu 9 jum puncte; premiul II W. Mikenas (care a obţinut frumoase succese în Olimpiada dela Praga) cu 9. Ambii n'au pierdut nici o partidă.

Urmează apoi: Vistanetzki cu 6 jum. puncte, Lutzki şi Vaitonis cu câte 4 jum. Ultimul a fost Abramavicius, care s'a retras la jumătatea concursului.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

Curiozităţi

Inima lui Voltaire

S'au împlinit în Decembrie cinci ani de când s'a descoperit inima mumificată a lui Voltaire în soclul unui bust rătăcit într'o bibliotecă.

La naşterea lui Voltaire, un medic a declarat că băiatul nu putea trăi pentru că avea „inima prea slabă". Răutăcios şi batjocoritor din naştere, Voltaire şi-a râs de doctor şi a trăit până la adânci bătrâneţe. Inima aceea *prea slabă* a bătut furtunos în primii 30 de ani, când tânărul plăpând sorbea viaţa prin toţi porii, alergând după actriţe, falsificând poliţe pentru ochii Olimpiei Dunoyer şi fecventând zilnic salonul frumoasei Ninon de Lenclos.

Comori dispărute

O statistică a aurului extras în anul 1930 a ajuns la următoarele cifre: Africa de Sud 330.000 kg., Canada 66.000 kg., America de Nord 69.000 kg., Rusia 37.000 kg., Mexic 21.000 kg., Rhodesia 17.000 kg., Australia apuseană 12.000 kg., India engleză 11.000 kg. Producţia mondială a acestui an s'a ridicat la cifra de 636.000 kg., reprezentând o valoare de peste 60 miliarde de lei. De la anul 1493 până la 1930, s'au extras 32.100.000 kg. de aur. Din această cantitate de aur nu există însă decât 19½ milioane kg., din care 17.120.000 reprezintă valoarea monedelor de aur şi a rezervelor băncilor de emisiune.

Unde o fi restul? Economistul engles Keynes a calculat, pe o întreagă serie de ani, cât aur se extrage şi cât se întrebuinţează pe toată faţa pământului. Astfel, a ajuns la concluzia că, din 1924 până astăzi, s'au întrebuinţat 24.000 kg. de aur mai mult decât producţia respectivă. Acest consum exagerat e îngrijorător, căci s'ar putea ca într'o bună zi să ne pomenim fără rezerve.

Ceiace e sigur e că, în pivniţele băncilor, aurul e bine păzit. Nu dispare decât aurul utilizat în industrie şi în alte domenii. Se întrebuinţează foarte mult aur în industria bijuteriilor, în galvanoplastie, în chirurgie, dar mai cu seamă în tehnica dentară.

Consumul mondial al aurului dentar se ridică la cifra de 36.000 kg. anual, iar această cifră e într'o continuă urcare. Cu înmormântările, se pierde în fiecare an o cantitate în valoare de 1½ miliarde lei. Ţinând seama de proporţia în care se ridică consumul aurului de către dentişti, ar însemna că, odată cu înmormântările se va pierde, între 1930 şi 1950, aur în valoare de peste 70 miliarde lei.

Câte muşte sunt într'un sat

Cunoscutul naturalist vienez, profesorul dr. Iosef Schiller, istoriseşte că pe vremea când era student se afla cu mai mulţi colegi într'un sat. Intr'o zi de vară secetoasă, le dete prin gând să numere muştele ce populau un grajd de vite. Desenară în diferite locuri, pe pereţii şi tavanul grajdului, douăzeci de pătrate cu laturea de 10 cm. După trecere de o oră, numărară muştele adunate pe fiecare din aceste pătrate şi, făcând media, socotiră că pe pereţi şi pe tavan se găseau 28.000 de muşte. In acelaşi fel, calculară şi numărul de muşte din casa ţăranului care-i găzduia, apoi al celor din grajdul cailor şi al porcilor. Ajunseră astfel la cifra de 54.000 de muşte de gospodărie.

Socotind că în sat erau 24 de grajduri tot atât de bogate şi că fiecare din ele avea acelaşi număr de muşte, însemna că sunt siguri de existenţa a 1.296.000. Mai adăugară apoi câte 3000 de fiecare gospodărie mai mică — acestea în număr de 180 — deci încă 540.000.

La 1900 de locuitori, câţi avea satul, erau peste 1.800.000 de muşte, adică aproape 1000 de muşte de fiecare locuitor.

Puterea unui cărăbuş

Faţă cu mărimea lor, insectele au adesea o putere uimitoare. Un cărăbuş de 12 mm. lungime, care se tîra pe o masă, a fost acoperit cu capacul unei cutii de tinichea. El a mişcat-o fără trudă. In urmă s'a pus şi cutia peste capac; n'a ţinut mult, şi cărăbuşul a ridicat-o, făcându-şi loc să iasă.

Cărăbuşul cântărea 0.032 gr., iar capacul cu cutia 114 gr. Presupunând că greutatea ridicată a fost numai jumătate din aceia a cutiei, ceiace e foarte aproape de adevăr, ajungem la încheerea că, spre a-şi căpăta libertatea, cărăbuşul a ridicat 57 gr., adică o greutate de 1.800 ori mai mare decât a lui.

Un om de 75 kgr., tot atât de voinic ca şi cărăbuşul, ar trebui să ridice 135.000 kgr.

Din viaţa insectelor

Doctorul C. W. Metz dela „John Hopkins University" a studiat insectele care produc familii de un singur sex în loc de masculi şi femele. Insectele acestea aparţin genului „Sciara", care e acela al insectelor înrudite cu muştele şi ţânţarii. La unele specii din genul „Sciara", progenitura cuprinde indivizi, care aparţin fie unui sex, fie celuilalt, bineînţeles cu o preponderenţă manifestă pentru unul din sexe.

La alte specii însă descendenţa unei femele va fi exclusiv compusă din indivizi de sex masculin sau sex feminin.

Societate veselă

este titlul unui nou volum de *Schalom Alechem*, apărut în Biblioteca Dimineaţa (No. 139).

100 pagini 8 lei

In aceeaşi excelentă bibliotecă a mai apărut „CE-AM VAZUT IN OLANDA" de Eduard S. Konya

No. 140) Preţul 6 Lei

Cărți și Reviste

SERA FURPA: Bătea un vânt de nebunie
Tip. Cartea Românească, Cluj

Pentru o cronică literară care vrea să fie nu aspră, dar severă, într'o vreme când amabilitatea aruncă flori de trandafir peste toate cărțile apărute, romanul d-lui sau d-nei Sera Furpa (problema sexului rămâne deschisă) este pentru mine o deziluzie, cu toată împrejurarea de a fi tipărit pe cheltuiala autorului într'un oraș de provincie, indiciu de obiceiu al inepției. Ei bine nu! *Bătea un vânt de nebunie* este o carte foarte bună și, tipărită și lansată pe piață de o editură mare, ea ar face deliciile unui număr larg de cititori, în deosebi excombatanți în războiul cel mare. Cine este autorul și care-i este numele adevărat ascuns sub acel probabil pseudonim italianizant *Sera Furpa,* va binevoi scriitorul însuș să lămurească de va crede de cuviință. Este fără îndoială un om relativ matur, care a făcut războiul și a cunoscut mizeriile lui, dar care este totodată o persoană cultă, umblată peste graniță, prin Elveția, Sudul Franței, Italia, țări pe care dă semne să le cunoască. Stilul în genere al romanului desvălue pe individul subțire, care-și face o cultură pentru sine, eclectică, și numai o împrejurare întâmplătoare îl determină să ia condeiul și să dea expresie convingerilor și experienței sale. Romanul este acesta. Un tânăr medic și excelent chirurg Sandu Ronea își face datoria de ostaș într'un spital de campanie din Moldova trăind și observând mizeriile morale și fizice ale războiului nostru. Ronea este tuberculos, încrederea sa în viață este redusă și acțiunea lui e alimentată numai de dorința de a salva cât mai multe vieți din ghiarele morții. Impiedicat de prostia omenească și de răutatea lumii, doctorul luptă cu natura și cu ignoranța și isbutește să salveze un număr mare de inși cotropiți de tifos exantematic. In cele din urmă cade el însuș bolnav, victimă nobilă a zelului său. Dar scapă, însănătoșindu-se nu numai de tifos dar convingându-se că învinsese și tuberculoza. Acel care nu se sinucisese din egoism pentru a dărui viața sa altora, se poate la rândul lui bucura de sănătate și iubire.

Din tot romanul (asemănător puțin cu *Cartea Fa-terii* a d-lui E. Goga) se desprinde un aer sănătos de optimism și de ironie virilă și mai ales de agreabil diletantism ce fuge de fraze și efecte și dacă autorul nu cucerește cu această operă un loc hotărât printre scriitorii noștri (romanul nefiind întotdeauna literatură), a scris însă o carte bună pe care mulți o vor citi cu plăcerea cu care am citit-o. Iată, de altfel, două pilde de observație directă, pline de haz: Soția medicului colonel Gavrilescu, comandantul lui Ronea, cuprinsă de o criză afrodisiacă în urma refuzului tânărului doctor de a răspunde chemărilor sale, a silit să îndeplinească această funcțiune pe o ordonanță. Aceasta este înspăimântată dar totdeodată și turburată:

— ...Acu, ce mă fac, domnule locotenent, că mă omoară!

— Nu fii prost! Na niște țigări și du-te liniștit, dar nu prea departe de odaia cucoanei, că dacă te-o chema, să fii gata!...

— Apoi, dacă m'o chema... m'oi duce, de-a fi să mă și împuște, c'a băgat focu 'n mine!...

Un mobilizat, în sfârșit, cu un cristal dintre acelea ce atârnă la candelabre, repetă ingenioasa încercare a credinței nevestei:

— Ascultă, fă Anetă!... Vezi tu diamantru ăsta?... E luat dintr'un palat domnesc... 'țelegi?... și e fermecat! Dă te uiți pă'n el și ai mințit, Dumnezeu arată 'n el drapelul țărei, adică roș, galben și albastru... da' de-ai spus adevărul s'arată limpede ca cleștarul... 'țeles?

Și urmă o minunată succesiune de imprecații naționale, bine nuanțate, la adresa încăpățânatei lui Anete.

— Iar dacă mă uit eu pă'n el, după ce s'a arătat culorile văz ca 'n panoramă... 'țelegi? tot ce-ai făcut tu în lipsa mea!... Mă, Marine, și cum îi ea proastă ca cisma, când i s'o arăta înaintea ochilor... 'țelegi! în sticlă, drapelul, își varsă și sufletul ici-isa, în palmă la mine".

G. CALINESU

GEORG KAISER: Es ist genug
Transmare Verlag)*

Romanul lui Frank, „Frate și soră", pare să fi suscitat imitatori. Iată un nou roman având un incest drept subiect; și e, în acelaș timp primul roman al cunoscutului dramaturg Georg Kaiser. Oare numai setea de originalitate, și plăcerea de a ofensa morala burgheză, oare numai acestea constitue atracția subiectelor de acest fel pentru scriitori? Sau poate că joacă un rol și considerații financiare, vânzarea mare asigurată oricărei cărți de scandal? Dar să nu insinuăm.

Eroul romanului pierde pe soția lui, Isa, pe care o iubea neînchipuit de mult. Lumea întreagă își pierde sensul în ochii lui; se gândește la sinucidere. Dar într'o seară aude dintr'o odaie depărtată un cântec pe care îl crede al Isei, atâta seamănă vocile. In realitate cânta Doris, fetița de 5 ani a eroului și a Isei. Atunci încolțește „un plan diabolic" în mintea desnădăjduită: să simuleze sinuciderea, să-l creadă lumea mort, iar peste 12 ani, când Doris va fi mare și va semăna, fără îndoială, leit cu Isa, să se căsătorească cu dânsa.

După sinuciderea simulată eroul pleacă în Italia și aci — ca un „pendant" la acțiunea principală — nemerește într'o familie unde fratele e îndrăgostit de soră, și acest frate îl reține între ei ca astfel să pună o stavilă poftelor lui proprii.

In fine au trecut cei 12 ani. Doris fusese rugată de tatăl ei prin testament ca atunci când va împlini 17 ani să petreacă o vară într'o anumită localitate, unde veneau și părinții ei. Eroul o întâlnește pe fiica sa, reușește să se facă iubit de dânsa, și chiar, după multe tribulațiuni, să o ia de nevastă. Dar — ca o concesie moralei burgheze — căsătoria rămâne „un mariage blanc". Doris simte că nu e lucru curat la mijloc, își închipue că bărbatul ei mai e însurat cu o femeie și îl trimite să se despartă mai întâi de *ea,* înainte de a da realitate sensibilă căsătoriei. El consideră acest îndemn ca simbolic, că adică el tot de Isa și numai de dânsa e legat pe vecie, și renunță la incest.

I. G.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

Almanahul județului Teleorman 1932

Un almanah de județ, care-și propune să fie o monografie, o sinteză de activități, o documentare cu îndrumări a faptelor petrecute în județ și a acelor ce se leagă de viața lui, nu poate fi răsfoit cu nepăsare, ca atâtea broșuri de sezon mărginite la material calendaristic și sărbătoresc.

Un asemenea almanah, cunoscându-și menirea, este acel al județului Teleorman, care de mai mulți ani perseverează în intenția, pe cât posibil realizată, de a înfățișa viața de un an a unui județ în cadrul atrăgător al unei cărți de sărbători în care literatura, humorul, cronica și ilustrația leagă cu popasuri plăcute dările de seamă economice și politice, administrative și sportive, comerciale, medicale și scolastice.

Realizatorul acestui perseverent almanah, un inimos gazetar și singur animator al vieții culturale turnene, d. C. Nedelescu-Zlotești, a reușit să înfățișeze chiar materialul arid într'o formă digestibilă și să cinstească județul cu o carte ale cărei greutăți de realizare nu le-am fi bănuit dacă nu ni le-ar fi destăinuit alcătuitorul însuși într'un dureros articol-prefață.

Destinul obișnuit al luptătorului cultural, cu deosebire al aceluia din provincie, de a se război cu morile de vânt, nu poate avea în direcția aceasta nici o nuanță donquichotescă — ci, dimpotrivă, prezintă lucrarea meritoasă a almanahului într'o atmosferă de eroism care scuză ceea ce nu s'a putut da și adaugă valoare la ceea ce totuș s'a dat. — *A. G.*

Peste Ocean

America latină se liberează pe zi ce trece de influența europeană. Tinerii scriitori părăsesc modele literare ale „Vechiului Continent" pentru a cultiva genul „criollo" — literatura de inspirație locală.

Ventura Garcia Calderon în Peru; Rivera în Colombia și Quiroga în Argentina — descriu în operele lor oamenii și natura țării lor.

Quiroga ia ca subiect pentru nuvelele sale viața sălbatică din Misiona, regiunea argentiniană cuprinsă între Brazilia și Paraguay. Scriitorul evocă întinderile nesfârșite, fluviile, cascadele, pădurile virgine și, în cadrul acesta sălbatec, pe omul puternic și primitiv în veșnică luptă cu natura.

In fața acestor puteri nepătrunse și ostile, omul își trăește drama vieții, drama naturală și ireductibilă a existenții sale.

Nuvelele lui Quiroga: „Exilații", „Cinaconda", „Povești de dragoste, de nebunie și de moarte", au ca temă suferințele și viciile unor oameni care rătăcesc pe un pământ ingrat și care trăesc sub un cer neprietenos. Eroii săi sunt figuri aparte, oameni aspri și tenace, cu o vitalitate misterioasă și care seamănă cu personagiile lui Jack London.

Un alt scriitor argentinian care cultivă genul „criollo", Enrico Mendez Calzada, e un umorist. El e primul care a părăsit atitudinea extatică și contemplativă, care caracterizează majoritatea scriitorilor argentinieni, pentru a întrebuința ironia.

De o cultură puțin obișnuită, Calzada are un dispreț absolut pentru sentimentalism și nu apreciază decât judecata inflexibilă.

Calzada ar dori să urmeze lui Anatole France, pe care-l numește „divin". Totuși tânărul autor e încă prea legat de patria sa natală — țară virgină și plină de sevă — pentru a putea atinge scepticismul civilizatului France. Argentina, care nu de mult era considerată din punct de vedere literar ca o colonie a Spaniei, păstrează prea puțin din civilizația spaniolă. Construindu-și o literatură națională, pare că se orientează mai mult spre Franța și Anglia.

Intr'un sat rusesc

Dintr'un articol de Marc Chadourne, intitulat „Tabeaux d'U. R. S. S." — care a apărut în ultimul număr al publicației „La Revue Mondiale":

Iată-ne străbătând oceanul nesfârșit de grâu cu 60 km. pe oră. Massa imensă din juru-ne e ondulată în valuri largi, asemănătoare apei. Până unde se întinde? Până 'n Turchestan, până 'n îndepărtata Mongolie?

Dar iată — să fie oare o simplă închipuire? — un sat, un sat adevărat. Incep să se vadă precis un număr de „isba" cu ferestrele colorate, un arbore gros, un turn aurit de biserică, porumbei; se simte miros de curți cu găini cocoțate pe o troilcă veche. O adevărată fericire! Nu după mult timp începem să vedem și țărani și țărance adevărate cu șaluri înflorate, adevărați oameni care n'au imprimat în ochi și 'n port semnul Quinquenalului. Și apoi privirile curate din ochii copiilor, copiii ruși...

Trei sau patru femei stau de vorbă în fața troicei. Mă apropii de una din ele care poartă la gât o cruce de argint.

— Porți încă cruce?

— De sigur, și n'au să mi-o ia.

— Dar d-ta, — mă adresai unei fete, care înainta spre grup cu figura zâmbitoare, — n'ai așa ceva?

Fata ridică capul cu dispreț:

— Asta-s pentru bătrâni, — izbucni ea, râzând cu toată gura-i tânără.

Dragostea și poezia

In cartea „La mère initiative" de Veime, talentul autorului unit cu un tact infinit abordează problema educației sexuale, problemă atât de grea.

Mama e aceia care trebue să facă inițierea, o inițiere individuală, de oarece una colectivă ar reuși poate să lipsească dragostea de poezie. Dacă în adevăr dragostea n'ar fi învăluită de ideal, ar rămâne redusă la simplul proces animal de reproducere.

Cum să fie această inițiere? E oare necesar să se evite șocul brutal al realității? Bine-înțeles că nu. Trebue însă înlăturată cu totul ideia greșită de a confunda instinctul de reproducție, apetitul sexual, cu aspirațiunea unei posesiuni totale și înainte de toate sentimentale — cu „foamea psihică". Numai foamea aceasta reușește să dea legăturilor sexuale poezia dragostei. Exemple concrete vin să ilustreze teza aceasta.

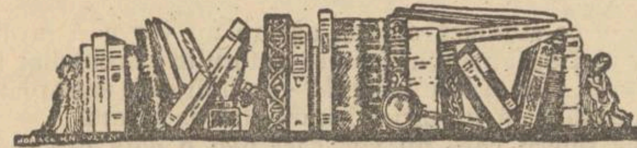
In starea de cultură reală și profundă către care-l antrenează o aspirațiune constantă omul nu e satisfăcut de posesiunea fizică. Numai certitudinea unei posesiuni psihice desvoltă în el sentimentul de armonie, fericirea...

Poezia și frumusețea dragostei nu pot fi micșorate, de oarece la ființa evoluată ele se nasc dintr'o înțelegere intelectuală, din simpatie psihică.

Gesturile eterne ale speciei pot forma un element de armonie, dar nu o realizare.

Două ființe pe care le apropie deodată o formațiune intelectuală și afinități psihice misterioase, nu pot suferi prin cunoașterea anumitor fenomene fiziologice.

Intrebați pe tinerele mediciniste, dacă revelația brutală a tuturor mizeriilor corpului uman parvine să depoetizeze dragostea.

Curier literar

— *„Circul"* de Eugen Kuznețov. O carte interesantă apărută în limba rusă: istoria circului, desvoltarea și formele pe care le-a luat, în cursul vremii, programele spectacolelor. Autorul a adunat un material enorm, pe care l-a condensat în această monografie, care pe lângă multe date curioase și instructive, mai conține și o prețioasă bibliografie în toate limbile.

— Cunoscutul istoric al mișcării revoluționare din Rusia, d. B. Nikolaevski a terminat o lucrare mare despre *„Azev. Teroriștii și poliția politică în epoca primei revoluții rusești".* Autorul s'a servit de mult material nou. Cartea va apare în curând în Editura Petropolis.

Ziarul „Dimineața" va începe, în curând, publicarea unui nou roman de d. Victor Eftimiu,

„KIMONOUL INSTELAT"

In această ultimă lucrare, autorul „Marelui Duhovnic" abordează un gen cu totul nou.

„KIMONOUL INSTELAT"

este o fantezie modernă, amestec de umor, de senzațional, de pitoresc și de observație.

Mediul în care se petrece noul roman al d-lui Victor Eftimiu e lumea americanilor din Paris.

„KIMONOUL INSTELAT"

e povestea unui detectiv american, polițist și filosof, care urmărește, la Paris, trei bandiți ai Statelor-Unite.

Peripețiile acestei urmăriri, sunt pretext pentru autor să ne descrie un Paris necunoscut, și să ne redea reflexiile unui doctor în estetică și filosofie, ajuns polițist și nevoit să trăiască printre spărgători, dansatori, lustruitori de ghete, falși chinezi, negri prefăcuți și miliardari autentici.

„KIMONOUL INSTELAT"

ese cu totul din cadrul preocupărilor de pân' acum ale d-lui Victor Eftimiu și constitue o lectură captivantă.

AUTODIDACȚI !

Vă întregiți cunoștințele în orice domeniu, cu ajutorul problemelor intelectuale publicate de revista „Rebus".

De vânzare pretutindeni. Prețul 5 lei.

Guido da Verona, amant italian

Romanele dulci și sentimentale, cu flori și cu femei, cu cer limpede și inimi înflăcărate, pe care le scrie d. Guido da Verona, te-ar face pe tine, om subțire și pretențios, să te gândești că acest romancier italian e un abil vânător de clientelă, cât mai mare, indiferent de calitate.

Adevărul, cred, e altul.

Că poveștile de dragoste născocite frumos de d. da Verona nu satisfac uneori sau niciodată cerințele estetului fin — poate să fie adevărat. Dar că autorul *Femeii ce nu trebue iubită* umblă cu intenția de-a câștiga inimile slabe ale fecioarelor sentimentale, ca să câștige și ceva avere — asta nu conține niciun pic de adevăr.

Guido da Verona scrie cum scrie, fără gânduri ascunse. In concepția-i despre cum trebue scris un roman, el e sincer.

Fiindcă Guido da Verona are o meserie aparte, peste meșteșugu-i literar, care-i ceva mai bănoasă: e crescător de cai pur-sang.

Aș voi să conving pe acel intelectual român, care nu concepe o alăturare atât de ciudată între două ocupații atât de deosebite, mai ales că creația artistică cere o puritate pe care nu o are nimeni, — că nu-i deloc rușinos și nici incompatibil să fii romancier și crescător de cai. Dimpotrivă, în avantajul artei tale, care trebue să fie sinceră, este să nu-ți obții pânea cotidiană exclusiv cu ajutorul artei tale. Altfel, fatalmente, arta ta va suferi.

Guido da Verona își poate permite luxul de-a scrie cum vrea, după propriile-i concepții de artist, fără să riște nimic.

Guido da Verona

Intr'adevăr, paginile romanelor sale, pline de acele bagatele grațioase ale iubirilor mari, tremură totuși de emoții subțiri în momente bine prinse psihologicește, și esteticește bine redate. In bagajul lui literar, trăește o inefabilă dragoste de pământul italian și o adâncă înțelegere a acestor inimi focoase, care sunt amanții Italiei de totdeauna.

Mă voiu opri la una din cărțile lui cele mai citite și mai universal apreciate: *Mimi Bluette, il fiore del mio giardino,* ca să putem cântări sinceritatea lui artistică și oarecum felul lui de-a gândi.

Mi s'a întâmplat altădată (v. „Intre canzonă și chanson" în „Adevĕrul literar") să fac sumar și în treacăt deosebirea între felul de-a iubi, frivol, al Francejilor și dragostea pasionată a Italienilor.

Pe canavaua unei povestiri sentimentale, fără să uite însă a se opri să adâncească și să răscolească inimile, Guido da Verona subliniază în „Mimi Bluette, floarea grădinii mele" această deosebire amoroasă.

Mimi e una din acele fete care știu să zâmbească fără convingere și să facă dragoste cu sentimentele absente. In cutia inimii ei există un gol, un gol dureros de care ea nu-și dă seama încă și pe care o iubire pasionată ar trebui să-l umple. In psihologia ei doarme, latentă, posibilitatea de-a iubi, de-a iubi nebunește, înflăcărat, cu prețul unor treptate jertfiri. Lăuntrul ei însă, nu i-a spus niciodată nimic despre această posibilitate intimă. Ea cochetează de dragul cochetăriei înseși, împarte grații cu plăcerea de-a chinui și din nevoia de a-și asigura o viață ușoară.

Purtările ei exterioare dau a înțelege că Mimi e o incurabilă cochetă și o fată pentru totdeauna pierdută. Căderile ei periodice nu pot fi decât semnul anticipat al căderii din urmă, definitive. Ce sentimente curate se mai pot ivi în inima acestei fete ușuratice, lipsită până acum de orice sentiment?

Dar Mimi Bluette, în ciuda numelui său, e Italiancă. O întâlnire fără nicio însemnătate, într'un cabaret obscur, cu cineva, unul dintr'o mie, scoate la iveală — în chipul bizar și inexplicabil cu care o face deobiceiu dragostea neașteptată — tot dorul și puterea ei de-a iubi. Mimi, îndrăgostită, simte fulgerător o schimbare lăuntrică. Tulburările discrete, gândurile dureroase care se insinuează în creer fără voe, atunci când iubești, par să-i schimbe psihologia, aducând la suprafață, din adânc, tot ceeace poate avea mai bun un suflet de fată: dragostea. Cu acest eveniment nevisat, fără însă să ia o hotărîre vădită și clară, Mimi încetează de-a fi cocheta de mai 'nainte și femeia primului venit.

In legătură cu această transformare a eroinei sale, pe care o găsește și logică și posibilă în psihologia unei Italience, Guido da Verona are câteva reflecții în legătură cu psihologia cochetei pariziene, care n'ar fi putut niciodată din decăderea ei morală să facă bruscă înnălțare, fiindcă frivolitatea îi e în sânge ca aerul în plămâni.

Astfel, autorul nostru face în acest roman — plin și el de întâlniri și de flori — imnul cel mai înflăcărat al iubirii italiene.

Guido da Verona e prețuit și iubit în Italia, nu numai fiindcă știe să recheme în inimile urmașilor lui Petrarca frumusețile patriei lor, în atmosfere și peisaje artistic ticluite. Ci fiindcă a înțeles tot zbuciumul iubirii lor.

Perfect amant italian, Guido da Verona știe totdeauna — fie în *La canzone di sempre e di mai,* fie în *Colei che non si deve amare,* fie în *Cléo, robes et manteux* — să zugrăvească ușurel și dulce toată pasiunea și melancolia pe care o pun Italienii în iubirile și în cântecele lor populare.

L. SEBASTIAN

INSEMNĂRI

Const. Hamangiu

Consacrat mai întâiu, şi în chip strălucit, de marile sale lucrări din domeniul juridic, Const. Hamangiu şi-a câştigat nu de mult un loc de seamă şi în istoria culturii româneşti printr'o faptă care, dacă pare firească la un om de litere, este admirabilă la un om de altă specialitate. Prin instituirea unui fond special, Academia Română a fost pusă în măsura de a putea acorda trei premii de câte două sute de mii de lei pentru cea mai bună traducere a poeziilor lui Eminescu în limbile europene.

Const. Hamangiu

„In credinţa — zice donatorul însuşi — că literatura română are şi opere de valoare universală, care merită să fie îndrumate spre admiraţia întregii lumi culte, în mod cu totul excepţional în primii trei ani: 1931, 1932 şi 1933, aceste premii de câte 200.000 lei se vor acorda celor mai bune, mai perfecte şi mai aproape de original traduceri, în limba franceză, engleză şi germană, a volumului de poezii al marelui nostru poet Mihail Eminescu".

Ca revistă închinată oricăror manifestaţiuni de cultură şi ca unii care am cultivat pe Eminescu sub toate chipurile cu putinţă, depunem drept omagiu la mormântul încă proaspăt al defunctului gratitudinea noastră pentru frumosul şi — să sperăm — utilul său gest. — *A. L.*

Iacob Negruzzi revuist

Puţină lume mai ştie astăzi că Iacob Negruzzi, care în aproape şaptezeci de ani de activitate literară a cultivat toate genurile, a fost dacă nu cel dintâi, în orice caz unul dintre cei dintâi revuişti români.

In colaborare cu D. R. Rosetti Iacob Negruzzi a compus prin anii 1885-86, două reviste: „Nazat!" şi „Zeflemele". Lectura lor astăzi este cu atât mai interesantă cu cât trăim hotărît într'o epocă de înflorire a revistelor teatrale. Este un gen care, dela război încoace, a cunoscut la noi o popularitate enormă, popularitate care stărue mereu, cu toată concurenţa filmelor sonore şi vorbitoare.

Revista trebue să fie un jurnal amuzant şi actual. Mai ales actual. Revuistul e mereu la pândă după întâmplări neprevăzute şi amuzante. Iar când nu le găseşte este obligat chiar să le inventeze. Astăzi revista a devenit un gen destul de complicat, care pune la contribuţie music-hall-ul şi circul. Tendinţa, astăzi, este să se sacrifiece spiritul şi comicul de situaţii în folosul spectaculosului. Este, evident, o deviare dela rostul adevărat al acestui gen. Marile „suprareviste" care se joacă ani întregi la music-hall-urile pariziene cer cheltueli imense de montare. Incetul cu încetul regisorul a căpătat tot mai mare importanţă — în dauna autorului, care, mai întotdeauna, e exilat pe al doilea plan. Revista a devenit tot mai mult o exibiţie de costume, de pulpe rotunde şi de jocuri de lumină. Proiectoarele, maşinăria scenică şi decorurile costisitoare au luat locul cupletelor humoristice, al scenelor cu intenţii satirice şi al spiritului adevărat.

Tocmai acest spirit îl putem încă găsi în vechile reviste ale lui Iacob Negruzzi. Fără îndoială aluziile la evenimentele politice şi senzaţionale ale epocii nu ne mai spun nimic nouă celor de astăzi. Aceasta este soarta oricărei reviste, fie ea cât de bună: e destinată să fie efemeră, să dureze tot atât cât durează şi întâmplările pe care le zeflemiseşte. Totuşi lectura unei vechi reviste bune are farmecul şi interesul pe care îl descoperi când răsfoeşti ziare vechi. Din această pricină mărturisesc că am citit din nou cu plăcere „Nazat!" şi „Zeflemele" în nişte numere vechi din „Convorbiri literare". Am găsit spirit şi ingeniozitate. Am găsit trucuri, situaţie, artificii, care astăzi au devenit, poate, obişnuite în genul revuistic, dar care, pe acele vremuri, aveau farmecul noutăţii şi al originalităţii.

Dealtfel multe din situaţiile de atunci sunt şi astăzi foarte actuale. Sunt aluzii la libertatea întrunirilor publice sau la superioritatea staţiunilor noastre climaterice şi balneare care pot fi foarte bine utilizate şi în epoca noastră „evoluată". Deasemeni cupletul Camerei Deputaţilor din „Nazat" poate fi astăzi rostit, cu multe şanse de succes.

Fără îndoială din opera lui Iacob Negruzzi vor rămânea alte lucruri: multe pagini din „Copii de pe natură" şi mai ales acele delicioase „Amintiri din Junimea", document preţios şi plin de vervă al unor vremuri dispărute pentru totdeauna.

Se cuvenea, însă, să amintim, acum când a murit, şi despre revistele lui Iacob Negruzzi.

Ne încredinţăm încăodată, recitindu-le, de marile calităţi de humor, de bun simţ şi de spirit pe care le-a avut animatorul „Convorbirilor" şi al „Junimei". — *Al. A. Philippide.*

Idiotul

Teatrul Naţional din Bucureşti a reprezentat „Idiotul", prelucrare după romanul lui Dostoevski. Lucrarea are toate defectele inerente transformării unui roman în piesă de teatru: lipsuri grave şi adăogiri încă mai grave... uneori chiar inovaţii îndrăzneţe, diametral opuse textului. De pildă: în roman „idiotul" — în urma explicaţiei între două rivale — rămâne lângă Nastasea... iar în piesă el pleacă la braţ cu Aglaia. In sarcina unui „idiot" poţi însă pune orice...

„Idiotul" este însuşi Dostoevski — dela dragostea lui pentru natură cu contemplarea pomilor şi a păsărilor ceasuri întregi, până la acea mistică iubire de oameni care se amestecă parcă cu dumnezeirea... iubire însă exprimată numai pentru copii, viitorii oameni mai buni şi mai drepţi, decât cei din juru-i.

Un astfel de om nu putea fi înţeles de nimeni. Era condamnat înfrângerii — prin ridicol. Trebuia lovit, cu cruzime, de pretutindeni. Efuziunile lui mesianice puteau opri o clipă ochii asupră-i, puteau interesa şi mişca chiar inimile — învăluite în prejudecăţi şi 'n egoism. „Idiotul" a putut trezi şi dragoste într'un suflet straniu de femee de petreceri. Era în sufletul acesta un ascunziş curat. Acolo s'a înfiripat şi a crescut o dragoste pură. Acea care se tăvălea în orgii, în braţele brutale ale lui Rogojin, purta pentru „idiotul" Mîşkin o dragoste înţelegătoare. duioasă şi permanentă. Aceste două suflete îşi găsiseră punctul de contact: nostalgia unei alte lumi, cu alte gânduri şi cu alte sentimente. Pe dinaintea amândurora fluturase acelaşi ideal.

Eroina, în veşnic neastâmpăr, trece prin viaţă — stăpânită de dorul libertăţii. Are o groază de fixare, fiindcă stabilitatea ar împiedeca-o să-şi urmeze destinul capricios. Trece însă cu un gest larg. Ştie să renunţe la o avere pe care o aruncă în foc. Renunţă la nume — la tot...

Societatea rusească, cu toate scăderile ei, era agitată de probleme religioase, morale, sociale, politice, etc. Sufletele se chinuiau. Oamenii ştiau să sufere.

Societatea noastră este scutită de astfel de dureri. Omul nu-şi face griji inutile. Din pricina lipsei unei perspective sufleteşti — trăim într'o atmosferă de meschinărie. Nu vezi aici gestul larg care rezolvă o viaţă.

Tocmai din pricina absenţei acestui element, credem că operele ruseşti — şi în special cele ale lui Dostoevski — trebue să fie puse la îndemâna publicului românesc, ca un educator al suferinţei morale.

Dintre interpreţi d. Calboreanu a prins cel mai bine nota tragică — pe care ne-a strecurat-o ca un fior. D-sa venea parcă pe scenă din lumea lui Dostoevski.

In scenele de cochetărie, d-na Marioara Zimniceanu a reuşit — prin vioiciune şi vervă — să anime societatea, explicând succesele eroinei.

„Idiotul" a intrat triumfător în repertoriul Teatrului Naţional.

Steno Flavia şi Suluţ Sterca

Am căutat în dicţionarul enciclopedic românesc, în partea istorică redactată de d. Gh. Adamescu, numele d-lui C. Stere. Am ajuns la numele: Steno Flavia (o gazetară italiană). M'am oprit puţin la Steyer — cel cu revolverele... Şi — surprins — am terminat pagina cu Suluţ Sterca (patriot ardelean), fără ca în spaţiul intermediar să fi găsit pe d. Stere.

M'am întrebat:

Ce vor face cei ce se interesează de „Evoluţia naţiunii de persoană" şi de „Principiile dreptului constituţional", şi ar vrea să găsească vre-un detaliu despre autorul acestor volume? Dar cei ce urmăresc mişcarea culturală a ţării? Ce-i cu curentul dela „Evenimentul Literar"? Cine a înfiinţat primul ziar românesc în 1905 la Chişinău? Cine a întemeiat „Viaţa Romînească"? Cine a avut un rol însemnat peste Munţi? Cine a determinat revizuirea Constituţiei, cine a fost raportorul „strigărilor" din Cameră, cine a alcătuit proectul reformelor? Cine a fost preşedintele Sfatului Ţării? Cine a fost teoreticianul partidului naţional-ţărănesc? Etc., etc....

Acei ce studiază chestia agrară nu vor găsi în dicţionar nici un amănunt asupra autorului „Cronicilor interne" din „Viaţa Romînească" — studii care sunt piatra unghiulară pentru edificiul unui stat de ţărani.

Iar tinerii care nu vor găsi nici o dată despre d. Stere în dicţionar, oare nu vor fi miraţi — acum când perioda post-belică s'a încheiat — că patima politică poate merge atât de departe?

Care va fi efectul educativ, produs asupra lor de omisiunea făcută din spirit patriotard?

Şi ce încredere putem avea în obiectivitatea unui dicţionar istoric — când autorul său a săvârşit o atât de scandaloasă greşală?

Rotaţia actorilor

Teatrele Nationale au hotărât ca actorii lor principali să facă rotaţie pe scenele de stat.

Teatrele din provincie au trimis la Bucureşti artişti de seamă, care au dublat cu succes roluri susţinute de actorii cei mai reputaţi.

Joi 14 Ianuar, d. Aurel Ghiţescu — societar al Teatrului Naţional din Iaşi — va interpreta rolul principal din Macbeth pe scena oficială bucureşteană.

D. Ghiţescu a făcut multe şi importante creaţii în repertoriul shakespearean. D-sa a dat rolurilor un larg suflu tragic. Glasu-i, amplu şi profund, are ceva din elementarele interjecţii ale omului în faţa morţii. Infioară şi înspăimântă. Ştie însă şi să se liniştească, deopotrivă cu valul şi cu vântul.

Acest interpret al durerii îşi trece examenul în faţa marelui public din Capitală. — *M. Sevastos.*

Vincenzo Gemito şi răsplata oficială

In *World Today*, Cameron Rogers, ziarist englez, istoriseşte cum a primit marele sculptor italian Vincenzo Gemito răsplata muncii sale artistice din partea oficialităţii.

In primăvara lui 1927, scrie ziaristul englez, un domn în haine negre îşi face apariţia în faţa zidurilor albe ale unei căsuţe din Napoli şi bătu la uşă. Un bătrân deschise şi brusc se trase înapoi cu timiditate. Dar domnul îl linişti şi-i întinse un plic cu 50 de mii de lire spunând:

— Domnule Gemito, primeşte această mică răsplată pentru opera d-tale, care mi-a fost încredinţată de Şeful Guvernului. Primul nostru Ministru a dorit să vin eu personal să exprim admiraţia lui pentru arta d-tale, care aduce cinste Neapolului şi Italiei.

Bătrânul bâlbîi:

— Excelenţa voastră îmi face mare cinste. Sunt prea bătrân, domnule... domnule...

— Fedele, ministru al Instrucţiunii Publice.

Bătrânul cercetă suma înmărmurit. Apoi zise:

— Sunt mişcat de gratitudinea dv. Ce pot să spun? Ce pot să fac?

— Nimic, maestre. Numai dacă nu vrei să trimiţi Şefului Guvernului un mic semn de mulţumire: o fotografie, de pildă.

Gemito intră în casă. Avea o fotografie care-l înfăţişa cu ţigara în gură. Rugă pe Excelenţa sa Fedele să intre şi să-l aştepte o clipă şi, când se întoarse, ţigara de pe fotografie dispăruse.

— N'ar fi frumos ca Gemito să se prezinte în faţa Primului-Ministru cu ţigara în gură, zise el.

Excelenţa Sa plecă.

Astfel, după douăzeci şi cinci de ani de deziluzii şi uitare, veni recunoaşterea formală a operei celui mai mare sculptor al Italiei contimporane.

Mistica lui Chesterton

G. K. Chesterton, autorul *Vieţii lui Dickens* şi al *Omului etern*, a acordat un interview ziarului „Daily Herald" care apare la Londra. Se cunoaşte originalitatea religiei acestui mare mistic englez. Deşi înregimentat în legiunile catolice, el îşi permite unele libertăţi de concepţie religioasă, care l'ar pune în afara Bisericii catolice, dacă singur nu s'ar decreta supus Papei. E cazul spaniolului Unamuno.

Fatal, spiritul neastâmpărat, gândirea chinuită a lui Chesterton trebuia să caute şi să găsească o formă nouă religiei sale, fie că o face pe marginea unei religii bine stabilite.

In interviewul pomenit, el decretează că „singurul Dumnezeu pe care îl cunoaşte e Dumnezeul libertăţii".

„Intr'o epocă în care libertatea este adesea considerată ca o cantitate neglijabilă — spune el — mi se pare necesar să insist asupra faptului că creştinismul se bizue pe dreptul ce-l are omul de-a fi liber".

Luând *à la lettre* considerentul lui Chesterton că trebue să nu se uite dreptul libertăţii omului, să nu se uite în special într'o epocă a decăderii libertăţii, ni-am putea închipui că e vorba de libertatea politică, publică, cetăţenească.

Chesterton e un mistic, nu un sociolog sau un om politic. Ideile se ridică deasupra societăţii omeneşti şi vor să ajungă la Dumnezeu.

„Libertate înseamnă dreptul pe care-l are omul de-a alege între bine şi rău. Aş putea să pledez pentru libertate cu argumente care ar satisface pe materialişti, dar raţiunea ultimă a libertăţii e de origină mistică.

„Dumnezeu a făcut pe oameni liberi să-l poată iubi şi sluji — sau nu, după propria lor alegere".

Dar şi misticul Chesterton, pe care-l poate lăsa rece lipsa dreptului general de vot sau de candidatură la deputăţie, ştie că societatea actuală a îngrădit libertăţile şi artificii de conştiinţă perimat conservatoare. Şi atunci:

„Urmează de aici că un adevărat creştin trebue să se revolte împotriva lumii moderne, împotriva sclavajului crescând care nu-i mai lasă libertatea alegerii. Ca să exprimăm această monstruozitate printr'o frază: oamenii sunt buni după actele Parlamentului, nu prin libera lor acceptare a graţiei lui Dumnezeu".

Originalitatea şi frumuseţea concepţiei mistice a lui Chesterton este această latură revoluţionară, care face din religia lui o religie modernă.

5000 LEI!!!

poate câştiga oricine, fără nici o bătaie de cap. In plicurile care conţin câte o lamă de ras

DIAMOND

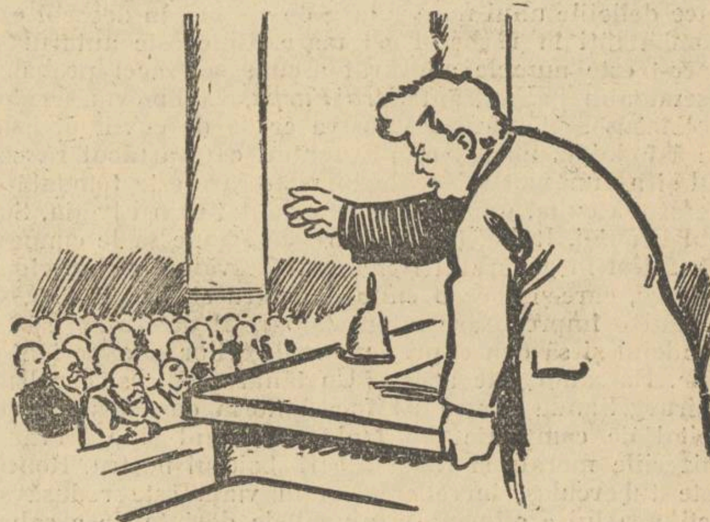
(din care s'au vândut într'un singur an
1.000.000 un milion
de bucăţi)

se află un bon de 5000 lei, care va fi achitat imediat găsitorului.

Deci, asiguraţi-vă norocul din timp, cumpărând la toate farmaciile şi drogheriile, excelenta lamă de ras, „DIAMOND".

Schimb de roluri

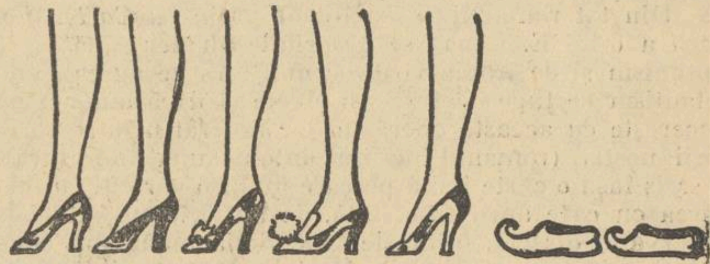
D. Stere a scris un roman.
D. Maniu caută la Academie literatură pentru o carte.
Ziarele

— Dacă oamenii de stat fac literatură, noi scriitorii suntem nevoiţi să ne dăm la politică....

Trecere în revistă

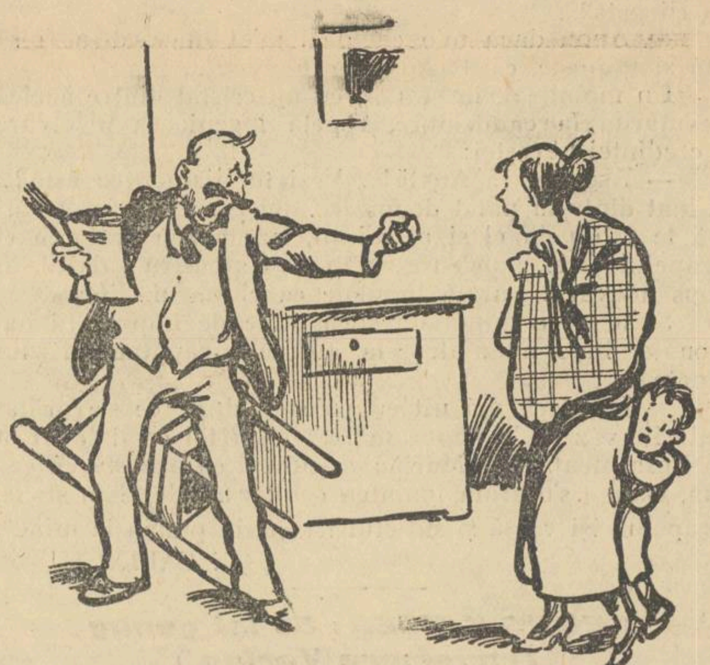
A apărut romanul „Papucii lui Mahmud" de d. Gala Galaction.
Ziarele

Incălţămintea personajelor lui Galaction...

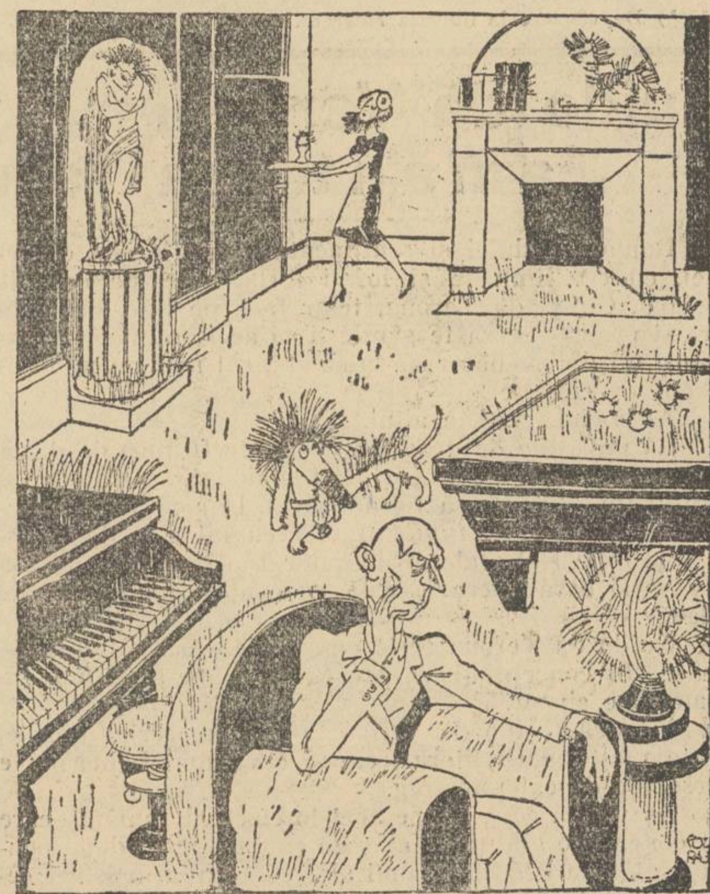
Omor literar

Un lucrător din Praga şi-a ucis soţia, fiindcă aceasta l-a deranjat din lectura unei cărţi.
Ziarele

— Lasă-mă! Că citesc poeziile lui Nichifor Crainic... Dacă mă exasperezi şi tu, te omor!

Geniile necunoscute

Inventatorul miraculoasei ape de păr.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL X. -SERIA II-a. -Nr 581

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 24 Ianuarie 1932

„ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Cititorul care subliniază

Bibliofilul adoră, mai întâi și în definitiv, dosul cărților: volumul închis și așezat pe o poliță de stil. Culmea violenței, în amorul său de carte, o atinge acest delicat atunci, când cu degetele gingaș-gingaș răsfirate, deschide obiectul adorat și-i întoarce foile în răstimpuri ce durează cât oftatul unei virgine impaciente.

Iubitorul de lectură poate râde, cu haz sau amar, de purtările bibliofilului; ele îi par lui ridicul platonice, sau indignat, le clasează printre perversitățile disgrațioase ale impotenței. Negreșit aceasta e o simplă nedreptate de pătimaș ce se supără pe alt pătimaș, de altă speță. Dușmănii prin totală neînțelegere. — Din intenția de a tempera dușmănia iubitorului de citit asupra bibliofilului, notez cele de mai jos, despre cititorul care subliniază.

Imi închipuesc că pe oricare vizitator asiduu al bibliotecilor îl va fi încercat mai mult decât odată inspirația de a compune un studiu comparativ asupra sublinierilor. Este aci material curios pentru clasarea spiritelor și a culturii celor ce citesc cu o stăruință pronunțată, spontană, sugerată sau impusă. Neavând răgaz pentru un asemenea studiu, comunic, sub acumularea unor iritații multiple, numai o schiță, de care cred că ar putea opera aperitiv asupra altor dispuși ca mine, însă mai înlesniți pentru o elaborare extinsă a subiectului.

M'am îndrăgostit, acum în urmă, de două cărți din inventarul unei mari biblioteci publice: două monografii asupra aceluiaș subiect din istoria literaturii franceze, — una enormă ca un lexicon; alta, ușurică, în formatul favorit al romanelor franțuzești. O cercetare critică comparativă a desenului cași a calităților de spirit ale sublinierilor ne face să admitem că ele provin, în ambele cărți, dela unul și acelaș cititor.

Există și câteva adnotări; puțin numeroase, ele sunt eminent substanțiale. Cercetarea lor ne va da o pregătire bună, pentru interpretarea sublinierilor.

Necunoscutul cititor zelos nu știe ce înseamnă *entité*. Evident, nu cunoaște nici cuvântul românesc *entitate*, care, fără îndoială, i-ar fi stimulat fantazia etimologică relativ la cuvântul francez. A căutat, prin urmare, în un dicționar francez-francez, a tras cu sete o linie groasă, de desubtul cuvântului *entité*, balafrând energic tot rândul, și în dreptul său a scris mulțumit, pe marginea filei, traducerea: *l'essence d'une chose.*

Altminteri notează explicările, cu scris mare, pe marginea din susul paginii, ca să se vadă ca un titlu de capitol.

Rejet = enjambement (synonyme). Adică: cititorul zelos nu e familiarizat cu terminologia cea mai elementară a versificației franceze... — Apoi: *archétype = modèle, étalon — poncif* = travail banal, sans originalité... Că nu poate ghici ce înseamnă *abscons*, arată că cititorul zelos nu știe latinește.

Dar e profund înduioșător că cititorului zelos îi este necunoscut înțelesul cuvântului *gaga*, și înseamnă cu grije: *gaga = homme tombé en enfance.* Iar la *gâtisme* rămâne cititorul zelos în dureroasă perplexitate. Scrie *gâtisme*, pune alături semnul egalității, și atât... *Gâtisme* și *gaga* funcționează diabolic. *Gâtisme*, nerezolvat, îți apare, dupăce te-ai delectat cu sublinierile ca o superbă autoironie involuntară. Pe pagina din fața celei cu *gâtisme*, tot pe marginea de sus, ca să se vază cât mai bine, citim această operație de scădere: 173 din 197, rest 24. Pare a dovedi, pentru calculul mintal, o slăbiciune alarmantă, la cititorul zelos. Eu cred mai degrabă în un copil extrem de nervos, decât în un „gaga". Desigur aparențele, în cele două cazuri, se aseamănă deajuns.

Sublinierile sunt, în adevăr, de o frequență nevricoasă; iar aspectul lor face să te gândești la crampe și impulsuri furioase. Sunt trase aci cu creion, aci cu cerneală, mai totdeauna tăind cuvintele, cași cum ar vrea să le anuleze. Adesea tăietura e capricios oblică, se repede peste rânduri în sus sau în jos, tremură, se încovoaie, se îngroașe, se subțiază, cotește în unghiuri diverse. Pe alocuri, liniilor se adaugă cruci, stele, pentagrame, pătrate, triunghiuri, ciopârțite prin diagonale fantastice. Intorci filele, în căutarea unui text mai calm înegrit, și dai, în josul paginii, fără nici o orientare spre vreo parte a textului, peste un zigzag teribil, așa cum se scrijelează fulgerile în *Bibliothèque rose...* Ceva, să dea în gălbinare oricare bibliofil.

Să spun că starea la care au adus cartea sublinierile cititorului zelos, mă lasă rece ar fi — deși nu sunt bibliofil — un neadevăr vanitos. Insă mă impresionează mai mult imbecilitatea sinistru primară din care se inspiră sublinierile, toate. Această imbecilitate apare, cu o frumusețe deosebită, fiind frapant favorizată de mediocritatea celor doi autori subliniați. Autorii aceștia, fiind admirabil egali în acest punct, nu voiu arăta pe care din doi îl am în vedere fiecare dată. De cititorul zelos însemn că subliniază pentru deosebită memorare, cu o preferință fatală, platitudinile.

Dar sunt și ciudățenii destul de obscure. Scriind de Verlaine, autorul zice, recapitulând: Je viens de dire qu'il este rare qu'il jouisse innocemment de la nature. Cititorul zelos, trage în dreptul rândurilor o linie tare, cu cerneală. De ce o fi subliniind la recapitulare abia? Imi pare că zelul său e și zăpăceală... Sau de ce subliniază „visionnaire" (despre Rimbaud) sau „morbide (despre acelaș)? Inteleg mai bine când trage o linie cu cerneală sub „symphonique" (despre Verlaine), și o alta, mult mai groasă, sub „essentiellement dynamique ou dionysien" *(dyonisien* era subliniat de mai înainte, de autor chiar).

A prins de veste cititorul zelos, „gaga" sau copil, că „simfonic, dinamic, dionizic" *fac bine*, astăzi, în o recenzie, și s'a năpustit asupra lor cu sete. Despre Mallarmé scrie și subliniază autorul: *visionnairement plastique.* Cititorul zelos îi trage dedesubt o cerneală teribilă. Ințelegem, pare că, și aici: sunt tot niște termini care ar veni frumos în foileton literar. Insă la „étroit subjectivisme" (tot despre Mallarmé), se prezintă mult mai misterioasă sublinierea; de altfel e trasă delicat, cu creionul și pare că nu din toată inima. Cititorul zelos nu prea știa ce ar putea face cu „subiectivismul strâmt" al lui Mallarmé.

Să notăm chiar acum: sunt subliniate aproape toate numele proprii, — Schopenhauer, Verlaine, René Ghil, Hartmann, Molière, Jules Huret, Bossetti și Burne Jones (cu explicație mare pe margini: peintres). Dostoievski e închis într'un cerc furios neregulat, semănând cu o limbă în secțiune longitudinală, pe când Tolstoi și Turgheniev nu sunt cinstiți nici măcar cu o linioară, deși autorul înșiră pe cei trei Ruși în sprijinul unei unice judecăți. Cazul este memorabil, poate: cititorul zelos rezistă, cu subtilități, ideilor autorului.

Autorul scrie: „Car l'art, affirme Tolstoi, n'est point le plaisir". Cititorul zelos subliniază *n'est point le plaisir*, cu o linie foarte pântecoasă. Formula îi pare lui nouă frapant, și gravidă de înțelesuri mari.

Despre Rodenhach informează autorul: „lui aussi... s'en va doucement de la poitrine et ses jours sont comptés". Cititorul subliniază emoționat. Afla pentru întâia oară că Rodenbach era tuberculos, sau îi place felul de a zice?

In dreptul unui pasaj rezumativ, își notează cititorul zelos, pe franțuzește, cu litere bine umflate: l'Infini, quatrième source lyrique. — Exact, al patrulea izvor... Izvorul Nr. 4.

„Et pourtant celui qui connaît la littérature médiévale sait quel riche héritage elle recèle" este subliniat cu o liniștită convingere. Știa cititorul zelos de mai înainte acest adevăr despre literatura medievală, sau simte o pașnică mulțumire aflându-l, acum întâi, în locul acela?

Admirator, ca mai tot omul, al rezervatului și moderatului Samain, autorul informează: „il est sans heurt, sans rudesse, exquisement flou, merveilleusement imprécis". Liniile cititorului zelos zboară printre rândurile aceste ca niște șerpi înaripați, trase cu energia convingerilor entuziaste și definitive. Altfel de linii, solide și apăsate, trage cititorul zelos sub aceste rânduri, citate din Samain însuși: „la poésie ne saurait se passer d'un rythme, fût-il aussi fluide et effacé qu'on le suppose". Acest mare adevăr a părut cititorului cu deosebire demn a fi popularizat energic, poate chiar pe un ton autoritar.

O impresie puternică pare să fi avut cititorul zelos aflând descoperirea autorului că „simbolismul lui Verlaine se rezumă în un efort încercat pentru a reconcilia literatura cu viața" (traducerea textuală) —: a tras pe sub rânduri cu creionul, pe margine cu cerneală. Insă o bucurie fără margini a simțit cititorul zelos văzând acest adevăr nou, și atât de folositor oricărui creștin: „il est avec le ciel des accomodements". Trage sub rândul acesta liniile sale cele mai groase cu creionul. Autorul, om plin de literatură, s'a păzit de a-și ofensa publicul semnalând clasicul citat ca atare. Dar cititorului zelos i-au fost rezervate toate bucuriile drepților.

* * *

Pe un om cu atât de nevoiașă cultură generală, cu așa masivă ignoranță în literatura franțuzească, îl bătu soarta să citească monografii despre poezia simbolistă, cu obligația de a face extrase din ele.

„Gaga" ori copil —! aci e desigur o soartă, pe care numai diavolul a pus-o la cale... Poate, un copil condus de un „gaga". Și nu putem ști dacă sublinierile nu sunt cumva uneori atât de nervoase, decât numai pentrucă puțintica minte a copilului se lovea de niște gânduri care, așa strașnic de mediocre cum sunt, erau totuși mult prea grele pentru dânsul.

PAUL ZARIFOPOL

Medeea

Cu lin lopătat lunecând
Pe-a mării albastră cărare
Profilul corăbiei Argo
Prin zările limpezi apare

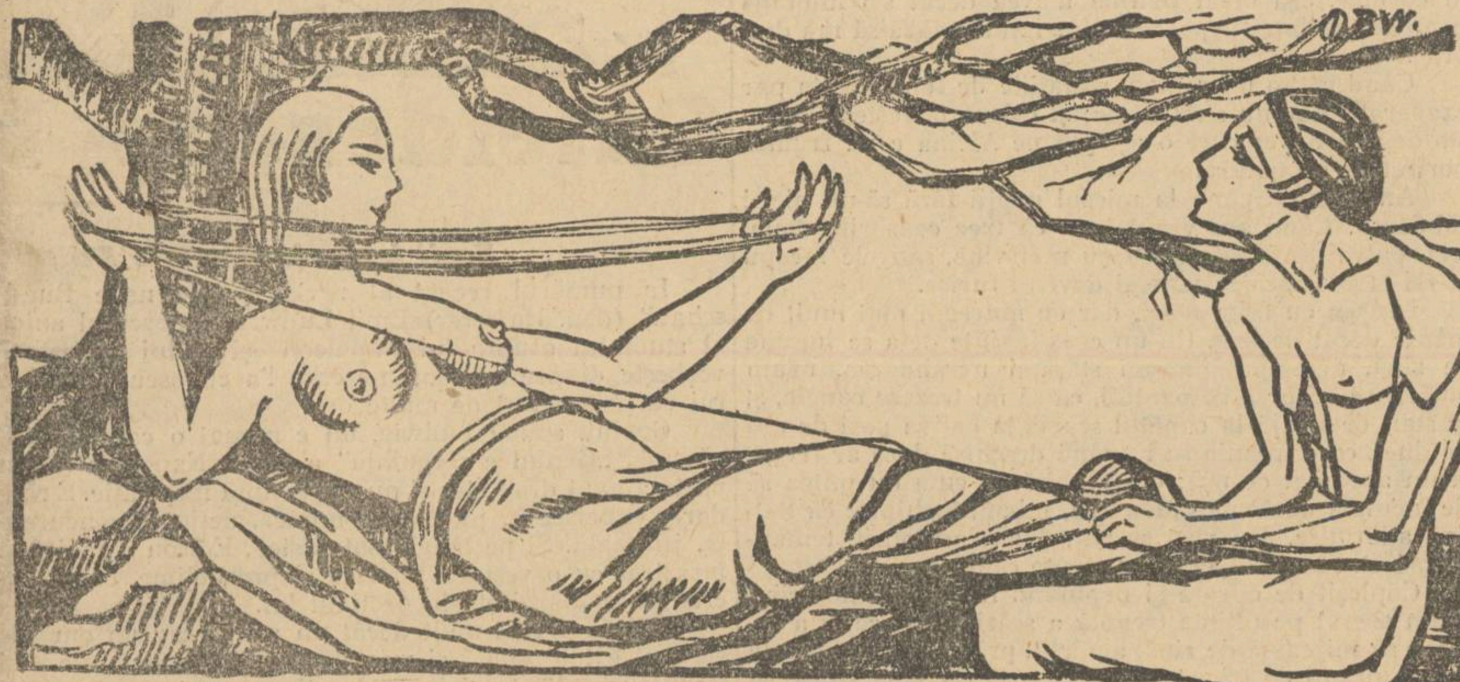
Pe punte, ivoriu și bronz
Cu purpura roșie se 'mbină.
Stau boi și berbeci fumegând
Pe tăvi lângă amfora plină.

Cu frunțile 'ncinse de flori
Eroii pe Iason aclamă,
Râd vesel și'n cupe isbesc
Cu spadele lor de aramă.

Iar colo pe pupa de-argint
Plecat stă un chip de femee
Cu ochii vrăjiți, plini de foc:
E veșnic temuta Medee.

Incet, din al fratelui trup
Jertfit pentru scumpul ei mire
In valuri ea svârle bucăți
Cântând un imn cald de iubire.

I. M. MARINESCU

Cea dintâi aventură a lui Casanova

Pe când n'avea decât zece ani, Jacques Casanova a fost trimis în gazdă la un oarecare doctor Gozzi, în casa căruia făcu cea dintâi cunoștință amoroasă. Reproducem din memoriile lui, capitolul în care Casanova povestește această aventură:

Doctorul Gozzi avea o soră, Bettina, în vârstă de treisprezece ani, frumoasă, veselă și mare iubitoare de romane. Părinții o mustrau adesea pentrucă ședea prea mult la fereastră, iar doctorul — din pricina pasiunii ei pentru citit.

Fata aceasta mi-a plăcut dela început fără să-mi dau seama de ce, și mi-a svârlit în inimă cele dintâi scântei ale unei pasiuni care ajunsese mai târziu pasiunea mea stăpânitoare.

Casanova

Bettina venea în fiecare zi la mine în odae să mă pieptene și de multe ori chiar înainte de-a mă da jos din pat, spunând că n'avea timp să aștepte până mă voiu îmbrăca. Mă spăla pe față, pe gât, pe piept; mă alinta ca pe copii, într'un chip pe care eu îl găseam nevinovat, dar care totuși mă tulbura.

Mai tânăr decât ea cu trei ani, mi se părea că nu mă poate iubi cu vreun gând rău, și asta mă indigna împotriva mea, care nu mai eram tot atât de curat în intenții.

Șezând pe patul meu, îmi spunea că m'am îngrășat și căuta să se încredințeze, pipăindu-mă. Imi pricinuia astfel o emoție puternică, dar o lăsam în pace, de teamă să nu-și dea seama cât sunt de sensibil; iar când îmi spunea că am pielea moale, alintarea mă silea să mă dau înapoi, mâniat pe mine însumi că nu îndrăzneam să-i fac la fel, dar încântat că nu-mi putea ghici gândul. După ce mă îmbrăcam, mă săruta cu multă căldură, mă numea copilul ei drag; dar dorința ce încercam să-i urmez pilda n'aveam curajul s'o împlinesc.

Mai târziu, totuși, Bettina bătându-și joc de timiditatea mea, mi-am luat inima în dinți și-am început să-i înapoez sărutările, mai fierbinți chiar decât ale ei, oprindu-mă însă în clipa când simțeam că sunt gata să merg mai departe. Intorceam capul, făcându-mă că am pierdut ceva, și ea pleca. Cum eșea pe ușă, începeam să am remușcări că n'am ascultat de imboldul firii mele, și, fiindu-mi ciudă că ea putea face din mine tot ce voia fără nici-o sfială, pe când eu înaintam cu foarte mare osteneală, luam de fiecare dată hotărîrea să-mi schimb purtarea.

La începutul toamnei, doctorul primi încă trei băeți în gazdă: unul dintre ei, Cordiani, în vârstă de cincisprezece ani, mi s'a părut că a ajuns în mai puțin de o lună în foarte strânse legături de prietenie cu Bettina.

Lucrul acesta a trezit în mine un simțimânt pe care nu-l mai încercasem niciodată până atunci și pe care nu l-am înțeles decât după o trecere de ani. Nu era nici gelozie, nici mânie, ci un dispreț nobil pe care socoteam că nu trebue să-l înfrânez, — deoarece Cordiani, un ignorant grosolan și prost, lipsit de creștere, fiul unui simplu fermier, nefiind în stare să-mi țină piept în nici o privință, și neavând asupra mea altă superioritate decât vârsta pubertății, nu mi se părea făcut să-mi fie preferat: amorul-propriu îmi spunea că prețuiam mai mult decât el.

Simțeam un fel de dispreț amestecat cu mândrie împotriva Bettinei, pe care o iubeam fără să-mi dau seama. Ea înțelegea lucrul acesta din felul cum îi primeam desmierdările în diminețile când venea să mă pieptene în pat: îi dădeam deoparte mânile și nu-i răspundeam la sărutări.

Intr'o zi, intrigată că nu puteam da nici o explicație purtării mele, îmi spuse, având aerul că mă plânge, că eram gelos pe Cordiani.

Această învinuire mi se păru o calomnie josnică. I-am răspuns că-l socoteam pe Cordiani tot așa de vrednic de dânsa pe cât de vrednică era și ea de el. Bettina plecă zâmbind; dar, făurindu-și un plan de răzbunare, se crezu datoare să mă facă gelos. Totuși, neputându-și atinge ținta dacă nu mă îndrăgosteam de dînsa, căzu ea însăși în cursă.

Intr'o dimineață, îmi aduse, pe când eram în pat, o pereche de ciorapi albi pe care mi-i tricotase ea. După ce mă pieptănă, îmi spuse că trebue să mi-i încerce ca să vadă dacă-s buni ori trebue să-mi facă alții.

Doctorul plecase la biserică.

Incepând să-mi îmbrac ciorapii, ea-mi spuse că am coapsele murdare, și, fără să-mi ceară voe, începu să mi le spele. N'aș fi vrut să i se pară că mi-e rușine și am lăsat-o să-și vadă de treabă, fără să bănuesc ce va urma.

Șezând pe patul meu, Bettina împinse foarte departe zelul ei pentru curățenie, și-mi pricinui o voluptate atât de vie încât nu dispăru decât atunci când atinse ultima limită.

Recăpătându-mi sângele rece, mi-am închipuit că trebue să-mi recunosc vina și m'am socotit dator să-i cer ertare.

Bettina, care nu se aștepta la aceasta, după ce a rămas o clipă pe gânduri, mi-a răspuns pe un ton îngăduitor că vina era a ei, dar va căuta să nu se mai întâmple niciodată așa ceva. Apoi a plecat, lăsându-mă pe gânduri.

Nu m'am cruțat de loc. Mi se părea că am necinstit-o, că mi-am bătut joc de încrederea familiei ei, că am violat legile sfinte ale ospitalității, într'un cuvânt, că am săvârșit o crimă îngrozitoare, pe care n'o puteam ispăși decât căsătorindu-mă, dacă, bineînțeles, Bettina se putea hotărî a lua de bărbat pe un nerușinat nevrednic de dânsa.

Gândurile acestea au fost și mai mult întunecate de o întristare care creștea necontenit, Bettina încetând de a mai veni la mine în odae.

In timpul celor dintâi opt zile, stăpânirea acestei fete mi s'a părut întemeiată, și întristarea mea ar fi luat caracterul unei iubiri desăvârșite, dacă purtarea ei față de Cordiani nu mi-ar fi strecurat în suflet otrava geloziei, — deși nu-mi puteam închipui că ea ar fi în stare să se facă vinovată și cu el de crima pe care o săvârșise cu mine.

Incredințat în judecata mea că ceiace făcuse cu mine fusese un act de liberă voință și că numai remușcarea o împiedica să se reîntoarcă, mă simțeam măgulit în amorul propriu, căci asta mă îndrituia s'o cred îndrăgostită; și în urma acestei judecăți chinuite m'am hotărît s'o încurajez prin scris.

Am făcut un bilețel scurt, dar îndestulător ca s'o liniștească, fie că se socotea vinovată, fie că-mi bănuia simțiminte contrarii acelora pe care le pretindea amorul ei propriu.

Bilețelul meu mi s'a părut o capodoperă și mai mult decât suficient ca să-mi asigure succesul, ca să mă facă adorat și preferat lui Cordiani, care nu mi se părea în stare a o face să șovăe o singură clipă între mine și el.

O jumătate de ceas după ce-a primit biletul meu, Bettina mi-a răspuns prin viu graiu că a doua zi va veni în odaia mea ca mai 'nainte. Am așteptat-o însă zădarnic. Eram indignat. Dar care nu mi-a fost mirarea când, la masă, mă întrebă dacă vreau să mă îmbrace ca fată ca să mergem peste cinci-șase zile la balul unuia dintre vecinii noștri, medicul Olivo. Toți cei de față aplaudând propunerea, am consimțit. Vedeam în această împrejurare clipa prielnică să avem o explicație, să ne justificăm reciproc și să devenim iarăși prieteni la

(Continuare în pag. II-a)

adăpostul oricărei surprize dependente de slăbiciunea simţurilor.

Socotind totuşi că noaptea balului era prea depărtată faţă de nerăbdarea mea, i-am şoptit Bettinei că voiu lăsa deschisă uşa care dă din odaia mea în coridor şi că am s'o aştept după ce se vor culca toţi ai casei. Ea îmi făgădui că va veni. Dormea la parter, într'o odaie care nu era despărţită decât printr'un părete subţire de odaia în care se culca tatăl ei — care nu era acasă în noaptea aceia. Eu dormeam singur în odaia cea mare, iar ceilalţi trei chiriaşi locuiau într'o sală deosebită. N'aveam prin urmare să mă tem de nici o neplăcere. Eram încântat să vină clipa dorită.

Abia intrat în camera mea, am încuiat uşa principală cu zăvorul şi am întredeschis-o pe cea care dădea în coridor, aşa încât Bettina n'avea decât s'o împingă pentruca să intre. Apoi am stins lumina fără să mă desbrac.

Când cetim un roman, situaţiile de felul acesta par exagerate, dar nu sunt deloc; şi ceiace povesteşte Ariosto despre Roger care o aştepta pe Alcina e un frumos portret de pe natură.

An aşteptat până la miezul nopţii fără să-mi pierd răbdarea. Când am văzut însă că trec ceasurile două, trei, patru dimineaţa şi ea nu mai vine, sângele începu să-mi clocotească în vine şi devenii furios.

Ningea cu fulgi mari, dar eu muream mai mult de mânie decât de frig. Cu un ceas înainte de-a se lumina de ziuă, nemaiputându-mi stăpâni nerăbdarea, m'am hotărît să cobor fără pantofi, ca să nu trezesc cânele, şi să stau de strajă la capătul scării, la câtiva paşi de uşa Bettinei, care trebuia să rămână deschisă dacă ar fi eşit. M'am apropiat de uşă: era închisă, şi cum nu putea să fie încuiată decât pe dinăuntru, mi-am închipuit că Bettina adormise. Am vrut să bat, dar m'am oprit, temându-mă ca sgomotul să nu deştepte cânele.

Copleşit de durere şi neputând lua nici o hotărîre, m'am aşezat pe ultima treaptă a scării. Dar, când a început să mijească de ziuă, amorţit, prăpădit de oboseală şi tremurând de frig, temându-mă să nu vină sluga, să mă găsească acolo şi să mă creadă nebun, m'am hotărît să mă înapoiez în camera mea.

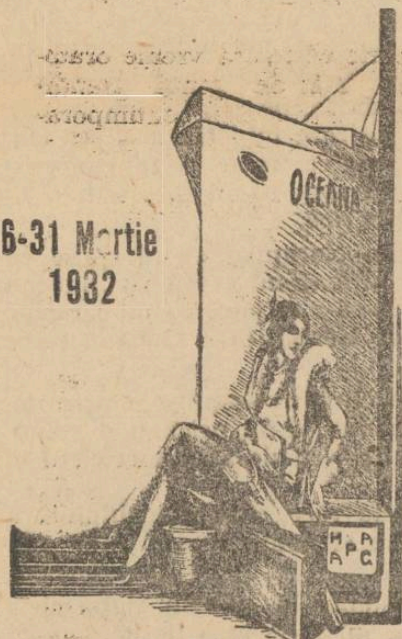
M'am ridicat, dar în aceiaşi clipă am auzit sgomot în odaia Buttinei. Incredinţat că are să apară ea, speranţa dându-mi puteri nouă, m'am apropiat; uşa se deschide deodată, dar în locul Bettinei îl văd eşind pe Cordiani, care îmi dă o lovitură de picior în burtă cu-atâta sălbăticie încât mă trezesc lungit departe, în zăpadă.

Fără să se oprească, Cordiani se duse şi se încue în odaia în care dormea împreună cu camarazii săi.

Mă ridic numaidecât, cu gândul să mă răzbun pe Bettina, pe care nimic n'ar mai fi putut-o scăpa acuma de furia mea. Găsesc uşa încuiată. Trântesc într'însa o puternică lovitură de picior, cânele începe să latre, eu mă urc repede în camera mea, mă încui şi mă culc ca să-mi refac sufletul şi trupul de tortura la care le-am supus...

Trad. de AL. N. BIAZ

Inscrieţi-vă la voiajul de plăcere:

6-31 Martie 1932

București
Hamburg
Funchal-Madeira
Gibraltar
Ceuta
Malaga
Algeria
Palma de Mallorca
Baleare
Barcelona
Villefranche
Nissa
Monte Carlo
La Turbie
Mentone
Genova
Bucureşti

Detalii şi informaţiuni cereţi la: Biroul de Voiaj **Hamburg-America Linie S. A. R.** Bucureşti, Calea Victoriei 84. Telefon 304/56.

Societate veselă

este titlul unui nou volum de *Schalom Alechem*, apărut în Biblioteca Dimineaţa (No. 139).

100 pagini 8 lei

In aceeaşi excelentă bibliotecă a mai apărut „CE-AM VĂZUT IN OLANDA" de Eduard S. Konya

(No. 140) Preţul 6 Lei

NEGUSTORI DE FEMEI

D-na Alexandrina G. Cantacuzino, consilieră comunală şi preşedinta „Societăţii Ortodoxe a femeilor române" a denunţat în Consiliu că în portul Constanţa s'a prins un transport de carne vie destinat caselor de toleranţă din România.

Despre această problemă se ocupă d. Dinu Dumbravă în interesanta şi documentata sa lucrare *„Negustorii de femei"*, care cuprinde cele mai senzaţionale revelaţiuni asupra traficului de carne vie în Capitală şi provincie.

Broşura elegant tipărită, bogat ilustrată şi cu coperta în culori se găseşte la toate librăriile şi depozitele de ziare din ţară. Preţul Lei 20.

5000 LEI!!!

poate câştiga oricine, fără nici o bătaie de cap. In plicurile care conţin câte o lamă de ras

DIAMOND

(din care s'au vândut într'un singur an

1.000.000 – un milion

de bucăţi)

se află un bon de 5000 lei, care va fi achitat imediat găsitorului.

Deci, asiguraţi-vă norocul din timp, cumpărând la toate farmaciile şi drogheriile, excelenta lamă de ras, „DIAMOND"

Caleidoscop intelectual

Emil Ludwig despre Edison

In numărul recent al revistei „Die neue Rundschau" (dep. Hassefer) Emil Ludwig, cunoscutul autor al studiului asupra lui Napoleon şi al lui „Goethe" vorbeşte despre Edison, pe care l'a cunoscut şi al cărui oaspete a fost de multe ori.

Geniul, spune Ludwig, nu e numai o calitate înnăscută. „Geniul e sârguinţă" a spus Napoleon şi în parte a avut dreptate; şi nu e o simplă inspiraţie. E răbdare, experienţă, putere de muncă, acţiune, cencurenţă, judecată. Şi pe lângă toate astea, Edison a mai fost înzestrat cu o veşnică tinereţe şi prospeţime, cu o încredere nemărginită în destinul lui.

Edison e mai mult decât un artist, sau un om de stat; el e totdeodată şi una şi alta. Căci viziunile lui trebuiau realizate şi în acelaş timp, pentru a le realiza, trebuia să comande.

Deaceia, nu e de mirare că viaţa lui a fost un şir lung de dibuiri şi un lanţ de biruinţe şi înfrângeri.

In tinereţea lui, Edison a inventat odată o maşină destul de curioasă, pentru o exactă numărătoare a voturilor deputaţilor. Bine-înţeles, invenţia a fost respinsă şi atunci s'a hotărît el să nu se mai ocupe în toată viaţa lui decât cu lucrurile într'adevăr necesare.

Şi s'a ţinut de cuvânt. Din tinereţe şi până la 70 de ani, când a murit, Edison n'a avut altă îndeletnicire decât aceia de a munci pentru binele tuturor. Pe vremea pe când lucra la lampa electrică, un gazetar i-a spus:

— „Dacă aţi înlocui lumina electrică cu gazul, atunci n'ar fi uşor să vă găsiţi norocul".

— „Nu prea-mi pasă mie de norocul meu" a răspuns Edison.

Oamenii care au lucrat cu el spun că era o fire rece; nimeni nu l'a auzit niciodată ocărând, dar nici lăudând; le cerea aceiaşi putere de muncă şi stăruinţă de care dispunea el; pierderile pe care a trebuit să le sufere din cauza vreunuia dintre funcţionari nu l'au supărat niciodată. Le trecea totdeauna cu vederea. Nu era matematecian şi nici un bun chimist. Se spunea că odată vroia să afle capacitatea unui vas de o formă destul de neregulată şi l'a însărcinat cu afacerea asta pe matematicianul casei. Bietul om a muncit de dimineaţă până seara, şi când i-a adus rezultatul, Edison i-a spus zâmbind:

— „Mulţumesc, dar ştiu deja de la unsprezece; am pus să umple vasul cu apă şi l'am golit apoi cu litrul".

Planurile şi le păstra învăluite în cel mai de nepătruns mister. Lucrătorii nu ştiau niciodată pentruce lucrează. Dealtfel, nu stătea niciodată prea mult de vorbă cu ei. Singurele momente de expansiune pe care şi le permitea în tovărăşia lor erau atunci când îi reuşeau lucruri la care muncise multă vreme. La 60 de ani sărea în sus ca un copil şi toată faţa i se lumina de bucurie.

A avut foarte puţini prieteni; poate era de vină şi surzenia lui, din ce în ce mai accentuată, care se datora unei palme primită odată, pe când era tânăr, şi când era să arunce în aer un vagon de bagaje, făcând o experienţă.

Sub răceala aparentă pe care o păstra faţă de străini, Edison ascundea un suflet tandru şi o adâncă umanitate. Ii plăcea mult muzica lui Schubert şi a lui Mozart şi-l admira pe Shakespeare.

— „Ar fi putut deveni un mare inventator", spunea el totdeauna despre dramaturgul englez.

Când s'au făcut instalaţiile pentru omorîrea pe scaunul electric, a fost consultat şi el, ca specialist şi apoi invitat la prima execuţie.

— „Nu, a răspuns Edison. Fiecare suflet închide în el minunate posibilităţi; nu pot să numesc bună, o pedeapsă care-i fură ultimile şanse".

Locuinţele lui Maupassant

Ar fi imposibil de pomenit toate camerele în care a locuit Maupassant, unul, poate, dintre cei mai hoinari poeţi francezi. Sunt însă unele în care scriitorul a stat mai multă vreme şi de care se leagă momente mai însemnate din viaţa lui.

Aşa, la sosirea lui în Paris, Maupassant s'a stabilit în Rue de Mancey, într'o biată cameră, cu o singură fereastră şi aşa de mică, încât după plecarea mosafirilor, scaunele erau demontate şi cocoţate pe un dulap. Aici a scris Maupassant primul lui volum de versuri.

Când a trecut la ministerul instrucţiunii, s'a mutat în Rue de Clauzel, într'un apartament destul de comod, al unei case mari, unde era toată ziua un dutevino, pe care poetul îl găsea foarte amuzant.

Aici, istorisea el prietenilor săi, că odată, în Rouen a văzut scris deasupra uşei unui bordel: „Din cauza primei împărtăşanii, închis".

— „Ce subiect minunat pentru o nuvelă", a adăugat Maupassant.

Cum toţi ceilalţi erau de părerea contrarie, a pus mâna pe toc şi a scris „La maison Tellier".

Deaici, s'a mutat apoi în rue Dulong, unde a angajat şi un servitor, primul şi ultimul pe care l'a avut în toată viaţa lui, un bucător, François Tassart, care a şi scos la urmă un volum de „Memorii" asupra lui Maupassant.

Pe la 1884 s'a mutat la vărul său, pictorul Louis Poittevin, în place Malherbe. Locuinţa cochetă, a fost mobilată cu mobile scumpe, covoare, obiecte de artă; aici erau primiţi Alex. Dumas, George de Porto-Riche, Flaubert, Goncourt. Asta a fost cea mai plină de succese, cea mai fericită epocă din viaţa lui Maupassant.

De acolo, a trecut repede prin avenue V. Hugo şi rue Boccador 24 şi apoi începe declinul. Poetul devine neurastenic, fricos, neliniştit. Visează zile întregi pe iachtul lui, „Bel-Ami", până când, în cele din urmă, familia l'a internat în casa doctorului Blanche, ultima locuinţă a lui Maupassant.

Arthur Schnitzler

Agitaţia de care e cuprinsă presa literară ori de câte ori moare un scriitor, mai stăpâneşte şi acuma încă revistele germane, în urma morţii lui Schnitzler.

Curiozitatea publică e aţâţată nu numai de faptul că Arthur Schnitzler a fost unul dintre cei mai mari dramaturgi şi romancieri ai literaturii germane actuale, că romanele lui au fost traduse în chinezeşte iar piesele au făcut serie pe scenele teatrelor berlineze, cât mai ales de faptul că din viaţa marelui poet, se ştiu foarte puţine lucruri.

Intr'adevăr, Schnitzler a fost un îndrăgostit de singurătate. Mai ales, după ce fata lui, de care era strâns legat sufleteşte, s'a sinucis, foarte puţini au fost aceia care s'au putut bucura de favoarea de a-i ţine tovărăşie.

Se pare că dintre scriitorii contimporani, mai multă simpatie avea pentru Wassermann, cu care făcea dese excursii, căci era un excursionist pasionat, şi faţă de care îşi îngăduia să-şi spună unele nemulţumiri. De altfel, nu-l cruţa nici pe acesta de micile lui spirite. Spirite simpatice, puţin ironice, o ironie isvorîtă dintr'o inteligenţă spontană şi nici decum din răutate; spirite care nu puteau să supere, căci erau totdeauna întovărăşite de privirile ochilor lui albaştri, aşa de buni.

In ultimii ani, Schnitzler a trăit şi mai retras, părăsit aproape de toţi; oricum, nu se împăca de loc cu noua stare a spiritelor, cu această nepăsare generală, cu lipsa asta de idealism, pe care el o numia „boală".

— „Eu nu pot să pricep de ce moartea sau iubirea n'ar putea fi lucruri tot aşa de interesante, cel puţin, ca şi cine ştie ce răscoală a marinarilor" a răspuns el odată, pe când i se aducea învinuirea că nu mai este de actualitate.

Dealtfel, reacţiona foarte puţin la critică.

— „Da, posibil să aveţi dreptate, spunea el, dar eu nu pot fi altfel".

Dragostea de singurătate şi această putere de a se feri de orice influenţă străină, unită cu o riguroasă analiză de orice moment a eului lui, au fost cadrele acestei personalităţi.

O viaţă întreagă a trăit departe de lume şi de sgomot; n'a avut nici o decoraţie, nici un titlu onorific. A dorit să fie înmormântat fără paradă. Nu-i o falşă modestie. Schnitzler se preţuia, cu toată sinceritatea, la justa lui valoare. Dovadă cele două scrisori pe care le-a lăsat, cu dispoziţia ca una să fie deschisă după 30 de ani, iar cealaltă după 50. Să gândeşti, în secolul acesta al vitezei, când în fiecare moment se ridică alţi zei, ca să strălucească o clipă şi apoi să se prăvălească într'o uitare totală, că peste 50 de ani o să se ştie cine ai fost, înseamnă să ai o foarte mare încredere în ceiace eşti.

Poate, peste 50 de ani, va fi o omenire mai apropiată de idealul lui şi atunci, omul acesta, care a ştiut aşa de bine să ne ignoreze, cât a trăit, a păşit, cu pasul lui de gigant, peste noi, căutând înţelegere la cei ce vor veni. — Z.

Napoleon văzut de Moissi

Thalia-Theater din Hamburg a reprezentat de curând „Marele prizonier", o dramă de Alexandru Moissi, consacrată ultimilor ani din viaţa lui Napoleon. Timpul cât a stat Impăratul în insula Sf.-Elena, e reprezentat printr'o serie de scene de un interes dramatic, care merge crescând. Alexandru Moissi „aranjează" viaţa împăratului într'un chip cu totul personal.

Intr'una din scene, Napoleon e pe punctul de a acorda audienţă unui American şi la doi Chinezi. Aceştia, adoratorii lui Lao-Tse, vorbesc de dragoste şi de umilinţă. Americanul, care a cunoscut personal pe Washington, glorifică libertatea.

Napoleon, înfuriat, congediază cu multă asprime pe vizitatori.

După un timp de tăcere, se adresează lui Montholon:

„Când fiul meu va fi mare, îi veţi spune că trebue să iubească oamenii — aşa cum un tată-şi iubeşte copiii".

Şi Impăratul mărturiseşte cu multă tristeţe că n'a iubit niciodată decât puterea.

Intr'o altă scenă, un preot vine să împărtăşească pe Napoleon.

Acesta se ridică în mândria sa nestăpânită, refuzând să se prosterne în faţa servitorului Domnului.

După cât se pare, Germania încă n'a renunţat la marile spectacole istorice.

Moartea lui Felix Galipaux

Odată cu Félix Galipaux, dispare una din marile figuri ale scenei franceze dinainte de război.

Născut la Bordeaux în 1860, el a studiat mai întâi muzica. A intrat pe urmă la Conservator, pe care l-a terminat în 1881 ca premiat.

Zece ani mai târziu la Vaudeville, Galipaux a început să cunoască marea notorietate.

A fost un comedian desăvârşit, care ştia să provoace veselia cu multă fineţe. A fost în particular interpretul lui Sardou, Feydeau, Becque, Lavedan, Edmond Rostand, Alfred Capus şi Robert de Flers.

El a scris numeroase monologuri şi mici povestiri, pe care le-a reunit sub titlul de „Galipettes.".

Amintirile sale din teatru: „Cei pe care i-am cunoscut", sunt pline de haz şi de observaţii umoristice.

Manuscrise biblice

Chester Beatty a descoperit o colecţie remarcabilă de papirus-uri biblice scrise în greceşte şi care, după Sir Frederic Kenyon, sunt mai vechi decât toate celelalte manuscrise cunoscute, întrecându-le pe acestea şi prin interesul pe care-l prezintă.

Cele 190 foi aşezate după un repertoriu stabilit, conţin nouăsprezece cărţi referitoare la Vechiul şi Noul Testament.

Manuscrisele mai vechi sunt raportate la sec. II-lea al erei noastre, celelalte la sec. III şi IV, unele la sec. V.

Toate aceste manuscrise sunt paginate ca şi cărţile moderne. De sigur că ele provin dintr'o biserică creştină, sau dintr'o mânăstire din Egipt.

Wagner inedit

Din cercetările întreprinse la Bayreuth, de către autorităţile municipale cu colaborarea directorului Arhivei din Ministerul de Război al Bavariei, s'au descoperit şase compoziţiuni muzicale minore de Richard Wagner.

Piesele acestea sunt exclusiv compoziţii de muzică militară, scrise de Wagner în ultimii ani pentru Regimentul 6 bavarez de cavalerie uşoară din Bayreuth.

Partiturile scrise cu creionul sunt în prezent în posesia unei familii din München, care ignora complect natura şi valoarea lor.

Varia

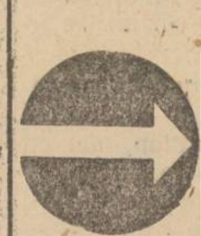
■ In editura *The Oriole Press* din New-York, a apărut de Anul nou, într'o ediţie restrânsă, de mare lux, o lucrare a colaboratorului nostru d. *Eugen Relgis: The Principles of Humanism*, însoţită de o scrisoare introductivă a prof. *A. Einstein*, precum şi de comentarii şi note ale editorului, d. *Joseph Ishill*. Volumul conţine şi un portret al autorului de pictorul *Lazar Zin*.

Editorul anunţă în notele sale o ediţie engleză populară, mai amplă, a acestor „Principii umanitariste", care au apărut în a noua traducere. Se pregăteşte şi o ediţie în limba spaniolă.

Tot sub îngrijirea d-lui Joseph Ishill, va apărea în traducere engleză romanul d-lui Eugen Relgis: *Glasuri în surdină*, cu o prefaţă, scrisă anume pentru ediţia americană, de *Stefan Zweig*.

■ In cursul acestei luni, Editura *„Eminescu"* va pune în librărie două cărţi care au însemnat un mare succes în lumea întreagă şi anume: „Catrina-Soldat", de Adrienne Thomas, romanul de răsboiu al unei fete din Alsacia-Lorena, în traducerea d-lui F. Aderca, şi „Israele, Incotro?" de marele romancier Ludwig Lewisohn, în traducerea d-lui Emanoil Ciomac, cu un cuvânt introductiv de R. Patrulius.

Conducătorii Statelor Europene

Işi au fotografiile publicate cu toate datele în excelentul volum tipărit pe hârtie velină

ALMANACHUL „REALITĂŢII ILUSTRATE"

120 PAGINI sute de clişee LEI 30.—

care este o podoabă pentru orice bibliotecă şi nu trebue să lipsească din casa nici unui intelectual

ANUL LITERAR 1982 DEBUTEAZA CU

PAPUCII LUI MAHMUD

ROMAN DE

GALA GALACTION

UN VOLUM DE 240 PAGINI LEI 50

ED. „ADEVERUL" S. A.

A apărut No. 14 pe Februarie

in condiţiuni technice ireproşabile şi cu un bogat material redacţional.

Magazinul

100 pagini, pe hârtie velină şi cromo 30 Lei

Tablete

Pensionarii

Primim şi publicăm fără ştersături:

Domnul care ne povesteşte e un fost Director al unui minister important. Cei vre-o 50 de ani câţi trebuie să aibă aparţin unei epoci care din politeţa, din cultura, din surîsul şi fineţa generaţiei întreruptă şi violentată de un război democratizator cu ironie, frământa un clasicism şi schiţase o elită sufocată de evenimente proaste. Surâsul venea de la Caragiale şi de mai sus, de la Renan, fineţa era o reminiscenţă din autorii vechii Elade şi Italii, măsura o cumpănise Vodă Carol I, Petre Carp, Maiorescu, Coco Demetrescu şi Hajdeu. Barbarii, Sălbaticii, Energumenii şi Ţiganii au sosit mai târziu.

Domnul care ne povesteşte este ceeace se chiamă un pensionar. El a slujit Statului 35 de ani şi contribuise de câte 12 ori pe an, plătind, la o situaţie garantată prin realitatea unei Case a pensiilor, răpită de mari reformatori demenţi şi imbecili, ai economiei naţionale, mulţumită cărora o ţară avută e locuită de 14 milioane de oameni speriaţi.

— Mi-este ruşine, povesteşte domnul, de situaţia mea de pensionar. Birourile şi ghişeele, unde se plătesc pensiile, ca nişte pomeni, prezintă aspectul unei anticamere de spital în vreme de epidemie. Ca să încaseze o sumă lunară de 500 de lei noi, văduve de foşti demnitari sunt aduse de la mari distanţe, brutalizate de stilul local al funcţionarilor recenţi, zbierate ca nişte foste prostituate, gonite când li se pierde rândul şi refuzate. Tramvaiul le înjumătăţeşte leafa, pentru care un cărturar a muncit ca să asigure actualei infirme, batjocura şi mizeria gradată.

Nişte calfe titrate îşi permit să nu ştie ce este sentimentul respectului faţă de o lume, a căreia cârje şchioapătă între un trecut demn şi o posteritate nulă. Căzut pe frontul militar sau pe teren civil, ctitorul pensiei care miluieşte familia, nu reprezintă în opinia tânărului răcneţ nimic. Ce-o fi învăţat în şcoala lui şi de la ce fel de dascăli, acest berbant care de citit nu citeşte, de cinstit nu cinsteşte, absent şi din simplul sentiment aproape animalic al omeniei şi cuviinţei?

E o stare de spirit a frondei ieftenite, inaugurată întâi şi întâi de reprezintanţii degenerescenţei noastre politice. Rând pe rând, oamenii parveniţi pe burtă şi pe alunecuşul limbii, pe bale, au făcut o abstracţie de ignoranţi sau de trufaşi, de tot ce nu mai era util pentru parvenitismul lor, mâncându-şi stăpânii şi părinţii. Un om, în calitatea lui de om, nu mai există pentru oamenii noştri publici: a doua zi după trecerea lui dincolo de zona utilităţii, el nu e uitat, este aruncat. Respectul nostru e condiţionat de foloasele aşteptate şi mai ales de temerea laşităţii. Bravul de acum era până ieri un fricos şi se răzbună de fostul lui temperament oportunist.

Intr'o ţară ca Elveţia, un geolog ilustru stă în acelaş etaj cu factorul poştal şi cu jandarmul şi de câteori se întâlnesc pe scară, ei se salută cu o egală cetăţenească atenţie şi rezervă — şi un tinichigiu poate să fie 20 de ani cel mai bun magistrat al unei instanţe populare de împăciuire între părţi, pentru ca după amiaza, în atelier, să bată cu ciocanul de lemn încovoerea tablei de burlane pe drug. Incă nu s'a văzut la noi un ministru primind ideea că muncitorul e altceva decât o slugă a lui personală. Intelectual sau manual, munca lui stă bine în tema unui discurs, în care se exercitează verva malonestă şi abject ipocrită a oratorului demagog.

S'a văzut, de pildă, undeva într'altă parte, o indiferenţă mai caracterizatoare, pentru cele ce se scriu? Părerea nu intereseaază câtuş de puţin; ideea, critica, judecată sunt excluse, ele nu sunt funcţiuni de control. Şi, din convingere sau numai din lipsă de personalitate, fiecare om public, discutat, dozat, cântărit, face profesiune de credinţă că opinia care-l urmăreşte, urmăreşte un scop urât. Este cu neputinţă să faci pe cineva să creadă la valuta actuală, că este posibilă existenţa unei sincerităţi, că sunt idei şi idealuri. Se degradează substanţa corectitudinii şi a datoriei şi omul care doreşte o îmbunătăţire a vieţii sociale şi morale, e acuzat sau că a fost plătit de cineva sau că cere indirect parale. O epocă mai puturoasă din punctul de vedere etic şi mai demoralizantă nu a putut poporul nostru să trăiască nici când.

E filozofia de sus în jos, care merge până la administraţia plătitoare, până la dactilografă şi ajutor de casier. Domnului căruia îi este ruşine să-şi încaseze pensia de fost Director la un minister, îi e ruşine în realitate de epoca lui, de metodele sufleteşti ale epocii.

Ceea ce-i mai ţine în picioare pe strigoii noştri este că dinaintea sărăciei lor morale nu se ridică temperaturile asociate ale credinţelor adevărate. In ziua în care o sută de oameni de credinţă şi de bună credinţă se vor hotărî să se mişte solidar şi strict independent, scepticii şi puturoşii noştri, val vârtej şi grămadă, se vor îndesa la gară, să apuce un tren cu destinaţia depărtată, ca să plece şi să nu se mai întoarcă.

Corespondentul nostru, supărat pe timpuri şi oameni, aparţine şi el ca pensionarul despre care ne scrie, unei vârste istorice scuturate de flori. Insă el nu a băgat de seamă un amănunt esenţial: ne găsim în dospire, în prefacere, în reveriment.

— Să dea Dumnezeu! zice zeţarul care a cules epistola de mai sus.

T. ARGHEZI

A apărut:

Almanachul ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa" pe anul 1932

Un volum de peste 300 pagini, cu 350 clişee şi 16 planşe hors texte, în culori.

Pe lângă partea calendaristică, almanachul conţine un bogat şi variat material ştiinţific, literar, artistic, humoristic şi informativ.

Cronici asupra mişcării politice, sociale, feminine, literare, plastice muzicale şi teatrale din anul 1931.

Deasemeni sunt trecute în revistă toate evenimentele importante ale anului expirat.

Almanachul ziarelor „Adevărul" şi „Dimineaţa" îşi continuă astfel tradiţia de a fi un adevărat magazin, bogat în lucruri interesante, amuzante şi instructive.

Preţul unui exemplar este de 40 lei.

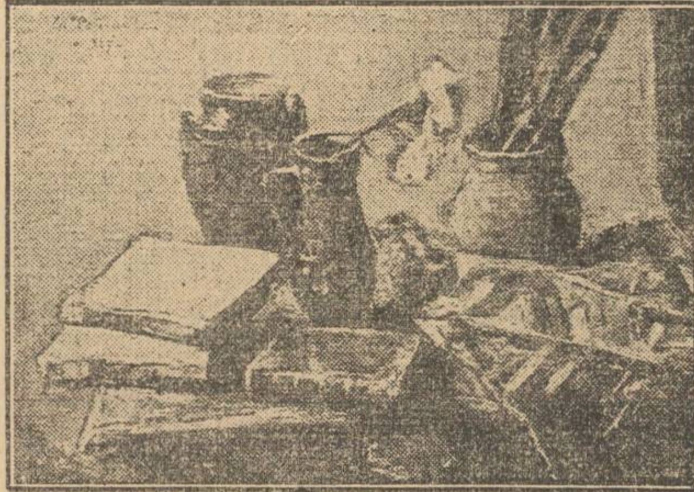
De vânzare pretutindeni.

PLASTICA

In mişcarea artistică românească modernă, d. G. Petraşcu şi-a cucerit un loc al său printre personalităţile noastre cele mai proeminente.

Acestui meşter al neaşteptatului, al spontaneităţii cromatice, al solidităţii tehnice, „Colecţia Apollo" îi consacră un volum, scris cu multă căldură şi pătrundere estetică de d. G. Oprescu.

Autorul nu se mulţumeşte să evoce în fraze lirice opera întunecată şi grea a meşterului, ci, adâncind cu înţelegere şi răbdare tainele activităţii atât de rodnice

G. Petraşcu — Natura moartă

şi de complexe a d-lui Petraşcu, ajunge la o sinteză luminoasă şi instructivă.

Cu toată influenţa studiilor făcute la Paris printre artişti puternici şi conştiincioşi, influenţă care se resimte încă în opera d-lui Petraşcu, d-sa păstrează nealterat vechiul fond românesc, de-o aspră simplicitate, de mult adevăr câmpenesc şi de-o caracteristică melancolie.

Născut într'un obscur orăşel din Moldova, d. Gheorghe Petraşcu se consacră, pe la sfârşitul secolului trecut, studiilor ştiinţifice şi celor artistice. Renunţă curând la cele dintâi pentru a se ocupa numai de pictură.

Desvoltându-se în deplină libertate, talentul d-lui Petraşcu izbuteşte repede să se izoleze şi să-şi croiască un drum propriu. E remarcat de Grigorescu şi de Mirea. In 1898, pleacă la Paris, unde se perfecţionează, ascultă sfaturi mai autorizate, urmăreşte lecţiile artiştilor în viaţă dela Academia Julien şi ale morţilor iluştri din muzee.

In urma recomandaţiei lui Grigorescu, Haret creează o bursă, care-i îngădue d-lui Petraşcu, după o scurtă şedere la München, să rămână patru ani în Franţa, să se instruiască şi să se formeze.

La Academia Julien, d. Petraşcu cunoaşte pe Benjamin Constant şi pe Jean-Paul Laurens, şi lucrează în deosebi în atelierul lui Bouguereau.

Rare ori, spune d. Oprescu, s'au întâlnit firi mai opuse şi concepţii de artă mai deosebite. Bouguereau e liniştea, gustul impersonal, abilitatea care nu dă niciodată greş, meşteşugul plat, forma corectă şi banală. Nici farmec, nici nobleţă, nici accent, nimic care să pornească din inimă. O perfecţiune rece, anonimă, care încânta pe burgheji şi mediile oficiale din care artistul îşi recruta clienţii. Trebue să-i fim totuşi recunoscători că a lăsat intactă vigoarea ţărănească a d-lui Petraşcu şi că n'a alterat, sub pretextul şlefuirii, darurile lui puternice.

In 1900 d. Petraşcu şi-a deschis cea dintâi expoziţie. A avut succes, dar a vândut puţin. In 1901 participă, ca membru fondator, la constituirea „Tinerimii Artistice".

De atunci, d. Petraşcu ia parte în fiecare an la expoziţiile „Tinerimii".

G. Petraşcu — Nud

La început, pictura d-sale a fost întâmpinată cu oarecare neîncredere. Brutală în aparenţă, întunecată pentru privirile obişnuite cu armoniile limpezi ale unora dintre artiştii români dela începutul secolului nostru, pictura aceasta înghesuia formele, abreviindu-le adesea în chip arbitrar.

Forma grea a figurilor şi tonul plumburiu al tablourilor sale nemulţumeau chiar pe cunoscători, care încă nu apreciau valoarea şi distincţiunea acestor armonii cenuşii ce se împerecheau atât de bine cu albastrurile şi cu roşiurile înăbuşite.

Discret şi singuratec, d. Petraşcu a continuat să viziteze ţări şi muzee, a schiţat, a confruntat, şi-a educat ochiul şi mâna.

D. Oprescu vorbeşte de două lucrări caracteristice ale artistului: autoportretul din 1907, plin de simplicitate, de forţă, lucrat larg şi solid, într'un colorit în acelaşi timp bogat şi discret, — şi portretul din 1912 al unui prieten: mai violent, mai bogat în contraste de umbră şi lumină, mai stăruitor modelat, — operă de maturitate. Pictorul are acum patruzeci de ani. Stăpâneşte o tehnică cucerită cu răbdare şi potrivită temperamentului său.

Expoziţiile personale sunt foarte mult cercetate. Temele tablourilor sunt destul de variate şi vădesc o necontestată autoritate de meşteşug.

Tineretul e atras către forţa şi austeritatea voită a acestei arte, către sobrietatea ei surprinzătoare.

In timpul războiului, retras la ţară, meşterul continuă să lucreze, şi după încheerea păcii se înfăţişează din nou publicului, cu flori, cu nuduri, cu compoziţii de interior, cu privelişti câmpeneşti.

In 1925, premiul naţional de pictură aduce consacrarea definitivă a carierei sale artistice.

In anii următori, d. Petraşcu îşi reia peregrinările. Veneţia îl atrage din nou. Aduce de acolo o recoltă îmbelşugată şi preţioasă. Pleacă apoi la Toledo, de unde revine cu interpretări originale, dramatice, impresionante.

In vremea din urmă, pictura d-lui Petraşcu a început să se lumineze, fără să piardă însă nimic din calităţile ei de mai 'nainte. In peisaje, în interioare, ca şi în naturile moarte, forma e mai precisă, mai sculpturală, linia — mai incisivă, contrastele — mai puţin brutale, obţinute adesea prin nuanţe intermediare.

Aproape de şaizeci de ani, artistul nu se sfieşte să-şi împrospăteze tehnica, să-şi îmbrace opera într'o haină mai vie, mai expresivă, mai modernă.

G. Petraşcu — Rialto

D. Oprescu nu spune nimic, în lucrarea d-sale, despre opera de gravor şi de ilustrator a d-lui Petraşcu. E o latură nouă, viguroasă şi neaşteptată a acestui prodigios temperament artistic.

Noua monografie publicată de „Colecţia Apollo" aduce o prezentare amănunţită a evoluţiei artei d-lui Petraşcu, ilustrând etapele caracteristice cu reproduceri bine alese şi îngrijit executate.

E o contribuţie utilă şi instructivă.

H. BLAZIAN

Noapte

Am colindat, cu noaptea, pe străzile deşarte,
Oprindu-ne prin cârciumi şi case cu femei.
Am stat la sfat o clipă cu sufletele moarte
Şi-o clipă pe durere noi pusu-ne-am temei.

Sătui de năzuinţă am coborît în noi.
Am sărutat nămolul mocirlei de păcate
Şi am văzut, deodată, cum pribegim de goi
Şi cât de mare-i bezna pustiului din toate.

Dar n'am cerut uitare paharelor golite,
Nici cântecelor smulte tristeţelor, balsam.
Ci în fântâna seacă a zilelor trăite,
Am cercetat adâncul în care noi eram.

Şi am iubit misterul pământului murdar
Şi sânii moi şi coapsa de-azururi vechi ce ţipă.
Şi am simţit cum visul luminii, milenar,
Isi fâlfâie deasupra rănita lui aripă.

GEORGE LESNEA

Pentru elevi şi orice intelectual

Răspândita revistă „Rebus", a găsit mijlocul cel mai eficace, pentru instruirea tineretului.

Cunoscutele probleme de cuvinte încrucişate vor conţine — de acum înainte — material din manualele didactice, conform programei analitice în vigoare. Având-se în vedere pasiunea cu care elevii se ocupă în orele libere de aceste probleme, noua metodă a revistei „Rebus" constitue o adevărată minune în pedagogia modernă.

Urmărind numai instruirea tineretului, pe căile cele mai multiple, revista „Rebus" este cea mai valoroasă publicaţie de actualitate.

De vânzare pretutindeni. Preţul 5 Lei.

Conferinţa d-lui I. G. Duca

Cercul „Libertatea" a organizat un ciclu de conferinţe a căror înaltă menire socială, morală şi culturală a fost admirabil definită de d. dr. Blumenfeld-Scrutator, secretul general al cercului, în cuvântul său introductiv:

„Credem, a spus d-sa, în nevoia unui proces de endosmoză şi exosmoză culturală, pentruca, pe baza lui, să putem realiza comuniunea sufletească menită să asigure liniştita convieţuire între toţi fiii acestei ţări şi care să zădărnicească toate tentativele de aţâţare şi răspândire de ură".

In cadrul conferinţelor organizate de acest cerc, a vorbit zilele trecute şi d. I. G. Duca. In cuvântul d-sale de introducere, d. dr. Blumenfeld a spus între altele, despre d. Duca, următoarele:

„Venind aci, d. Duca nu aduce numai o contribuţie interesantă în acest proces cultural şi în această operă de stabilire a comuniunii sufleteşti, pe care o urmărim. Prin ceiace este, prin ceiace înseamnă, prin ceiace a făcut, prezenţa d-sale în acest lăcaş de propovăduire a armoniei etnice, capătă un caracter aproape simbolic".

D. Duca a vorbit apoi despre *câţiva mari oratori* pe care i-a auzit. A început prin a mărturisi că a auzit cei mai de seamă oratori francezi şi englezi din ultimii 35 de ani, a auzit pe regii cuvântului dela Geneva şi pe toţi oratorii noştri mari, în zilele lor bune, ca şi în zilele lor rele, învingători şi învinşi, apărându-se şi atacând, în ceasuri istorice, în lupte parlamentare şi la solemnităţi sarbăde.

„I-am criticat sau i-am admirat, — spune d. Duca, — i-am contrazis sau i-am aprobat, dar i-am ascultat întotdeauna cu interesul viu al omului care are patima înăscută a oratoriei şi — de ce nu aşi mărturisi — cu melancolia că asist la ultimele străluciri ale unei arte care apune.

A fi orator e a prinde sufletul unei săli, a stabili instinctiv între tine şi auditoriu, acea tainică comunitate care îţi îngădue pe urmă să-l stăpâneşti, să-l convingi, să-l mişti până la lacrimi, să-l înalţi până la delir.

Oratorul nu se impune atât prin puterea verbului şi splendoarea formei, cât printr'un complex de elemente, ambianţă, gest, prestanţă, voce, imponderabile.

Azi nu se mai vorbeşte, azi nu se mai poate vorbi pentru sală. Se vorbeşte pentru cornetul acustic unde fără să fii văzut, eşti redat deformat şi strident. Se vorbeşte pentru ziar care reproduce numai litera rece. Se vorbeşte cu avântul oprit, sfărâmat la fiecare pas, de implacabilul control al neertătoarei stenograme".

D. Duca vorbeşte apoi despre Waldeck Rousseau, Jaurès, Viviani, Briand, P. P. Carp, Titu Maiorescu, Take Ionescu şi Alexandru Djuvara, pe care-i socoteşte oratori în vechiul şi adevăratul sens al cuvântului.

Despre Carp, d. Duca spune că multă vreme oratoria lui sintetică se deosebea atât de genul grandiloquent advocăţesc şi prolix al majorităţii contimporanilor săi, încât Carp nici nu era socotit printre marii oratori ai generaţiei sale.

Târziu abia el s'a impus admiraţiei obşteşti.

Fireşte, Carp nu era un vorbitor de efect şi de masse populare. El nu se adresa sufletului, ci întotdeauna raţiunii. Prin aceasta însăşi era un parlamentar şi nu numai un parlamentar, dar un neîntrecut parlamentar.

Vorbea scurt, fără artificii, cu sobrietate de gesturi, cu o voce metalică şi cu solemnitate, dacă nu era provocat la glumă şi la ironie.

In genere, avea însuşirile specifice oratoriei parlamentare. Mai întâiu dispunea de o armă cu care era greu de luptat. Era omul cel mai de spirit din epoca lui. Intreruperile lui erau fără replică. Prin ilaritate cucerea lesne auditoriul cel mai ostil.

Adesea, spune d. Duca, dezaprobam cu desăvârşire tot ce spunea, dar nu mă puteam stăpâni să admir fraza incisivă, vigoarea argumentaţiei, juvenila combativitate a acestui moşneag credincios convingerilor lui până la sublim şi până la absurd.

O atare elocinţă nu putea sfârşi decât în apoteoza unui neîntrecut succes sau în catastrofa unei înfrângeri shakespeariene.

Soarta a voit ca aceasta din urmă să fie sfârşitul lui Petre Carp.

Opera omului politic s'a prăbuşit — talentul oratorului însă va supravieţui.

Cu Titu Maiorescu, în schimb, artificiu şi numai artificiu: un meşteşug al cuvântului care nu ştim să-şi fi avut perechea undeva.

La Maiorescu vorba era secundară. Rolul principal, îl juca mâna, mişcările ei. Adesea arunca vorbe izolate, le lega între ele prin gesturi şi prin mimica aceasta sui-generis obţinea rezultate superioare acelora ce ar fi putut să obţie prin simpla şi obişnuita înşirare a cuvintelor. Alte ori prin degetul său arătător sublinia, subtiliza sau insinua surprinzător înţelesul spuselor lui.

Lumea susţinea că Maiorescu studiază discursurile lui până în cele mai mici amănunte, dela intonaţie, gest, barbişon şi sprincene, până la fraze, epitete, virgule şi apostrofe.

De sigur că, dându-şi seama de însuşirile lui oratorice cu totul specifice, Maiorescu a căutat în tinereţe să le desvolte în linia originalităţii lor organice şi că astfel, la sfârşit, în măestria artei lui intra mai multă muncă decât spontaneitate, mai multă pregătire decât inspiraţie. Dar odată turnată în acest tipar, elocinţa lui Maiorescu era mai presus de nevoia zilnicelor şi trudnicelor elaboraţiuni.

Pentru contimporani, elocinţa lui Titu Liviu Maiorescu a fost o delectare. Din nenorocire, ea a murit însă cu el şi a murit pentru totdeauna.

Conferinţa d-lui I. G. Duca a fost — prin farmecul neîntrecut al expunerii şi prin puterea de sugestie a evocărilor — un rar prilej de delectare intelectuală. *h.*

Pictorul Schweitzer-Cumpăna la Paris

Fără bursă, fără avere personală, fără protecţia nimănui, înarmat numai cu talentul, cu paleta şi cu două geamandane, pictorul Schweitzer-Cumpăna a coborit într'o bună zi de Iulie în *Gare de Lyon*, atras de fermecătorul miraj al oraşului-lumină, în care atâtea suflete îndrăzneţe vin să-şi ardă aripile.

Un copil de-ar fi venit pentru prima dată la Paris n'ar fi rămas mai extaziat de minunile pitorescului oraş tot atât de necunoscut de Parisienii care-l locuiesc de generaţii, caşi de cei mai proaspeţi vizitatori.

In drumul dela gară la hotel, ochiul artistului cuprinde cu nesaţiu străzi şi clădiri, sufletul său se entusiasmează, glasul plin de emoţii nestăpânite abia mai poate îngâna crâmpeie de admiraţie, complectate cu gesturile mânii care schiţează în aer o lume nouă, ce va lua fiinţă pe pânzele sale.

Trec săptămâni, el colindă pe străzi... Poate că dacă ar fi fost un concurs de hoinărit pe străzile Parisului ar lua premiul I-iu.

Intr'o zi, emoţionat, bat la uşa lui.

— Intră...

Rămân năucit... Nu-i spun nici *„Bine te-am găsit"*, nici *„Bună ziua"*. Uit să-i dau şi mâna... Mă şterg la ochi... nu-mi vine să cred... E oare cu putinţă?... Pereţii toţi acoperiţi cu tablouri. Stau, mă uit... Sunt tot aşa de extaziat, cum era el, când străbătea străzile Parisului de la gară la hotel. Simt ochii lui cum mă cercetează iscoditori să soarbă impresiile de pe figura mea emoţionată. Incet-încet, simt că sufletul mi se deschide, se înveseleşte. Il simt cum vibrează. Tot Parisul pătrunde în el. Atâta poezie, atâta vrajă, atât pitoresc, cât n'a pătruns în doi ani, de când sunt aici. Ce taină ascunsă sufletului meu până acum tresare din aceste pânze?... Iată-le pe rând, monumente şi străzi, pe care le cunosc bine, dar pe care par'că acum le văd pentru prima oară.

Iată catedrala *Notre-Dame* cu stilul ei de o rară măiestrie, în culori închise, cu nuanţe pierdute între *gris* şi *violet*, maiestoasă, mistică şi impresionantă ca o orgă, ale cărei note grave vibrează în acorduri de culori.

Iată *„Pont Neuf"* vechi în culori sumbre, cu şlepuri pe Sena şi cu cerul acesta gris-bleu atât de caracteristic Parisului. Rând pe rând ochii mei se opresc pe colţuri pitoreşti de atâtea ori văzute sub toate aspectele şi nuanţele de umbră şi lumină, dar niciodată aşa de fermecătoare cum sunt pe pânzele lui. De unde au ieşit toate aceste minuni? Ce taină s'a deschis prin sufletul *artistului*, sufletului meu?...

Pun alături, o „Piaţă din Sibiu" de un peisaj de pe Sena. Am impresia că e o ţărancă româncă plină de viaţă şi de vioiciune, lângă o aristocrată franceză.

Câtă delicateţă de tonuri în aceste pânze ce reprezintă Parisul! Ce frăgezime de culori şi totuşi câtă putere în ansamblul fiecărui tablou!

Peste câteva zile suntem în *Montmartre*. Urcăm treptele spre biserica *Sacré-Coeur*. El, încărcat cu uneltele lui pictoriceşti, eu cu un bloc şi un pliant. Scara ce leagă oraşul cu *Colina Montmartre* nu se mai sfârşeşte. Urcăm din greu parc'am urca la cer. In sfârşit am ajuns! Privelişte neînchipuit de frumoasă se desfăşoară ochilor noştri. Parisul pierdut în ceaţă pare o mare nesfârşită, pe care o privim de pe o insulă stâncoasă. Clopotniţa Bisericii *Sacré Coeur* se înalţă ca un far, care în loc de raze de lumină, trimite navigatorilor vieţii impresionante vibrări de clopot. Intrăm pe o străduţă îngustă în *Montmartre*-ul vechi. Avem impresia că trăim cu veacuri în urmă. Hoteluri, *bistro*-uri, restaurante şi case umile, de un pitoresc care rar se mai poate vedea. Clădiri vechi cu ziduri crăpate, cu ferestrele strâmbe şi cu acoperişurile putrezite, stau gârbovite sub povara anilor, ca nişte bătrâne uitate de vreme.

Intr'un colţ *Hotel du Tertre* sprijinit de oparte de *Cabaret de la Bohème*, de cealaltă de altă *„boite"*. Ceva mai departe *l'Auberge du Vieux Breton*, apoi „casa lui *Mimi Pinson*", localul *Au Cadet de Gascogne* şi alte *cabarete* de toate nuanţele, în care-şi cântă cupletele făcute de ei înşişi celebrii *chansoniers* ai *Montmartre*-ului. Grupuri de englezi, americani şi străini de toate neamurile trec pe jos, cutreerând cele mai obscure străzi şi cercetându-le cu o vie curiozitate de adolescenţi. Câteodată o englezoaică, sau americană, trece singură, aventurându-se prin acest cartier periculos, unde la fiecare colţ de stradă poţi avea surpriza unor emoţii, pe care nu le găseşti, nici la teatru, nici la cinematograf.

Suntem cuceriţi de pitorescul peisajului. El ia repede blocul şi schiţează această lume de clădiri şi culori vechi, par'că s'ar teme că n'are să le mai găsească a doua zi în acelaş loc.

In cele din urmă renunţă. Işi strânge necăjit sculele şi plecăm. Ne întoarcem cutreerând iarăş pe aceleaşi străduţe înguste ale *Montmartre*-ului vechi, pe unde am venit. Acum sub lumina bolnavă a felinarelor, în luptă cu ceaţa, au altă înfăţişare.

El scoate nervos blocul şi schiţează cu lăcomie aceste minunate aspecte ale *Montmartre*-ului în noapte, pe care le aşterne pe carton. Incet-încet străzile se animează, automobile luxoase stopează în faţa *„boites"*-lor. Lume elegantă coboară şi intră în aceste pitoreşti localuri de noapte, de o înfăţişare exterioară modestă, contrastând cu eleganţa clienţilor. Păsări nocturne încep să apară la colţurile străzilor, ţipând răguşit în noapte, urmărite pas cu pas de faimoşii lor *souteneuri* gata să intervină la nevoie, în apărarea lor. Agenţii trec, doi câte doi, la intervale dese, dând impresia de siguranţă, vizitatorilor întârziaţi, sau aventuraţi prin aceste locuri.

Ieşim pe terasa din faţa bisericii *Sacré-Coeur*.

S'a înserat bine. Parisul se întinde înaintea ochilor noştri, aceiaş mare nesfârşită pe care par'că plutesc mii de corăbii cu luminile aprinse la catarg. Ici-colo, reflexe verzi ,albastre şi roşii dau oraşului aspectul unei mantii regale, în care sunt incrustate smaralde, rubine şi safire. E târziu, dar nu ne putem deslipi de această feerică privelişte nocturnă. Cu adâncă părere de rău coborîm treptele şi ne îndreptăm spre *metro*.

Expoziţia

In lumina vie ce se reflectă în sală, tablourile prinse în cadre capătă o viaţă nouă, un farmec deosebit. Privirile se îndreaptă cercetătoare pe pânze, sufletele deschise artei tresar mişcate de armoniile culorilor. De la aquarelele cele mai delicate până la cele mai puternice uleiuri o varietate de tonuri şi de nuanţe arată bogăţia posibilităţilor cu care e înzestrat.

Trei critici de artă străbat sala cu o gravitate profesională admirându-i lucrările şi felicitându-l cu o insistenţă ce trece de marginile unei simple formalităţi de curtoasie. Aproape toţi cei ce-au reţinut tablouri sunt Francezi şi faptul îl bucură fiindcă însemnează că opera lui a fost înţeleasă şi a plăcut la Paris. Noi adepţi câştigaţi picturii prin penelul său vin pasionaţi şi descoperă în fiecare zi alte nuanţe, alte calităţi şi acest lucru îl bucură, mai mult decât dacă ar fi vândut toate tablourile într'o singură zi.

Toate galeriile de pictură sunt pustii. Criza care bântue acum şi în Franţa se resfrânge în primul rând asupra lor.

El totuş are amatori şi faptul este atât de caracteristic, încât D-na Jeanne Castel, proprietara sălii de expoziţie, este mereu asaltată de colegii D-sale cu întrebări, dacă tablourile marcate, sunt în adevăr vândute, sau e numai un simplu „truc" pentru impresionarea vizitatorilor. Toţi se miră de succesul lui, un pictor necunoscut, venit din Orient să bată la porţile Parisului.

Intr'o după amiază un băiat şi-o fată intră timizi, să vadă expoziţia. El sta la fereastră şi privia distrat afară, când deodată, fata îl întâmpină emoţionată :

— Vai, D-le, cât costă aquarela aceea din Montmartre? Imi place aşa de mult!...

Schweitzer-Cumpăna Compoziţie

El nu ştie ce să facă! E surprins şi emoţionat de emoţia spontană şi naivă a copilei ce-i stă în faţă. Ii spune un preţ, care i se pare lui abordabil pentru ea. Se gândeşte că ar putea să i-o ofere în dar, însă nu îndrăsneşte. Cine ştie, cine este şi ce va crede. Fata oftează, regretând că n'o poate lua acum şi promite că va veni cu părintele ei. Apoi se întoarce iarăş la aquarelă şi rămâne cu ochii piron iţi pe ea, ca fermecată de o mare taină. Altă dată avu cinstea să primească în expoziţie pe Ministrul României la Paris.

Expoziţia se apropie de sfârşit...

Intr'una din zile un domn intră vijelios pe uşe... După el intră o Doamnă şi un alt Domn.

Pictorul Stoenescu, cunoscutul artist român stabilit la Paris.

— D-ta aici? Ce bine îmi pare că te văd la Paris. Numai întâmplarea m'a adus la expoziţie D-tale. Treceam pe stradă cu soţia şi cu prietenul meu francez, care îmi atrage atenţia, că aici e una din cele mai bune expoziţii, pe care a văzut-o în toamna aceasta. Imi arunc ochii pe afiş şi strig: — Natural, e un compatriot al meu de mare talent. Haidem înăuntru. Şi am intrat.

Pictorul Stoenescu impresionat de lucrările expuse, uită şi de cursa ce mai are de făcut şi rămâne lângă el şi lângă pânze par'că nu se îndură să mai plece. La despărţire îi făgădueşte că va veni cu critici de artă şi cu prieteni francezi, să-i vadă opera. Acolada pe care i-o dă confratele său, îl emoţionează şi-l măguleşte. Ai impresia că lucrurile acestea se petrec cu secole în urmă, când arta apropia sufletele şi le înfrăţia în lumina aceluiaş ideal...

S'a întunecat... Şi-a luat rămas bun dela D-na Jeanne Castel; de astă dată pentru un timp mai îndelungat. Se strecoară printre lumini, prin mulţimea clocotitoare a Parisului şi se îndreaptă obosit spre casă. Are nevoe de odihnă. Incordarea nervoasă, zbuciumul şi emoţiile l'au epuizat.

Intins pe o canapea închide ochii... In minte îi revine *Valea Argeşului* şi munţii împăduriţi cu brazi de la Cumpăna. Visează?.... Trăeşte?... Unde este?...

AURELIAN PAUNESCU

Paris, Noembrie 1931.

Piei-Roşii prezentând legenda lui Tiyo

Prin Pustiurile Californiei, pe urmele Pieilor - Roşii

In California, Pieile-Roşii duc un trai nomad şi primitiv. In sudul călduros şi monoton al Californiei, la o sută treisprezece mile de Los Angeles, — oraşul petrolului şi al cinematografului, — priveliştea se schimbă pe deantregul. Alt peisagiu, altă climă, alţi oameni decât în New-Mexico şi chiar decât în Arizona, ţara pustiurilor grandioase şi a munţilor cu semnificaţii mitologice. In sudul Californiei la Palm Springs sau La Quinta, aerul atât de limpede şi cerul atât de senin îţi înşeală nestatornicele măsuri ale ochilor. Munţii înalţi şi pietroşi par atît de aproape încât crezi că-i poţi atinge cu mâna. Distanţele sunt scurtate de claritate şi linişte ca la Atena. Sufletul se simte odihnit şi vrăjit de o stare apolinică, tulburată doar de soarele arzând chiar în mijlocul lui Ianuarie.

Dar nici Dyonisos nu se lasă bătut şi alungat din deşertul californian. El trăeşte în vânturile acelea care răscolesc nisipurile şi dunele dela poalele munţilor, înăbuşind cactuşi şi buruene ţepoase. In numita *„Grădină a Diavolului"*, cactuşii cresc înalţi cât statura omului, rotunjindu-se cu perfecţie geometrică.

Ei sunt frumuseţea periculoasă şi respingătoare a deşertului, otrava servită pe argintul munţilor înălbiţi fie de omături, fie de eroziunile seculare ale naturii. Ţepii cactuşilor sunt groaznici şi verdele din ei pare otrăvitor. Contradicţie a lor, palmierii sunt zeii binelui şi ai nemuririi. Din toată California palmierii din jurul Palm Springului sunt singurii aflaţi înainte de venirea omului. Inceputurile lor sunt neştiute. *„Valea Palmierilor"*, aflată la vreo şase mile de Palm Spring, este compusă din mii de palmieri, ascunşi într'o adâncitură de stânci, cu a căror înălţime bătrânii copaci caută să se întreacă. Pe jos, nisip şi pietre, şi, printre ele, râuleţe ce ţin umezeală „palmierilor de dincolo de istorie".

In Valea Palmierilor, însă, nu poţi merge decât cu piciorul şi din teamă de foc, fumatul e oprit. Aici poţi privi în tihnă umbrele munţilor şi ale palmierilor, care, precum spune un proverb arab, caută să-şi aibă la picioare apa şi, în creştetul lor, norii cerului. De cele mai multe ori, frunzele sunt doar în vârf — mărturie de bătrâneţe — şi tulpina dreaptă ca o coloană nu te lasă să mai bănueşti urmele frunzelor lepădate, semnele vieţii scurse şi depăşite întru eternizare.

Viaţa Indienilor. Rituri şi modernism

Cahuila şi *Cocopahs* sunt numele triburilor care sălăşluesc în jurul Palm Spring-ului. Sunt relativ puţini şi pe la 1883 ei au fost transferaţi în jurul unui izvor miraculos *Aqua Caliente*, aflat tot în jurul localităţii Palm Spring. Izvorul acesta s'a dovedit a fi tămăduitor de boale grele şi Americanii au făcut tot posibilul de a-l cumpăra de la aceşti Indieni, în majoritate foarte săraci şi puţin desvoltaţi intelectualiceşte. Indienii, însă, refuză sumele fabuloase ce li se oferă. Primesc pe oricine să se însănătoşească la izvorul lor, dar nu vor s'audă de vânzarea lui. Vrăjitori, doftori şi preoţi, Pieile-Roşii caută să complecteze puterile naturii şi ale izvorului, însănătoşind prin rituri magice pe cei bolnavi sau suferinzi. Pe vremuri, *Pedro* şi *Saturnino* erau celebri pentru vrăjile lor. Deşi creştinaţi de misionarii catolici, care în cap cu franciscanul Junipero Serra, venit odată cu armatele Regelui Spaniei din Mexico, au făurit o tradiţie religioasă şi istorică în California, Indienii încă se slujesc de magie. Fără a fi avut niciodată un ritualism prea rigid, *Cahuila* şi *Cocopahs* au păstrat câteva rituri fundamentale până în zilele noastre. *Ritul fetei adolescente* pare cel mai vechi şi mai răspândit. E bazat pe credinţa că trecând dela copilărie la maturitate, fata sufere şi comunitatea trebue să vegheze asupra ei şi s'o descânte. Fata posteşte, nu are voe să se uite la nimeni şi apoi este acoperită cu nisip sau cu un covor şi pusă după ce şi-a aruncat pletele-i lungi şi negre, peste ochi, să poarte o coroană de pene.

Americanii însă exploatează cu destulă abilitate această comoară de tradiţii exotice şi romanţă legendară, organizând spectacole publice şi cointeresând pe indieni într'o seamă de intreprinderi de speculare a folklorului şi a artei lor populare. D. şi d-na Copac Mare iubesc luxul şi comfortul. Ei ţin un magazin de covoare şi obiecte indiene în Palm Springs, satul de odihnă şi locul de fascinaţie foarte la modă pentru bogătaşii americani, pentru stelele de cinema, pentru cei dornici de variaţie şi contemplaţie. Kayserling şi Kipling au fost fascinaţi de Palm Springs, această oază de linişti re americană, cu case în stil colonial spaniol, de-o puritate arhitectonică nebănuită.

Amintind mânăstirile spaniole, trei mari hoteluri, — printre care amintim pe *El Mirador*, care are şi un turn de clopotniţă, comercializează rentabila afacere de a oferi, oamenilor obosiţi de sgomot şi afaceri, linişte şi izolare. Pentru această pricină hotelurile sunt compuse din corpuri separate de case, cu piscine, grădini şi locuri de sport proprii. Excursiuni, golf, călărie, tenis preocupă mai mult pe femei şi pe tineri. Bărbaţii americani vin la Palm Springs doar pentru linişte, tăcere şi lenevire.

Pe aceşti oaspeţi Pieile-Roşii, ca şi d. şi d-na Copac-Mare, îi ademenesc în magazinele lor. D. Copac-Mare e înalt şi solid. O faţă brăzdată, colorată arămiu. Poartă coade lungi, de-un negru ca păcura. Se îmbracă modern. Faţa lui energică, liniile accentuate, expresia lui virilă l-au sortit să fie un model favorit pentru pictori şi sculptori. Se mîndreşte a fi imortalizat în statuia faimoasă în Statele-Unite, „Sfârşitul Intrecerii".

Doamna Copac-Mare pare mai mult o femee de eschimos. Are părul negru şi-l piaptănă cu cărare la mijloc, lipindu-l strâns de tâmple. Poartă o rochie mai mult spaniolă: bluza strânsă, fusta largă şi cu creţuri în jurul şoldurilor.

In acest pustiu californian, pe-ale cărui dune cei dela Hollyvood vin să însceneze Sahara, în care Eddie Polo luptă cu banditii, Valentino făcea atâtea vitejii de convenţiune şi ficţiune în „Şeicul", în care „Cazacii" şi alte nenumărate filme cu acţiunea în pustiurile Asiei, Africii şi Europii, au întocmit atmosferă cu corturi de dragoste orientală şi lupte împotriva vânturilor năpraznice, — Pieile-Roşii au construit o viaţă mai reală, mai autentică, mai înaltă decât cea cu care se hrănesc doritorii de romanţe eftine.

La umbra palmierilor, pe vârfurile Muntelui alb St. Iacinto, printre spinii nisipului, Pieile-Roşii au plămădit un Olimp al lor. Să ne fie îngăduit a încheia cu un mit indian ce ne-a fost povestit de un indian bătrân, la Palm Springs, într'o dimineaţă însorită.

O legendă a Pieilor-Roşii

— Noi iubim deşertul şi vietăţile lui, şerpi şi alte târâtoare pentrucă ele sunt prietenele noastre protectoare. Tiyo, un tânăr indian, mirându-se într'o bună zi că apa ce trecea pe dinainte-i nu vroia să se întoarcă, ci îşi continuă cursul în aceiaşi direcţie, s'a dus pe urmele ei. Cu ajutorul unei zâne şi a acestor animale, tânărul Tiyo a ajuns dedesubtul pământului, unde animale fioroase şi reptile, care aduc moartea doar print'o muşcătură, sălăşluesc în tihnă şi hotărăsc drumul norilor de ploaie. Cu ajutorul Zânei şi al vietăţilor sub pământene, Tiyo a ajuns pe umerii Soarelui, dus de norii care ascultau de poruncile acestor vietăţi din fundul pământului. De pe umerii Soarelui, Tiyo văzu întreaga lume, iar de la Spiritele care păzeau şerpii, el învăţă ce să cânte şi să danseze pentru o chema ploaia pe pământ. Căpetenia şerpilor i-a mai dat lui Tiyo şi două fete, care ştiau să păzească oamenii de moarte, când aceştia ar fi fost, cumva, muşcaţi de şerpi. Una din fete o luă Tiyo, iar pe cealaltă a dădu fratelui său. De-atunci datează prietenia noastră cu şerpii, şi cu norii, şi cu Soarele, şi cu întreg pământul".

PETRU COMARNESCU

Naivităţi

Cobori în grabă scările cu obrajii roşii. Portarul ar fi putut să-i vadă ochii licărind şi să se întrebe ce s'a întâmplat azi cu domnişoara blondă care ieşea în fiecare zi în stol de păsărele gureşe, cu alte camarade! Azi pleca singură şi n'a întors capul când a salutat-o De aceea nu i-a văzut portarul ochii.

Ieşi în stradă. Aerul rece o isbi brusc drept în faţă, oprind răbufnctul de plâns care bătea în zăgazul ochilor. O clipă i se păru că frământarea ei a cuprins toată lumea. Cele două maşini care veneau de la cele două capete ale străzii se topiseră monstruos într'una singură. In faţă venea nebulos un grup sgomotos.

Se şterse la ochi cu vârful degetului ca şi cum ar fi îndepărtat o geană care o supăra — batista ar fi dat-o de gol — şi porni. Cele două maşini ajungeau cuminţi şi fără accidente la capetele străzii, una în locul celeilalte. Grupul se apropiase. Râdeau. Acelaş râs! O cută aspră îi brăzdă fruntea. Revăzu sala de curs, grupul de fete, pe Sandu în mijlocul lor, distrându-le. Se apropiase, dăduse bună ziua, dar se simţise străină. Ii era necaz că el se simte aşa de bine, că se simţea tot atât de bine înainte de a veni ea. Toată dimineaţa aşteptase cu nerăbdare ora asta în care ştia că îl va întâlni, şi acum... Se retrăsese ursuză în altă bancă şi furase cu coada ochiului tot timpul cursului. Pe sub bancă fetele schimbau bileţele cu Sandu şi râsul stăpânit le punea tremurături drăcoase în colţul ochilor. După curs nu l-a mai aşteptat. A fugit şi de fete şi a pornit singură mestecând amar. „Ce nesuferit... ce nesuferit... măgaru". In faţa imaginei simpaticului urechiat şovăi o clipă, apoi dădu furioasă din umeri. Ba nu zău, chiar măgar. Auzi! să...

— Dudue Liana...

Un elefant mergea pe farfurii...

— Nu mai vrei să-ţi vezi prietenii?"

Şi farfuriile se spărseseră. Manajerul destinului era prea nepriceput! Tocmai Ionel Petran îi ieşise în cale, mare şi gros, venind pieziş cu mersul lui obişnuit parcă să taie mereu calea la fete. Liana îi întinse maşinal mâna, dar privirea i se urcă încet din adâncul împăienjenit, în ochi. Il văzu abia după ce porniseră alături. Nu era bărbat urât. Liana îi detalia trăsăturile cunoscute: Ochii negri şi umbriţi, gura sensuală frumos arcuită, nasul cu nările palpitânde, rămas de o impresionantă fineţe în mijlocul feţei năpădite de grăsime. Ochii Lianei se opriseră cu răutate parcă în perniţele obrajilor în care taina fiecărei nopţi pierdute fusese îngropată în câte o brazdă în colţul ochilor. In zarea sufletului se estompa neclar un alt chip, lăsând să se ghicească linia frunţii deschise parcă să primească răsfrângerea întregii lumi, soarele în păr şi'n ochi, mlădierea vânjoasă a trupului. Omul de alături îi deveni deodată urît, un intrus. De ce vorbea mereu? Ce-i spuse până atunci? Obişnuitele lui complimente desigur. Şi tăcerea Lianei devenise probabil încurajatoare, căci ea observă că-i luase braţul. Dar Liana nu şi-l trase; îi făcea în necaz lui Sandu. Noroc că ajunseseră acasă.

Dădu mâna. „Ce păcat că nu stai mai departe". La revedere, dudue Liana". Şi-i sărută mâna prelung, lipicios.

Banalitatea frazei i se păru deodată exesperantă, şi sărutul cela... brr... dar nu trase mâna. Se uita cu curiozitate la mâna lui, rotundă, albă şi grasă ca o mână de femee... o mână s'o dai tumba. Mâna gândului era mare cu degete lungi şi subţiri, capcană de oţel în care încăpeau amândouă mânele Lianei, în care se prinsese ea întreagă. Şi-i păru atât de bine că Sandu are mâni frumoase că spuse neobişnuit de drăgălaşe, cu gândul la celălalt; „La revedere, domnule Petran".

Urcă treptele câte trei, foarte fericită. Dece? Aşa. Ii trecuse supărarea. In faţa oglinzii îşi scoase pălăria. Se uita prin oglindă, nu la ea, la el. Scoase limba ciudoasă: „eşti un măgar... dar... mi-eşti drag", şi luând un curs se trânti pe pat să citească filologie latină.

ANA DOMINIC

CITIŢI AZI:
LECTURA No. 363
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
ANDRÉ CARTHIS
INIMA FORŢATĂ
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Thomismul[1]

Thomismul e din ce în ce mai la modă. Până şi la noi are preoţii săi. Cercurile mondene, catolicii ferventi, intelectualii sugestionabili de ultima descoperire, savanţii medievalişti, cu toţii răspândesc mereu noua dogmă. Unii, ca Maritain bunăoară l'au opus şi l'au situat deasupra lui Descartes şi a revoluţiei sale ideologice. Fireşte, Descartes, cel care a ruinat argumentul de autoritate va fi denunţat ca şi Rousseau sau Luther, ca anarhişti destructivi ai ordinei morale şi sociale. In schimb thomismul cu ierarhia sa strictă consacră privilegii şi tradiţii. Savanţi serioşi însă ca Brehier cred că ne aflăm în faţa unei filozofii mediocre, a unui sistem de argumentaţie disparată şi lipsită de unitate. Infrigurarea contemporană care, în dezorientarea ei, caută puncte de sprijin către toate orizonturile ideologiei crede a fi găsit în doctrine de mult îngropate o călăuză. Ne amintim peripeţiile tragi-comice de acum câţiva ani ale scriitorului Jean Cocteau şi schimbul de scrisori între el şi Maritain în care s'a invocat autoritatea Sf. Toma din Aquin, la care s'a solidarizat o parte din intelectualitatea franceză, lacomă de certitudine şi credinţă, pentru ca în afară de semnificaţia pur snobistică a cazului, să înţelegem afinităţile pe care le prezenta un anumit aspect al gândirii contemporane cu cea medievală. Tomismul, dezgropat din negurile evului mediu capătă astfel o valoare de actualitate. Ingrozită de relativism şi de evoluţionism, adică de tot ceeace e trecător şi pieritor, ideologia contemporană se îndreaptă către feţele transcendente ale existenţei şi, în nevoia de a funda valori permanente caută o liniştire a nevoii sale de eternitate în sistemele filozofilor care s'au îndepărtat mai mult de această relativizare a cunoaşterii omeneşti. A găsi precursori înseamnă a justifica necesităţi actuale. Intre tomism şi prezent trebue să existe deci anumite coincidenţe.

S'a ales tocmai tomismul poate şi din acea nevoe modernă a afundării în primitivitate, care a făcut ca şi în pictură de pildă să se revie la arta graţioasă şi simplistă a unui Boticcelli sau Gioto sau a prerafaeliţilor în genere, să se vorbească de către un Berdiaev de un nou ev-mediu, să renască în preocupările istoriei de azi vădite predilecţii pentru istoria evului de mijloc.

In filosofie, modelul a fost găsit într'un sistem teologico-filosofic din sec. XIII. Era pe vremea când oraşele născând o nouă burghezie începeau să înflorească, pe vremea când Papa Inocenţiu III-lea, gelos de unitatea credinţii, înfiinţase inchiziţia, când filosofia oficială, întronată în universitatea din Oxford sau Paris, voia să dovedească infailibilitatea doctrinei catolice. Dogma era intangibilă şi nu trebuiau decât mijloace, argumente pentru a o justifica. Totuşi filosofia în acest secol catolic încearcă să-şi păstreze oarecare autonomie. Din acest compromis reese o discuţie sui generis al cărei punct maxim îl formează tomismul. Curentele erau totuşi împărţite: pe deoparte franciscani în frunte cu Sf. Bonaventura predicau contactul prin revelaţia mistică directă cu divinitatea după doctrina neo-platoniciană sau aceia a lui Sf. Augustin, pe de altă parte dominicanii reprezentaţi de Albert cel Mare „doctor universal", dar mai ales de către Sf. Toma de Aquin „doctor angelic", voiau o justificare raţională şi logică a firii şi a divinităţii după metoda lui Aristotel. Sf. Toma din Aquin născut la 1227 la Roca Secca, din familia conţilor de Aquin, elev al lui Albert cel Mare, profesează la celebra universitate din Paris. El scrie o serie de opuri filosofice dintre care „Suma teologica", „Suma contra gentiles", „Comentariul sentinţelor lui Pierre Lombard", sunt operele sale principale. După el adevărurile teologice sunt axiome, premise indiscutabile care trebuesc primite ca atare. Adevărul nu poate fi decât unul singur. Adevărul nu poate fi contradictoriu adevărului. Adevărul raţiunii şi adevărul credinţei au, deci, puncte comune. Dacă totuşi, între ele apare o contradicţie posibilă, ea trebue limpezita. Intre revelaţie şi demonstraţia raţională există un teren comun. De pildă: existenţa lui D-zeu, care e un adevăr revelat şi care totuşi se poate proba prin argumente. D-zeu există fiindcă ceiace e mişcat şi c[illegible] face ca ceva să se mişte nu e unul şi acelaş lucru. Trebue deci un motor iniţial care nu poate fi altul decât divinitatea. Fiinţele se nasc unele din altele şi pier. Dar care e fiinţa născătoare iniţială alta decât D-zeu?

Când comparăm două lucruri care ni se par unul mai fals şi altul mai puţin plecăm de la un criteriu de adevăr absolut. Acest criteriu nu poate fi altul decât însuşi D-zeu.

Ce face apoi ca lumea aceasta compusă din lucruri contradictorii să concorde totuşi la o armonie, dacă n'ar exista un D-zeu care o conduce către un ţel final. Lumea aşa cum o vedem noi e manifestarea existenţei, dar această existenţă prin simplu fapt al existenţii sale nu coincide cu adevărul absolut. Ea caută să se perfecţioneze.

Perfecţionarea poate fi o simplă intenţie posibilă sau o adevărată realizare. Sf. Toma face deosebirea între *act* şi *putere*, puterea fiind tendinţa şi actul realizarea.

Transformarea actului în putere dă naştere unui proces evolutiv de devenire. In această privinţă, Sf. Toma se arată bun aristotelician copiind dela maestrul său distincţiunea dintre materie şi formă.

In această devenire existenţa se realizează în trepte ierarhice. Intre D-zeu, punctul maxim şi neant punctul minim există o serie de trepte pe care le ocupă natura neînsufleţită, oamenii şi apoi îngerii.

Cum a spus Lemaître despre Taine se poate spune că Sf. Toma e un poet logician al firii. Inalt, corpolent, taciturn, contemplativ aşa cum ni-l descrie E. Gilson, el a scris poezii raţionaliste căutând să-i incorporeze gândirea revelată raţiunii. A introdus aristotelismul în creştinism. A conciliat creştinismul cu opera civilizaţiei elene şi a progresului intelectual.

Frumuseţea senină a filosofiei greceşti s'a putut ajusta umilităţii creştine. De aceia toţi cei care simt în ei în mod simultan şi contradictoriu nevoia raţiunii şi nevoia credinţei religioase vor aproba pe Sf. Toma. In special acei francezi iremediabili raţionalişti, ca un Maritain de pildă, care simt totuşi nevoe de o certitudine religioasă îşi vor găsi izbăvirea lor în doctrina filosofului medieval. In genere timpul nostru încărcat de îndoială dar şi de complexitate intelectuală neputând primi pur şi simplu prescripţiile inocente ale misticismului după reţeta franciscană şi care caută să concilieze ştiinţa şi religia vor găsi în tomism ceiace trebue unei naturi dualiste care nu vrea să sacrifice nici ştiinţa şi nici religia. Tomismul interzice creştinismului de a fi un principiu obscurantist şi formează o armonioasă curbă de continuitate între raţionalismul grec şi civilizaţia creştină.

MIHAI D. RALEA

1) Idei dintr'o conferinţă

Inţepături

D-lui Tudor Măinescu, autorul volumului „O picătură de parfum".

„O picătură de parfum"
A fost atât de concentrată,
In cât din rafturi nici acum
Nu poate fi evaporată.

Ion Manu

Răspuns

Te uiţi pe sus la rafturi, dragul meu;
Acolo crezi că-i slava şi mândria.
Suprema ta instanţă — cred şi eu —
Prietene — actor e... galeria.

D-lui M. Toneghin şi T. Vasilescu care mi-au făcut o parodie la nişte versuri.

Când cunoşti pe fiecare, —
De mirare să nu-ţi fie:
Că aşa colaborare
Duce la o parodie...

Unei artiste celebre care vinde vin nou cu 14 lei kgr. adus acasă

Aşi vrea ca tragicul ecou
Să nu-ţi ajungă la urechi:
De ce e oare vinul nou
Când vadul e aşa de vechi?

TUDOR MAINESCU

Tipărită în întregime la foto-rotogravură
a apărut excelenta revistă
„Realitatea Ilustrată"
32 pagini. 150 fotografii din toată lumea şi reportaje senzaţionale. Preţul 10 lei

Protectorul

— Mai caută, dragul meu, mai interesează-te! Intreabă în dreapta, în stânga. Adulmecă! Desigur, ai nimerit aici în vremuri grele. Apoi, ţi-am spus dela început: ai greşit metoda. Intâi trebuia să-ţi găseşti un post, şi numai pe urmă să te muţi, cu căţel, cu purcel.

— Nădăjduiam în protecţia dumitale.

— Da, protecţia mea, ai dreptate. Asta înseamnează ceva, dar numai în cazul când există o slujbă slobodă. Eu azi nu sunt la putere, nu pot creia una din nimica. Trebuie să mai cauţi. Incerc şi eu, după informaţiile ce le am, după legăturile mele. Ticăloşii care sunt la putere, care se hrănesc fără conştiinţă din sângele cetăţeanului şi duc ţara la prăpastie, ţin totul în taină pentru ai lor. N'am putut afla nici loc vacant, nici unul pe cale de a fi, cu toată zdreaba mea de până azi. Ei, dacă aş fi aflat! Crezi că nu alergam numaidecât la dumneata? Unde spuneai că stai?

— In strada Muncitorilor, 15.

— Da, da! In strada aceea desfundată, după deal, unde şi-a înţărcat dracul copiii. Aşa-ţi trebue dacă nu te-ai gândit, n'ai întrebat, n'ai cerut un sfat, ci ai dat busna la oraş, crezând copilăreşte că aici slujbele sunt pe garduri. Mai ales fiind noi în opoziţie.

— N'am avut răgaz, domnule deputat. Când m'au suspendat din notariat pentru ingerinţe electorale, cel ce mă înlocuia s'a şi prezentat în sat să-şi ia locul. Dacă nu evacuam cele două camere dela primărie în trei zile, mă puneau în drum, cu nevastă, cu copil, cu tot ce aveam. Dumneata ştii cruzimea şi neomenia celor ce stăpânesc acum. Şi apoi, vorbind între noi, am făcut ce am putut, şi nu-mi pare rău. Eu, înainte de ori ce am fost omul partidului, omul d-voastră, domnule deputat. Urna din Răstoci...

— Ştiu, ştiu! Nu-i nevoe să-mi mai aminteşti. Dar ce-i de făcut dacă nu găsim un loc pentru dumneata? Mai caută, dragul meu, mă interesez şi eu, să vedem! Eu îmi pun carul în pietre pentru dumneata. Aşa să ştii. Şi cu toate că sunt deputat din opoziţie, am încă trecere. Dar, cum ţi-am spus, cei dela putere ţin totul în taină pentru ai lor. De unde voeşti ca eu să ştiu ce post e sau ajunge liber? Aici sunt sute de servicii risipite. N'am nici vreme să ştiricesc pe la toate. Aleargă dumneata, şi aşa n'ai acum altceva de făcut.

— De, o să mai caut. Dar sunt trei săptămâni de când alerg şi adulmec. Şi dacă nu mi-ar fi stăruit mereu, nu în urechi ci în inimă asigurarea dumnitale, nu aş fi venit eu aici. Dar, în toiul activităţii electorale dumneata mi-ai zis: „Să nu-ţi pese, Bucure, dă-i înainte. Ori ce s'ar întâmpla îţi rămâne sprijinul meu necondiţionat.

— Ei, şi nu-l ai întreg?

— Hm! Eu văd că alerg pe drumuri de trei săptămâni.

— Protecţia ţi-am promis-o Bucure, dar nu te-am autorizat să fii obraznic cu mine.

— Obraznic, păcatele mele, domnule deputat! Imi arde mie să fiu obraznic? Sunt un nenorocit, şi atât! Iată v'am adus la cunoştinţă, sunt acum două săptămâni de un post la administraţia financiară. A fost numit un oarecare Niculae Pascu. Azi e săptămâna v'am vestit de două locuri la primărie, unul la serviciul economatului altul la apaduct, şi le-am scăpat şi pe acelea. Vedeţi, locuri au fost ele.

— Dar eu ce-am făcut? N'am alergat, n'am intervenit? Nu ai fost tu cu mine pretutindenea? N'ai auzit cu urechile tale făgăduelile? Nu i-ai văzut stringându-mi mâna şi ploconindu-se înaintea mea?

— Nu spun că n'aţi alergat şi n'aţi intervenit. Totuşi au fost alţii numiţi.

— Ticăloşia oamenilor acestui regim care nu se ţin de cuvânt. Pot eu să-i schimb, să-i reformez? Sunt o nenorocire pentru toţi, e adevărat, dar ce pot eu să fac dacă alegătorii i-au adus la putere. Mai caută, îţi spun! Vom interveni din nou. Şi cred că vom fi mai norocoşi.

Notarul Bucur eşi plouat din biroul advocatului şi deputatului Constantin Pop. Unde să mai caute? Pe cine să mai întrebe? Regimul cel nou stăpânea cu furie. Protectorul său a stăruit, nici vorbă! Dar unde se făcea un loc liber, era umplut numaidecât cu un om al regimului. Aşa se întâmplase, desigur, şi cu cele trei posturi aflate până acum.

Notarul Bucur mai avea şi o cercetare disciplinară în spate. Schimbarea urnei din Răstoci, care dăduse majoritate protectorului său.

Vreme de-o săptămână n'a mai dat pela deputatul Constantin Pop. Căuta cu desnădejde un post în care să se plaseze. Alergă pretutindenea.

La poliţie întâlni un vechi tovarăş de şcoală, unul Dumitru Neagu, om simplu, bun şi muncitor. Era un fel de subşef la un birou.

Ascultă povestea lui Bucur şi i se făcu milă de el. Mai ales se revoltă când auzi că deputatul Constantin Pop nu i-a putut fi de ajutor.

— Cum să nu poată, strigă el înfuriat! Are mare trecere şi la cei ce guvernează azi. Dar e un mare potlogar!

Are aici în oraş o clientelă electorală suspectă. Cine ştie pe cine a recomandat în locul tău.

— Dragă, pe mine m'a recomandat. Am auzit cu urechile mele!

— Eşti un naiv, eşti un prost! Nu-l cunoşti. Şi acum trebue să lucrăm repede!

— Ce să facem? întrebă mirat notarul.

— In trei zile pleacă de la noi un student să-şi facă armata. E nevoe de un suplinitor pe un an. Nu-i cine ştie ce post, dar decât nimic! Eu stau bine cu prefectul poliţiei. Fă-ţi cererea. Dar să nu mai mergi pela deputat!

A treia zi notarul Bucur avea numirea în buzunar. Seara trecu pela protectorul său.

— In sfârşit am aflat, zise el cu bucurie.

— Fie Domnul lăudat! Unde?

— La poliţie!

— La poliţie?

— Da!

— Mâne la opt o să vorbesc cu prefectul. Mi-e prieten bun. De-acum cred că ajungi în pită.

Notarul, de bucurie, voi să-i spună că are numirea în buzunar. Dar îşi aduse aminte de vorbele prietenului şi tăcu.

Dumitru Neagu dimineaţa era în cabinetul prefectului când sosi deputatul.

Il luă pe prefect de-o parte şi începu a-i şopti. Ultimele cuvinte le auzi şi Neagu.

— Dragă, spunea prefectul, nu mai pot face nimic. Am numit pe altul. De altfel, e tot unul de-ai noştri.

— Cine?

— Notarul Bucur.

Deputatul plecă îngândurat: decând umbla să plaseze undeva pe un principal agent electoral de-aici din oraş.

Neagu dădu buzna în biroul unde lucra Bucur:

— Ţi-am spus eu că deputatul tău e o canalie! Iată ce s'a întâmplat!

Şi, cu mânile în şold, mirat şi revoltat, îi povesti cele întâmplate. Şi, desgustat, sfârşi:

— Asta-i protector? Pfui! Asta-i politică de partid? Pfui!

I. AGARBICEANU

Femeia de azi

Fiecare an, sau ciclu de ani, are capriciul său în materie feminină. Dacă n'ar fi decât variaţiile de îmbrăcăminte, centimetrii de stofă mai puţini sau mai mulţi în lungimea sau lăţimea rochiei, capriciul ar fi modest şi, cu unele excepţii, inofensiv. Dar niciodată nu s'a oprit aci. Odată cu exteriorul, el a modelat fatal fondul, structura trupului, ba şi a sufletului care râvnea să supue podoaba şi se trezea supus.

Anii din urmă ai Modei, depărtaţi acum, au cunoscut nu numai rochia-teacă, costumul ştrengăresc-sportiv şi despuerile exagerate, dar, corolar mai criticat, ţigareta obrasnică, conversaţiile „camaradereşti", şi masa de seară compusă dintr'o ceaşcă de ceai de tei sau două linguri de iaurt. Acestea tindeau doar să urmeze în ritm linia vizuală a Modei, capriciul ei sportiv şi masculinizat, efemer ca şi celelalte. Efemer, într'adevăr, dar rezultatele i-au supravieţuit.

E probabil că însăşi moda din aceşti ani trecuţi s'a călăuzit la început după tot mai marcatele gusturi de independenţă ale epocei. Dar tot mai multe au fost convertitele la emancipări forţate, după ce, la sfârşitul anilor de pension sever, au îmbrăcat rochii mai sus de genunchi şi li s'au lăsat cozile sub foarfeci, — şi acelea care au adoptat ţigareta şi nesupunerea pentru că mergea de minune cu bereta apăsată pe un ochi. Din decolteul de bal decretat modă de zi, s'a tras obiceiul sau nevoia dancingurilor de grădină, de sală de restaurant, de orice antreu de familie, fineţea ciorapilor de mătase care se cerea văzută, a lansat în saloane poziţia unghiulară a piciorului peste picior, şi nimic n'ar fi hotărît renunţarea la prăjituri, la masa bună, şi deci la ambiţia de gospodină, dacă n'ar fi intervenit *modelul* pe care-l „vizionau" manechinele vii şi lineare ale unui atelier cu vază. Era timpul şi gloria femeii-băiat.

Astăzi, când rochia acopere şi în sus şi spre pământ corpul, când în pliurile şi garniturile bogate se poate ascunde sau împlini cu oarecare silinţă forma, femeile au rămas să se războiască sau să se ridiculizeze ca înainte, desbinate în două tabere: grase şi slabe, antagonism de-atâtea ori alimentat de anchete de ziar, una din părţi având cu ea noua geometrie a modei, literaturii şi artei plastice, şi invocându-le sgomotos, — cealaltă, folosind cu generalizări viclene, unele mărturisiri masculine care, în ultimă instanţă, se pronunţaseră, trecând peste riscuri, tot pentru vechile alcătuiri.

Caz desigur că nu izolat, a fost acela care întâlnise în dragostea pentru acelaş om, două fete de proporţii opuse, amândouă ispititoare separat, din întâmplare mereu aduse una lângă alta.

Nici cea foarte slabă, nici cea foarte grasă nu se putea mândri cu o preferinţă hotărîtă. Tânărul ales destina la amândouă aceleaşi atenţii speciale, aceleaşi priviri semnificative, acelaş număr de tangouri. După episodul acesta prim n'am mai aflat nimic, decât acum în urmă, sfârşitul, într'o zi de iarnă cu lapoviţă şi noroi, când circulaţia de pe bulevard se încleiase deodată într'un ralenti plicticos. O muzică militară îl cadenţa, lugubru. Flori şi ciocli, alb şi negru. In cupeuri, profiluri anchilozate sub crepuri. Lumea de jos se informa. Dar cum să cred? Marta Z., fata aceea înaltă şi voinică, cu pasul solid sub care duduia podeaua, venind să te întâmpine cu un „bună-ziua" care îţi disloca puţin braţul din umăr? Marta, muntele acela de fată, acolo, sub şiragurile de flori?

Accident? Catastrofă? O doamnă de alături cunoaşte întâmplarea. E mult mai puţin. Marta voise să slăbească. Copila care se îngrăşa cu o nepăsare fericită şi mâncăcioasă, s'a înverşunat deodată asupra trupului ei, s'a ruşinat de grosimea pulpelor, de columna gâtului, de braţele de fer, de roşul prea viu al obrazului.

Ce i-a putut rupe echilibrul? Era îndrăgostită. Rivala, fata aceea îngustă şi dreaptă ca un proect. Pe *El* îl amuza contrastul, sau poate lupta îi părea măgulitoare. O prelungea.

Dezastrul începuse comic. Fata cea slabă, dând vina pe ascuţimile ei, se îndopa la mese cu o convingere transpusă în proverb, — grasa, pe scaunul din [illegible] chipul lui. Tantal şi greaţa paharului de apă caldă după sferturile de porţii.

[illegible] au vindecat-o de amor digestiile penibile. Cura celeilalte a fost mai complicată. Se poate slăbi în atâtea feluri. O cunoştinţă recomandă cutare pilule, o alta cutare ceaiuri, prin ziare se găsesc adrese. Toate, toate leacurile erau admise. Pericol într'o slăbire bruscă ar putea exista pentru un organism bolnăvicios, dar ea, cu sănătatea ei de fer? Toate reţetele în acelaş timp. Numai trei chilograme într'o săptămână? Dozele trebue mărite, postul prelungit: Curaj.

După patru luni, n'o mai cunoşteai. Era fină, sveltă, „interesantă", dar nu mai eşea decât în trăsură, doi paşi de dans o ameţeau, scările le urca cu palpitaţii. O bronşită uşoară a doborît-o şi tuberculoza s'a instalat ca poftită.

Pentru femeile prea grase sau prea slabe, există totuşi o reţetă fără pericol, şi sigură, aceeaş. Mulţumirea de tine, de exteriorul tău, aşa cum este.

„Nu-i frumoasă, s'a scris undeva, dar se poartă ca şi cum ar fi, şi e destul".

Mulţumirea până la admiraţie de sine poate fi o iluzie, dar e binefăcătoare, şi ceea ce-i mai minunat, se transmite.

ALICE GABRIELESCU

Cronica cinematografică

Animalele în cinematograf

Profităm de ocazie că „premierele" săptămânii acesteia au fost de o mediocritate nevrednică de orice critică —, pentru a vorbi despre o problemă — pe care am mai atins-o mai de mult în revista „Cinema" — de un mare interes general cinematografic. Este vorba de rolul și rostul animalelor pe ecran.

Nu mă gândesc la animalele mai mult sau mai puțin surprinse de operator pentru a servi în filme „documentare" gen „Chang", „Rango", „Trader Horn". Filmul instructiv când e bine făcut constitue, fără îndoială unul din spectacolele cele mai pasionante. Dar noi aci nu ne ocupăm de „documentare" ci de filmul „artistic" propriu zis, filmul de imaginație, cu anecdotă, intrigă, subiect, etc. Care este, în acest caz, contribuția pe care elementul animal îl poate aduce valorii filmului?

Deasemeni, nu mă gândesc nici la toți acei câini savant dresați ca să joace roluri de adevărate personagii — știți, clasicul Rin-Tin-Tin care salvează dela moarte pe eroii dramei, sau denunță pe criminali, sau colaborează la un mariaj apropiind doi tineri care, începând prin a iubi fiecare pe cățel, sfârșesc prin a se iubi și personal între ei. Toate acestea sunt falsituri sentimentale și insuportabile anosteli. Gândiți-vă la atâtea sfârșituri de filme unde, într'un „topit" de primul-plan ni se prezintă convenționalul „câine-lup", cu laba la falcă, zâmbind plin de tâlc și satisfacție, — veți muri imediat de dulcegărie.

Nu mai vorbesc de trupele acelea de cățel sau maimuțe care joacă comedii numai cu dobitoace. La asemenea exibiții, — plec pur și simplu. Ele îmi dau frig în șira spinării; au ceva macabru, ceva neliniștitor, poate din cauza involuntarei închipuiri a bătăilor mâncate de sărmanul animal până să ajungă a juca așa de — nu zic bine, dar „complicat" — în fața ecranului. Și apoi toate acestea au un aspect general crispat care agasează și care, în tot cazul, este anartistic — arta fiind mai întâi de toate naturalețe și lăsare în voie.

* * *

In aceste rânduri voi vorbi de cu totul alt soiu de animale. Și pentru că e totdeauna preferabil să se meargă de la concret la abstract, voi pleca dela exemple precise.

Toată lumea își aduce aminte de câinele din „Goana după Aur". Charlot — rebegit și descurajat, cu ultimii săi bani (procurați în schimbul modestului său bagaj) sosește într'un „dancing-bar". Acolo o „girl"-ă mai „cu sentiment", ca să facă să moară de gelozie pe iubitul ei, alege din toată sala ca dansator pe cel mai caraghios dintre clienți. Și astfel Charlot are divinul prilej de a dansa cu Georgia. Fatalitatea însă îl urmărește necruțătoare în toate demersurile sale prin asprele ținuturi ale Alaskăi. Nenorocul lui infailibil face ca, în timpul extazului, să înceapă a-i cădea pantalonii. La început combate destinul cu covrigul bastonului, care îi servește de undiță pentru a prinde pantalonul de catarama din spate și a-l ține suspendat într'o chipeșă atitudine de port-drapel. Așa o putu el duce câtăva vreme, căci bățul părea contrafort natural al bolții formate de cele două mâini reunite ale cuplului. Lucrul mergea. Era potrivit cu dansul. Totuși nu putea ține la infinit. Trebuia să se recurgă, cât mai degrabă, la mijloace mai puțin romantice. De pildă să se lege cu ceva în jurul taliei. Iată de ce, îndată ce vede pe una din mese o frânghie, Charlot pune iute mâna pe ea și se încinge la brâu. Decât, în iuțeala dansului el n'a băgat de samă că celalt capăt al funiei era legat de zgarda unui câine, a unui dulău enorm care acum se vede introdus cu sila în bal din pricina solidarității sale cu dansatorul aflător la celalt vârf al firului. Și astfel îl vedem pe Charlot târînd după el, inseparabil și urmându-i pas cu pas evoluțiile coreografice, o javră cât toate zilele care se încurcă în picioarele tuturor, primește picioare dela toți, și, trăgând de sfoară, sabotează, la rându-i, activitatea picioarelor lui Charlot.

Apariția acestui câine așa cum am descris-o este de un efect artistic enorm. De ce? M'am gândit mult la asta; și iată la ce concluzii am ajuns.

In toată scena descrisă mai sus, scenă foarte lungă și bogată în peripeții, este vorba de unul din sentimentele fundamentale ale omului, și anume de sentimentul de *jenă*. Charlot este, mai întâi de toate: *jenat*. Jenat în toate, și jenat tot timpul. Și cum n'ar fi? E sărac, jerpelit, caraghios, pipernicit, neprimit nicăieri, neascultat de nimeni... Și ce nedrept e asta, pentru cine știe cât de bun, de generos, delicat, plin de atenții pentru toată lumea — este Charlot. In fond în acest contrast stă drama personajului — Charlot. Marea lui dragoste de oameni, aliată cu entuziasmul lui invincibil îl fac să dorească toată vremea să se *amestece* cu ceilalți oameni, *să facă la fel* cu dânșii, să se simtă acceptat de ei. Asta ar vrea el, și de dimineață până seara asta încearcă. Dar —, în fiece moment, o fatalitate neînduplecată se însărcinează să-i reamintească, prin nenumărate semne, că-i *altfel decât ceilalți*, că oricât s'ar căzni, nu poate face la fel cu ei, că este condamnat să distoneze, ca o pată, pe fondul uniform al societății.

Aceasta e originea *jenei* sale cronice. O jenă generală, fundamentală, care constitue osatura de bază a personajului.

Pentru a o exprima, arta lui Chaplin se servește de un alfabet foarte special. Am vorbit eu cândva de asta (v. volumul „Curs de Cinematograf"). Spuneam că în comediile lui Charlot oamenii sunt puși, deodată, să „*se poarte ca niște lucruri*", și invers: obiectele încep, la un moment dat, să „joace" ca niște oameni. Este ceeace în termeni filozofici se numește o „interferență de serii" (expresia e întrebuințată de Bergson pentru definirea comicului). O întretăiere, o întâlnire, o încrucișare, o amestecare de serii: seria omenească a persoanelor pe de o parte, și seria fizică a lucrurilor neînsuflețite. La un moment dat, corpul omenesc este pus să funcționeze ca un simplu agregat de atomi materiali, ascultând doar de legile mecanice —; și invers: obiectele inanimate încep, în reacțiunile lor curat-fizice, să capete, pentru câteva clipe, nu știu ce vagă semnificație umană, par'că ar fi mânate de un fel de „vis a tergo", de o „ironie a lucrurilor" cum numim noi asta în limbajul curent.

Obiectele iau apucături omenești pentrucă sunt momente când, în jurul lor, se petrec evenimente așa de adânc și de intens omenești încât lucrurile oarecum se *contagiază* dela oameni. Și invers: evenimentele omenești se complică, se iuțesc, se împletesc așa de tare încât încep să semene cu o întrețesere de forțe oarbe, oarbe ca cele de natură fizică; detaliile de intenții și mobiluri sufletești diverse se șterg, reduse la expresia mai simplificată a unei hore de puteri agitate. Nu se mai percep subtilități psihice calitative, ci doar „date" oarecum fizice: forțe, diferențe de potențial, schimbări de direcție, deosebiri de rezistență de materiale, modificări de viteză, de intensitate, obstacole, opriri, etc., etc.

In momentele acestea de culminație dramatică Charlot introduce *elementul animal* (v. maimuțele din „Circul"). Să se observe ce loc original ocupă dobitoacele din punctul de vedere de care ne ocupăm. In calitatea lor de vietăți se apropie de seria ființelor însuflețite și intenționate; în calitate însă de accesorii utile în viața omului, în calitate de unelte, ele fac parte integrantă din *lucruri*, din obiectele care constitue „decorul", ambianța generală în care trăim.

D. I. SUCHIANU

„Aș vrea să știu"

F. OPREA-Galați

Ce se înțelege prin ontologie?

Ontologia (termen derivat de la două cuvinte grecești, care însemnează respectiv, știință și ființă) este știința care se ocupă de studiul ființei în general. După filosoful german Wolff, care a generalizat întrebuințarea acestei denumiri — ontologia cuprinde psihologia rațională, cosmologia rațională și teologia rațională, adică sufletul considerat în natura sa, lumea considerată în principiul ei și Dumnezeu, considerat în esența lui, trei lucrări transcendente, pe care Kant le declară inaccesibile rațiunii pure

UN CITITOR-Loco

Teoria lui Einstein nu a avut precursori?

Nici o teorie științifică nu apare brusc, ci are legături, mai mult sau mai puțin strânse, cu teoriile anterioare.

In speță, teoria relativității, închegată de Einstein în două etape (teoria relativității restrânse, și aceea a relativității generale), se bazează pe de o parte, pe unele fenomene experimentale ale precursorilor săi (experiența lui *Michelson-Morlay* asupra vitezei luminei în raport cu eterul) și se regăsește în embrion în teoriile relativiste ale savanților francezi *Henry Poincaré* (Science et Hypothèse) *și Gustave le Bon* („Evolution de la matière", „Evolution des forces").

Lui Einstein îi revine însă incontestabil meritul de a fi coordonat și sistematizat într'un corp de doctrină, bazat pe un aparat matematic complect, unele puncte de vedere, exprimate în știință incomplect și sporadic.

M. I. VINTILESCU-Ploești

In ce constă metoda Coué pentru vindecarea boalelor?

Coué, savant francez (1857—1926), pornind de la convingerea că aproape orice boală are la baza ei un substrat important de natură psihică, foarte influențabil prin sugestie a preconizat, ca mijloc de tratament al maladiilor, autosugestia conștientă practicată de pacientul însuși.

Cu alte cuvinte, bolnavul trebue să-și repete cu insistență, și să se concentreze în ideea că se simte din ce în ce mai bine și că se va tămădui. Sistemul Coué admite prin aceasta o predominanță covârșitoare a spiritului asupra corpului. Procedeul a dat rezultate bune, în special în vindecarea boalelor nervoase, tratate anterior prin metoda hipnotismului, preconizată de Dr. Bernheim din Nancy. Detalii asupra metodei Coué se pot găsi în broșura autorului, tradusă în limba română de D. V. Barnoschi:

„*Stăpânirea de sine, sănătatea prin autosugestia conștientă*" (editura „Cultura Românească").

Cronica Şahului

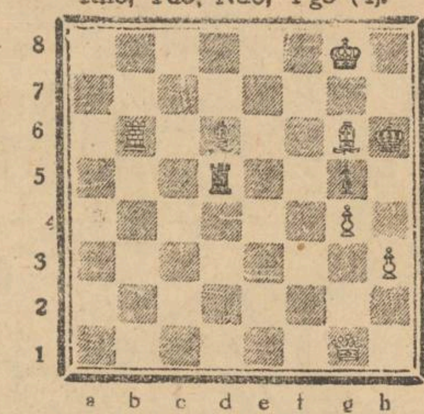
PROBLEMA No. 429

de R. Weinheimer, Viena

(«Wiener Schachzeitung 1931)

Negru:

Rh6, Td5, Nd6, Pg5 (4).

Alb:

Rg8, Dg1. Tb6, Ng6, Pg4 și h3 (6).

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

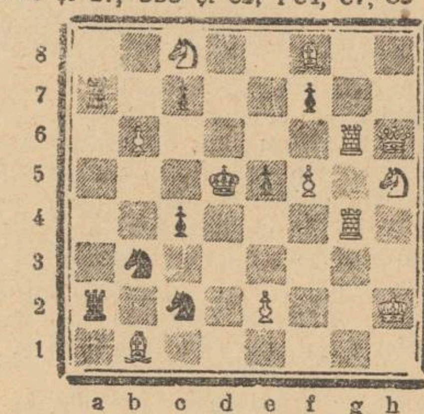
PROBLEMA No. 430

de L. A. Issaev, Moscova

(«L'Echiquier» 1931)

Negru:

R45, Ta2 și a7, Cb3 și c2, Pc4, c7, é5 și f7 (9).

Alb:

Rh2, Dh6, Tg4 și g6, Cc8 și h5, Nb1 și f8, Pb6, é2 și f5 (11).

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 198

Jucată din Aprilie 1929 până în Noembrie 1930 într'un concurs prin corespondență organizat de revista „Wiener Schachzeitung".

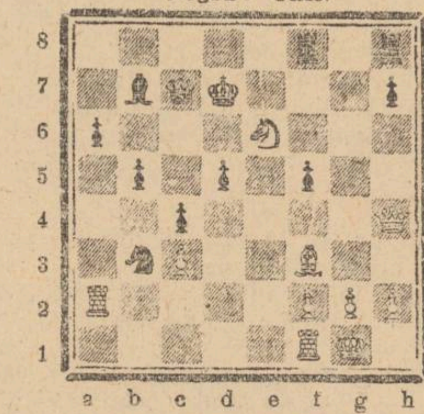
Alb: F. Batik (*Cehoslovacia*). **Negru: B. Ohis** (*Finlanda*).

Apărarea lui Nimzovici

1. d2—d4, Cg8—f6; 2 c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Nf8—b4; 4. Dd1—c2, d7—d5; 5. Nc1—g5, această mutare, prin care albul sacrifică un pion nu mai e uzitată. In această partidă conducătorul albelor caută să o sprijinească, ceeace îi reușește numai grație concursului ce i l dă adversarul. 5...., d5×c4!; 6. Dc2—a4 +, mai bine ar fi fost Cf3. 6...., Cb8—c6; 7. a2—a3, Nb4×c3+; 8. b2×c3, Dd8—d5; 9. Ng5×f6, g7×f6: 10. é2—é3, b7—b5; 11. Da4—c2, dacă ne uităm pe tablă, vedem că negrul are un pion mai mult și e mai bine desvoltat. 11..., Cc6—a5?; o amănunțită analiză a maestrului H. Kmoch dovedește că negrul ar fi obținut prin 0—0 poziție de câștig. 12. Nf1—é2. c7—c6; 13. Né2—f3, Dd5—d6; 14. Cg1—é2. Ré8—é7? grație acestei grave greșeli (mai bine ar fi fost 0—0), alb obține repede un atac pe care-l conduce excelent. 15. Cé2—g3, Ca5—b3, 16. Ta1—a2, f6—f5; 17. 0—0, Nc8—b7: 18. é3—é4, f5×é4; 19. Dc2×é4, Ré7—d7; alb amenința Cf5+. 20. Dé4—h4, Ta8—f8; 21. Cg3—é4, Dd6—c7; 22. a2—a3!, jucată la timpul oportun. Negrul nu poate răspunde cu b4, căci ar urma: c×b, C×d4; Cc5+. 22...., a7—a6; 23 a4×b5!, c6×b5; 24. d4—d5!, f7—f5: 25. Cé4—g5, é6×d5; 26. Cg5—é6!! foarte frumos jucat! Calul nu poate fi luat

Situația partidei după a 26-a mutare a albului.

Negru: Ohis.

Alb: Batik.

căci ar urma: Té2+ și la Rd6: Df4+, Rc6; Té6+, iar la Rf7: Té7+, D×é7; Nh5+, Ré6: Té1+. 26...., Dc7—d6; 27. Cc6×f8+, Dd6×f8; 28. Tf1—é1, Cb3—c5; 29. Té1—é5!, 1- Taé2 ar fi urmat Cé4. 29...., Rd7—c7; 30. Dh4—f4, Dd8—f6: 31. Df4×f5, h7—h6; 32. Ta2—d2, Cc5—d3; 33. Df5—f7+. Rc7—b8; 34. Nf3×d5! și negru abandonează.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

UN RECORD al LIBRARIEI rămâne

„MEDICUL NOSTRU"

Un volum de 600 pagini cu 210 ilustrații în text, legat în pânză, cuprinzând, sub formă de dicționar, o descriere a tuturor boalelor cu mecanismul, simptomele, cauzele și tratamentele cele mai moderne.

15 specialiști fruntași ai medicinei române au colaborat la această enciclopedie care pe lângă bogatul material medical conține și adevărate studii de psichologie, sociologie, asistență socială pedagogie și psychanaliză

Volumul a fost redactat sub îngrijirea generală a Doctorului YGREC. Prețul 150 lei ex.

Curiozități

Venitul ideal

Care e venitul anual ideal?

Această întrebare a circulat, în ultimul timp, în cercurile intelectuale din Londra și unele răspunsuri sunt foarte interesante.

Așa Bernard Shaw crede că ar fi cam 400 L; Edgar Wallace, părintele romanului criminalist, e de părere că se poate trăi și cu un pfund pe zi, iar Gilbert Frankau răspunde cu cunoscutele cuvinte ale lui Micawber: „Venitul ideal e acela care-ți dă totdeauna o liră mai mult decât cheltuești".

Lady Duff-Gardons crede că fără 6000 L. pe an n'ar eși la nici o socoteală. I-ar mai trebui: „O casă la oraș; o casă la țară; o trăsură bună; câteva serbări pe lună... căci viața unui om care cheltuește 120.000 de mărci pe an, e, prin firea lucrurilor, foarte complicată".

Insfârșit, George Gissing, autorul „Hârtiilor particulare ale lui Henry Ryecroft" a dorit toată viața lui liniștea și odihna; o casă mică, la țară; o grădină; câteva cărți; o masă bună și simplă; o gospodină liniștită; și o mică avere care să-i procure toate lucrurile astea. Căci, spune el, nu trebue să te întinzi niciodată mai mult decât ți-i plapoma; și apoi, dacă posezi o anumită bogăție sufletească, care-ți face posibile bucuriile interne, tot viața simplă rămâne cea mai bună.

Scene din China

Luth-ul

Orchestra de instrumente vechi a cântat sub verandă, iar auditorii stăteau care în picioare, care jos, după cum se simțeau mai bine, pe peluza din față.

Tocmai vroiam să mă apropii, când un solist a executat la o ghitară chineză — cu o agilitate și o varietate demne de emulii săi spanioli — un concert, descriind victoria câștigată asupra unui rival feroce de către șeful iscusit, care a fondat dinastia Han, cu două sute de ani înaintea erei creștine.

Dar pentruca să asculți luth-ul, trebuie să intri în casă, acesta nefiind un instrument de auzit în plin aer.

Totul e pregătit. Instrumentul e adus și maestrul verifică acordul. Pregătirile nu se opresc aici. Trebue neapărat și un echilibru exact, — așa că unul dintre elevi așează după indicațiile maestrului bucăți de hârtie sub picioarele mesei.

Concertul e pe punctul să înceapă. Muzicianul a ridicat deja indexul pregătit să atace prima coardă, când e întrerupt de un vacarm îngrozitor. Zgomotul nedorit se datorește unui „haut-parleur" din vecinătate, care — odată intrat în acțiune — ne trimite prin ferestrele deschise fanfarele sale grotești.

Trebue — cu riscul de a ne asfixia pe o după-amiază arzătoare — să ne baricadăm contra invadatorului.

Dar — ca prin minune — riciunul nu ne sufocăm. Nimeni nu se gândește la căldură de îndată ce se înalță muzica aceea aeriană, care aduce cu sine o răcoare supranaturală.

Am ascultat mai întâiu „Cântecul pescarului", al cărui refren vesel format din note grave e întrerupt din loc în loc de un joc de sonorități fugitive, care descresc succesiv și gradat înainte de sfârșit. Apoi ceva mai lent: „Imensitate de toamnă", în care ideile se înșirue una după alta, apărând deodată formate, nesusținute de nimic, exalate pe rând ca și suflul armonios al muzicii, care respiră.

Luth-ul chinez te face să te gândești la Mozart, și mai mult chiar, la Debussy.

Copiii

Am văzut o mulțime de copii chinezi, copii de oameni bogați sau din familii mai nevoiașe, toți de o drăgălășie, care face cinste educatorilor. Ceeace am remarcat, în primul rând la toți copiii aceștia — este o mare încredere inocentă, ca și cum răutatea oamenilor le-ar fi necunoscută.

Când treceam prin sate, mulți dintre copiii depe stradă ne salutau. Dacă ne opream, ei veneau să ne întrebe o mulțime de lucruri asupra călătoriei sau despre mecanismul trăsurii.

Aproape de mormântul lui Ming, în vecinătatea lui Pei-p'ing, un băețel de trei ani mi-a adus două din fructele acelea roșii foarte obișnuite acolo și care în Europa-și păstrează numele chinezesc de „Khaki". Când l-am întrebat de preț, copilul a repetat întrebarea fără s'o priceapă. Probabil că nimeni nu-l învățase: că orice lucru se plătește în lumea asta.

Ultimul copil chinez, pe care l-am întâlnit — se plimba pela două după-amiază aproape de gara din Tch'ang-tch'ouen, între Moukden și Kharbin.

Eșisem din oraș, fiindcă mai aveam o oră până la plecare și fiindcă tovarășul meu de drum, un inginer american, mai avea două plăci fotografice neîntrebuințate. Băețelul a pozat cu multă bunăvoință, refuzând însă cu orice preț vre-o recompensă. Era foarte mulțumit că l-am primit în tovărășia noastră. Mi-a povestit într'un dialect curat al Pei-p'ing-ului că are patrusprezece ani și că merge la școală. Ne-a condus în felul acesta până la tren, consimțind în cele din urmă să primească bomboanele cumpărate pentru dânsul în bufetul gării.

El era curat, îngrijit, cu o figură plăcută, îmbrăcat cu un șorț albastru. Purta pe cap o bonetă de blană, cum se poartă în Manciuria — cu părțile laterale ridicate și legate de o panglică în creștetul capului.

Desigur că copilul avea părinți buni care se îngrijeau de el cum puteau mai bine.

Trenul pornise, și băețelul ne făcea încă semne de rămas-bun întovărășite de un surâs prietenos și trist.

Adeseori mă gândesc la micul Chinez a cărui patrie e amenințată de armatele rivale.

De-ar da bunul Dumnezeu să nu i se întâmple nimic rău!

LOUIS LALOY

Cărți și Reviste

ION SÂN-GIORGIU: Arcul lui Cupidon
București, 1932

Azi când poetul este preocupat de probleme verbale și își caută o originalitate în potrivirea cuvintelor sau când în năzuința de lărgire a câmpului poetic urmărește experiențele intelectuale în chiar poarta abstracțiilor matematice, cazul d-lui Ion Sân-Giorgiu care întinde arcul lui Cupidon este interesant și nemaiauzit. D-l Sân-Giorgiu își cântă drama iubirii sale începută la un cinematograf însemnându-și în versuri clare curba termică a sufletului, dealungul speranțelor, intimităților și durerilor trădării: un adevărat cavalerism sentimental modernizat printr'un anacreontism de factură goethiană. Cu desăvârșire abstracte versurile d-lui Sân-Giorgiu cuprind adesea idei poetice fericite, un tumult interior care le face sugestive, o definire a sentimentului de o puritate și de un curaj de esență clasică, deși lipsite de originalitate formală. Poetul alunecă pe lângă situațiuni grele cu gingășie, ca de pildă:

Și astfel ne-am împreunat asemeni
A două triluri de privighetoare
Și ne-am simțit aproape ca doi gemeni,
Ca două fructe din aceiași floare.

Definițiile sunt străbătute adeseori de un fior intern.

Ești ca o floare ce se'nchide'n noapte
Și ca un cântec zăvorit într'o vioară,
Ești rece ca întâia zi de primăvara,
Și totuși masca frumuseții tale
Ascunde cele șapte
Păcate capitale...
Ești o făgăduință,
Neliniște, poruncă și dorință,
Ești ne'nțeleasă ca o vorbă-abia șoptită
Și plină de 'nțeles ca o ispită...

Dar versurile într'adevăr isbutite în felul lor sunt acelea unde demnitatea bărbătească, rănită în adâncul ei, se păstrează cu îndârjire pe un plan de curăție intelectuală ca în poezia *Renunțare*, care conține o idee suavă:

Nu-ți cer nimic, fiindcă te am toată
In tot ce simt, ce cuget și ce sufăr —
Trăești în mine rece și curată
Ca floarea albă-a putredului nufăr.

Nu vreau fiorul trupului plăpând
Nici mușcătura buzelor fierbinți —
Sunt fericit că duc cu mine'n gând
Făgăduința ochilor cuminți.

Cu un surâs, cu-o vorbă-abia șoptită
Trăesc vrăjit o'ntreagă săptămână.
De nu-s stăpân pe vitrega-ți ispită
Ești tu pe desnădejdea mea stăpână.

Și dacă niciodată n'ai să-mi dărui
Nimic din cele care le-am visat
Voiu ști că ce-ai dat poate fiecărui
N'a pângărit tot ce ți-am închinat.

Va trebui însă ca d. Sân-Giorgiu să se îndepărteze de forma prea vie a sentimentelor și a resentimentelor sale pentru ca să aibă tăria să le distrugă într'o construcție indiferentă, materială, apropiindu-se astfel de adevărata artă care este: *expresie*.

H. BLAZIAN: Jean Louis Forain
„Adeverul", 1931*)

D-l H. Blazian, care printr'o activitate asiduă de critic plastic și-a căpătat un loc hotărât în domeniul mișcării noastre artistice și printr'un material considerabil recenzat și reprodus în coloanele *Adevĕrului Literar* a pus la îndemâna cercetătorului de artă o adevărată arhivă a plasticei contimporane, a tipărit de curând o culegere de gravuri și caricaturi ale lui Jean-Louis Forain, însoțite de o prezentare critică. Meritul unei astfel de lucrări stă în primul rând în selecțiunea ilustrațiilor și într'adevăr d. Blazian a isbutit să definească spiritul artei lui Forain prin câteva caricaturi esențiale. Tristețea vieții de prostituție, amara pălmuire a burgheziei și a nobleței, mizeria existenții morale și materiale a artistului, toate acestea sunt puse în evidență din simpla alegere a ilustrațiunilor. Studiul introductiv comentează cu multă competență materia și uneori expunerea este așa de sugestivă, încât impresia artistică sigură a criticului își găsește o expresie de-adreptul literară, ca de pildă următoarele rânduri la desenul „Necunoscutul":

J. L. Forain

„Cine a înfățișat vreodată mai plastic și mai tragic scena aceia „profesională" intitulată „Necunoscutul"? Cu lumânarea'n mână, o femee, umbră nocturnă anonimă, se apleacă să descue ușa. In spatele ei, cu gulerul ridicat, cu figura care nu exprimă nici cel mai banal simțământ, un bărbat așteaptă, tăcut, serios, privind în gol. O pată de negru în spatele lui...

Totul e trist, lugubru, apăsător... Parcă s'ar descuia ușa unei odăi mortuare!...."

Broșura d-lui Blazian fiind o dovadă de cultură artistică și de putere de interpretare personală, este totdeodată o lucrare excelentă pentru omul de cultură generală care vrea să se informeze în arta marelui umorist francez, care a realizat, cu mai multă tristețe și sarcasm, ceiace Molière, de pildă, a isbutit să facă în comedie.

G. CALINESCU

*) In depozit la Cartea Românească, Alcalay și Hasefer.

FORTUNAT STROWSKY: Omul modern

Omul de azi datorează recunoștință scriitorilor care încearcă să-l descrie. Din cauza condițiilor de viață, a pierdut obiceiul de a sta de vorbă cu el singur. Nici meditația, nici visurile, nici hoinărelile nu-l mai chinuesc. Cea mai mare parte a vieții lui e închinată muncii. Restul timpului se dă cu totul petrecerilor greoae. Atât mulțimea formată dintr'o materie molatecă, supusă și nehotărîtă cât și ființele excepționale vor trage folos din cartea d-lui Strowsky, care e plină de însemnări ingenioase și adeseori adevărate. Omul de azi este pe de-o parte filistinul mecanizat, socializat, care se bucură de confortul modern și se desfată citindu-și jurnalul, dar este deasemenea și răsvrătitul în contra acestui tip de om-standard zămislit de domnia uzinei și a biurocrației.

Ideia despre omul unei epoci diferă, dacă luăm ca tip pe omul cu însușiri firești, format de condițiile de viață ale acelei epoci, sau după tipul ideal care plutește deasupra ei ca un vis în care se complace? Când oamenii unei epoci se privesc, ei se gândesc mai curând la primul tip, dar, în urmă, al doilea tip tinde să definească originalitatea lor.

Ar fi să ne punem două întrebări importante. 1. Ce fel de om tinde să desăvârșească viața modernă? 2. Ce fel de oameni convin în deosebi închipuirii și sensibilității celor de astăzi? Ori ce om și ori ce epocă își dă pe față și felul de a fi și iluziile.

Intr'o lucrare închinată „omului modern" e ușor să găsim lipsuri. Sunt atâtea influențe nepotrivite care se împreună pentru a ne forma sufletul. Poate dăm mai multă importanță decât d. Strowsky, constatărilor că în timpul războiului și după aceia, fiecare dintre noi a făcut constatări despre oameni, societate și viață. Avem fiecare în adâncul conștiinței noastre o experiență tristă, care tinde să ne distrugă încrederea pe care vrând nevrând, individul trebue să o acorde vieții, omului și societății. Prea multe măști au căzut, prea multe voaluri au fost sfâșiate, prea mult a pătruns adevărul sub spoiala convenienților, pentru a nu ne obișnui să le vedem așa cum sunt. Asupra neliniștei actuale, d. Srowski ne dă mai departe, pe scurt, lămuriri ingenioase. Desigur sentimentul grijii noastre e amețitor în fața unei lumi care e pe cale de a suferi o revoluție hotărîtoare. Vechile obiceiuri, felurile noastre tradiționale de a gândi sunt zădărnicite. E neîndoios că sprijinul de care noi ne agățăm se clatină neîncetat.

Din obișnuință, căutăm într'una terenul solid pentru a construi, nu găsim decât ceva tranzitoriu, inegal, alunecos.

Trebuie să prețuim însemnările frumoase ale d-lui Strowski despre stilul vitezei și despre felul cum viteza schimbă ideile noastre de lume. Insă, dacă stilul unui Morand este modern, stilul unui Proust este corespunzător unei epoci în care știința exploatează amănunțit și cu răbdare lumea atomică.

Viteza ne-a obișnuit cu idei largi și simplificate, însă științele atacă neîntrerupt fenomenele lumii. Suntem moderni din cauza viziunilor repezi, fulgerătoare, prinse din sbor, putem fi ca și James Joyce în felul lui *Ulyse* al său, privind țesându-se fir cu fir, pânza subțire a gândurilor intime.

BERNARD GRASSET: Insemnări despre fericire

Fericirea? Bieții oameni au răsucit de atâtea ori întrebarea aceasta că o putem privi sub nenumărate aspecte. Un scriitor, într'unul din romanele sale, ne arată o eroină, care în fața ciudățeniei vieții, exclamă neliniștită:

„Atunci, tocmai ce nu putem dobândi, înseamnă totul în viață!" La urma urmelor iată poate un fel de a stabili problema fericirii care merită un altul. Imi amintesc încă de o femee tânără, pe care viața o umilise și care spunea deschizând o carte despre fericire:

„Incă un om care este nefericit în viață, fiindcă vorbește despre fericire".

Machiaveli care și-a condus cu atâta nepricepere păcătoasa lui existență, a făcut disertațiuni adânci asupra artei de a reuși.

Stendhal, care și-a petrecut viața fără să aibă noroc în dragoste, a scris Roșu și Negru unde ne prezintă pe un Julien Sorel ca un maestru mânuitor al iubirii. Cel care s'a bucurat puțin de nebuniile dragostei, își dă seama că o femee nu se cucerește prin mijloace savante. In ciuda aparentelor, nu bărbatul e cel ce alege femeia. Rafinatele intrigi de dragoste, nu sunt decât ademeniri, ele nu servesc decât pentru a umple timpul, când femeia care v'a ales vrea să vă dea iluzia cuceririi, punându-se cu desfătare calculată să întârzie clipele voluptății. Ea se potrivește foarte bine cu constatarea d-lui Grasset:

„Adeseori, spre ceiace ei numesc știința fericirii se îndreaptă cei mai nenorociți, ca și cum nu le-ar rămânea decât să-i răpească secretul, pentru a se răzbuna pe viață".

„Cele mai mari fericiri omenești, afirmă d. Grasset, sunt înjosirile plăcute ce ne impun". De multe ori adevărat, însă experiențele vieții reale mă îndeamnă să fac haz de afirmația aceasta a fericirii. Paradoxul fericirii în viața practică e acelaș ca și paradoxul medicinii. In toate timpurile, în toate locurile, au fost vindecați în nenumărate împrejurări oricine, cu orice. Mă îngrozesc când mă gândesc la mijloacele care au adus puțină fericire oamenilor norocoși pe carea i-am întâlnit în calea mea. Omul cel mai fericit ce am cunoscut, era conte și, ușurat de bani, se făcuse reprezentantul unei reclame de ulei pentru automobile. Risipise nebunește vreo duzină de milioane-aur. Repeta de zece ori pe zi în extaz: „Ce aventură! Dacă m'ași putea reface, i-ași risipi cu aceiași nepăsare".

„Fericirea nu se află în puterea oamenilor ci oamenii în puterea ei."

Ironia lucrurilor e nemărginită. Putem nesocoti fericirea, din cauza ostenelii ce ne dăm s'o cucerim și se poate îndrepta spre noi tocmai atunci când nici nu ne gândim. Dar, fiindcă de obicei are ochii legați, sunt posibile multe greșeli.

Insă ni se pare că merge prea departe: „goana după frumos prezintă la unii, caracterele renunțării la fericire".

Iată ceva original. Din partea mea sunt convins că purtăm în noi preocuparea continuă a unei anumite înfățișări a noastră, care nu e decât perfecta noastră realizare estetică. Ținem atât de mult la ea, că suntem gata s'o plătim, chiar cu prețul fericirii noastre.

Puternică este tendința spre fericire, nu mai puțin puternică represiunea fericirii și este adeseori o năzuință de natură estetică care ne face să respingem ispita fericirii.

COMP.

Zola între două femei

D-na Denise Le Blond-Zola, fiica lui Emile Zola, povestește câteva epizoade din viața tatălui său

Am încercat să intercalez amintirile mele despre tata în volumul apărut de curând: „Emile Zola, raconté par sa fille".

Totuși îmi urmez îndemnul de a alege câteva amintiri din cele pe care am fost silită să le omit în cursul povestirii.

In cazul acesta, voi avea putința să le evoc într'o formă mai liberă decât cea impusă de o lucrare ordonată.

Zola pe bicicletă

Eram de treisprezece ani la moartea tatălui meu, decedat în plină vigoare, din pricina unei asfixii. Cu toate acestea, îmi amintesc încă destul de clar înfățișarea lui fizică.

In serile lungi de iarnă, stau ceasuri întregi pe gânduri în fața biroului; și atunci am impresia că ușa se deschide și-l văd în prag; mic, bărbos, îmbrăcat cu multă îngrijire, cu umerii largi și cu o frunte lată. Imi pare că simt ațintită asupră-mi privirea lui gris-deschisă, ascunsă în dosul ochelarilor cu ramă aurită. Ii revăd mânile cu degete scurte, de o albeață neobișnuită (nu eșea niciodată fără mănuși); îi aud vocea gravă, căreia accentul provensal — abia simțit — îi dădea o inflexiune muzicală: „Vino, mica mea Denise"...

Din toată ființa lui se desprindea o blândețe nemărginită.

Cea mai mare bucurie a lui era să facă daruri — indiferent cui, numai pentru plăcerea de a vedea mulțumire în juru-i. El însuși se simțea foarte fericit în proprietatea sa din Médan. In timpul vacanțelor, eram împreună cu mama și cu fratele meu foarte aproape, la Cheverchemont. Tata venea adesea să ne vadă la ora ceaiului, după ce-și făcea regulat „siesta", de care nu se putea lipsi. Venea fie pe jos, fie pe bicicletă, de care era aproape tot așa de mândru ca și de aparatul său fotografic.

Veșnic făcea fotografii cu o pasiune rară. Il revăd deasemeni, făcând grădinărie sau aplecându-se ca să-și mângâie cânele credincios. Odată, îmi amintesc că l-am văzut foarte trist — crezând că-și pierduse bastonul. Căci după cum își iubea animalele, așa-și iubea și lucrurile.

Inteleg că sensibilitatea aceasta era sensibilitate de sedentar, de izolat—om copleșit de lucru, care recunoștea în mediul său obișnuit, în fiecare lucru vechiu, tot atâtea accesorii ale propriei sale vieți.

Dacă din copilărie îmi dădeam exact seama de bunătatea tatălui meu, de micile-i preferințe și de tabieturile sale nu e mai puțin adevărat că însemnătatea operei lui nu-mi era pe deplin clară. Știam că e scriitor: mama-mi arătase scoarțele galbene ale volumelor. Pe de altă parte, respectul de care era înconjurat îmi dovedea că era un „om însemnat". Odată chiar, la Operă — la prima reprezentație a operei „Messidor" la 15 Februarie, 1897 — fratele meu și cu mine am simțit toată strălucirea gloriei sale, când odată cu apariția lui în loje am văzut toate binoclurile îndreptate asupra noastră.

De altfel, eu n'am văzut sfârșitul vieții sale decât prin prizma copilăriei.

Astfel ,despre condamnarea survenită după „J'accuse!" în afacerea Dreyfus, —eu nu-mi amintesc decât ziua-bună, spusă la plecarea-i grăbită în Anglia.

De-asemeni de-abia îmi aduc aminte de traversarea nocturnă a Canalului Mânecii, pe care am făcut-o împreună cu mama și cu fratele meu — ca să ne întâlnim cu tata.

Mi-au rămas în minte numai plimbările, pe care le-am făcut cu dânsul prin frumoasele grădini, pe jumătate sălbatece, din Summerfield.

In tot timpul plimbărilor, tata era tăcut și trist.

Cât privește moartea-i subită, ea apare în ochii mei sub forma unei repezi succesiuni de imagini.

Mai întâi cei doi prieteni veniți pe neașteptate la noi într'o după-amiază de Septembrie; cele câteva cuvinte șoptite și apoi strigătul desnădăjduit al mamei: „L-au otrăvit!" și gestul brațelor sale, despicând aerul ca niște aripi de pasăre rănită. Protestări, rugăminți: „Vreau să-l văd! Am acest drept! Și copiii, deasemeni!"

... In sfârșit catafalcul, o figură palidă, aproape de nerecunoscut, sprijinită pe-o perină de catifea; și apoi sicriul trecut printre două șiruri de spectatori, îngrămădiți în tot lungul străzii Bruxelles...

In cele din urmă calmul... hainele de doliu... lacrimi... și deprimarea completă a mamei...

Intr'o zi, mama a primit o scrisoare (am aflat mai târziu că era adresată de d-na Zola) în urma căreia a devenit foarte agitată; s'a îmbrăcat în grabă, ne-a sărutat și a plecat...

Aceasta a fost prima întrevedere dintre mama și văduva tatălui meu. Niciodată n'am putut afla ce-au vorbit. Puțin după aceia, mama ne-a dus într'o casă mare, unde — în mijlocul unei camere luxuoase, împodobită cu covoare și bibelouri — ne-a primit o doamnă în vârstă, uscățivă și îmbrăcată în doliu. Era d-na Zola.

Dedublarea vieții lui Zola

Am aflat în urmă câte comentarii s'au făcut despre tatăl meu între două femei.

Curiozitatea publicului n'a fost niciodată satisfăcută în ceiace privește „criza" sentimentală a marelui romancier.

Mulți au încercat să descopere motivele, mulți au întrebuințat în discuție ironii și noroi.

La insinuările meschine, răspândite în timpul ultimilor treizeci de ani, n'am nimic de răspuns.

Cine ține însă socoteală de caracterul lui Zola, cât și de al soției sale și al mamei mele, Jeanne Rozerot, trebuie să înțeleagă ce s'a petrecut atunci.

Marele scriitor a fost un om care nu-și trăise viața. Ajuns într'o vârstă înaintată, el avea o mare nevoie de tandrețe, de tinerețe și chiar de o admirațiune fără margini.

D-na Zola, tovarășa demnă a anilor de muncă, de încercări, de mizerie și de indiferență, încarna pentru el trecutul. Totuși ea rămăsese o femee aspră, autoritară, adeseori violentă și al cărei spirit prea pozitiv nu se preta de loc la acele „drăgălășii ale vieții".

Această drăgălășie, această adorație magică pentru el, o găsea Zola în tovărășia Jeannei Rozerot, femee de-o frumusețe strălucitoare, fragedă și inocentă. Ea a dat posibilitate marelui om să-și desvolte partea cea mai „înăbușită" a firii sale, de a-și realiza visul său scump și ascuns, de a-și găsi cel mai desăvârșit echilibru fizic și moral, tocmai în momentul în care munca-i cerea mai multă forță și concentrare.

Ea era pentru dânsul odihna, uitarea și veselia.

Jeanne Rozerot s'a consacrat în întregime lui. Niciodată n'a intervenit un gest sau un cuvânt, care să tulbure înțelegerea lor perfectă.

Pentru a fi mai precisă trebuie să pun în evidență atitudinea d-nei Zola.

Deși foarte revoltată la început la gândul că soțul său își imparte existența între ea și o altă femee — a vrut chiar să divorțeze — mai târziu pare c'a înțeles că era vorba de o forță majoră contra căreia era inutil să lupte.

După moartea tatălui meu, urmând ultima lui dorință, d-na Zola a început să arate mamii și nouă o bunăvoință, care n'a întârziat să se transforme într'o dragoste sinceră. O vedeam foarte des. Când am plecat în vilegiatură, ea s'a instalat în vecinătatea noastră. Ea a fost aceea, care a făcut demersurile necesare, pentruca fratele meu și cu mine să avem dreptul la numele, cu care ne mândrim. Către sfârșitul vieții sale, această „Bună prietenă" (așa o numeam noi copiii) a veghiat asupra vieții și intereselor noastre. Atât fratele meu, cât și eu îi păstram o duioasă recunoștință, care o întovărășește dincolo de mormânt.

Femeile și geniile

Oricine ar putea să mă întrebe: „Zola avea oare drept să-și aranjeze această dublă existență? Avea drept să-și subordoneze în oarecare măsură viața celor două femei? Și aceste două femei au procedat bine acceptându-și rolul impus de maestru?"...

La toate întrebările acestea răspunsul meu va fi *afirmativ*, deoarece suntem în fața unui *om excepțional*.

După părerea mea, deîndată ce o femee inteligentă întâlnește un astfel de om, propria ei făptură, ambițiile, temerile și dorințele ei trebue să dispară, pentru a lăsa loc unui imens spirit de sacrificiu, în singura dorință de a procura creatorului cele mai prielnice condițiuni spirituale și materiale în care să se desvolte geniul său.

Numai în felul acesta poate participa o femee la o lucrare, a cărei importanță depășește trebuințele cotidiane.

Astfel ea-și servește nu numai propria-i personalitate, ci și cele mai înalte aspirațiuni ale umanității întregi. Și nu fiindcă adevăratul geniu nu și-ar putea desăvârși darurile naturii singur. Eu cred totuși că *prezența și ajutorul femeii* fac să se nască în sufletul său încrederea, o încredere în forța sa, care ușurează cu mult realizarea planurilor sale.

O profeție a lui Zola

Când privești, chiar în zilele noastre, opera lui Zola, această clădire imensă, solid construită, trebuie să admiți că valoarea ei rezistă timpului, variațiunii gusturilor și diverselor tendințe.

Orice s'ar zice asupra erorilor sale de stil, asupra excesului de imaginație, opera lui Zola rămâne *vie*, omenească, turburătoare, capabilă să întreacă opera multor autori „moderni". Chiar dacă snobii de după războï reneagă pe Zola, el va rămânea veșnic, ca făcând parte din epoca noastră. Aceste precizări sunt întărite prin câteva cuvinte scrise de marele scriitor cu puțin înainte de moarte, și care au fost găsite printre hârtiile lui: *„Bătălia decisivă, acuma, va fi dată pe terenul intelectual și economic, (August 1902!)"*.

Omul acesta, pe care Anatole France l-a numit „un moment al conștiinței umane", avea prevederi profetice. Și atunci când un profet e secondat de femei vede mult mai clar

INSEMNĂRI

Spectacol interesant

In afară de „Idiotul", piesă reprezentată cu succes la Teatrul Naţional, un singur spectacol mai interesant s'a dat pe scenele bucureştene: „Moartea în vacanţă" de Alberto Casella — la Teatrul Regina Maria.

Autorul n'a făcut nici o tragedie macabră, nici o comedie-bufă. A compus o fantezie tristă, cu o adâncă semnificaţie omenească.

Moartea îşi ia congediu şi — sub aspectul unui principe frumos şi elegant — îşi petrece vacanţa într'un castel.

Lampa iluziei, atârnată de dânsul într'un colţ, şterge de pe faţa lui hidoasele trăsături ale morţii. Apare tuturora ca un om. De cealaltă persoană — nu ne aminteşte decât un surâs strâmb şi o rigiditate a mânilor împreunate straniu.

Tony Bulandra

Iluzia e mai puternică decât realitatea.

Se îndrăgosteşte de principe şi Alda de Cesarea, care ştie cine-i — dar şi Grazzia Maria de S. Luca, aproape o copilă.

Aceasta chiar când află că sub chipul principelui se ascunde Moartea, şi chiar când lampa iluziei se stânge, iar d. Tony Bulandra apare cu masca de mort pe faţă — ea tot frumos îl vede, îl iubeşte tot atât de mult şi se duce după dânsul pe lumea cealaltă.

D. Tony Bulandra a făcut o creaţie de-o construcţie unitară, aparte... A avut accente calde pentru muzica ce ne întovărăşeşte până la groapă. S'a apropiat, pătimaş, de Alda. A trezit cu delicateţă, în sufletul Grazziei o dragoste tragică, deasupra tuturor legilor elementare.

„Moartea în vacanţă" ne-a arătat că noul repertoriu străin are şi piese care esă din comun.

Iar primirea făcută de spectatori ne-a demonstrat că publicul ştie uneori să selecteze şi o piesă subţire. — *M. S.*

Gala Galaction

Un ciudat amestec de păgânism şi evlavie creştină caracterizează literatura lui Gala Galaction. Acest lucru apărea, evident şi puternic, încă dela primul său volum „Bisericuţa din răzoare", acum vreo douăzeci de ani, pe vremea când părintele Galaction nu se preoţise oficial şi nu avea din insignele sacerdotale ortodoxe decât barba, în care nu încolţiseră încă firele albe...

Pe acele vremuri, prin 1914-15, părintele Galaction era unul din cei doi directori ai revistei „Cronica" (celălalt director era vechiul său prieten d. Tudor Arghezi). Nici nu se putea un mai cumplit contrast: deoparte d. Arghezi, violent, sarcastic, isbucnitor şi rebel; alături de el Gala Galaction, îngăduitor, plin de duhul blândeţei, ascunzând sub un stil potolit şi detaşat un temperament clocotitor de multe vijelii păgâne. In fond, după cum se vede, un contrast, poate, mai mult aparent.

Avem un ecou literar al acestor vijelii păgâne în unele bucăţi din „Bisericuţa", în „Calipso Greaca, fecioara" şi în „Dela noi la Cladova". In aceasta din urmă, mai ales. E vorba aici — v'aduceţi aminte — de dragostea pătimaşă şi nelegiuită a unui preot. Părintele Galaction zugrăveşte în unele din cele mai puternice pagini pe care le-a scris, toate chinurile unui amor imposibil şi fatal, toate eforturile unei iubiri primitive şi sălbatice, delaolaltă simplă şi complexă, într'un cadru de-o cruntă şi aspră frumuseţe. Dar asta se întâmpla pe vremea când preotul Galaction nu apăruse încă. Scriitorul Galaction putea să-şi exercite liber şi necumpănit talentul, fără să se îngrijească de altceva decât de perfecţiunea realizărilor artistice.

Asta nu înseamnă, bine înţeles, că de atunci încoace Gala Galaction şi-a schimbat firea. Temperamentul său literar a rămas, credem, neschimbat. In opera sa citaţiile din Sfânta Scriptură au început să apară, în cursive şi cu precise indicaţii de capitol şi paragraf, din ce în ce mai des. Dar aceste miresme eclesiastice nu ne fac să nu mai adulmecăm, cu voluptate, mirosul crunt şi crâncen al jertfelor păgâne pe care Gala Galaction omul le aduce şi acum din când în când unor divinităţi mai palpabile şi mai savuroase. Nu e vorba de niscaiva zeităţi misterioase sau perverse. Una din ele poartă numele de Viaţă, pur şi simplu. Viaţă reală, omenească şi adevărată, cu dragoste, cu ură, cu toate bucuriile sufletului şi toate mâhnirile cărnii, viaţă cu drumuri şi gropi, fără nădejdi în lumi viitoare şi fără consolări evanghelice.

Insuşi părintele Gala Galaction a zugrăvit această viaţă sau mai degrabă lupta dintre cerinţele poruncitoare şi inexorabile ale acestei vieţi şi dorinţa de a-i călca legile şi de a-i abate cursul normal. Romanul „Roxana" e clădit pe acest conflict.

La Gala Galaction astfel de conflicte se închiagă şi se desvoltă de obicei, într'o atmosferă specială, făcută din credinţă religioasă, evlavie creştină şi sensualism. Mai mult chiar: credinţa creştină şi sensualismul sunt cauze determinante ale conflictului dintre eroii săi şi viaţă. Este în aceasta o intenţie bine definită, un plan bine stabilit şi, mai ales, o dorinţă vădită de a *demonstra* câteodată anumite lucruri. Părintele Galaction împleteşte admirabil desvoltarea artistică a operei sale cu dialectica religioasă. Este vechiul dualism care stă la baza temperamentului său. Altădată, în opera sa, acest dualism apărea într'un ritm alternativ. Era când evocarea calmă ca o vecernie a „Bisericuţei din răzoare", când bulboana de patimi din „Dela noi la Cladova", când puritatea ideală din „Caligraful Terţiu", când realismul crud din „Gloria Constantini". Acum cele două pâraie — unul vijelios călătorind prin râpi şi stânci, celălalt clar şi domol — s'au împreunat în aceeaş albie. Totuş îngemănarea lor păstrează încă oarecare aparenţă neliniştită şi neliniştitore. Nu nefirească. In orice caz, foarte interesantă. Dovadă ultima sa operă „Papucii lui Mahmud", veritabilă sinteză a temperamentului literar al lui Galaction.

Fizionomia literară a lui Gala Galaction este determinată de această ciudată împreunare a unui profund spirit religios — a unei adevărate credinţe — şi a unui sensualism realist şi iremediabil.

Mărturisim că, în avantajul operei literare a părintelui Galaction, nici nu e de dorit ca acest sensualism realist să devină vreodată remediabil... — *Al. A. Philippide.*

Poşta Redacţiei

T. J. A. — V'am primit bucata, a cărei „înfăţişare este de o nuvelă".

In scrisoare ne spuneţi: „Tare mie frică ca lucrarea mea să constitue o absurditate".

Frica vi-i perfect justificată.

V. C. — Poezia d-sale de războiu: „Tranşee" ne-a înfiorat. Mai ales sfârşitul:

Şi tot mai nesfârşită-i noaptea,
Şi tot mai des picurii bat...!
Şi cântul lor îmi pare vechiul
Şi monotonul tors de mâţă...
Dar simt că am un rost pe lume:
Servesc păduchilor de ţâţă.

P. — V'am primit scrisoarea de mai jos:

„Multe se pot spune, când râul colorat al vorbirei, nu-şi are isvorul în palpitaţiile fierbinţi ale inimii şi când e în afară de matca cu fund de sinceritate.

Cred că nici D-voastră nu vă place să ascultaţi o îndrugare de vorbe aiurea, după cum nici mie nu-mi convine să toc la cuvinte deşarte.

Vă rog deci procedaţi cu versurile ce vi-le-am trimis, aşa cum veţi crede mai nimerit.

Când jalea umple golul, altceva numai încape.—Nu urmăresc decât să fac o încercare.

Copilul tău drăguţ îţi pare, dar în braţele altuia ai vrea să vezi cum îi stă.

Aşa — făcut? — făcut rămâne. Nu?"

Copilul... strangulat!
Rugaţi-vă pentru el...

B. F. — V'am citit scrisoarea:

„Vă deschid o inimă de debutant. Nu debutant în cele ale inimii, ci debutant în poezie. Nu v'aşi răpi preţiosul d-voastră timp, dacă n'ar fi „o stea ce mă soarbe". Versurile umile şi modeste ce le veţi ceti mai jos sunt juvenile. Aceasta v'o scriu nu pentru ca să cerşesc mila şi solicitudinea d-voastră, căci nu mi-am închipuit niciodată că o revistă, şi mai ales cea pe care cu onoare o conduceţi, poate fi azil de neputincioşi sau arenă pentru exhibiţii literare diletante. Ci dacă credeţi de cuviinţă că puteţi insera în preţioasa d-voastră revistă acest debut, v'aşi fi nu numai recunoscător, ci poate vă voiu datora cândva, ceva dintr'un avânt ce se înfiripă de-abia.

Deci vă rog încă odată, aveţi bunăvoinţa de cetiţi.

Punându-mi toată credinţa în tactul — ca să zic aşa — pedagogic cu care veţi răspunde unui „talent" (poate!) embrionar, vă asigur — independent de atitudinea ce-o veţi lua — de toată consideraţia şi recunoştiinţa mea".

Credem că maximum de tact ce putem întrebuinţa este să vă reproducem prima strofă din poezia „Amurg":

O vână roşie de lumină
Pătrunde creasta teiului'nflorit.
Pe înserat iubito vină
Căci nu ştii ce ţi-am pregătit!

D. I. P. — Reproducem poezia intitulată „Verişoara mea":

Verişoara mea...

Verişoara mea-i înaltă, gingaşe ca o naiadă,
Spune versuri învăţate din Hugo sau din Corneille.
Florile ce-i plac din suflet, le găseşte 'n ochii mei,
Când cu capul spre chitară fredonez vreo serenadă.

Şocolata, dintre toate este primul gust al ei.
Pungile ce stau pe masă şi guriţa-i o dovadă;
In tramway, la conferinţe mestecă şi chiar pe stradă.
Intr'o seară eram singuri: „Ia să'mi spui nimic nu vrei?"

Eu privind-o pe sub gene am rămas un timp tăcut.
Ea'mi lua'mi măsura mâna peste palma ei uşoară,
Eu strângându-i-o fui gata să-i răspund: „da, un sărut".

Ii văd buzele dulci, roşii, vreau s'o prind de subţioară
Dar pe scări aud un sgomot; cineva a şi bătut,
Tantia mea intrând îmi spune: „Iar la Viorica, iară!"

In scrisoarea ce ne adresaţi, ne întrebaţi: „dacă să continuaţi legătura cu *„Adevĕrul Literar"*.

Suntem de părere să continuaţi mai bine legătura cu Viorica... — *M. Sevastos.*

Curier literar

„Lettres a un ami" de Rabindranath Tagore (Editions Rieder. Colecţia: *Les prosateurs étrangers modernes).* Introducerea şi comentariile aparţin d-lui C. F. Andrews căruia poetul bengalez i-a adresat aceste scrisori interesante între 1913 şi 1922.

Scrisorile redau o legătură de prietenie rară şi remarcabilă între doi intelectuali: un englez şi un hindus. Ele mai oglindesc — şi asta le dă un farmec deosebit — raporturi între doi reprezentanţi de seamă a două rasse atât de diferite între ele, care se duşmănesc şi se dispreţuesc profund — prin forţa împrejurărilor... E o izbândă instructivă a spiritului şi intelectului asupra urii şi învălmăşelii care dezolează omenirea şi scufundă în bezně fără sfârşit toate străduinţele milenare de-a întrona domnia luminii şi a dărâma dictatura şi teroarea întunericului.

In pagini de un lirism care aminteşte armonia stilului lui Turghenev, poetul renaşterii bengaleze descrie tot sbuciumul său sufletesc în luptă pentru a obţine o înţelegere şi o apropiere între Occident şi Orient. De fapt: dintre toţi scriitorii Orientului, mai mult decât oricare altul, a reuşit Rabindranath Tagore să construiască şi să menţină puntea diafană peste abizul care desparte cele două lumi.

Caracteristică e schimbarea titlului acesttei colecţii de scrisori: înainte au apărut cu titlul *„Scrisori către un străin"*, iar azi — *„Scrisori către un amic"*.

Impresiile de călătorie în centrele europene şi americane, pe care Rabindranath Tagore le împleteşte în scrisorile sale, sporesc şi mai mult interesul pentru acest volum. O lume nouă apare printre aceste rânduri liniştite şi duioase: se simt pulsaţiile unei inimi curate de poet pentru o omenire mai bună şi mai frumoasă.

— *„La fin des aventures" (Guerre et paix)* de Guglielmo Ferrero, apărută în ediţia Rieder „Collection Europe". In asilul pe care l-a găsit la Geneva, marele istoric italian şi-a creiat o catedră liberă de pe care discută şi diseacă problemele cele mai arzătoare. Din rodnica sa activitate la Universitatea din Geneva şi la Institutul Universitar de înalte studii internaţionale, în cursul anului 1930, Ferrero a strâns un mănunchi instructiv de esseuri istorice în volumul care poartă titlul sugestiv: Sfârşitul aventurilor.

„După 15 ani de meditaţii şi la lumina catastrofelor care au urmat dela 1914", istoricul italian încearcă să lămurească, din vălmăşeala evenimentelor formidabile care sguduie omenirea, liniile generale de conducere şi orientare. Cartea lui Ferrero se prezintă ca o cheie a marelui război şi a surprizelor tragice pe care ni le-a adus pacea.

Tehnicienii ameţiţi de strategie şi tactică pretind că războiul a progresat: Ferrero susţine contrarul, dacă admitem că scopul războiului este pacea; ceiace nu va încerca nimeni, probabil, să nege. Deslănţuirea neînfrânată a luptelor i-a răpit războiului orice măsură şi control, orice stăpânire asupra lui şi orice posibilitate de a încheia pace, când conflictul şi-a pierdut rostul şi obiectivul. Chiar războiul dela 1870 a eşit din acest cadru, iar războiul dela 1914 l-a sfărâmat cu totul: „Europa — scrie Ferrero — a intrat în faza dezordinei, fiindcă a purtat război fără a ţine seamă de cele două imperative categorice: *proporţia* între scop şi sacrificii, şi *economia* sângelui şi a distrugerilor".

Altădată războiul nu dărâma nici temelia statelor, nici soliditatea tronurilor: astăzi războiul nu se poate termina decât prin revoluţie.

Ferrero mai consacră şi câteva pagini admirabile duelului dintre individ şi atotputernicia statului. In aceste pagini se răsfrânge toată tragedia timpurilor noastre.

— Şaliapin a scris un nou volum de amintiri. Parte din aceste amintiri au început să apară în marea revistă rusească „Sovremenia Zapiski" (Annales Contemporaines) din Paris

A apărut No. 9—10

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

Cu următorul sumar:

Dragoş Protopopescu	*Fenomenul englez în politică.*
Constantin Băleanu	*O zi de pomină din viaţa lui Sufleţel.*
G. Călinescu	*Gheorghe Eminovici, tatăl lui Eminescu.*
P. Comarnescu	*Esseu despre Snobism.*
I. Agîrbiceanu	*Obsesie..*
Ion I. Pillat	*Prolog (Versuri).*
Dr. Ernest Ene	*Despăgubirile şi reparaţiunile cuvenite Romîniei după marele război din 1914—1918.*
Pavel Pavel	*Protecţia minorităţilor în Europa nouă.*
Ion Minulescu	*După şapte ani (Versuri).*
Laurenţiu I. Preutescu	*Insemnări pe marginea cărţilor (Upton Sinclair: „Petroleum).*
S. Bayer	*Naţionalismul de Stat.*
Damian Stănoiu	*Pocăinţa stareţului.*
Tran	*Fapt divers (Versuri).*
Paul Zarifopol	*Cronica literară (Categoria „epatantului" şi literatura informativă).*
M. Sevastos	*Cronica teatrală (Bucureşti).*
Al. Hallunga	*Cronica economică (Criza finanţelor private).*
Magda Sp. Popescu	*Cronica pedagogică (Contribuţiuni la problema educaţiei nouă).*
P. Nicanor &Co.	*Miscellanea (Despre prea cuviosul mucenic, întocmai cu apostolii, Nichifor. — Iar romîneasca de după războiu. — Criză, spiritism şi alte combinaţii. — Inţelegerea franco-germană. — Edison. — George Enescu. — Elogiul lui Chevalier).*

Titlurile

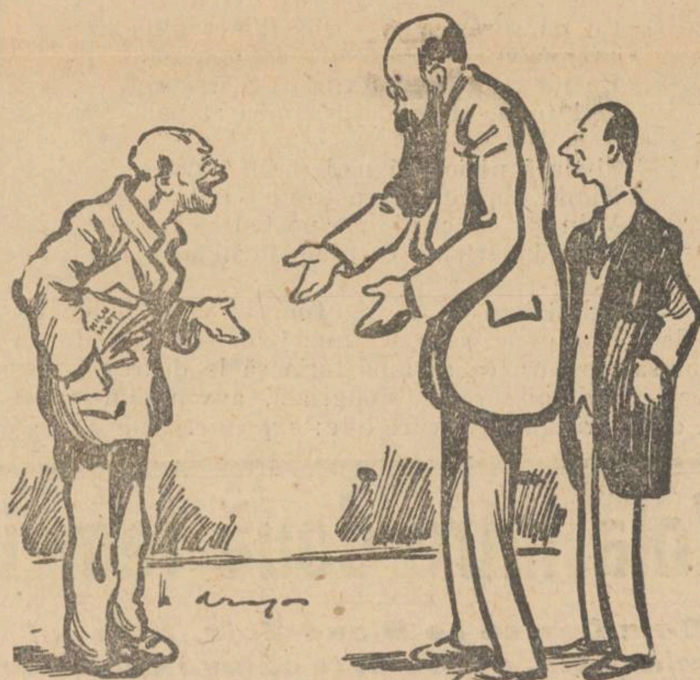
D. Octavian Goga a fost numit doctor Honoris Causa al Universităţii din Cluj.

Singurul ardelean care nu era doctor...

Numirile

D. Buzdugan, autorul unor volume de versuri, a fost numit subsecretar de Stat.

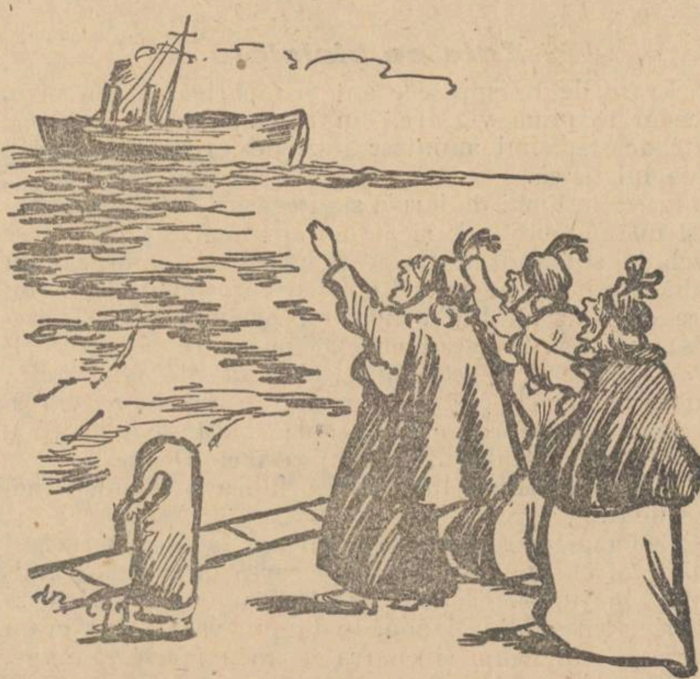

— Atunci pe mine trebue să mă pui ministru plin...

Răpirile

Un vas cu răpitori a ancorat în port.

Nu se ştie pe cine vor să răpească...

— Răpiţi-ne!

Pentru tot ce priveşte „Adevĕrul Literar" (predarea manuscriselor, informaţii asupra lor, aducere de cărţi, reviste, etc.), a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5 şi 6 d. a.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X. - SERIA II - a. - No 582

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 31 Ianuarie 1932

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Literatură culinară

In Franţa apar o mulţime de gazete şi de reviste semi-literare, semi-culturale care conţin o varietate mare de mici cronici pe toate temele pe care le pune civilizaţia modernă. Aproape în toate veţi găsi o rubrică consacrată artei culinare. „Candide", „Le cri de Paris", „Figaro", „Gringoire", etc. etc., se ocupă cel puţin odată pe număr fie cu descrierea unor subtile şi necunoscute reţete, fie cu descoperirea unui nou restaurant necunoscut încă în Paris, în Lyon, în Bordeaux sau Dijon (cele patru cetăţi clasice ale bucătăriei!), fie cu recenzarea şi comentarea unui nou manual de bucate sau ghid indicator al restaurantelor interesante şi eftine. Bibliofilii s'au grăbit să-şi procure azi epuizatul tratat: „La fleur de la cuisine française" în trei volume, manual clasic, Larrousse al bucătăriei antice şi consacrate de trei secole de sforţări, sau măcar enciclopedia culinară a lui Ali-Bab (fratele celebrului psihiatru Babinski).

Dar afară de aceste manuale arhi-clasice, de care amatorii nici nu mai pomenesc, după cum nu mai pomenesc istoricii de Lavisse et Rambaud, scriitori ca Paul Reboux mai vin din când în când cu câteva sute de invenţii, de reţete inedite de mâncări rare sau nemaiauzite. Şi există, fireşte, ca în toate, ortodoxii şi ereticii genului. Diletantul banal care are cunoştinţi cât de sumare în materie, ştie că vinul de Sauternes sau de Chateau-Yquem se bea aproape îngheţat ca să-i piară dulceaţa, că hors-d'oeuvrurile se întovărăşesc de şampanie, că peştele se mănâncă cu un Vouvray sec, stridiile cu un Anjou potrivit, vânatul cu un Romanée sau Clos-Vougeot catifelat, că după salată nu se bea nici un fel de vin, ci apă pură din fântână. Cunoscătorul cât de superficial mai ştie şi anii reuşiţi din fiecare vin, „cru"-urile celebre la „Bourgogne, Bordeaux, la vinurile de Alsacia, Rhin sau Touraine. Dar şi aici se inventează. Revoluţionarii schimbă deodată brutal toate dogmele şi inversează datele consacrate. O altă ambiţie a eruditului culinar e să cunoască toate restaurantele cu speciailtăţile, secretele şi farmecele lor. Nu e nici o greutate să ştii că la Paris se mănâncă bine la Larue, Voisin, Foyot, la „Tour d'Argent" ori la Grand Vattel, că la Lyon oricine trebue să cunoască pe Morateur ori La mère Filioux sau că la Bordeaux e obligator „Le chapon fin" sau „Le chaperon rouge". Totul e să cunoşti în cartiere excentrice şi nefrequentate de străini un mic „bistro" care pe un preţ de nimic îţi oferă un dejun regal. Şi nu există un singur amator care să nu aibă ambiţia de a fi descoperit un mic restaurant cunoscut numai de el care oferă deliciile pământului şi pe care nu vrea să-l trădeze nimănui. Dar aceste secrete au început să devie oarecum publice. O groază de cărţi, de ghiduri ai căror autori au făcut precise investigaţii au descoperit totul. Nu mai există azi nici un restaurant măcar convenabil care să fi rămas puţin cunoscut. In câţiva ani au apărut: „La France gastronomique" a jovialilor şi spiritualilor mâncători Curnonsky şi J. Rouff, apoi, „Le guide du gourmand à Paris" al lui Robert Robert, „Paris gourmand" al lui Pierre Béarn, „Le tour de France gastronomique" al lui Ed. Dulac şi altele multe. Toate aceste guiduri într'o limbă care vrea să fie autentic à la Rabelais, descriu cu mari pretenţii de stil arhaic şi de glume bonome, felul mâncărurilor, preţul lor, aspectul ambianţei, surâsul patroanei, specialitatea vinurilor, etc. etc.

E adevărat că această literatură e mai ales franceză. Germania a început şi ea ceva analog. Există o colecţie intitulată „Was nicht im Baedeker steht", care se ocupă de fiecare oraş german în parte şi cu această ocazie îi consacră şi câte-un capitol referitor la restaurantele locului.

Franţa ţine însă recordul. Mai întâi fiindcă domeniul culinar e un motiv de un accentuat amor propriu pentru Francezi. Un serios savant îmi spunea odată la Paris că ceiace caracterizează aportul Franţei la arta mondială sunt catedralele gotice, proza artistică (în poezie excelează anglo-saxonii) şi bucătăria. Şi se mai spune curent că Franţa şi China au cea mai perfecţionată artă culinară. Fără îndoială că după bucătăriile respective se pot clasifica popoarele. Stilul etnic de viaţă e caracterizat, printre alte forme de civilizaţie şi de felul bucatelor. Nietzsche, Kayserling şi criticul Ernst Robert Curtius, admiră deopotrivă spiritul şi bucătăria franceză, expresii ale sufletului artist şi înaripat al acestui popor. Căci evident arta bucătăriei e o formă de înaltă civilizaţie.

E momentul să ne întrebăm însă, de ce se vorbeşte aşa de mult astăzi de arta culinară. Un fapt e cert: bucătăria contimporană, în formele ei rafinate a decăzut. Ea e mai mediocră azi, decât era pe vremea lui Brillat-Savarin. Acest magistrat integru i-a consacrat un cult în a sa „Physiologie du goût" scrisă aici cumpănit, aici entuziast, totdeauna însă într'un stil robust şi savuros. Nobleţa de altă dată mânca şi mai ingenios şi mai îngrijit decât bancherul de astăzi care, între două telefoane, n'are nici timpul să privească în farfurie la ceiace mănâncă. Atunci bucătăria era artă pentru artă. Azi e un fel de ostentaţie şi de poză. Dealtfel financiarul de azi surmenat şi îmbătrânit înainte de cincizeci de ani, plin de gută sau de iperaciditate, n'are nici apetitul vorace al nobilului rural de altă dată, întors dela vânătoare după zece ore de mers în aer liber. De ce vorbim azi deci, atâta de bucătărie şi de rafinamentele ei? Mai întâi fiindcă, deşi se mănâncă mai prost, totuşi o mulţime de clase s'au ridicat azi până la posibilitatea de a-şi oferi o masă bună. E o epatare de parveniţi mitocani care vor să-şi ofere deliciile aristocraţiei de altă daată. Altădată se mânca bine *acasă*, acum se mănâncă la *restaurant*. Apoi mai sunt călătorii străini care, în lăcomia lor de a cunoaşte toate particularităţile locale, nu neglijează nici bucătăria. De aici o comercializare a artei culinare. Consecinţa: reclama. După cum a apărut o artă a afişului colorat, un nou gen de desen pentru popularizarea diferitelor produse comerciale, tot aşa a apărut şi o literatură culinară. Scriitorii îşi oferă condeiul ca să excite pofte de mâncare. Ei arborează pentru aceasta vechile dictoane arhaice şi vorbesc ca în cronici ca să proslăvească „le bon vieux temps" când se respecta mâncarea. O emulaţie uriaşă se pune în serviciul acestei arte. Suntem oare cu adevărat în faţa unei arte?

Orice artă are două caracteristici: elementul virtuozităţii tehnice şi elementul contemplaţiei dezinteresate. Cine-va a spus că arta e „une jouissance sans convoitise". Nimeni nu va nega că bucătăria are virtuozitatea ei. Dar cine ar putea susţine caracterul ei dezinteresat? Bucătăria nu e o artă fiindcă nu e o plăcere dezinteresată. Nu e artă după cum nu e nici sportul şi nici amorul. Casanova a fost un perfect tehnician al dragostei. Nimeni nu atribue aventurierului veneţian în mod serios epitetul de artist. Senzualitatea directă nu poate creia artă. Bucătăria e condamnată să nu atingă acest nobil rang. Dar cine îi poate nega divinele şi fidelele ei încântări?

MIHAI D. RALEA

Corbul depe braţul crucii

Isus murise.
Cerul deasupra lui sta orb.
Din timp, pe-un braţ al crucii, a poposit un corb
Croncănitor, din aripi bătu în vânt — şi zise:

„Noroade! Iată omul născut din chin şi vise!
Priviţi! Aceasta-i fruntea cu taina dedesupt.
Privirile albastre au fermecat pământul,
Din gura asta mută, s'a răsleţit cuvântul,
In limba 'ncremenită veciile s'au rupt.
Hai limbă, porunceşte să 'nvie trupul ţeapăn,
Voi mâini, ieşiţi din cuie cu carnea nepătrunsă,
Porneşte-ţi iar bătaia tu inimă străpunsă,
Urniţi-vă picioare spre-al drumurilor rapăn.
Tu suflete, ce 'n slava puterilor depline
L'ai înviat pe Lazăr — învie-te pe tine!

„Cu braţe de 'ntuneric te-a prins necunoscutul,
Oricât ai fost de tare e mai puternic lutul.
Ai potolit furtuna, stihiile le-ai frânt,
Pe valurile mării ai mers ca pe pământ,
Primeai zâmbind ocara venită să te certe,
Iertai pe toţi aceia ce nu ştiau să ierte,
Sărac — cu sărăcimea, tu Rabbi, ai fost frate,
Ai mângâiat copiii şi pe prostituate,
Cu vameşii alături stătând prin sinagogi
Tu pentru 'ntreaga lume ştiut-ai să te rogi, —
Când altor pentru crime viaţa le-o răpun,
Tu ai ajuns pe cruce din vina c'ai fost bun!

„Sus — spinii în tărie şi 'n veacuri s'au răsfrânt,
Jos — o potaie linge din sângele tău sfânt.

„Deacum, eternă 'n cuie ţi-o colinda fantoma,
Va plânge printre oameni la fiecare pas,
Pe culmea asta stearpă faci numai un popas,
Să ştii că niciodată n'o să te creadă Toma!

„Ce stranie enigmă cercat-ai să deslegi,
Cu tesla ta, dulghere, vrând suflete să dregi,
Ca iedera nădejdii, din frântele genunchi,
Să urce piscul vieţii ca'n jurul unui trunchi.
Ca florile iubirii să 'mpartă mângâiere,
Ai predicat pe munte şi ai sorbit din fier
Ai pizmuit sărmanii din preajma unei vetre, —
Primit cu osanale şi izgonit cu pietre.
Pe-obrazul ars de chinuri, bajocorindu-ţi truda,
Intreaga omenire te-a sărutat cu Iuda!

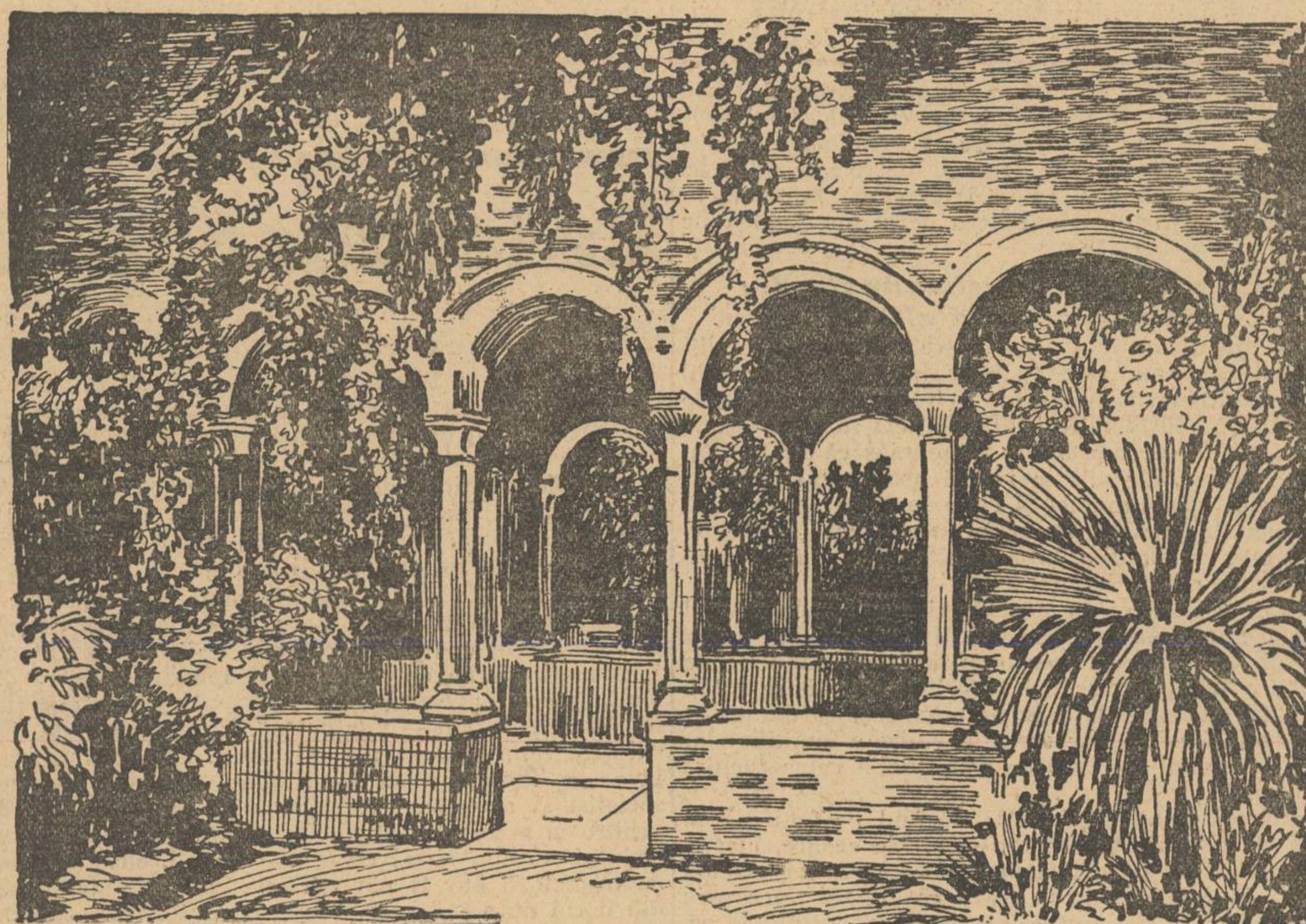
„...Ştiam, că vei ajunge să te sfârşeşti pe lemn.
Şi-acum, la despărţire, vroesc să iau un semn
Cu care către ceruri izbânda să ţi-o port!".

Şi corbul pe un umăr, lăsându-se din salt,
I-a smult un ochi prin pleoapă.
Şi'ndată capul mort
A'ntors încet spre dânsul şi ochiul celălalt...

GEORGE LESNEA

R. Iosif — Biserica Sf. Gheorphe

Mormântul Juliettei, de lângă Campo della Fiera

Adevărata poveste a lui Romeo şi a Julietei

Mulţi vor crede că celebra dramă a lui Shakespeare este o simplă ficţiune. In realitate tema este scoasă din nuvelistica italiană a sec. al XVI-lea (Bandello, Da Porto) care au povestit cu multă înduioşare un fapt adevărat. Romeo şi Julieta au existat, şi legenda lor nu e decât o transfigurare a unei năprasnice tragedii amoroase petrecute în evul tuturor suavităţilor spirituale, adică în evul-mediu.

G. C.

O duşmănie de moarte între două familii

Pe vremea lui Bartolomeo Dalla Scala (1301) se aflau la Verona două familii nobile Cappelletti şi Montecchi dintre care ultima avea, ceva mai târziu, ramificaţii în Udine, ca urmare a isgonirii unor membri ai ei din oraş. Bogate amândouă şi cu multe persoane de merit în sânul lor, ele erau învrăjbite, nu se ştie din ce pricină, de uri trainice şi desele ciocniri făcuseră să cadă destui morţi deoparte şi de alta. Cu timpul însă, datorită şi îndemnurilor autorităţilor, duşmănia se potolise, o relativă pace sau numai armistiţiu se încheiase între cele două case, unii dintre membrii lor vorbiau între ei şi în orice caz cei mai tineri dintr'o familie făceau loc să treacă pe stradă celor mai bătrâni din familia adversă.

Un bal somptuos şi un dans hotărâtor

In aceste împrejurări Antonio Cappelletti, om jovial şi prietenos şi care era capul familiei cu acelaş nume, dădu după Crăciun un bal mascat la care veni tot ce era mai distins şi mai nobil în oraş. Printre invitaţi apăru în sală şi tânărul Romeo Montecchi din familia adversă, după unii spre a urmări pe o femee frumoasă care-i dispreţuia dragostea, după alţii spre a petrece şi petrecând, spre a uita, după sfatul prietenilor, pe acea crudă doamnă pe care evita de la o vreme de a o mai privi în faţă. Apariţia lui Romeo în palatul Cappelletti-lor nu stârni niciun fel de indignare deoarece nu era socotit, dată fiind vârsta lui fragedă ca un element vrednic de inimiciţie şi de altfel frumuseţea şi bunele sale maniere îl făcuse tuturor simpatic.

Prin urmare Romeo îşi scoase nesupărat masca şi stătu într'un colţ al sălii pe o bancă să privească frumuseţile din sală, privit la rându-i cu mirare şi curiozitate de toţi, mai cu seamă de femei. Sala era iluminată de o sumedenie de torţe şi tânărul putea zări în sclipirea lor pe oricine. Se zice că Romeo era travestit în nimfă ceeace explică interesul doamnelor faţă de dânsul şi faptul că tânăra fată a lui Antonio, văzându-l, rămase înmărmurită şi săgetată în inimă de o dragoste fulgerătoare. Tânărul examinând pe femeile din sală, poate din intenţia de a face sânge rău glacialei sale iubite, zări pe tânăra fată pe care nu o cunoştea şi rămase uimit de graţia şi frumuseţea ei.

Venit să caute sau să uite altă femee, se găsi deodată îmbujorat de dorinţa de a cunoaşte pe tânăra fată, care la rândul ei, cu priviri furişe şi galeşe, căuta acelaş lucru. Multă vreme se sorbiră turburaţi din ochi, Romeo pierdut într'o mută contemplaţie, Julieta — aşa se numia fata — agitată de gândul de a atrage la dans pe tânărul musafir.

Către sfârşitul serbării, într'adevăr, la dansul zis al torţei sau al pălăriei cei doi îndrăgostiţi isbutiră să se apropie, prin mecanica jocului care consta, în succesiva alternare a perechilor aşezate într'un cerc. Ajungând în stânga Julietei, care avea în dreapta pe un tânăr glumeţ zis Marcuccio il guercio adică şaşiul, om cu mânile veşnic reci, Romeo fu întâmpinat cu o strângere tremurătoare de mână din partea Julietei, care, cu glas sugrumat de emoţie îi zise: Binecuvântată să fie venirea Voastră lângă mine. — Ce binecuvântare este aceasta, Madona? întrebă mirat tânărul. Iar fata ruşinată dar cu ochiu aprins răspunse: Binecuvântez venirea Voastră lângă mine, pentrucă messer Marcuccio mă înghiaţă cu răceala mânii sale, în vreme ce gingaşa voastră mână mă încălzeşte. Şi cu asta ghiaţa se rupse. Romeo zise că ochii Julietei îi încălziau sufletul, după cum mâna lui o încălzia pe a ei, fata declară că în toată sala nu era femee mai frumoasă ca Romeo, iar acesta se puse trup şi suflet la ordinele sale.

Intâlniri nocturne şi colocvii la grilajul ferestrei

Cutare nuvelist pretinde că tinerii nu s'ar fi cunoscut cu numele şi numai apoi Romeo, dela un prieten şi Julieta, dela o doică bătrână, ar fi aflat că sunt din cele două familii duşmane. De au aflat înainte sau după bal este neîndoios că ducându-se la culcare tinerii îşi dădură seama de aspra piedică ce sta înaintea dragostei lor, ba chiar se îndoiră reciproc că celălalt, aflând cu cine are de aface, ar învinge resentimentele sale de partid. O speranţă totuş mângâia pe fată, că cele două familii s'ar putea împăca şi astfel iubirea lor ar avea sorţi de isbândă. Cei doi amanţi începură deci să se caute cu privirea, în biserică, la fereastră, pe stradă şi Romeo şedea toată noaptea cu primejdia vieţii, în faţa casei lui Cappelletti şi uneori, fără ştiinţa nimănui se căţăra la fereastra iatacului fetei spre a o asculta vorbind.

Intr'o noapte cu lună, deschizând fereastra, Julieta îl surprinse în clipa când voia să sară în balcon. Deşi el se feri în umbra unui zid, de teama vreunei persoane străine, Julieta recunoscându-l îl chemă pe nume. — Ce faci aci singur — îl întrebă — la ceasul acesta? — Ce mă 'ndeamnă dragostea. — Şi dacă, surprins, ai fi omorît? — —Aş muri mai uşor, căci fără ajutorul Vostru voi pieri fără 'ndoială. De aceea încerc să mor cât mai aproape de persoana Voastră. După câteva gingăşii şi ispitiri de dragoste reciproce, tânărul plecă spre a se întoarce în noaptea următoare şi în altele. Intr'o noapte rece cu ninsoare Romeo caută să îndupleca pe Julieta:

— De ce, zise, n'ai milă de mine? Pentru ce nu mă laşi să intru în casă spre a putea să vorbim mai deaproape împreună?

Fata se simţi jignită şi declară că îl iubia afară din cale, că tremură chiar văzând cum îşi expune în fiecare noapte viaţa, dar că n'ar fi în stare să facă un lucru neonest; că spre a curma această situaţie era gata să i se dea prin căsătorie în regulă, făcută în faţa fratelui Lorenzo, confesorul său.

Căsătoria secretă

Auzind de fratele Lorenzo, din ordinul franciscan, Romeo se bucură şi făgădui fetei să pună la cale lucrurile, întâmplându-se ca fratele confesor să fie cel mai bun prieten al său. Fra Lorenzo era de altfel un om cult, cu multă înţelegere a vieţii, cu faimă de magician în popor dar tovarăş lipsit de ipocrizie într'un cerc restrâns. El primi să ajute pe Romeo şi fiindcă nu putea, din prietenie, să facă altfel, dar şi fiindcă spera, pe această cale să mijlocească o împăcare între cele două familii. Intr'o zi, în Păresimi, Julieta prefăcându-se că vrea să se mărturisească, merse la mânăstirea Franciscanilor şi acolo intrând într'un confesional ceru pe fratele Lorenzo. Acesta intră în cuşcă prin mânăstire împreună cu Romeo, ridică grătarul despărţitor şi simulând confesiunea puse întrebările necesare că-

(Continuare în pag. II-a)

sătoriei: Fata mea — şopti călugărul — pe câte mi-a povestit Romeo te-ai învoit să te ia drept soţie şi tu să-l iei drept bărbat. Primeşti să fii soţia lui? Julieta răspunse că da şi interogatorul continuă astfel după toate normele, până ce tipicul căsătoriei fu săvârşit. După aceea fra Lorenzo lăsă în jos grătarul şi începu să primească confesiunea altor femei.

O versiune introduce în această întâmplare ca mijlocitori pe o bătrână care dormea cu Julieta şi pe un servitor al lui Romeo, Pietro, care amândoi ar fi ajutat pe tineri să pună la cale căsătoria, înlesnind lui Romeo printr'o scară de mătase convorbirea la geamul cu grilaj al Julietei. Odată oficiată căsătoria tinerii găsiră cu cale să-i guste şi deliciile şi după ce stătură îndelungă vreme înlănţuiţi într'o sărutare avidă merseră într'o grădină a mânăstirii, unde pe o bancă de piatră consumară „sfântul matrimoniu". Şi fiind — zice povestitorul — Romeo, tânăr viguros şi foarte îndrăgostit repetă de mai multe ori cu dulcea lui soţie sfânta îndeletnicire, gândindu-se fără îndoială că distrugeau astfel discordia dintre cele două case adverse. Tinerii continuară apoi să se întâlnească în taină, în nădejdea că vor putea îndupleca pe ai lor să îngădue legătura.

Ura dintre familii isbucneşte din nou. Căsătoria silită

Din nefericire însă ura dintre cele două familii isbucni deodată mai aprigă şi ciocnirile între Montecchi şi Cappelletti deveniau din ce în ce mai dese. Romeo se ferea, din consideraţie pentru Julieta să lovească pe vreun Cappelletti, dar într'o zi, mânios că mulţi dintr'ai săi fuseseră răniţi se repezi asupra lui Tebaldo Cappelletti, vărul Julietei şi cu o lovitură de spadă îl culcă mort la pământ. De acum încolo toată ura familiei adverse se adună asupra lui şi justiţia îl exilă pentru totdeauna din Verona.

Durerea Julietei fu nemărginită văzându-şi visul sfărâmat şi neavând pe nimeni cui să-i poată mărturisi adevărul. Tot fratele Lorenzo fu acela care înainte de despărţire înlesni celor doi nefericiţi soţi să se întâlnească în confesional. Inbrăţişându-se şi sărutându-se ei se hotărără să aştepte o reîmpăciuire a familiilor lor sau aflarea unui alt chip de a desfunda calea închisă a fericirii lor.

Intr'acestea mama Julietei, văzând pe fată mereu plânsă şi tristă şi întrebând-o zadarnic ce are, începu să se îngrijoreze de sănătatea ei şi să cerceteze pricina tristeţei. In cele din urmă crezu că Julieta trece prin acele turburări obicinuite fetelor devenite nubile şi îndemnă pe Antonio Cappelletti să-i găsească un bărbat. Acesta începu să trateze căsătoria cu un conte Lodrone, lăudând pe Julieta că simţind nevoia de un soţ avusese totuş pudoarea de a nu mărturisi aceasta. Dar când mama îi vesti încheerea apropiată a căsătoriei zicând: — Bucură-te, fata mea, căci în curând vei fi nevastă — Julieta, cum e şi firesc, isbucni în plâns. — Oare nu-ţi pare bine, o întrebă, mirată, mama. — De loc, răspunse Julieta. — Dar atunci ce vrei — adăogă mama. — Să mor, asta vreau, răspunse desnădăjduită fata.

Monna Giovanna, ca femee cu experienţă ce era, începu să bănuiască oarecum că fata trebue să fie îndrăgostită de altcineva. De aceea înainte de a hotărî căsătoria încercă să smulgă taina fetei. Dar nici ameninţările lui messer Antonio nici mângâerile mamei nu scoaseră altceva din partea fetei decât plânsete şi suspine. Printr'un servitor credincios şi prin fratele Lorenzo, Julieta încunoştiinţă pe Romeo, ce se afla la Mantova, de primejdia apropiată dar acesta îi trimise vorbă să nu mărturisească nimic, căci în câteva zile ar fi găsit mijlocul de a veni s'o răpească. Intre timp părinţii mai încercaseră încăodată să descopere de cine era îndrăgostită Julieta, promiţându-i să o dea chiar după un Montecchi de ar fi vrut — încredinţaţi fiind însă că nu le-ar face asemenea ruşine — şi apoi se hotărâră să grăbească nunta.

Sfatul unui călugăr de treabă şi moartea prefăcută a Juliettei

Inspăimântată Julieta se gândi să ceară un sfat fratelui Lorenzo şi ceru voe mamei, care nu bănuia nimic, s'o lase să meargă spre a se mărturisi încă odată la mânăstirea Franciscanilor. Fratele Lorenzo, auzind noua întorsătură a lucrurilor rămase încurcat: — Ce pot să-ţi fac eu, fata mea, cu atâta duşmănie între familiile voastre. Atunci Julieta, informându-l că părinţii voiau s'o ducă pentru noaptea nunţii într'o vilă îndepărtată de oraş spre a face cu neputinţă rezistenţa, ceru călugărului otravă, asigurându-l că în orice caz s'ar străpunge cu pumnalul spre a înlătura o durere pentru ea şi o ruşine pentru Romeo. Fra Lorenzo ştiind-o în stare de aşa ceva, cu toate că se temea de vreun scandal, se hotărî s'o ajute. Ii propuse aşadar să ia nu otravă ci un narcotic care să-i dea timp de patruzeci şi opt de ore aparenţa morţii. Crezând-o moartă părinţii ar înmormânta-o în cavoul familiei iar el, fra Lorenzo ar scoate-o pe furiş şi ar duce-o, cu prilejul unei adunări monastice, la Mantova. Deci îi recomanda să facă o scrisoare lui Romeo pentruca acela să nu ia lucrurile în serios şi-i dădu prafurile cu instrucţiile necesare. Julieta luând narcoticul se întoarse veselă acasă spre bucuria părinţilor care începură să creadă că tristeţea fusese cu totul trecătoare şi fără pricină serioasă. Contele Lodrone vrând ca cineva din familie să vadă pe viitoarea mireasă, fata fu condusă de două mătuşi la casa de ţară de care am mai pomenit. Julieta temându-se ca nu cumva tată-său s'o dea chiar atunci în mânile contelui, ceru puţin după culcare un pahar cu apă pe care-l îl bău împreună cu narcoticul, pretextând că mâncarea îi făcuse sete şi că prafurile erau răcoritoare. In prezenţa unei mătuşi şi a unei slujnice ea spuse aceste vorbe, pe care, femeile, cam sărace cu duhul şi somnoroase nu le luară în seamă: „Tata nu mă poate sili să mă mărit împotriva voinţei mele". Femeile culcându-se din nou, Julieta se îmbrăcă cu hainele sale şi se aşeză pe pat cu mânile încrucişate. Medicamentul nu întârzie să-şi facă efectul şi dimineaţa fata fu găsită moartă. Un medic chemat de tată în grabă constată decesul întâmplat — zicea — cu câteva ore mai înainte. Ce a urmat se înţelege dela sine. In jalea şi desnădejdea părinţilor care se simţeau vinovaţi, Julieta fu înmormântată în cavoul familiei lângă vărul ei Tebaldo, de curând ucis, cavou ce se afla chiar în cimitirul mânăstirii franciscane.

O tragedie din cauza unei scrisori

Nenorocirea a făcut ca fratele călugăr trimis cu scrisoarea Julietei la Mantova să nu găsească cu niciun chip pe Romeo şi să nu vrea să încredinţeze misiva altcuiva. Pe de altă parte credinciosul servitor Pietro, crezând că Julieta a murit de-abinelea, alergă într'o goană la Mantova şi duse această năprasnică ştire tânărului soţ. Disperarea lui Romeo fu imensă. Se crezu singur vinovat de această moarte, fiindcă nu venise mai de vreme să răpească pe soţia lui. Imbrăcat ţărăneşte alergă fără să ştie bine ce vrea la Verona, intră pe furiş în cimitir, şi de aci, forţând lespedea, în cavou. După inutile plânsete şi căinări luă o puternică otravă ce-o avea cu sine şi aştepta moartea cu capul pe trupul moartei. Julieta se trezi curând din letargie spre a fi sfâşiată de o nouă durere. Romeo trăgea să moară lângă sine. După chinuitoare explicări tragedia subterană începu să se termine prin moartea lui Romeo. Fratele Lorenzo care venise să scoată pe Julieta rămase împietrit de privelişte. El vru să salveze pe fată ducând-o în taină într'o mânăstire dar aceasta refuză. Ea muri asupra cadavrului soţului ei oprindu-şi cu violenţă respiraţia. Drama ar fi rămas înmormântată acolo dacă oamenii stăpânirii nu l-ar fi surprins pe călugăr la cavou. Bănuind că voia să prade morţii sau să facă fermece îl duseră la Bartolomeo della Scala unde călugărul încercă să ascundă întâmplarea minţind că se dusese să facă nişte rugăciuni pentru sufletul Julietei, dela înmormântarea căreia lipsise. Fiindcă însă alţi călugări duşmani ai lui Lorenzo găsiră în cavou cadavrul lui Romeo, fra Lorenzo fu nevoit să istorisească adevărul.

După ce ascultă cu ochii înlăcrămaţi această tristă poveste de dragoste care a străbătut veacurile, Bartolomeo dădu poruncă să se scoată trupurile tinerilor din mormânt. In faţa cadavrelor copiilor lor, aşezate pe un covor în mijlocul bisericii bătrânii părinţi capi ai celor două familii duşmane se îmbrăţişară în tăcere. Mormântul Julietei se poate vedea şi azi la Verona: sub un mic portic cu coloane subţiri romanice, îmbrăţişate de ederi, o marmoră netedă roşiatică pare mai mult o bancă prielnică, în nopţile de primăvară, îmbrăţişărilor eternelor perechi de dragoste.

Caleidoscop intelectual

Necrologul lui Bernard Shaw

Era firesc ca Bernard Shaw — original în toate — să se deosebească de semeni şi în ce priveşte necrologul, căci a avut nenorocul să-şi citească din viaţă încă pomelnicul. Zicem nenoroc, fiindcă nu-i tocmai plăcut să auzi despre tine adevărul curat şi încă din gura unui „prieten". Frank Harris publică de curând o carte „Bernard Shaw", care mâhneşte adânc pe prietenii scriitorului, iar pe duşmani îi încântă.

„Retorica lui Shaw este muşcătoare şi intuitivă, îi lipseşte însă inspiraţia şi nu atinge niciodată culmile geniului. Este ce-i drept cel mai spiritual dintre autorii moderni, ba chiar cel mai spiritual autor din toată literatura Angliei. Dar în majoritatea operelor lui, lipseşte nervul — vitalitatea". Harris preţueşte însă silinţele reformatoare ale lui Shaw. „N'are aface că-i în acelaş timp batjocoritor şi pios, ateu şi bisericos, socialist şi apărător al războiului, adept al liberului arbitru şi admirator al lui Mussolini, partizan al controlului statului şi adversar al cenzurii, etc. Oricât de contradictorii i-ar fi părerile, ele pornesc totdeauna din dorul de a îndrepta. De 40 de ani Shaw este centrul atenţiei publice, totuşi nu e un „om mare". In politică şi în viaţa socială n'a făcut nimic; socialismul şi propaganda lui n'au lăsat urme adânci. In filosofie n'a dat nici un sistem nou; în domeniul religios n'a găsit nici o teză nouă. Este numai un dramaturg mondial—jucat de la Londra până la Tokio. Dar popularitatea nu înseamnă încă nimic. Peste 100 de ani n'o să-i rămâe nici măcar epigramele. In memoria urmaşilor, Shaw va trăi numai ca o „personalitate" care ese din comun".

Un succes al mişcării feministe

In delegaţia trimisă la Conferinţa Dezarmării de la Geneva Anglia a numit-o şi pe doamna *Margery Corbett Ashby*, preşedinta Uniunii Internaţionale care luptă pentru drepturile civile şi politice ale femeii. Fiică a unui vechi parlamentar englez, doamna Ashby s'a interesat de timpuriu de politica ţării ei natale. La 16 ani şi-a ţinut primul discurs în public. Din 1918 când au obţinut femeile dreptul de vot în Anglia, doamna Ashby a fost aleasă de mai multe ori în parlament pe listele liberale. Posedă o cultură vastă dobândită la Cambridge şi Dublin şi — lucru rar pentru o englezoaică — este poliglotă, putându-şi ţine cu uşurinţă discursurile şi în limba franceză şi germană; a făcut numeroase călătorii de propagandă în Canada şi în Statele Unite; a fost şi în Ţările Balcanice şi în România. In 1919 când Conferinţa feministă a ţărilor aliate şi a Statelor Unite i s'a adresat lui Wilson, una din delegate a fost doamna Ashby care a expus dezideratele mamelor şi soţiilor luptătorilor. In 1923 a fost aleasă în unanimitate, la Roma, preşedintă a Uniunii Internaţionale care-şi are sediul central la Londra, iar filiala la Geneva. In această calitate, d-na Ashby şi-a câştigat prin bunătate şi graţie personală — căreia nu-i lipseşte totuşi autoritatea — simpatiile tuturor feministelor din lume, astfel că recenta ei numire în delegaţia trimisă la Conferinţa Dezarmării a fost primită pretutindeni cu satisfacţie. In această numire, feministele văd o victorie a mişcării lor şi recunoaşterea silinţelor acestei mişcări în faţa lumii întregi.

Cărţi şi scriitori uitaţi

Acum un an apăruseră în „Les nouvelles littéraires" cîteva rînduri închinate unor scriitori pe care nimeni nu-i mai citea. Şi era un lucru trist, căci se vorbia de cărţi şi de oameni, nu mediocri sau depărtaţi cu cine ştie câte sute de ani de noi, ci de oameni şi cărţi care se bucuraseră de succese strălucite şi nu mai de mult decât acum zece-cincisprezece ani.

Sub titlul „Meteori" am găsit zilele acestea, într'o revistă, o listă a unor scriitori germani, uitaţi de mult.

Intr'adevăr, cine îşi mai aduce aminte de Paul Kraft şi de poeziile lui pline de entuziasmul şi prospeţimea tinereţii? N'avea decât optsprezece ani când a scris primul, de altfel şi ultimul volum al lui, căci a murit în răsboi.

Un caz interesant e acela al lui Tarrussi sau Seyerlen (sau poate nici unul, nici altul, căci nimeni n'a ştiut cum îl chema pe acest om, care se servea de cele două nume de mai sus după inspiraţie), autorul romanului care s'a bucurat de o excepţional de bună primire atât din partea criticii cât şi a publicului „Ruşinea care doare".

Ce l-a îndemnat pe omul acesta să scrie, sau ce l-a făcut să nu mai scrie, nu se ştie. Destul că nimeni n'a mai auzit de o altă lucrare a lui. In 1916 s'a înrolat într'un regiment de husari; după încheerea ostilităţilor a reapărut la Berlin, unde a deschis un magazin pe socoteala lui; când a dat faliment, a intrat la o prăvălie. A fost chelner la un restaurant şi pe un vapor; şi a fost, după cum spune el, şi autorul unui roman.

Şi cartea marelui singuratic Paris Gütersloh, pictor actualmente, „Nebuna care dansează" care a apărut la o jumătate de an după declararea răsboiului şi s'a epuizat în câteva zile? Şi „Domnul Heckfisch" a lui Alex. Solomonica? Şi „Cea mai tânără zi a lui Kurt Wolf"?

Mai bine decât toţi a sfârşit-o Eduard Kellmann, autorul „Romanului lui Francisc Höldl" care în urmă a construit linia electrică Innsbruck-Landeck, ca inginer superior.

Studii municipale

In zilele de 11 şi 12 Decembrie s'a ţinut la Paris, un congres feminin de studii municipale sub preşedenţia Ducesei de la Rochefocauld. Chestiuni de gospodărie urbană, îmbunătăţiri rurale şi urbane, asistenţă obligatorie, maternităţi, centre de protecţie infantilă, au format subiectul numeroaselor comunicări făcute de asistenţi, în care erau şi foarte mulţi bărbaţi. Aceştiau au insistat cu multă convingere pentru acordarea dreptului de vot femeii franceze.

Expoziţie de pictură chineză la Milano

La Muzeul Castello din Milano a fost expusă o colecţie de cincizeci picturi chineze aparţinând lui Del Drago.

O parte din tablouri datează din epoca Ming-ilor; altele se raportează la epoca de glorie din timpul dinastiilor Sung şi Yuan.

Printre tablourile cu animale şi peisagii, se găsesc făcute conform obiceiului — nu după oameni vii, ci după cadavre. Ele păstrează în alcătuirea lor minuţios realistă, ceva fantastic şi ireal: adevăratul mister al artei chineze.

Expoziţia „Arta nouă"

Merica Râmniceanu — Ţărăncuţă

UN RECORD al LIBRĂRIEI rămâne

„MEDICUL NOSTRU"

Un volum de 600 pagini cu 210 ilustraţii în text, legat în pânză, cuprinzând, sub formă de dicţionar, o descriere a tuturor boalelor cu mecanismul, simptomele, cauzele şi tratamentele cele mai moderne.

15 specialişti fruntaşi ai medicinei române au colaborat la această enciclopedie care pe lângă bogatul material medical conţine şi adevărate studii de psichologie, sociologie, asistenţă socială, pedagogie şi psychanaliză.

Volumul a fost redactat sub îngrijirea generală a Doctorului YGREC. Preţul 150 lei ex.

A apărut:

Almanachul ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa" pe anul 1932

Un volum de peste 300 pagini, cu 350 clişee şi 16 planşe hors texte, în culori.

Pe lângă partea calendaristică, almanachul conţine un bogat şi variat material ştiinţific, literar, artistic, humoristic şi informativ.

Cronici asupra mişcării politice, sociale, feminine, literare, plastice, muzicale şi teatrale din anul 1931.

Deasemeni sunt trecute în revistă toate evenimentele importante ale anului expirat.

Almanachul ziarelor „Adevĕrul" şi „Dimineaţa" îşi continuă astfel tradiţia de a fi un adevărat magazin, bogat în lucruri interesante, amuzante şi instructive.

Preţul unui exemplar este de 40 lei.

De vânzare pretutindeni.

Expoziţii pentru femei

E criză, sărăcie, şomaj. De dimineaţă, obligatorul ziar îţi aminteşte asta pe toate paginile, alungând şi buna dispoziţie a unui ceas de uitare cu informaţiile certe că alţii pe lângă tine au pierdut şi graţia acestui întâmplător ceas.

E criză şi oamenii au căpătat treptat alte feţe, alte suflete. In jurul Bursei, al pieţei, al instituţiilor se agită incontinuu un neam străin de obrazuri nedormite, cu bărbi neglijente, cu priviri de sinucidere. Dacă cineva începe o afacere, trebue să ştie şi să nu uite că n'o va trata cu semeni, ci cu duşmani, cu fiare de pradă, ca şerpi veninoşi şi trădători a căror muşcătură n'o simţi decât atunci când te-a sleit.

Sunt timpuri urîte şi meschine, cu răutatea şi meschinăria mărturisite, ca o necesitate, cu cinism sau numai cu nepăsare. Căci şi a minţi a devenit un lux şi o osteneală de paradă. Doar pentru femei se mai găseşte uneori puterea. Silinţa în mic a bărbatului ferindu-se să nu-l cunoască soţia lui ca să nu-l dispreţuiască, şi-au însuşit-o negustorii pe prag de faliment dar cu faţade reînoite în stuc şi cu vitrine în ramă de lumini, şi-au supra însuşit-o cei care au avut noua idee a unor expoziţii pentru femei, de belşug şi frumos într'un an de aprigă criză.

„Căminul tău" au amăgit-o ei prin faţa standurilor străjuite de frânghii groase, alege-l, ca acesta, cu mobilă scumpă şi vastă în ultimul stil inventat, cu accesoriul confortului, al ţesăturilor artistice, al argintăriilor durabile pe toată viaţa ta de fericire sigură.

I-au zis, minţind-o, femeii care poate în ultimele luni şi-a strâns resturile de mobilă şi de iluzii într'o mică odae cu fereastră mohorîtă pe culoar.

„Poate fi şi celalt, mai simplu şi mai intim, cu caloriferul roz al unei lămpi electrice, cu divanul, singură mobilă, dar dominând odaia ca un tron, dar cu covoare, statuete şi tablouri de preţ stabilind atmosfera de lux care îţi place şi deastădată, nu te costă nimic.

Căci, în aceste expoziţii regretul e mai mic ca în magazine şi invidia nu există. Se priveşte, se admiră, şi se renunţă în grup. Dacă cineva cumpără, transacţia se face discret şi nimeni nu are spectacolul, care doare, al mărfii luate pentru totdeauna în schimbul hârtiilor scrobite pe care tu nu le-ai avut.

„Moda" motiv încă mai exclusiv feminin şi mai potrivit unei expoziţii de succes, constitue subiectul celei de-a doua mari amăgiri. Iluzia de două sferturi de ceas, că toate stofele şi modelele expuse, vizitatoarea le poate avea „totul pentru voi", nu i-o tulbură nici vânzătorii, inexistenţi, nici vre-un patron linguşitor şi loquace, nici preţul marcat care în eterna expoziţie a vitrinelor de pe Lipscani şi calea Victoriei îi crispează mâna pe poşetă — nici vre-o oglindă care s'o arate în paltonul de anul trecut.

Expoziţii pentru femei... Bărbaţii rari aduşi la braţ par nişte minori incomprehensivi pe care nu i-ai putut lăsa singuri acasă şi pentru care preţul intrării ar trebui înjumătăţit. Expoziţii anume pentru ei, s'ar putea face desigur şi de pe-acum simţim atmosfera neînsufleţită şi ostilă care le-ar caracteriza. In materie de obiecte, bărbaţii se pasionează, în cazurile bune, pentru cărţi frumoase, adică legate frumos, pentru mărci poştale presate în albume, pentru monede scoase din circulaţie de mii de ani, iar când nu sunt posedaţi de aceste pasiuni cu satisfacţii tăcute şi solitare, şi-au rezervat pentru orele când nu muncesc şi nu iubesc, cafeneaua cu vitrine largi unde se expun ei înşişi cu o ceaşcă pe masă, lângă teancul de ziare în care se citeşte pe rând, conştiincios, aceleaşi ştiri şi articole prezentate cu variaţii.

Prin faţa atâtor localuri de amorţire sârguincioasă, femeia, fiinţă rămasă prin minune vie, trece grăbită spre expoziţiile şi preocupările ei, frivole desigur, dar care singure mai reuşesc să infuzeze viaţa banului în aparatul circulator al acestor timpuri bolnave.

ALICE GABRIELESCU

Varia

■ Duminică 31 Ianuarie se deschide în Palatul Ateneului Român expoziţia d-lui *I. Teodorescu-Sion*. D-a expune nuduri şi figuri executate în ulei, tempera, precum şi o bogată colecţie de desene.

■ Editura Cultura Naţională va pune în curând sub tipar volumul al III-lea din ediţia critică a lui Caragiale, îngrijită de d. Paul Zarifopol, cartea d-lui G. Călinescu despre Eminescu şi un volum de versuri („Itinerar sentimental") de Perpessicius.

■ Un Congres de limbă, literatură şi artă arabă a fost inaugurat la 14 Decembrie la Tunis.

■ Premiul literar Lasserre, în valoare de zece mii franci, a fost atribuit poetului Jean Rogère, pentru întreaga-i operă.

■ Un incendiu a distrus, în ziua de 21 Decembrie, cea mai mare parte din vechiul castel din Stuttgart, transformat în muzeu naţional.

Construit între anii 1553 şi 1570 de Hofer, castelul era considerat ca o minune a Renaşterii germane.

Din fericire au fost salvate multe opere de artă.

■ La Moscova s'a inaugurat primul aeroport înlocuind terenul de aterisaj, care nu mai corespundea nevoilor traficului. Dela începutul anului 1932, se vor efectua câte zece sboruri zilnice cu plecarea regulată din gara aeriană din Moscova.

25.000 lei
Premiu pentru cea mai frumoasă fată din România

„Realitatea Ilustrată" organizează anul acesta concursul de frumuseţe spre a alege pe „Miss România 1932".

Concursurile regionale se ţin în diferitele centre ale ţării.

Pentru Bucureşti şi judeţul Ilfov, concursul va avea loc în ziua de 13 Februarie crt.

La sfârşitul lunei Februarie alesele regionale vor concura la titlul de „Miss România 1932" şi la premiul de 25.000 lei pe care revista „Realitatea Ilustrată" îl acordă celei mai frumoase fete din România.

Condiţiunile de participare le găsiţi în revista „Realitatea Ilustrată" care a apărut săptămâna aceasta.

Portrete literare

Mihai Codreanu

Rar carieră literară care să arate în evoluția ei mai multă consequență decât arată cariera de poet a lui Mihai Codreanu. Deobicei, și mai ales în epoca de după răsboi, scriitorii noștri încearcă toate genurile; sunt ispitiți să se exprime cât mai felurit și să se supună la cât mai multe formule și discipline literare. Sunt mânați de un spirit de aventură, care, dealtfel, nu-i duce întotdeauna spre limanuri fericite, ba chiar, dimpotrivă îi face câteodată să sufere naufragii ridicule sau penibile.

Nimic din toate acestea la Mihai Codreanu. La dânsul consequența cea mai desăvârșită ordonează o artă făcută din măsură, eleganță și distincție. Temperamentul său poetic l-a făcut să-și aleagă încă de acum douăzeci de ani, sonetul drept formă de expresie perfect adequată ritmului lăuntric al inspirației sale ponderate și meticuloase. Pe vremea când a publicat „Statui", acum vre-o două decenii, Mihai Codreanu avea deja în urma lui o activitate bogată. Primele lui două volume „Diafane" și „Din când în când" sunt, în bună parte, produsul a două puternice influențe: una, eminesciană și alta baudelairiană. Se pot lămuri totuș, în acest complex de influențe contradictorii, licăririle unui temperament poetic original și o inspirație personală care bâjbâie încă să-și găsească o directivă sigură și o formă definitivă.

Odată cu „Statui" această formă și această directivă apar, deodată, puternice și hotărâte. Față de volumele anterioare aceste „Statui" sunt o adevărată revelație. Se simte că acest volum e rezultatul unei lungi și meditate evoluții; totul este îndelung calculat, gândit, cizelat, aranjat. Nicăeri nici cea mai mică șovăire, nici cel mai mic defect de compoziție; pretutindeni voința de-a rămâne într'o anumită atitudine și într'o anumită „stimung".

Această impresie de perfectă corespundere între un talent și forma pe care și-a ales-o, rămâne constantă la cetitorul lui Mihai Codreanu. Iți dai seama că Mihai Codreanu scrie sonete dintr'o adâncă necesitate. Sonetul nu este pentru el o formă fixă de poezie pe care o cultivă la întâmplare. Este un mod de expresie creat parcă anume pentru dânsul. Dacă sonetul n'ar fi existat, Mihai Codreanu l-ar fi inventat ca să se poată exprima. Sonetul îi convine pentrucă e scurt, concis și sobru. Inspirația lui Mihai Codreanu este scurtă; gândirea lui poetică apare în fulgere subite și puternice, la intervale rari; viața lăuntrică a lui Codreanu n'are nevoie, pentru a se exprima, de planuri largi și de perspective imense. Firea lui respinge lungile poeme discursive, așa cum le iubea Victor Hugo.

Il plictisește tot ce e retorică. Mai ales orice retorică sentimentală. Singur și-a afirmat această plictiseală, într'un vers lucid, care-l definește:

> Lirismul meu e stăpânit și rece,

și pe care-l complectează aceste alte două stihuri:

> Taci! Nu striga revolta mea. Pe liră
> Nu vreau stridența gemetelor tale...

Discret față de el însuș și prudent față de alții, Mihai Codreanu a introdus în poezia noastră, la o epocă de întârziat eminescianism și de destrăbălat etalaj de sentimente, o disciplină nouă și o perfectă distincție. A îmbrăcat în haina de ceremonie a sonetului o simțire adâncă și ponderată, fără elanuri prea mari dar în acelaș timp fără scăderi și fără poticniri. Asta nu înseamnă că Mihai Codreanu e partizanul unei arte obiective. Dimpotrivă. Codreanu este un liric în cel mai curat înțeles al cuvântului; lirismul lui, totuș, este câteodată încadrat de o logică perfectă; Codreanu este un poet care știe să și gândească, un om pe care îl pasionează jocul subtil și desinteresat al ideilor. Pentru un poet aceasta poate constitui câteodată o primejdie. Riscă, în astfel de cazuri, să cadă în cursa poeziei de idei, așa zisei poezii filosofice. Mihai Codreanu a scăpat până acum de această cursă; sau, chiar atunci când a căzut, a știut să cadă cu cinste și prestanță: a isbutit să se ridice imediat și să distrugă printr'un vers sonor, subtil și elegant, impresia hibridă pe care o lasă orice poezie filosofică, fie ea semnată de Goethe Vigny sau Hugo.

Mihai Codreanu, cu astfel de calități, era destinat să rămâie un izolat, și a rămas. Este o izolare pe care singur și-a voit-o. Ca poet a trăit toată viața în turnul lui de fildeș („Turnul de fildeș" se numește dealtfel și ultimul lui volum de sonete).

Această izolare dovedește orgoliu și oarecare mizantropie. Se simte aceasta și în versurile lui: oarecare lipsă esențială de căldură și de interes pentru lumea exterioară; din această pricină Codreanu nici n'a făcut școală.

Totuș, după Codreanu, nimeni nu mai poate scrie sonete în românește fără ca să nu-i sufere, cât de puțin influența. Din acest punct de vedere Codreanu e sigur mereu că va exercita o tiranică obsesie asupra generațiilor de poeți.

Dacă nu cumva sonetul — ca toate formele fixe de poezie — este menit cândva să dispară, căzând în desuetudine...

AL. A. PHILIPPIDE

NOTAȚI BINE DATA: **Luni 1 Februarie**

Cinema „Forum" (vis-á vis de Palatul Regal)

SPECTACOL GRANDIOS EXTRAORDINAR
DOUA FILME MARI:

I. Gösta Ekman, marele actor suedez în primul lui film cântat și vorbit

„ISABELL"
(FĂ-MI DIN VIAȚĂ PARADIS)

brodat pe ș'agărul ultra modern cu acelaș nume,

II. „SIMFONIA LUMEI"
(MELODIE DER WELT)

LUMEA AȘA CUM ESTE ȘI TRĂEȘTE PE INTREGUL GLOB

Cu toate sacrif ciile mari făcute cu obținerea acestor filme, prețurile rămân Lei 25 de persoană ile ele de favoare strict suspendate. Pentru evitarea ag omerației, reprezentațiile încep fix la ora 3 d. a.

PLASTICA

Ocupându-ne anul trecut de mișcarea modernistă dela noi, am arătat cât de refractară e opinia publică la tot ce se inovează în artă, la tot ce se depărtează de tradiție.

Arta nefiind un produs colectiv, ci dimpotrivă, rezultatul unor străduinți individuale, ea nu se poate supune tipicului bunelor exemple, ci trebue să evolueze și să se diferențieze odată cu personalitatea și temperamentul artistului. Pilda înaintașilor e bună pentru ucenicie, e necesară stimulării realizărilor nouă. In înțelesul acesta, tradiția însemnează un permanent imbold, dar nu o sursă de imitație sterilă.

Dinamica epocii noastre îndreptățește, mai mult decât oricare alta, desprinderea efortului individual din haosul anonim al colectivității. Chiar artiștii care efectiv nu militează în sânul grupărilor de artă nouă, sunt pătrunși de necesitatea de a inova, de a se smulge din banalitatea expresiei consacrate.

Asistăm astfel la o generoasă împrospătare a procedeelor, a stilurilor, a tehnicei artiștilor noștri.

Unii o fac din snobism, alții din neputința de a se fixa, cei mai mulți desigur din convingere și dintr'un firesc impuls temperamental.

Lupta se dă încă între reproducerea academică și interpretarea personală. Prima duce la anihilarea personalității, cea de-a doua — la afirmarea ei.

Utilitatea interpretării artistice a demonstrat-o admirabil Charles Fegdal: „Un pictor trebue să transpună, să travestească, să deformeze până când încetează de a mai descrie și începe să sugereze, să evoce...

...De ce acceptăm deformările în teatru, dar nu le admitem în pictură? Publicul inteligent și instruit, care admite acele flagrante, acele enorme deformări care sunt decorurile și minciuna camerei cu trei pereți, — publicul care nu se sperie nici de machiaj, nici de gesturile exagerate, nici de glasurile forțate, nici chiar de dialogul pur convențional, publicul acesta care se bucură la teatru de bucuriile profunde ale artei, le savurează și le înțelege, — nu vrea să admită în pictură nici liniile paradoxale, nici închipuirile colorate.

Lucia Demetiade-Bălăcescu — **La fotograf**

...Dacă i-am spune acestui public că linia nu există, ar protesta, totuși linia munților tăiați pe cer, linia orizontului — pe mare, sunt iluzii optice, sunt simple aparențe. Natura, care e o măreață și inimitabilă operă de artă, se slujește și ea de minciuni. Linia e o abstracțiune a minții noastre, o convențiune.

...Sufletul unui portret, sufletul unei priveliști variază, în expresiile respective, după temperamentul artistului, care caută, prinde și interpretează. Deasemeni, conturile exterioare suportă cele mai deosebite influențe, cele mai numeroase deformări.

...Deformarea însă, trebue să se bizue pe știință, trebue să tindă la un sens limpede, just și ritmat, în stare a face să vibreze comprehensiunea și sensibilitatea spectatorului.

...Deformarea picturală care se practică hermetic până la incoherență e tot atât de străină de pictură pe cât e de străin de arhitectură mormanul de pietre din drum..."

Gruparea de *artă nouă* de la noi n'a înțeles totdeauna aceste adevăruri. Oscilațiunile între sugestivitatea armoniilor primitive și divagațiile incomprehensibile au îndreptățit adesea nedumerirea cercetătorilor.

Firește, arta trebue mai mult simțită decât înțeleasă. Dar când ea nu izbutește să se adreseze nici minții, nici sensibilității, să fie oare numai vina iremediabilă a cercetătorului?

Noi credem că e și oarecare farsă în atitudinea artiștilor. Vremea ne va desminți sau ne va da dreptate. Deocamdată, suntem datori să menționăm, în ultima manifestare a grupului de artă nouă, adăpostit în sala Ileana, ținuta foarte inegală a artiștilor.

Unii, ca d. Marcel Iancu, de exemplu, caută cu o impresionantă seriozitate, planuri, dimensiuni și așezări imaginare. Construcția cu greu rezistă analizei. Dar greșala e a noastră: n'avem dreptul să analizăm. Trebue numai să simțim. Nici asta însă. Și totuși, bănuim ceva care ne depășește. Remarcăm marea putere de observație a artistului și — ca și în lucrările d-lui M. H. Maxy — ne izbește ironia brutală a acestor indicațiuni sumare...

D-na Nina Arbore, cea mai umană și mai temperată dintre expozante, aduce o construcție echilibrată, un colorit tratat fără vehemențe și o compoziție care nu mutilează inutil forma.

Un umor caracteristic, generos și lipsit de răutate se desprinde din opera totdeauna vie și nouă a d-nei Lucia Demetriade-Bălăcescu.

Nina Arbore — **Portret**

Față de talentul proaspăt al d-nei Tania Șeptelici și de cel făgăduitor al d-nei Lucreția Popp, d-na Demetriade-Bălăcescu are superioritatea unei tehnici înaintate și a unei remarcabile consecvențe stilistice.

D-nele Margareta Sterian, Micaela Eleutheriade și Cornelia Babic-Daniel transcriu bogate armonii coloristice în compoziții de prețioasă gingășie și expresivitate.

Vasul decorativ și temele biblice prezentate de d-na Olga Greceanu în tehnica grea a frescei, descopăr la această artistă însușiri nouă de vigoare a liniei și formei.

Aquarelele pline de vibrație și transparență ale d-nei Merica Râmniceanu, măștile, figurile și statuetele fin stilizate ale d-nei Militza Petrașcu, portretele studiate și naturile moarte expuse de d-na Claudia Millian, desenele foarte liber și clar concepute ale d-lui Henri Daniel, întregesc un ansamblu extrem de elocvent pentru mentalitatea de frondă atenuată a grupului.

* * *

In sala Mozart expune pictorul *Constantin Isachie*. Artistul aduce peisaje din Paris, din Veneția și din țară, executate într'o cromatică proaspătă, luminoasă și caldă.

C. Isachie — **Nud**

Alături de aceste lucrări, florile, naturile moarte și compoziția de nud în dimensiuni naturale, vădesc în această expoziție o pricepere rafinată de meșteșug, un gust artistic sigur și o sârguință vrednică de laudă.

D. Isachie e astăzi în deplină maturitate a talentului.

H. BLAZIAN

Un comentator cu pîrțag

In miracolul universului concentrat prin care mă plimbam, tăbărâseră toate anotimpurile și mi-am dat seama că nu mă găseam în Paradis ci într'o insulă. Dau mai jos rezumatul luxuriei vegetale, minerale și zoologice a insulei fermecate, nu atât ca model din literatura mea, ci mai mult ca să spovedesc ambiguitatea sentimentelor mele, teritoriul fiind pe de o parte splendid iar pe de altă parte numai splendișor. Atârnă de felul cum te uiți; cu amândoi ochii, cu un singur ochi sau cu amândoi închiși. Intr'un fel se vede lumea pe deasupra foilor leneșe legănate de cucuruz și altfel de lângă știulete. Când privesc pe fereastră mă cutremur și prefer să contemplu natura locului prin gaura de sub clanța ușii și de pe un scăunel; laturile inutile dispar și se zărește firul luminii în adânc.

Nu-mi pot ascunde impresia că înconjurată de mare, insula stă în prea puțină apă. Știu că marea e apă dar și marea poate să fie mai multă. Numai în Pacific se găsesc insule bune. Admirabila prăpastie acoperită cu lichid mă nemulțumea, cred, producând valuri și talaze, terminate cu coame de dantelă. Dar oceanul trebuie silit să fabrice zgrăbunțe, pulverulențe și zdrențe? Ce bine i-ar fi stat să răscolească din funduri în creștetele lui, grătare, tave și tinichele, iar insula să rodească noi smochine, noi roșcove, noi alune. N'am auzit în toată furtuna niciodată glasul uman care să strige: trei cornuri d'un ban! Lichidul era cu desăvârșire lichid și vântul se făcuse prea invizibil. Scafandrii ar fi dorit să-l vadă de tablă ondulată măsurat la intervale de fier în t (T Eisen) și peștele ar fi preferat să plutească în pături de plumb topit, liniștit.

Dar soarele! Prea soare, prea mult soare. N'am găsit niciuna din razele lui, comparabile cu raza mată și răcoritoare a lunii. Când era lună, nici atunci nu era bine de tot: era prea multă lună și exclusiv. In albușul ei deosibeai plodul mort, ca în ouăle înghețate: un fir violet diagonal, încrucișat cu o dungă portocalie ar fi salvat tot argintul. Măcar de s'ar fi prezintat ca o bijuterie, cu o peruzea la mijloc, ocolită de briliante într'un cerc de mărgăritare cu orientul verde palid. Dinpotrivă: luna era banala lună cunoscută și soarele tot așa, două articole de toaletă, cosmetic metalic și alifie cărămizie. In borcanele lor respective, plămezile stau neclintite și azi. Ah! vaselină, devenind briliantină prin adăogi de axonge glacială și trei picături de extract de smirnă.

Minunatele coacăze, giuvaerul din care au ieșit mai târziu, ca după o încercare izbutită a spiritului de economie, strugurii, erau prea mici. Nicio portocală, nicio rodie, niciun cantalup în perciunii vrejurilor de vie: numai ciorchini, iarăș ciorchini, toi ciorchini pe sute de pogoane. Alte vii dau banane și nu e neapărat necesar să te întâlnești printre tulpini cu lăcustele și cu vaca lui Dumnezeu, roșie, roșie și cu puncte negre, negre pe spinarea ei cocoșată. Aș fi preferat să crească, de bună seamnă, creioane și tuburi de vopsea în ulei lângă zulufi și scârlionți și aș fi fost agreabil mișcat să mă întâlnesc în vie consternat cu câte un crocodil, sau încurcat în picioroange cu suculentul homard, preparat *à l'anglaise*. Nimic! și nici tămâioasa nu miroase a un pic de petrol lampant.

In vreme ce uzinele fabrică automobile, vagoane și locomotive, aci ies garoafe și mape japoneze. Dar seamănă o crisantemă cel puțin cu un furgon? Are tuberoza oiște? Și-a pus aglica roți? Calul dracului: o fi al dracului, dar unde i-s potcoavele?

Și să vă spui sincer nu-mi place nici calului să i se spuie cal. *Câ, a, lâ:* trei litere izolate, care nu însemnează nimic. De ce cal, mă rog, de ce tocmai cal și nu altfel cumva? Erau și cai în insula mea admirabilă, unde m'am pomenit fără naufragiu, cai mulți; însă nu avea niciunul coarne nici barem, cât coarnele, niște urechi. Bun, bun, îmi plac și armăsarii — dar niciunul nu era de lemn. Calul de ne-lemn suferă de mărginire individuală: se 'mpiedică la birje și moare. Și, în definitiv, produce balegă. Calul etern e de lemn. Nu voi zice de bronz, ca să nu mă urc de-a'ndaratele până la Mihai Viteazul și să trec de strămoși.

Mi s'a arătat o stâncă de tibișir. Nici nu m'am îndoit în decepția mea: Era albă, foarte albă, agasant de albă. Un tibișir vânăt ar fi fost mai original. Era destul var și fusese destulă făină: la ce și cretă? Mineral plin de străluciri exterioare, tibișirul e plin de grave defecte: n'are icre negre și îi lipsesc aromatele. Il miroși; nu pute. Il pipăi: nu alunecă. Il lingi: e aspru. Aș fi dorit să cânte: nici vorbă.

Sunt un comentator complicat. Imi displace tot ce-mi place și mă osândesc să prefer ce mă scârbește. Baudelaire povestea că destupându-i câinelui subt nas un minuscul flacon cu parfume suave concentrate, câinele s'a speriat și, dându-se înapoi, s'a repezit să-l ocărască și l-a lătrat. Ca să se răzbune, poetul i-a pus dulăului dinainte un pachet cu scârnăvii voluminoase. Dând entuziasmat din coadă și regretând că avea numai una și că nu putea să dea din zece cozi odată, câinele s'a delectat cu volumul, i-a devorat conținutul și s'a săturat.

La mine nu-i o pasiune, e un temperament. Imi șade bine să mă tocmesc și ieftinesc mărfurile în comision intelectual. Și mă satur de toate celea, până și de mine, care nu se poate zice că nu mă iubesc mai mult decât orice pe lume. M'apucă o greață la lumina zilei și alta la întuneric și neavând ce face, mă scobesc în urechi cu briceagul, îmi ciupesc limba, iau creozot pe zahăr, mă gâdil cu sârmă ghimpată. Mi-e necaz că nu mă pot scărpina după ceafă cu piciorul. Sunt de felul meu interpret și comentator: un samsarlâc. Mă mănâncă explicația și mă explic și după ce am explicat reexplic și explic și explicația. Stau la ușa ideilor pe un strapontin, mă scol, am spus ceva și mă așez din nou și n'am răbdare să stau: mă roade strapontinul și ideea. După ce Hamlet a descoperit asasinatul o să-l vezi că înebunește: așteaptă puțin. Acum o să vie Nottara. L'a sunat în cabină. Se aude prea tare sufleurul.

Vecinul se întoarce cu spatele. Doamna din față și-a sucit capul de câteva ori. Nu le place să le explici. Dar sunt impresionat: Am ghicit pe buzele domnului din stalul din stânga o șoaptă imperceptibilă și în ochii lui un sentiment chiorâș. Idioții! nu vor să afle, refuză să știe. Dar Șecspir nici nu a existat: Bacon e adevăratul autor al lui Hamlet. Credeți că din această falsificare a ieșit unul mai mare decât celălalt? Și credeți că e ceva de capul lui Hamlet? In patru sute de ani nu s'a găsit un singur om să explice.

Dar și atunci când sala întreagă se va ridica din staluri să mă dea afară, eu și în mânile pompierilor care mă vor purta târâș la garderobă, mă voi explica.

T. ARGHEZI

Despre sex şi romantism

Actul de auto-conservare, hrana, este de natură pur fizică. Chiar atunci când gusturile gastronomice împodobesc această operaţie cu fel de fel de rafinamente instinctul primar şi scopul final sunt şi rămân fizice.

Actul de procreare este prin deosebire de actul de auto-conservare de natură psicho-fizică. In el vibrează contopite emoţii de natură fizică şi sufletească.

La omul normal se strecoară şi în împreunarea cea mai accidentală şi efemeră o picătură de suflet. Măcar în clipa posesiei a răsunat ca o prelungire a emoţiei fizice în domeniul simţămintelor un ton sufletesc, care, chiar dacă a murit în clipa următoare, tot în suflet a vibrat.

In actul sexual la omul normal e cu neputinţă a izola cu desăvârşire emoţia fizică de domeniul sentimentelor.

Cea mai slabă nuanţă de tandreţe conţine un germene de suflet şi poate în anumite condiţiuni să ia o desvoltare şi să crească pe nesimţite. Deaceea când te dai fiziceşte indiferent dacă eşti femeie ori bărbat şi bineînţeles dacă n'o faci cu pur scop comercial, dai şi o părticică, o clipită din viaţa ta sufletească.

Când doi oameni convieţuesc în dragoste ei crează *un fond sufletesc comun şi inalienabil.* Orice escapadă de la datoriile ce decurg din această situaţie înseamnează o înstrăinare a unui bun care nu este proprietatea ta exclusivă, ci de care răspunzi în forul tău interior şi faţă de altcineva.

Orice împreunare sexuală conţine în germene dorinţa unei uniri de durată. Omul fiind o fiinţă psichofizică, adică o fiinţă cu o viaţă sufletească conştientă, paralelă, şi nu totdeauna subjugată vieţii fizice, multe din actele sale sunt în funcţie atât de factorul fizic cât şi cel psichic, când cu preponderenţă unuia sau altuia din aceşti factori.

Atracţia sexuală care se adresează întregului complex uman apelează fireşte la ambele laturi ale firii omeneşti. Numai un dozaj echilibrat în satisfacţia lor duce în condiţiuni normale la o unire realmente durabilă. Dacă partea fizică se mulţumeşte cu satisfacerea momentană, cea sufletească însă nu se alimentează din plăcerile clipei, caută o unire mai durabilă. Această din urmă tendinţă e adânc înrădăcinată în viaţa afectivă a omului. Datorită ei orice atracţie sexuală conţine conştient şi mai mult chiar inconştient mirajul unirii de durată.

Când iluzia subconştientă, care dă impuls emoţiei fizice, încetează a turbura imaginaţia, atunci una din cauzele importante ale tendinţei poligame încetează. Acest instinct — pe o anumită treaptă la omul civilizat — e hrănit de setea de aventură, de romantismul căutării de senzaţii şi emoţii noi. Or, în fiecare aventură nouă individul se pierde, măcar pentru o clipă, fiecare aventură îi dărueşte, cât de efemer, iluzia dragostei şi aceasta nu poate avea loc decât atunci când în subconştientul său crede involuntar într'o legătură de suflet, adică de durată. Când precum s'a relevat mai sus iluzia subconştientă care dă impuls emoţiei fizice încetează (fie printr'un proces de clarificare şi aducere la suprafaţa conştientului a cerinţelor obscure ale subconştientului, fie din alte cauze) atunci instinctul poligam cedează, impulsul erotic e tăiat la rădăcina care e înfiptă în ceaţa stratului subconştient.

Omul timpurilor noi, care va fi mai puţin problematic, va deslega şi învinge problemele omului vechi, şi viaţa lui va fi mai senină şi simplă deoarece îşi va extinde viaţa conştient sufletească şi va lumina ascunzişurile în care dăinuiau complexe psihice nelămurite. El va pierde din erotismul aventurier, egoist şi desechilibrat, iar energiile destinate dragostei pentru sexul opus vor fi canalizate înspre monogamie.

Romanticul este victima iluziilor sale. Din braţele unei iluzii cade în braţele alteia. Odată ce a pierdut sau învins o iluzie e neapărat stăpânit de alta. Astfel de fire nu găseşte niciodată un liman, deoarece *nu ştie exact ce vrea, adică nu cunoaşte de fapt ce îi prieşte.*

Se complace în visări, miraje, iluzii. Visarea devenită o necesitate firească, atunci când întâlneşte o realitate frumoasă chiar, ţese totuşi mai departe firul visurilor şi dorurilor. Oricare ar fi avantajele situaţiei sale reale el visează altceva decât a întâlnit aevea. Fiindcă se simte mai bine în vis decât în realitate, orişicum aceasta s'ar prezenta, suferă veşnic de nepotrivire între real şi imaginat.

Romanticul mai crede a realiza idealurile sale cu mijloace de care îi sunt proprii. El crede că idealul care-l presimte obscur, poate fi strâns în cercul tradiţional al obiceiurilor, al formelor existente. Este, deobicei, mai puţin revoluţionar şi mai puţin liber decât îşi închipue. In aceasta stă tragicul felului său de a fi Tendinţa spre necunoscut, spre valori mai superioare e împiedicată de un lirism şi subiectivism care sacrifică vechilor idoli sentimentali.

Romanticul încheie compromisuri între ziua de mâine şi cea de azi. Doreşte ziua de mâine dar învestmântată în haina zilei actuale. In materie sentimentală e lipsit de abnegaţie. E un egoist, fiindcă ar sacrifica eul său fizic, dar nu şi pe cel ideologic. Ultimul sacrificiu îi este străin. Sacrificiul unei întregi mentalităţi şi vieţi sentimentale.

L. SEREANU-SORIN

CITIŢI
CELEBRUL ROMAN
MI-E FOAME
de Georg Fink
Editura „Adeverul" Preţul 80 lei

NOU! A apărut
Em. Gârleanu
NUVELE
în Biblioteca Dimineaţa
No. 142 90 pagini 7 Lei

Cronica literară

T. Arghezi: Cartea cu jucării

Literatura nutrită din sentimentul patern şi-a avut în anii din urmă câţiva reprezentanţi remarcabili, ca să nu pomenim decît de d. Bucuţa şi emulul său Dr. Dorian care din bucuria casnică — uneori chiar prozaică — de a fi tată au ştiut să scoată o lirică nouă. Cu mai multă amplitudine şi cu mijloace formale hotărît superioare, d. Tudor Arghezi îşi dă expresie şi d-sa — în recenta *Carte cu jucării* *) — unor stări de o sinceritate şi complicaţie indiscutabile, dar hotărât inedite într'o literatură ca a noastră sugrumată de prejudecata unui academism psihologic. Ar fi regretabil ca cititorii să perziste în superficialitate (cum mi s'a întâmplat să văd) şi să lase necercetată cartea d-lui Arghezi, sub cuvânt că e peste puterea de înţelegere a copiilor sau sub interesul individului adult. Cartea aceasta nu e o culegere de ficţiuni pentru copii, ci o analiză acută a voluptăţii de a redeveni copil prin sentimentul paternităţii, un poem suav al instinctului procreativ. Dacă unii copii vor rămâne uşor şi cu surâs îngânduraţi de elementul cromatic al limbii d-lui Arghezi, cititorii majori vor avea nevoe de o educare a sensibilităţii lor estetice nu mai puţin rafinată ca pentru celelalte producţiuni ale poetului. *Cartea cu jucării* defineşte în chip hotărât natura şi limitele talentului d-lui Arghezi.

Fiindcă unui scriitor nu i se poate aduce vreo învinuire pentru ce nu are, ne mărginim să constatăm că naraţiunea nu este domeniul d-lui Arghezi. D-sa nu inventează nici nu urzeşte un raport complex de lucruri şi conştiinţe, ci numai comentează, transfigurând, o realitate imediată a simţurilor sale, ceeace a putut să indrituiască pe unii de a-i nega conţinutul afectiv şi ideologic şi a-i recunoaşte numai o tehnică lucidă. Adevărul este că emoţia nu se bizue — în majoritatea cazurilor — la d. Arghezi, pe stratul psihic al conştiinţei ci pe cel fizic, ceeace nu vrea să zică, de loc, că universul acestei creaţii este strict concret, ci numai că stările afective se definesc în turburi şi ascunse date fiziologice. Emoţia latentă a poetului este asemănătoare cu aceea a unor animale superioare. Obscura oroare de cadavru a calului, neliniştea olfactivă şi urlătoare a înlăcrimatului câne sunt funcţii sufleteşti, dar rămase fără definiţie într'un subconştient senzorial. Tot aşa d. Arghezi îşi stabileşte atitudinea sufletească faţă de lume prin legături senzoriale, face obiectului un examen fizic, dar simpatia sau oroarea fiziologică se traduc pentru noi într'o valoare psihologică. In contactul său cu sufletul uman d. Arghezi n'a trecut dincolo de un portret care stabileşte gradul de simpatie fizică a sa cu obiectul şi cu toate acestea portretele sale sunt de cea mai înaltă valoare tipică.

* * *

Nicăeri nu-i putea izbuti mai bine poetului să-şi încerce puterile decât într'un domeniu în care „sentimentul" este înregistrarea tainicului instinct de solidaritate carnală, adică o floare a animalităţii. In primul rând poetul avea să evoace voluptatea procreaţiei abundente.

„Pe sub smochini şi banani, ei s'au înmulţit cu timpul, muşcându-şi sânii şi înfrigurându-şi coapsele urzicate fierbinte. Iar ţâţele cu mura neagră ale primei femei au fost văzute hrănind în lumina fără margini a lumii, câte cinci şi sase prunci deodată, dolofani şi naivi ca nişte mistreţi, născuţi peste an. Degetele lor scurte, boante şi groase morfoleau sânii darnici de lapte, ca într'un aluat, şi nasul lor cârn, înfundat în ploşti, se înăbuşa de guiţat şi plăcere".

Vaga satisfacţie a reproducţiei este transportată cu admirabile imagini şi în lumea fiinţelor inferioare.

„Pisica noastră neagră, cu ochii de sidef şiş sulf, a fătat. Fantoma ei de catifea a scos din sân şi i-a pus în coşul căptuşit, patru boboci orbi. Lumina pornită din Vega n'a putut încă ajunge şi scăpăra în ochii lor absenţi. Tricotaţi din lână pestriţă, neagră, gălbuie şi cenuşie, ei par nişte târligi despărechiaţi, rămaşi prea mici în leagănul unui prunc şi prinşi cu gurile de ţiţele darnice ale mamei, sunt ca nişte viermi mari îmblăniţi, ieşiţi din pământ, de subt coş, ca să mănânce mâţa de vie".

Când vrea să găsească pentru copii o ficţiune delicată pentru idea procreaţiunii, d. Arghezi fugind de banala barză din poveste, o caută tot în productivitatea mamei, transfigurată în simbol.

„In casa noastră tot ce s'a făcut, de către Mama noastră a fost făcut. La început, era Mama. Nimic împrejurul ei nu era, decât casa şi bătătura... La început de tot, Mama a făcut cafeaua cu lapte şi zmântână şi, pe urmă, l-a făcut pe Tătuţu, în curte, prin trifoi, ca să nu-i mai fie urât de tot. Tot mama a făcut-o şi pe Bunica. noastră, care a ieşit niţel cocoşată. S'a cam frânt când a fost scoasă din cuptor şi răsturnată din oala cu gaura 'n jos, pe scândura de tăiţei".

Deşi această carte a slăbiciunilor paterne este plină de o infinitate de fineţi de intuire a vieţii infantile, forma esenţială de observaţie este, cum am spus, portretul fizic, aş zice, muşchiular. Copilul indurerat este înfăţişat astfel:

„In ochii lui Baruţu se rosteau lacrimi dramatice şi un geamăt îi rupse gâtlejul gras. Când plânge frumosul Baruţu nu mai seamănă cu sine şi cu nici una din fotografiile lui. Gura lui, croită plastic pentru surîsuri de garoafă, cu arcul mlădios şi sprinten, îşi pierde linia şi expresia; maxilarul deschis i se cască după regulile artelor japoneze; îşi arată aproape toată limba. Un răget de mare sinceritate îi deschide toată orchestra vocală, însoţit de o gârlă de lacrimi". Ceeace este mai interesant şi mai original este că scriitorul nu a creat un fabulos abstract pentru a face un cadru copilăriei ci s'a mulţumit să observe universul apropiat al faunei şi florei, proectându-l mărit şi fantastic. Mai aprape de forma imperfectă de umanitate a copilului fiind animalele, d. Arghezi ne-a dat o admirabilă galerie de portrete ferine.

Iată broasca ţestoasă:

— „Văd în florile de mac,
Un capac pe alt capac"
Zise Sfântul Impărat:
„Animalul pare cam ciudat
Are cap ca puii de găină. –
Ce-i cu tine, jivină ?
Ce să fie această drăcie?
Ramă de fotografie ?
Are o croială
Ovală
Şi la coadă-i cu cîrlig".
„Bîzdîganie — strig —
De cauciuc sau de pingea,
Dorim pre tine — a te vedea".

Iată pisica suavă şi aristocrată:

„A intrat acum două luni, în casă, cu tihnă şi simplicitate. Venea pentru întâia oară şi totuş s'ar fi zis că a mai fost şi că-i aparţinuse ceva din apartamentul nostru, atât de familiară îi era căutătura galbenă, atât de sigur pasul, mut şi lin, cu care îşi ducea silueta de catifea prin odăi. Impărăteasa pământului întreg nu ar putea să aibă o gleznă mai fină, o linişte mai aristocratică, o stăpânire de sine mai liniştită; un stil mai suav decât pisica noastră străină".

Cîinele este reprezentat însă în impudoarea sa ferină:

„Ca să fie pipăit pe pielea trandafirie a pântecului, constelat cu câteva grăunţe de ţîţă rânduite pe marginile unui buric negricios, câinele căuta canapeaua din dormitor şi între perinele canapelei se întorcea francamente cu burta în sus, deschidea simetric picioarele dinapoi şi pe cele dinainte le strângea, ca să facă loc, lăsându-le moi din încheeturi".

Nu ne mai putem îngădui, din nefericire, decât citarea admirabilei prezentări a vieţii acquatice a peştişorilor roşii:

„Intr'un urcior de cristal rotund plutesc pe dungă imobili ca nişte frunze de aramă, peştii domesticiţi ai aurorelor depărtate. Inchişi în trei elemente, care sunt numai felurile deosebite ale unei singure şi aceleaş divine materii: lumina, ei licăresc în aerul invizibil, în lichidul diamantin, în păretele vasului, construit în curba unui reflex; ca şi cum viaţa lor împărătească s'ar petrece într'un punct astral, străjuit cu luceferi".

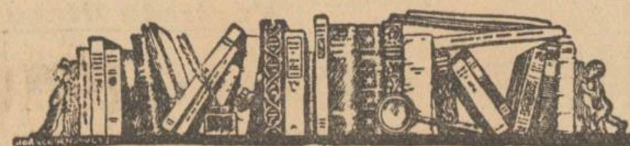
Cartea cu jucării este într'o mare măsură cel mai frumos *Bestiar* pe care l-am cetit vreo dată şi o dovadă strălucită de puterea de recreare a universului mic pe care o posedă d. Arghezi.

Ilustrat cu o gingăşie şi cu o voită stângăcie delicioase de d-na Lucia Demetriade-Bălăcescu şi tipărită cu o eleganţă rară, această carte oferă cele mai fine jucării literare ale anului.

G. CALINESCU

*) Editura „Cultura Naţională".

CITIŢI AZI:
LECTURA No. 364
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
EMMA HANSHOFER-MERK
INTREBAREA LUI
Lei 5, Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Conferinţa d-lui I. Botez

D. profesor I. Botez, cunoscutul critic literar şi distinsul comentator al operei lui Shakespeare, a ţinut într'una din serile trecute, în sala Cercului „Libertatea" o interesantă prelegere despre Shylock, eroul tragic al lui Shakespeare.

D-sa a fixat în linii vaste şi larg cuprinzătoare pe Shylock în cadrul literaturii shakespeariene, aducând o serie de noui amănunte cu privire la viaţa, frământările şi atmosfera psihologică a epocei pe care o descrie autorul lui Hamlet. Legenda lui Shylock a circulat în tot timpul evului-mediu şi n'a fost speculată numai de Shakespeare. Astfel, Marlow îşi construise populara lui comedie „Evreul din Malta" pe aceiaşi legendă. Barabas, eroul acestei comedii, ucide copiii creştinilor ca să le bea sângele. Nu e un personaj veridic şi de aceia nu e nici viabil. Marlow ştia însă că personajul acesta ridicol şi odios place publicului din parter şi succesul piesei — ca toate succesele de public — a fost efemer.

Din aceiaşi legendă, Shakespeare a construit un caracter plin de umanitate, un personaj tragic, etern omenesc.

Evreul lui Marlow, a spus d. Botez, e o caricatură naivă, bună pentru trupele de irozi, fără viaţă şi fără putere de exponenţă etnică sau personală, creat dela început pentru necesităţi distractive.

Shylock al lui Shakespeare e numai accidental evreu, după cum Othello e numai întâmplător african, după cum Romeo şi Julietta sunt numai accidental veronezi.

Shakespeare a urmărit numai adevăruri psihologice, prin esenţa lor umane, eterne, nu naţionale. Eroii săi au naţionalitate numai ca să corespundă realităţii, ca să fie veridici.

Când i se cere lui Shylock renunţarea la dreptul ce i-l dă legea veneţiană, el ripostează:

„Oare evreul nu are ochi? Nu are el mâni, organe, proporţii, simţuri, afecţiuni, pasiuni? Nu se hrăneşte el cu aceiaş hrană, nu e rănit de aceleaşi arme, nu-i expus la aceleaşi boli, tămăduit cu aceleaşi medicamente, încălzit şi înfrigurat de aceiaşi vară şi iarnă ca şi creştinul? Dacă ne împungeţi nu sângerăm? Dacă ne gâdilaţi nu râdem? Dacă ne otrăviţi, nu murim? Şi dacă ne faceţi rău, noi nu trebue să ne răzbunăm?"

Acestea sunt cuvintele lui Shylock. Ele alcătuesc punctul de vedere categoric al lui Tolstoi, care poate fi urmărit în întreaga linie de creaţie a operei sale.

Ca să lămurească mai bine cadrul în care trăeşte eroul lui Shakespeare, d. Botez a făcut o documentată şi instructivă digresiune în viaţa celei mai fecunde, mai expansive şi mai generoase epoci din istoria Angliei: în exuberanţa sufletească a Renaşterii şi Reformei, în epoca desprinsă din rigorile medievale ale miracolelor şi misterelor.

Conferenţiarul arată că Shakespeare şi contemporanii săi s'au obişnuit să iubească altă artă, să preţuiască reflectarea pe scenă a propriului lor suflet: iubirea, ura, ambiţia, răzbunarea, gelozia. Teatrul ajunse atunci cea mai indispensabilă plăcere a publicului.

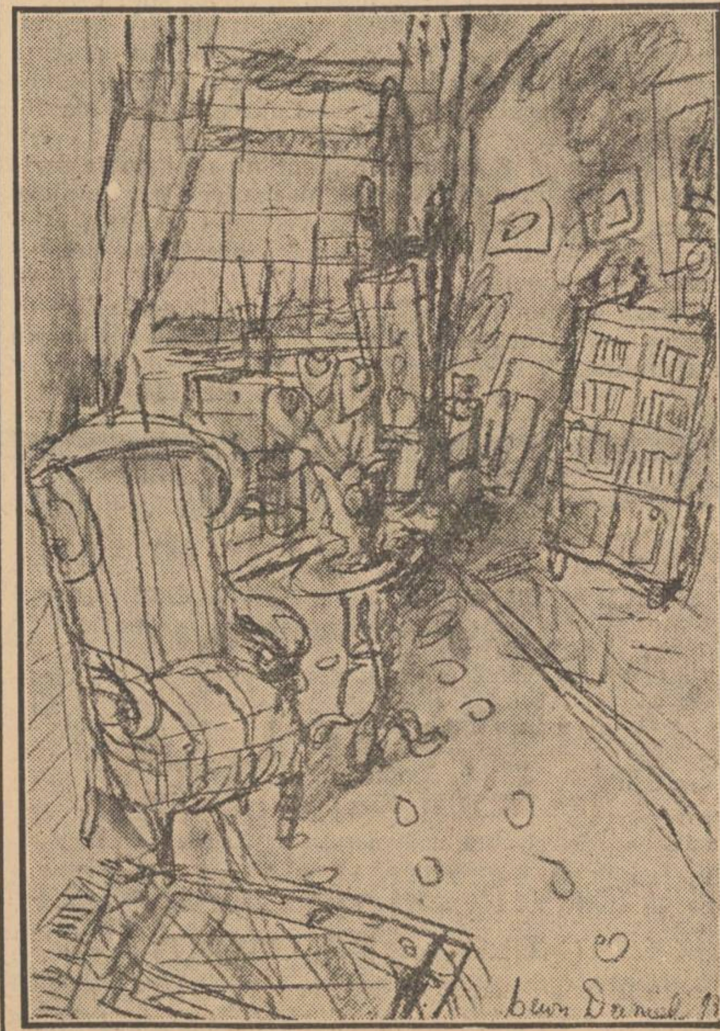
D. Botez vorbeşte apoi de cadrul în care erau reprezentate piesele în epoca aceia: actorii, autorii, publicul, criticii, etc. şi subliniază una din marile trăsături ale autorului lui Hamlet: spiritul profund înţelegător al mentalităţii publicului din toate clasele sociale. Piesele sale au interesat de la început, după cum interesează şi azi.

Această intuiţie a gustului spectatorilor se explică şi prin faptul că Shakespeare era proprietar de teatru, impresar şi actor.

Shylock a fost pentru Shakespeare o piatră de încercare. El nu putea trece peste gustul parterului, verificat de succesul lui Barabas, şi a trebuit să păstreze măcar o parte din sgura medievală a piesei lui Marlow.

Dar Shylock e mai veridic, mai pitoresc, mai poetic în limbaj.

Conferinţa d-lui I. Botez ni l-a înfăţişat în toată umanitatea lui generoasă. — *h.*

H. Daniel Desen

Aventurile lui Casanova

In caleașcă...

Intr'o zi, în prima lui tinerețǎ, Casanova a fǎcut cunoștința unei fermiere frumoase, mǎritatǎ de curând, cu care a avut o aventurǎ neașteptatǎ, descrisǎ foarte sugestiv în capitolul din memoriile lui reprodus mai jos:

Tânăra căsătorită, în vârstă de 19 ani, atrăsese atențiunea tuturora prin purtarea ei nefirească. Vorbăreață, presărându-și conversația cu maxime adesea luate la întâmplare, cucernică, și atât de îndrăgostită de bărbatul ei, încât nu-și putea ascunde gelozia nici față de rudele cele mai apropiate, ea da totdeauna prilej de râs.

Bărbatul ei era un prostănac care-și iubea probabil nevasta, dar care, din bună creștere, se credea dator să se arate indiferent, iar din vanitate se amuza dându-i motive să fie geloasă.

La rândul ei, ea se temea să nu fie luată drept proastă dacă ar trece cu vederea purtarea soțului.

Societatea bună o stingherea, tocmai pentrucă voia să pară făcută pentru ea.

Când povesteam anecdote, mă asculta cu atenție și, voind să nu pară mărginită, râdea adesea fără motiv. Ciudățenia, stângăciile și pretențiile ei m'au îndemnat a încerca s'o cunosc mai deaproape și-am început să-i fac curte.

Atențiunile mele de tot felul, stăruința și glumele mele, totul făcu în curând să se înțeleagă că-mi pusesem ochii pe dânsa.

Soțul fu prevenit, dar el, vrând s'arate că nu-i e teamă de nimic, făcu mare haz când i se spuse că ar avea motive să fie îngrijorat. Cât despre mine, făceam pe modestul și pe nepăsătorul. Iar el, consecvent cu rolul ce-și impusese, mă îmboldea să continui a-i face curte nevestii-sii, care, la rândul ei, juca destul de prost pe cocheta.

Trecuseră cinci sau șase zile de când îi făceam stăruitor curte. când, plimbându-mă împreună cu dânsa prin grădină, a avut lipsa de prevedere să-mi spună cât de mult o neliniștea purtarea bărbatului ei, care-i dădea mereu motive să fie geloasă.

I-am spus, prietenește, că mijlocul cel mai potrivit ca să-l readucă pe calea cea bună, este să se prefacă de-aci 'nainte că nu-i pasă deloc că-i neglijată și să lase a se crede că-i îndrăgostită de mine. Iar ca s'o silesc și mai mult să-mi urmeze sfaturile, am adăugat că rolul pe care i-l propuneam era foarte greu de jucat și-i va trebui multă osteneală ca să-și ajungă scopul. Chibzuisem totul foarte bine, căci ea mă încredință că-și va juca rolul cu cea mai mare conștiinciozitate. Cu toate acestea însă, l-a jucat atât de prost încât toată lumea a înțeles numaidecât că eu pusesem totul la cale.

Când eram numai cu ea prin grădină, sigur că nu ne putea vedea nimeni, și voiam s'o fac să-și ia rolul în serios, o luă la fugă, mă lăsa singur și se întorcea lângă ceilalți; așa încât, când reapăream și eu, toți râdeau de mine, făcându-mă vânător nepriceput.

Nu uitam niciodată s'o dojenesc că a fugit, arătându-i ce satisfacție îi dădea astfel soțului ei. Ii lăudam înțelepciunea, dar îi deplângeam educația. I-am spus că tonul și felul meu de-a mă purta cu dânsa sunt acelea ale lumii bune și ele dovedesc că știu să-i dau considerația ce i se cuvine. Dar, în toiul discursurilor mele, a unsprezecea sau a douăsprezecea zi, ea m'a făcut aproape să-mi pierd cumpătul, spunându-mi că, fiind hotărît să devin preot, ar fi trebuit să știu că orice legătură amoroasă e un păcat de moarte; Dumnezeu vede totul și ea nu vrea să-și atragă asupră-și torturile iadului și nici să se expună a mărturisi la împărtășanie că și-a pierdut capul până 'ntr'atâta încât a păcătuit cu un preot.

I-am obiectat că nu eram preot; dar am rămas fără glas când m'a întrebat dacă fapta pe care voiam s'o săvârșesc este un păcat. Neavând cutezanța s'o tăgăduesc, am simțit că trebue să pun capăt stăruinței mele.

Judecata redându-mi cu ușurință sângele rece, schimbarea purtării mele a fost observată la masă și un prieten mai glumeț a spus cu glas tare că asta vestea un fapt îndeplinit. Am crezut nimerit să-i spun neînduplecației și cucernicei mele comesene ce crede lumea; dar totul a fost zădarnic. Intâmplarea m'a ajutat mai bine și iată împrejurările care au dus la desnodământul acestei intrigi.

In ziua Inălțării Domnului, ne-am dus cu toții să facem o vizită d-nei Bergali, celebră în Parnasul italian. Urmând să ne înapoiem în aceiași seară, frumoasa mea fermieră s'a dus să se așeze într'o trăsură cu patru locuri, în care se suise și sora și bărbatul ei, pe când eu rămăsesem singur într'o caleașcă cu două roate. Am început să fac gălăgie, să protestez împotriva acestei dovezi de neîncredere și cei de față îi demonstrară că nu putea să-mi facă o asemenea ocară. Atunci a venit lângă mine. Spunând vizitiului că voiam să mergem pe drumul cel mai scurt, el se despărți de celelalte trăsuri, luând-o prin pădure.

Cerul era senin când am plecat; dar în mai puțin de-o jumătate de ceas se deslănțui o furtună dintre cele întâlnite foarte des în Sud, menite parcă să răscolească pământul și elementele și care se termină repede, cerul redevenind senin și aerul împrospătându-se. Sunt furtuni care fac mai mult bine decât rău.

— Vai!, — strigă fermiera mea, — ne-apucă furtuna!...

— Da, i-am răspuns, — și cu toate că trăsura e acoperită, ploaia are să vă prăpădească rochia: sunt foarte mâhnit.

— Nu-mi pasă de rochie. Mi-i frică de tunet!

— Astupați-vă urechile.

— Dar trăsnetul?

— Vizitiu, du-ne undeva, la adăpost.

— Nu-s case pe-aci, domnule, decât la o jumătate de leghe depărtare, și mai 'nainte de-a ajunge acolo, furtuna va trece.

Iși văzu liniștit de drum. Incep tunetele și trăsnetele. Fermiera tremură din tot trupul. Plouă cu găleata. Imi scot mantaua ca să ne acoperim cu ea și, în aceiași clipă, orbiți de un fulger, vedem căzând trăznetul la o sută de pași de noi. Caii se sperie și sărmana mea tovarășă e cuprinsă de convulsiuni spasmodice. Se aruncă în brațele mele și mă strânge cu putere. Mă aplec să ridic mantaua care căzuse, și, profitând de ocazie, îi ridic fusta. Ea face o mișcare ca să se acopere, dar în aceiași clipă o nouă lovitură de trăznet îi răpește orice putere de a se mai mișca.

Incercând s'o acopăr cu mantaua mea, o trag spre mine, și, mișcarea trăsurii ajutându-mă, ea cade peste mine în poziția cea mai fericită. Nu pierd vremea și mă pregătesc de asalt.

Simțind că dacă nu mă împiedică imediat, nu-i mai rămâne nici o scăpare, ea face un efort; dar ținând-o strâns, îi spun că dacă nu se preface c'a leșinat, vizitiul are să vadă totul. Lăsându-i satisfacția de-a mă numi nelegiuit, stricat și tot ce voia, am câștigat victoria cea mai complectă din câte a repurtat vreodată un bărbat.

Continua să plouă cu găleata; un vânt puternic ne sufla în față.

Silită să rămână în poziția în care o așezasem, îmi spune că am s'o compromit, deoarece vizitiul ar putea întoarce capul.

— N'avea grijă, — i-am răspuns. — Nici prin gând nu-i trece să se'ntoarcă. Și chiar dacă s'ar uita, mantaua ne ascunde destul de bine. Fii cuminte și prefă-te c'ai leșinat, căci nu-ți dau drumul deloc.

Ea pare că se resemnează și mă'ntreabă cum pot sfida trăsnetul.

— Suntem înțeleși, — îi răspund.

Și, aproape gata să creadă că spun adevărul, spaima i se risipește.

Simțindu-mi extazul, mă întreabă dacă m'am liniștit. Zâmbesc și-i spun că nu, pentrucă voiam să-i am consimțământul până după trecerea furtunii.

— Trebue să consimți sau de nu, las să alunece mantaua.

— Ești un om îngrozitor; m'ai făcut nenorocită pentru tot restul vieții, acum ești mulțumit?

— Nu.

— Ce mai vrei?

— Un potop de sărutări.

— Vai! cât sunt de nenorocită! Ei bine, poftim!...

— Spune că mă erți și mărturisește că ți-a făcut și d-tale plăcere.

— O știi prea bine. Te ert!...

Atunci, redându-i libertatea și adresându-i câteva amabilități, am rugat-o să mă felicite la rândul ei, și ea se supuse zâmbind.

— Spune-mi că mă iubești, — i-am zis.

— Nu pot, pentrucă ești un ateu și-ai să fii ars în focul gheenei.

Cerul înseninându-se și totul fiind din nou așezat în ordine, i-am spus, sărutându-i mânile, că putea fi fără grijă, căci vizitiul nu văzuse nimic. Am adăugat că eram sigur c'am vindecat-o de teama pe care o avea de trăsnet și că ea nu va desvălui nimănui cu ce leac secret s'a vindecat.

Mi-a răspuns că probabil nici o femee n'a mai fost vindecată printr'un astfel de remediu.

— Intr'o mie de ani, — i-am răspuns, — asta trebue să se întâmple de un milion de ori. Mărturisesc chiar că știam ce are să se întâmple când ne-am urcat împreună în caleașcă. Nu vedeam alt prilej ca să fii a mea. Mângâe-te cu credința că nici o femee fricoasă, pusă într'o astfel de situație, n'ar fi putut rezista.

— Cred, dar de-aci 'nainte n'am să mai călătoresc decât împreună cu soțul meu.

— Foarte rău; bărbatului d-tale nu cred să-i treacă prin minte să te consoleze cum am făcut-o eu.

— E-adevărat! Am învățat dela d-ta lucruri foarte ciudate, dar n'avem să mai călătorim niciodată singuri.

Tot vorbind, am ajuns la destinație cu un ceas înaintea celorlalți. Ne-am dat jos, și frumoasa mea parteneră se grăbi să se închidă în camera ei, pe când eu căutam 'n buzunar o monedă pentru vizitiu.

— De ce râzi?, — i-am spus.

— Știți prea bine!

— Poftim un ducat și fii discret.

Trad. de AL. N. BIAZ

In marginea pădurii, un ofițer și o fată

de C. BĂLEANU

Sublocotenentul Dumitru sta trântit în iarbă, la marginea pădurii. O fată venea din jos, cu niște oi.

Dar asta a fost către sfârșit.

Mai înainte, sublocotenentul Dumitru sta în marginea pădurii și mesteca un fir de iarbă. Altceva n'avea de făcut fiindcă era în concediu.

Purta o cămașe deschisă mult la piept, pantaloni cenușii de călăreț și cisme galbene. Sta trântit, când pe spate, cu mâinile sub cap, când într'o rână, cu capul rezimat în cot. Ca să-și potolească nerăbdarea, mai făcea cât o plimbare în sus, pe potecă, ori pe poiană la vale, până la râpă. Socotea în minte distanța dela el la căsuța din marginea drumului, care se vedea mică de tot, albă, cu două ferestre în chenare albastre și cu acoperiș fumuriu, țuguiat și tras până peste ferestre ca până peste ochi, număra minutele de când se arăta la cotul drumului un car și până ajungea în vale sub râpă; pe urmă, când isprăvea cu asta, se apuca să defrișeze pădurea statului, o chitea pogonește în stânjeni (opt la pogon) și realiza transporturi însemnate la București. Sublocotenentul Dumitru e sănătos, voinic și cumpănit la minte. Altfel n'ar fi izbutit să ajungă ofițer, în loc de învățător sau popă, cum voia, la început, tatăl său.

Cum i-a venit lui în minte să facă fapta aceia, n'ași ști să lămuresc. Poate că ar fi o explicație: sublocotenentul Dumitru plecase de multă vreme de acasă, din satul lui, uitase multe lucruri, și-i eșiseră multe din fire. Sau poate, l-am înțeles greșit.

De altfel, fapta în sine nu e de mare importanță. S'ar putea zice chiar, că n'are nici o însemnătate, mai ales că n'o cunoaștem decât noi trei. Sublocotenentul, fata și eu.

Era de două săptămâni în concediu. In prima săptămână a stat, aproape toată vremea, în casă. Pe urmă, a început să facă plimbări în afara satului. Și, din prima zi a văzut fata. El stătea ca acum, în marginea pădurei, la umbră, când a văzut-o. Ea venea din poiană, cu oile. A trecut pe lângă el fără să-l vadă. Cred că nu l-a văzut. S'a uitat până mai departe de ea, la picioarele ei goale cu călcâiele mici și la opregul ei cu fluturi. Din trecerea ei pe acolo, i-a rămas tânărului în minte, mijlocul subțire și foșnitura opregului lovit în mers, de pulpe. Fata s'a pierdut după râpă cu oile. Sublocotenentul nu s'a mișcat dela locul lui până a înserat.

Au trecut două zile. Ofițerul a mai făcut câteva plimbări prin pădure și s'a gândit la unele lucruri din trecut. Și-a amintit multe din viața lui. S'a gândit la fetele dela oraș și la felul cum le-a cunoscut, cum a vorbit cu ele și cum le-a iubit. Fetele dela oraș nu seamănă cu cele dela țară.

Fetelor dela oraș trebue să le spui vorbe frumoase, să scornești fel și chipuri ca să te poți întâlni cu ele și să nu le superi. La țară este altfel. La țară nu e nevoe nici de vorbe multe, nici de apucături piezișe. Iți dă inima brânci către vreo fată? Te întâlnești cu ea pe înoptat și i-o spui. Dacă și ei îi zice inima, te ascultă și își pleacă ochii în jos. Atunci o cuprinzi de mijloc și ea se lasă în voia ta, și-ți dă gura cum ți-ar da un măr rupt din pom să-l muști cald încă de soare.

Așa s'a gândit sublocotenentul Dumitru. Și și-a făcut un plan, cum să întâlnească fata aceia cu oile și cum să-i spună că-i e pe plac. Căci un plan cât de simplu, tot trebue și la țară.

Acum, el stă în marginea pădurii și așteaptă. S'a trântit după un tufan și pândește. Soarele mai are încă până să dea în asfințit dar pădurea s'a făcut mai răcoroasă și frunzele și-au început freamătul de seară. Grangurul flueră mai pe aproape, ciuhurezul chiuește cu mai mult curaj și toate păsările care îndrăsnesc să iasă din pădure, zboară mai sus. După semnele astea, pe care sublocotenentul Dumitru tot le mai ține minte, însemnează că se apropie ceasul înserării, care vine dela câmp pe spinarea oilor și a vacilor. Dacă fata ar pleca cu oile cea din urmă, ar fi bine. Ea vine, după cum a văzut ofițerul, înaintea tuturor celorlalte fete și a băeților mai mici.

Așa mare nu e ea. O fi având optsprezece ani? Să tot aibă nouăsprezece.

Unu, doi, trei:... câți meri sunt în ograda căsuței din vale? Meri or fi, sau caiși?

Doi câini latră în marginea satului. Doi câini bătrâni. Acum a început să se audă și scârțâitul carului pe drum. Intr'o parte, scârțâitul carului, și peste tot lătratul câinilor. Glasul câinilor e gros și răgușit și umple toată valea. Glasul carului trece neamestecat prin mijloc. Câinii latră fiindcă au auzit clopotul vitelor apropiindu-se de sat. O vacă mare, roșie, cu pete galbene pe burtă, merge în fruntea tuturor. După cum își leagănă capul, înainte și în jos, se vede că e în intenția ei să scoată cât mai multe efecte din clopot. Clopotul e un hatâr și nu o pacoste pentru o vacă.

In urma vacilor, vin oile. Un ciopor de oi cu lâna vopsită pe grumaz, în roșu. Și la urmă de tot, alte oi pătate cu funingine de căldare.

Sublocotenentul Dumitru stă bine ascuns după tufan. Și-a ghemuit picioarele și le-a acoperit cu frunză uscată. Oile care trec poteca pe după tufan, îl calcă și nu-l bag în seamă. Lui îi trebue una cu pata fumurie. O oae sau un miel, ce i-o veni mai la îndemână. Trece un berbec tuns. Sublocotenentul Dumitru îl apucă de picior. Cu o mână, îl prinde de coarne și-l răsucește la pământ. Ii proptește botul în pătura de frunză uscată, și îl ține așa pironit, cu o mână de coarne și cu cotul în grumaz. Nici n'a avut timpul să zbiere.

Sublocotenentul Dumitru a lucrat ca un tâlhar. Nimeni n'a prins de veste și n'a auzit un zgomot cât de mic. Și drept e că mai curând i-ar fi auzit cineva inima bătând să-i sară prin gât cu sângele după ea, decât mișcarea luptei. Fiindcă, oricum Dumitru n'a mai furat de mult un miel sau un berbec. Altădată, fura așa oile copiilor ca să-i facă să le caute noaptea prin pădure și să râdă de ei.

Cine ar fi crezut că o să mai facă asta, acum la douăzeci și unu de ani și cogeamite ofițer!

Așteaptă până nu se mai aude de loc clopotul. Se ridică tremurând, trage berbecul până mai adânc în pădure, îl leagă cu centura de o rădăcină de ulm și-l lasă acolo. Se întoarce pe urma trasă de împotrivirea berbecului până la tufanul din marginea pădurei, se așază acolo și-și răsucește o țigare. Cămașa îi e udă în spinare și gura aspră. Dar pare să fie liniștit acum.

Așteaptă, de bunăseamă, să se întunece, ca să-și poată duce fapta la bun sfârșit.

Oricine ar trece pe acolo, ar putea să vadă că, dacă nu e chiar un hoț, ceva-ceva tot are pe constiință. Din fundul pădurii, berbecul zbiară prelung și fără întrerupere. Se vede singur și-i e frică. Zbiară până răgușește. Cu glasul înmuiat, se vaită ca omul. Și, pe urmă, de abia se mai aude.

Dacă ar fi iarnă, sublocotenentul Dumitru nu l-ar lăsa legat acolo. I-ar fi teamă că vin lupii și i-ar părea rău. Dar acum e vară și în pădure e mai bine ca în bătătura casei. Lasă să mai stea.

Soarele dă în scăpătat. Aprinde coama dealului, acoperișul căsuței din vale și mărăcinii de aproape. O pasăre mare sboară din pădure, foșnind în aer ca o basma de mătase și se înalță să treacă deasupra unui prun. Când ajunge sus, în vârf aripile i se aprind în soare și se sfâșie. Cintezele din scorumbar flueră, fiecare în câte un spin. Un paltin mare cântă ca ciobanii din frunză sau dintr'o privighetoare. Și toată lunca tremură, se descompune în lăcuste, în fluturi, în țânțari și în glasuri de brotăcei.

Din vale se rupe peste toate, cântecul unui copil: Aua, ba, ba!... Aua, ba, ba. Ecoul răspunde în pădure și bate scurt în doi copaci uscați: ba, ba.

Se înserează. Copilul cântă de urât. Sau nu e copil, e o fată și nu cântă în luncă. Scoboară cântând poteca din sat: Aua, ba, ba. Aua, ba, ba. Păgubașa.

Sublocotenentul Dumitru pornește în sus, pe potecă, fără grabă. Pentru ce să se grăbească? Vine dintr'o plimbare din pădure.

— Bună seara. Dar încotro, fată?

— In vale.

— Ai pierdut ceva? Uite, eu am găsit colea, pe potecă, un inel. Nu cumva i-al matale.

— Un inel?

— Da, un inel cu piatra verde.

— Nu, nu-i al meu.

Mie, mi s'a rătăcit un berbec. A rămas în vale.

— In vale singur? Oaia nu rămâne niciodată răslețită de turmă. Dar mai știi. Eu parcă văzui o oaie mai în vale. O fi intrat în pădure... Nu vrei să ei matale inelul, că eu n'am ce face cu el.

— Și dacă-l iau?

— Nimic, îl porți.

— Păi nu mi-o intra în deget.

— Il lărgim.

— Și dacă e prea mare?

— Il dăm la țigan să-l micșoreze.

— Ar fi păcat să-l strici.

— Ia să vedem, în ce deget încape.

— Nu, nu, că mă vede ăl de l-a pierdut.

Sublocotenentul Dumitru se gândește că fata are dreptate și că nu trebuia să-i spună că l-a găsit. Bagă inelul în buzunar și merge alături de ea fără să mai scoată o vorbă. Se uită în vale la cine știe ce se poate vedea în lunca Motrului, pe drum, pe dealuri și pe aproape în iarbă la câte un buchet de scaeți. Așa îi vede fetii, ochii, gura, umerii... Are ochi aurii și verzi. Mici, plini de pulbere și miere, sunt ca două albine.

Albine sunt. Le-a simțit în frunte. Două albine calde.

— D-ta nu mă mai cunoști? îl întreabă fata.

— Ba te-am văzut și eri, când ai venit dela câmp.

— Nu așa. Eu te știu de când eram mică. Ții minte când ai venit la un Paște, la noi acasă și mama ne-a dat la toți trei lumânări și ai mers cu mine și cu soru-mea mai mare, la Inviere? Aveai haine noui de liceu.

Sublocotenentul vrea să-și aducă aminte și se gândește. Ceva pare să-și amintească: glasul fetei. Il caută în minte ca pe un alt glas pe care l-a mai auzit.

— Aveam haine noi? La Inviere?

— Da. Pe drum te-ai certat cu soru-mea și ea ți-a rupt șapca. Eu am început să plâng. Acu îți aduci aminte?

— Parcă mi-aduc. Dar sublocotenentul Dumitru a uitat tot.

— La biserică ți-am dat lumânarea mea, fiindcă d-ta o pierduseși pe a d-tale când te-ai certat cu soru-mea. Nu mi-ai cerut-o. Am vrut eu să ți-o dau. Eu aveam zece ani.

— Și acum câți ai?

— Aproape 18. Soru-mea Ana e cu cinci ani mai mare decât mine.

— Și ce face Ana?

— S'a măritat cu un învățător din Roșiuța.

De Ana își amintește Dumitru. O fată brună, voinică, înaltă.

— Dar pe mine mai știi cum mă chiamă?... Măriuța. Eu n'am uitat cum te chiamă pe d-ta... Victor. Victor Dumitru. Ana îți zicea să te necăjească Victoraș, toporaș. tae caș...

Ia te uită. Doar că nu-i zice tu și mă. Măriuța asta par'că nici n'ar vedea că e ofițer. Să se supere? Să nu-i zică o vorbă de ciudă? Era mai bine dacă ieșa cu tunică și galon... Poate vorbește așa unde s'o ști atât de frumoasă. Ia stai puțin.

— Dar d-ta ești fată mare, de ce umbli cu oile?

— Eu vreau să umblu. Tata a zis să le vândă, ca să rămân acasă, dar eu n'am vrut. Sunt oile mele.

— Și dece umbli desculță?

Măriuța înalță capul și-i răspunde fără mirare și fără năcaz:

— Păi, să pun opinci nu-mi place și cu pantofi nu se cade să păzesc oile.

Are vocea subțire de fetiță de zece ani, și cu toate astea vorbește cu un accent de convingere și seriozite în glas, care face pe sublocotenentul Dumitru să se gândească, prin nu se știe ce potriveală, la lăstarul de cireș, care, într'al doilea an de viață, a și înflorit în grădina lui acasă și a rodit în totul trei cireșe. Are o mică părere de rău că a vrut s'o necăjească. Ii privește umerii cari împung rotunjor, și sânii în cămașe ca sub aripă, și gura cu buzele tari și arse, și se înduioșează. Ar vrea să-i spună o vorbă bună. Merge o bucată, tăcut.

— Ascultă, Măriuțo, ce-ași fi fost eu acum dacă n'ași fi plecat din sat?

— Cum, ce ai fi fost? Ai fi acasă.

— Și dac'ași fi acasă?

— Ai fi de ajutor lui nenea Dumitru.

— Nu așa, tu ai un drăguț, Măriuțo?

(Continuare în pag. VI-a)

Măriuţa se uită înainte, pe urmă în pământ şi răspunde urmărind, cu luare aminte, poteca.

— Ce vorbă întrebi!

— Ia uită-te la mine... Nu strânge buzele. Lasă gura aşa cum e. Măriuţo, ai tu vre-un drăguţ?

— N'am.

— Ei, ştii ce aşi fi eu acum, dacă aşi fi rămas acasă? Aşi fi drăguţul tău, asta aşi fi. Şi acum aşi avea numai vânătăi pe mine şi un cucui mare în cap. Tata nu m'ar avea de nici un folos, că eu m'aşi bate toată ziua pentru tine, cu flăcăii satului.

Măriuţa a rămas în loc. S'a întors cu faţa în spre pădure, şi aşa cum stă, cu ochii plecaţi, cu mâinile căzute pe lângă ea, nemişcată, ca zugrăvită în tinda pădurii, fără glas şi fără putere, sublocotenentul Dumitru o simte a lui numai să întindă mâna. Se apleacă s'o privească în ochi:

— Şi tu, nu-i aşa c'ai fi drăguţa mea? Şi m'ai lăsa să-ţi sărut ochii şi guriţa... Şi înc'odată... De acum încolo n'ai mai spune că n'ai nici un drăguţ... Pe urmă, eu aşi veni în fiecare seară, în locul ăsta, m'aşi ascunde colo după tufan, şi când ai veni cu oile de la câmp ţi-aşi fura, de fiecare dată, câte un berbec, ca să te întorci, ca acum, să-l căutăm amândoi.

Măriuţa are buzele aprinse şi gura uscată şi-şi simte pieptul svâcnind, dar tot poate răspunde.

— Te-am văzut când l-ai prins. M'am făcut că nu văd, ca să nu bage de seamă copiii ăilalţi.

— Adevărat că m'ai văzut?

— Stăteai culcat colea după tufan.

Sublocotenentul Dumitru pare că se gândeşte la ceva. Işi şterge genunchii cu palma, îşi încheie un nasture la cămaşe.

— Tu ştii, Măriuţo, că eu Duminică plec înapoi la oraş?

— Duminică? Şi cu glasul întristat: Anul trecut n'ai stat decât trei zile şi acu doi ani, ai venit într'o zi şi seara ai plecat înapoi.

Vorba îi se pierde în pădure. El merge înainte, să-i arate unde a legat berbecul. E atent la crengi, să nu lovească fata şi, în câte un loc, se opreşte să meargă alături. Intr'un luminiş îi ia mâna şi o prinde de mijloc.

Aşa merg, pe tăcute, până la ulmul unde e berbecul. Sublocotenentul Dumitru îl desleagă şi-l duce, târâş, de coarne, până afară, la lumină. De acolo, îl mână amândoi.

CONSTANTIN BALEANU

Cronica cinematografică

Titluri din „Sans-souci". — „Marius" pe nemţeşte

Zilele trecute, ducându-mă să mă distrez la foarte plăcutul film care se numeşte „Sans-souci", mi-a fost dat să asist la un fenomen cu desăvârşire extraordinar: pentru prima oară de foarte multă vreme (dacă nu chiar de totdeauna) am văzut titluri şi subtitluri cinematografice corecte. De obiceiu orice şedinţă cinematografică se întovărăşeşte la mine cu un acces de indignare. Mă scot din sărite nu numai cavalierele îndrăsneli pe care traducătorii le iau faţă de limba şi gramatica română, dar şi lipsa lamentabilă de orice simţ al „rezumatului" şi al „selectării esenţialului".

Pasagiile tipărite sunt în principiu o pacoste pentru filme şi nu trebue să se recurgă la ele decât atunci când nu avem încotro, când altminteri jocul actorilor ar deveni incomprehensibil. Când bunioară un personaj intră şi strânge mâna celor găsiţi în odaie, e inutil şi exasperant să ni se dea, pe ecran, cuvintele: „BUNĂ-ZIUA", sau: „A PLECAT" după ce eroul iese pe uşă.

Filmul vorbitor, departe de a desfiinţa subtitlurile, le-a făcut, din contra, încă mai indispensabile. Inainte, când totul era bazat pe mimică, vorbele erau într'adevăr „sub-titluri"; nu „explicaţiuni", ci prezentări generale, aşa cum titlul unei bucăţi ne face să aflăm în mod vag despre ce va fi vorba. Şi un film adevărat ca de pildă „Luminile oraşului" poate foarte bine fi desfăşurat fără nici o vorbă tipărită. De altfel cuvintele scrise sunt acolo cam de felul acestora: „Dimineaţa". „In după amiaza aceleiaşi zile". „Seara". „A doua zi dimineaţa".

Astăzi, din pricina filmului vorbitor, unde foarte mult din realizarea artistică este lăsată pe socoteala conversaţiilor, e nevoe la tot pasul ca acestea din urmă să fie rezumate. Căci convorbirile sunt în nemţeşte, franţuzeşte sau englezeşte riscând să rămână neînţelese pentru spectatorul care nu ştie limba întrebuinţată de actori şi, prin asta, să nu priceapă nimic din film. Şi atunci este neapărată nevoie ca, din timp în timp, să ni se rezume ce s'a discutat şi hotărît până atunci. Ar fi imposibil să se traducă exact textul conversaţiilor vorbite. Ar fi exasperant şi de altfel impracticabil. Din când în când doar, câte o replică mai caracteristică fie pentru psihologia personajului fie pentru orientarea ulterioară a evenimentelor. Dar în genere conversaţiile trebuesc condensate, şi din ele să nu ni se prezinte decât rezultatele, concluziunile.

Iată de ce redactarea sub-titlurilor de filme este o operaţie logică extrem de dificilă şi delicată. Am zis operaţie logică pentru că ea e aproape numai asta. Subtitlul trebue să fie un condensor de convorbiri; nu trebue să fie frumos în sine, nu trebue să fie „poetic" cum se forţează în mod incurabil să facă toţi acei analfabeţi prepuşi la traduceri cinematografice. Subtitlul trebue să fie clar şi sintetic, iar ca ţinută stilistică trebue să fie simplu şi sobru, ba chiar să fie cât mai „oarecare" cu putinţă, fără florituri poetice, fără metafore, fără exprimări simbolice: un stil direct şi corect.

Corect, căci exprimarea cu-ori-ce-preţ poetică nu exclude greşelile de gramatică, de sens şi de limbă română, ca de pildă: „când ea se înapoie în patrie, el îşi durase deacum un cuib în Fifth Avenue" (înţelegeţi bine că deacum = deja, durase = făcuse, şi cuib = casă) ; sau inevitabilul „trebue că a venit"; nu mai lipseşte decât „este oameni care crede".

Cum spuneam : fiecare şedinţă de cinegrafie mă duce mai mult sau mai puţin aproape de o criză de nervi din pricina textelor. Iată de ce absenţa oricărei indignări cu ocazia vederii filmului „Sans-souci" m'a surprins şi m'a făcut să examinez mai cu atenţie subtitlurile. Am constatat atunci că nu mă înşelasem. Toate textele erau perfecte din punctul de vedere logic şi gramatical. Sintetice, rezumative, de un stil simplu şi de o corecţiune sintactică perfectă. Am rămas înmărmurit şi m'am întrebat ce a putut să fi păţit proprietarul filmului ca să încredinţeze traducerile altcuiva decât acelor samsari analfabeţi care se ocupă de obiceiu cu asta. Pentru odată retrag tot răul pe care îl cred despre antreprenorii de spectacole cinematografice şi îmi exprim cu acest prilej toate felicitările mele precum şi urarea de a persevera în aceste lăudabile dispoziţiuni.

Şi cu aceeaşi ocazie, fiindcă a venit vorba de text: pentru ce se recurge mereu la texte germane suprapuse în mod falş peste jocul în englezeşte al actorilor? Işi închipue cei ce procedează astfel că prin asta filmul devine mai comprehensibil? Jumătate cel puţin din sală nu ştie nemţeşte, în tot cazul nu ştie destul de bine ca să poată pricepe tot şi tot timpul. In orice caz e nevoie de rezumate tipărite. Pe ele contează 50 la sută din spectatori. Şi dacă aceste rezumate ar fi bine făcute, atunci filmul ar putea rula în limba lui natală, evitându-se caraghioslâcul unor guri care se deschid ca pentru a zice „oaa" în timp ce din „haut-parleur" auzim câte un „prrrr".

Dar ceeace pune cap tuturor absurdităţilor de acest ordin este năstruşnica idee de a prezenta publicului bucureştean filmul „Marius" în... versiunea germană.

„Marius" este o piesă de Pagnol care descrie psihologia şi sociologia *marsilieză;* este un cap de operă de humor şi observaţie fină, şi mai este şi strălucit jucată. Când am auzit că se trage în film, am fost încântat. Căci „Marius", prin limba şi expresiile sale, prin jocul remarcabil al interpreţilor este un „document cultural" care trebuia tipărit şi conservat sub forma durabilă a cinematografului. Fireşte, pentru cine nu ştie franţuzeşte, ba chiar pentru cine nu cunoaşte cât decât pe acest personaj extrem de pitoresc care e Marsiliezul — „Marius" e ca şi neexistent. E o piesă categoric *intraductibilă.* Iată de ce ideea însăşi de a se face *şi* o versiune germană e o aberaţie. Dar ideea cealaltă, de a se da unui public *nu nemţesc ci românesc,* unui public care cunoaşte limba franceză în aproape aceeaş măsură cât şi limba germană, a-i da acestui public pe „Marius" în nemţeşte, — este o absurditate care mă împiedică să găsesc cuvintele potrivite pentru a o califica mai în detalii.

***

Toate acestea mă readuc la gândul care mă întristează fără încetare: criza de urâciune, falşitate şi analfabetism pe care o străbate azi cinematograful; poate că e aci o repercusiune particulară a crizei generale care bântuie în întreaga activitate omenească contemporană; dar sunt sigur că ea ţine şi de împrejurarea că arta cinematografului este procurată şi distribuită „en détail" de nişte negustori agramaţi care — de altfel nu le fac nici-o vină din asta — n'au nici-un pic de cultură. Este absolută nevoie ca odată şi odată un guvern mai cultural decât cel de astăzi (din nefericire în România totul trebue făcut prin guvern) să găsească mijloace directe sau indirecte, sincere sau ipocrite, puţin importă, prin care să silească pe toţi aceşti barbari să respecte dacă nu bunul gust artistic cel puţin integritateta limbii române.

D. I. SUCHIANU

A apărut în Editura „CUGETAREA" romanul

MIMI BLUETTE

al marelui scriitor italian

GUIDO DA VERONA

5000 LEI!!!

poate câştiga oricine, fără nici o bătaie de cap. In plicurile care conţin câte o lamă de ras

DIAMOND

(din care s'au vândut într'un singur an

1.000.000—un milion

de bucăţi)

se află un bon de 5000 lei, care va fi achitat imediat găsitorului.

Deci, asiguraţi-vă norocul din timp, cumpărând la toate farmaciile şi drogheriile, excelenta lamă de ras, „DIAMOND".

Am anunţat că principalele vedete ale teatrelor din Capitală vor da preţiosul concurs la cel mai mare bal al presei, balul mascat şi nemascat al *„Realităţii Ilustrate"*, care se va desfăşura în seara de *Sâmbătă 13 Februarie* a. c.

Pe lângă strălucirea pe care aceste vedete o vor da formidabilului program artistic, ele se vor înfăţişa admiratorilor, pentru întâia oară cu această ocaziune, în genuri cu totul opuse acelora în care apar de obiceiu.

Astfel, d-rele *Leny Caler, Maria Mohor, Manya Antonova, Puia Ionescu* şi *Elvira Godeanu* vor dansa şi cânta romanţe.

D-rele *Silly Vasiliu, Vera Tacco* şi *Lulu Nicolau,* vor spune versuri dramatice.

D-ra *Elena Zamora,* concert de chitară şi havaiană.

D-nii *Ion Iancovescu, G. Vraca, Ion Manu* şi *Bălţăţeanu* vor conduce dansurile.

D. *Ionel Ţăranu,* arii din opere şi operete.

D. *Baldovin,* romanţe.

D-nii *C. Toneanu* şi *Bâcleşanu,* box.

D-nii *Groner* şi *Vasilache,* fakirism, prestidigitaţie, hypnotism, etc.

Balul va avea loc în întreg palatul Roxy (parter şi etaj) iar biletele se găsesc la „Realitatea Ilustrată" şi agenţia Jean Feder.

Cronica Şahului

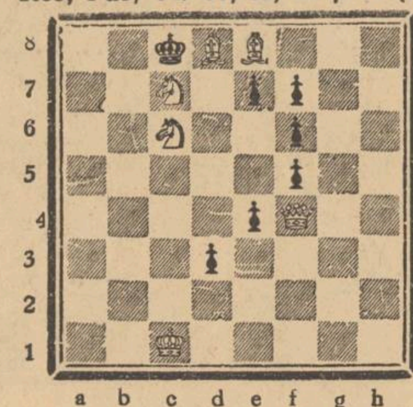
PROBLEMA No. 431

P. A. Oriimont

(«Wiener Schachzeitung 1930)

Negru :

Rc8, Pd3, é4. é7, f5, f6 şi f7 (7).

Alb :

Rc1, Df4, Cc6 şi c7, Nd8 şi é8 (6).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

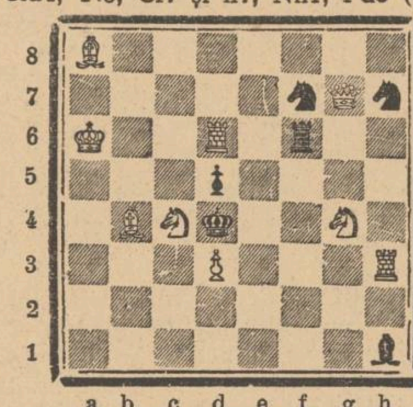
PROBLEMA No. 432

de A. Ellermann, Buenos-Aires.

«(Wiener Schachzeitung» 1931)

Negru :

Rd4, Tf6, Cf7 şi h7, Nh1, Pd5 (6).

Alb :

Ra6, Dg7, Td6 şi h3, Cc4 şi g4, Na8 şi b4, Pd3 (9).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

Matchul Bucureşti-Timişoara

— El rămâne nedecis cu 8 puncte la 6 —

Tânărul şi inimosul cerc de şah C. F. R. din Bucureşti de sub valoroasa conducere a d-lui ing. A. Kery îşi continuă activitatea pentru stinularea mişcării şahiste din ţară. Ultima sa manifestaţie şahistă mai importantă a fost organizarea unui concurs pe echipe între 8 jucători din Capitală şi 8 din Timişoara.

Primirea ce li s'a făcut la Timişoara participanţilor din Bucureşti a fost din cele mai cordiale.

Concursul s'a desfăşurat în zilele de 16 şi 17 Ianuarie 1932 în marea sală de recepţie a Sindicatului Restauratorilor din Timişoara. Un public numeros a urmărit interesantele lupte date sub impecabilul arbitraj al d-lor ing. A. Kery, preşedintele cercului C. F. R. din Capitală şi dr. Gyoerbiro, preşedintele cercului de şah din Timişoara.

Rezultatul matchului a fost:

In prima zi (16 Ianuarie) :

Au câştigat :

Tyroler (Tim.) împotriva lui *Silbermann* (Buc.).

Damşescu (Tim.) împotriva lui *Toma Popa* (Buc.).

Nisel (Tim.) împotriva lui *Israelovici* (Buc.) şi

Gaftonică (Buc.) împotriva lui *Imre* (Tim.).

Au pierdut:

Mendelssohn (Buc.) la *Erdely* (Tim.) şi *Balla* (Buc.) la *Ban* (Tim.).

Partidele *Boscovici* (Tim.). — *Wechsler* (Buc.) şi *Gheorghiu* (Buc.) — *Spitzer* (Tim.), au rămase nedecise.

Rezultă deci că în prima zi a matchului Timişoara a învins Bucureştii cu 6 puncte contra 2.

In a doua zi (17 Ianuarie bucureştenii şi-au luat revanşa, învingând la rândul lor pe timişoreni cu 6 puncte contra 2.

Au câştigat:

Silbermann împotriva lui *Tyroler,*

Toma Popa împotriva lui *Damşescu*

Israelovici împotriva lui *Nisel.*

Au pierdut:

Erdely la *Mendelssohn,*

Wechsler la *Boscovici,*

Spitzer la *Gheorghiu,*

Ban la *Balla* şi

Gaftonică la *Imre.*

Rezultatul definitiv al matchului a fost deci nedecis cu 8 puncte la 8.

*

Dintre participanţi ţinem să relevăm pe maeştrii St. Erdely, campionul României pe anul 1931, Al. Tyroler, fost timp de 3 ani consecutiv (1928-1930) campion al României, I. Mendelssohn şi Max Wechsler, foşti în repetate rânduri campioni ai Capitaliei şi pe tânărul dar foarte talentatul H. Silbermann care a apărut pe firmamentul şahist pentru prima oară ca maestru desăvârşit în concursul de şah dela expoziţia de Aero-Auto-Radio-Electricitate din vara anului 1931.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

Societate veselă

este titlul unui nou volum de *Schalom Alechem,* apărut în Biblioteca Dimineaţa (No. 139).

100 pagini 8 lei

In aceeaşi excelentă bibliotecă a mai apărut

„CE-AM VĂZUT IN OLANDA"

de Eduard S. Konya

(No. 140) Preţul 6 Lei

Curiozităţi

Filantropia lui Verdi

Implinindu-se la 27 Ianuarie 30 de ani dela moartea lui Verdi, o parte din operele lui (Trovatore, Traviata, Rigoletto, Balul Mascat) intră în domeniul public. *Aida* mai plăteşte tantieme pentru libret. Dintre compozitorii de opere, cele mai mari câştiguri din tantieme au fost realizate de Verdi. Mort la 88 de ani, Verdi a lăsat o avere de 7 milioane lire, după ce în copilărie şi în tinereţe trăise în mare mizerie. Cu averea agonisită, Verdi a făcut numeroase acte de filantropie; între altele a înfiinţat la Milano un azil unde pot găsi refugiu o sută de muzicanţi nevoiaşi, iar la moarte a testat fondurile necesare pentru întreţinerea acestui aşezământ. După moartea compozitorului, moştenitorii lui au încasat din tantieme, în decurs de 30 de ani, vreo 40 de milioane de lire.

Pentru combaterea urei de rasă

Oraşul Saintes din sudul Franţei a trimis de Crăciun comunei Waldenburg din Germania o sută de mărci pentru copiii săraci. Darul era însoţit de o scrisoare, în care se spunea că s'au făcut colecte printre cei 20.000 de locuitori ai oraşului, cu scopul de a se împărţi banii, pe câte jumătate, copiilor de şomeri din Franţa şi Germania, fără deosebire de religie sau culoare politică. S'a ales orăşelul Waldenburg ca fiind una din cele mai sărace localităţi ale Germaniei. „Sperăm — zice scrisoarea — că copiii adunaţi, în ambele ţări, sub pomul de Crăciun — uniţi în bucurii şi nevoi — vor serba Naşterea Domnului ca o solie de pace şi că iniţiativa luată de noi va contribui la înţelegerea popoarelor noastre".

Treizeci de ani de la prima radiotelegramă

Zilele acestea s'au împlinit treizeci de ani dela prima victorie a radiotelegrafiei. Acest eveniment istoric s'a petrecut pe o stâncă din Tera-Nova. Au trebuit 6 zile pentru transportarea instalaţiilor pe vârful stâncii; s'au luat — pentru a putea ridica antene cât mai înalte — câteva baloane şi zmee de hârtie.

Instalaţia de emisiune era aşezată pe coasta Europei, de unde dădea la intervale dinainte convenite semnalul S. din alfabetul Morse, — semnal ales fiindcă se compune numai din puncte; recepţia liniuţelor ar fi pus la prea grea încercare aparatele de recepţie. In clipa când în microfonul de recepţie au răsunat pentru întâia oară primele trei puncte ale literei S., Marconi a crezut că halucinează; dar când a văzut că sunetele sunt auzite şi de însoţitori, l-a cuprins un entuziasm delirant. A fost prima experienţă care a dovedit că în difuziunea undelor electrice de pe un continent pe altul, curbura globului pământesc nu constitue piedică. Publicul şi presa au primit cu neîncredere ştirea, ba chiar o companie de telegraf anglo-americană, simţindu-se primejduită de noua invenţie, ameninţa cu proces de daune. Abea după un an, duşmanii au amuţit în faţa evidenţei. Marconi este unul din puţinii inventatori care au avut norocul să vadă cu ochii lor aplicarea practică şi mai ales perfecţionarea şi punerea invenţiei la îndemâna masselor.

„Aş vrea să ştiu"

F. GHECIU-T. Severin.

Cine a inventat jocul de şah?

O legendă din mitologia antică atribue lui Palamede, regele Eubeei — unul din generalii greci, care a condus asediul împotriva Troei — invenţiunea jocului de şah. Palamede, pentru a-şi ocupa soldaţii în răstimpurile libere ale asediului, ar fi născocit acest minunat mijloc de distracţie înţeleaptă. De altfel, tot Palamede este socotit în mitologie ca autorul jocului cu zaruri, cu discuri, etc.

Pe de altă parte, o legendă arabă, care pare să aibă un fond mai veridic, atribue invenţiunea jocului de şah unui brahman, preceptorul unui tânăr rege indian.

Brahmanul ar fi imaginat acest joc pentru a arăta că însuşi „regele" (piesa cea mai importantă a jocului) nu poate face nimic fără ajutorul supuşilor săi.

Se pare totuşi că jocul de şah a apărut în India înainte de veacul al V-lea al erei creştine, iar în veacul al VI-lea, budiştii l-au făcut cunoscut în toată Asia. In Europa a pătruns abia în secolul al IX-lea. Fireşte, jocul a suferit o serie de modificări succesive în decursul timpului, pentru a ajunge la forma lui actuală.

M. VICTOR-Loco.

a) Ce este „cerneala simpatică"?

„Cerneala simpatică" este un lichid, cu care se poate scrie pe o hârtie, fără ca scrisul să fie vizibil. Numai sub influenţa unor anumiţi factori fizici sau chimici (căldura, reactivi chimici,) scrisul poate deveni vizibil. Cerneala simpatică este folosită în general în corespondenţele secrete, — reţeta reactivului, care variază de la caz la caz, fiind cunoscută numai de corespondenţii în chestiune. Denumirea de „simpatică" pare a proveni din faptul că la origină această cerneală era utilizată mai ales în corespondenţa amoroasă, destinată a trece neobservată de privirile indiscrete.

b) Numai Evreii scriu dela dreapta la stânga?

Nu; nu numai textele evreeşti se scriu în acest sens, ci şi textele din limba arabă, chaldeană, siriană, persană, turcă şi tartară sunt scrise tot dela dreapta spre stânga.

Chinezii şi Japonezii scriu deasemenea dela dreapta spre stânga însă la ei spre deosebire de scrierile amintite, caracterele se succed de sus în jos.

L. GRÜNSTEIN-Buzău

Cine a luat premiul Nobel pentru literatură în 1930?

Premiul Nobel pentru literatură în 1930 l-a dobândit scriitorul american Sinclair Lewis.

Originar din Minnesota, născut la 1885, Sinclair Lewis a debutat ca ziarist şi a devenit celebru în special prin romanele sale, din care cele mai importante sunt: *„Job", „Inocenţii", „Manntrop" şi „Babbit".* Această ultimă lucrare, o satiră la adresa burgheziei americane, a obţinut premiul Nobel.

Cărţi şi Reviste

MAGDA NICOLAESCU IOAN: Dora d' Istria
(„Cartea Românească")

Biografiile romanţate sunt deobicei prilej de invenţii fanteziste. Am avut prilejul să asistăm, de vre-o câţiva ani încoace, la tot felul de elucubraţii, publicate cu pretenţia de-a pune la punct o viaţă, un temperament, o glorie. Pretenţiile acestea le cunoaştem: sunt, în marea majoritate a cazurilor, intemeiate pe imaginaţie şi, mai ales, pe o proastă întrebuinţare a imaginaţiei. Inţelegem imaginaţia ca un accesoriu inteligent şi docil — atunci când e vorba de a restitui prezentului fapte, oameni şi întâmplări din vremuri trecute. Dar utilizarea abuzivă a imaginaţiei într'o biografie este un lucru absolut inadmisibil: este o dovadă de rea credinţă gratuită, o impoliteţă către trecut, o veritabilă laşitate. Şi este o absurdă încercare de a împăca utilul cu agreabilul. O biografie romanţată este, de obicei, un roman ratat.

„Dora d'Istria" este departe de această falşă accepţie a biografiei. D-na Magda Nicolaescu Ioan cunoaşte toate subtilităţile scrisului. Dispune de mijloace sigure şi originale de investigaţie a trecutului. Impreunează grija erudită a omului de ştiinţă cu fantezia bogată a scriitorului de talent.

Şi ce subiect fecund în prilejuri de evocare şi-a găsit de data asta! Dora d'Istria. Un personaj care este făcut să ispitească verva creatoare a unui Balzac sau a unui Stendhal. O viaţă plină de peripeţii romantice, de experienţe şi de aventuri involuntare şi de multe ori penibile.

Puţini dintre contemporanii noştri ştiu că Dora d'Istria (despre care poate au citit în vechi almanahuri) a fost româncă. Dora d'Istria — Elena Ghica, după numele ei adevărat, — a fost nepoata de frate a lui Grigore Ghica Vodă. Născută în 1828, „împlinise abia 13 ani — ne spune d-na Nicolaescu-Ioan — când, în primăvara lui 1841, vitregia vremurilor se abătu peste familia ei". Elena Ghica fu silită să apuce, împreună cu familia ei, drumul pribegiei prin Europa. D-na Nicolaescu Ioan descrie, în pagini sugestive şi evocatoare, existenţa fastuoasă şi tragică a acestei femei. A pus în zugrăvirea acestei vieţi (care nu pare deloc romanţată ci, dimpotrivă, veridică şi patetic reală) căldură comunicativă şi înţelegere subtilă. Dora d'Istria a suferit, mai ales din partea compatrioţilor ei, de o uitare nedreaptă. D-na Magda Nicolaescu-Ioan afirmă, dela început, acest lucru, indicându-ne în acelaş timp, discret, cauzele care au îndemnat-o să şteargă colbul uitării, aşternut, vulgar şi nedrept, peste amintirea Dorei d'Istria.

„Această atitudine de indiferenţă, vecină cu impietatea, a urmaşilor, mă mustră de mult. Evocându-mi nobila şi romantica arătare pe care ceaţa timpului o estompa tot mai mult... Şi m'am adâncit în studiul moştenirii literare ce a lăsat, am întreprins cercetări în bibliotecile din Milano şi Florenţa, am păşit cu fiori peste pragul casei pe care sufletul Dorei d'Istria a însufleţit-o odinioară cu fantasme de frumuseţi şi idealuri şi încerc aici să reconstituesc imaginea operei ei precum şi aceea a personalităţii psihologice şi fizice a acestei femei de spirit şi de talent".

D-na Magda Nicolaescu Ioan aduce o contribuţie de preţ în ce priveşte opera Dorei d'Istria. Cantitatea scrierilor ei este, într'adevăr, impresionantă. Dora d'Istria a scris, în franţuzeşte şi italieneşte, articole, amintiri şi schiţe. Prin limbile în care a scris Dora d'Istria a fost o scriitoare europeană. Prin subiectele pe care le-a desvoltat (şi d-na Magda Nicolaescu Ioan accentuiază acest lucru) Dora d'Istria a fost o autentică Româncă. Dacă ne purtăm cu gândul în epoca în care ea a trăit şi scris, ne putem da seama că Dora d'Istria a însemnat pentru evoluţia spirituală a ţării noastre un moment interesant. Ne-a făcut mai bine cunoscuţi Occidentului, la o epocă în care aveam nevoie de acest lucru.

Evocând figura Dorei d'Istria, d-na Magda Nicolaescu Ioan a făcut o operă utilă şi agreabilă. Scrisă cu eleganţă şi limpezime cartea d-sale se citeşte cu interes şi plăcere.

AL. A. PH.

EUFEM MIHAILEANU: Snagovul
Bucureşti, Tip. „Oltenia"

Istoria Snagovului cunoaşte două epoci de strălucire. Cea dintâi începe o dată cu întemeierea mănăstirii şi culminează cu crearea tipografiei de care şi-a legat numele Mitropolitul Antim Ivireanul. A doua se desfăşură sub ochii noştri şi datează din ziua în care d. Dem. Dobrescu, primarul Bucureştiului, a transformat locurile sălbăticite într'un parc de toată frumuseţea.

Placheta d-lui Eufem Mihăileanu ne zugrăveşte cu aceiaşi căldură trecutul Snagovului şi aspectul pe care l-a luat în ultima vreme.

Nu se cunoaşte data exactă a întemeerii mănăstirii Snagovului. Ea trebue să fie însă foarte veche, pentrucă e pomenită într'un hrisov dela 1400. Numeroase şi bogate danii, făcute de domni evlavioşi, au înzestrat mănăstirea veacuri de-a rândul, înlesnindu-i o desvoltare din cele mai strălucite.

Mai ales, vremea cât a fost egumen Antim Ivireanul a fost subliniată de o intensă activitate culturală şi de remarcabile înfăptuiri artistice. Marele mitropolit de mai târziu cumula aici sarcinile monahale cu tot felul de preocupări artistice. El era gravor, sculptor, arhitect, pictor, tipograf.

Cărţile tipărite şi împodobite de Antim au fost preţuite nu numai înlăuntrul ţării, ci până departe dincolo de hotare. Toate bisericile Ierusalimului, Alexandriei şi ale Antiohiei s'au servit, până la mijlocul secolului al XVIII-lea, în deosebi de cărţile arăbeşti şi greceşti ieşite din teascurile dela Snagov.

Proorocul David
Gravură din cărţile tipărite de Antim Ivireanul la Snagov

Mănăstirea Snagov a continuat să alcătuiască un focar de cultură românească şi al creştinităţii răsăritene până în momentul secularizării averilor mănăstireşti. O dată cu această reformă, Snagovul rămâne un nume istoric de luminoasă amintire.

In imediata apropiere a Bucureştiului, Snagovul a fost multă vreme reşedinţa de vară a domnilor şi a curtenilor. Liniştea şi splendorile acestui colţ de natură i-au atras, chiar în ultimul timp, pe bucureştenii dornici de o atmosferă mai curată. Ar fi fost păcat, să nu se organizeze aici un loc de week-end. „Munca în birou, fabrică şi comerţ inter-urban are nevoie neapărată de pauze rurale. Sunt probabil moşteniri ancestrale, care nu pot fi aşa de uşor uitate de fiziologia umană. Snagovul corespunde pentru populaţia bucureşteană acestei nevoi imperioase".

Pornind dela această realitate, primarul Capitalei, d. Dem. Dobrescu, a luat într'o bună zi iniţiativa organizării acestui loc de recreare. Pădure şi lac — două elemente îmbinate într'o măiastră aşezare, imensă pentru cuprinsul ochilor, au stat izolate în sălbăticia lor neatinsă. D. Dem. Dobrescu a transformat această sălbătăcie, într'un parc de toată frumuseţea.

„In şase luni de zile s'au făcut acele alei de basm din parcul de brazi, pietruite cu îngrijire; un restaurant cu o terasă frumoasă de pe care se poate cuprinde întreaga privelişte a Snagovului, cu pădurile lui vechi, cu satele profilate de-a lungul apei, cu şalupele şi luntrile care alunecă, unele grăbit, altele visând pe întinsul de metal al apei; iar pe maluri, pescari pasionaţi îşi aruncă sau scot cu nerăbdare undiţa în care luceşte argintiul solzilor unei plătici, gata să mărească şi mai mult desfătarea".

Prin stăruinţa d-lui Dem. Dobrescu, Snagovul a ajuns grădina Bucureştiului şi civilizarea duminecii cetăţeanului. In locul cafenelei şi al cârciumii, Snagovul oferă astăzi cel mai potrivit mijloc de recreare a individului.

Ce va fi în viitor? Pe malurile lacului Snagov se va vedea curând şirul de vile odihnitoare, adăpostite de răcoarea limpede a pădurii. Excursioniştii, înfometaţi de aerul pădurilor, vor poposi aici, cu o bună dispoziţie împrospătată şi împinsă de avântul sănătăţii.

„Snagovul viitorului, — închee d. Eufem Mihăileanu, — parc al luminii, grădină fermecată, creaţie a civilizaţiei".

Pe cât e de impresionantă opera săvârşită de d. Dem. Dobrescu la Snagov, pe atât e de utilă lucrarea d-lui Eufem Mihăileanu. Graţie monografiei d-sale, aceia care-şi vor petrece duminecile în mijlocul acestor locuri minunate, vor simţi plutind de-asupra lor amintirea unui trecut glorios şi vor înţelege mai bine generozitatea şi străduinţele unui om. — *Bk.*

ARTHUR FEILER: „L'experience bolchevique"
Ed. Gallimard, Paris, 1931

Călătorii în Rusia ori sunt entuziaşti lirici ai noii stări de lucruri, ori denunţători aprigi ai acestui iad pe pământ. In orice caz nimeni nu se întoarce de acolo fără să devie partizan ori detractor. O excepţie o face redactorul economic dela „Frankfurter Zeitung", Arthur Feiler, care studiază complect detaşat de orice antipatie ori simpatie, „sine ira et studio" stările de lucruri din Rusia. El se pune în postura unui om de ştiinţă şi sub aparenţele pe care, complezent, le oferă oficialitatea bolşevică, ştie să descopere adevăratul fond al lucrurilor. Bilanţul său arată ceiace e rău şi ceiace e bun. El arată uriaşul efort de americanizare industrială a unui stat până ieri aproape exclusiv agrar. Se îndoeşte de reuşita integrală a planului cincinal, dar îi recunoaşte, chiar în cazul unei reuşite parţiale, marele merit. Rusia de azi pregăteşte o ţară fericită mâine, sacrificând generaţia actuală. Fiecare e redus la un standard de viaţă minim pentru ca venitul naţional să meargă în investiţii uriaşe, din care unele s'au şi realizat.

Viaţa lucrătorului de fabrică e inferioară azi în Rusia, celei a muncitorului în regim capitalist. Şi salariul său ca şi al intelectualului e inferior celui din alte ţări. Ţăranul refuză să intre în colectivizările forţate, dar cedează puţin câte puţin. Libertatea e scăzută la maximum şi viaţa, în genere a scăzut sub nivelul altor ţări civilizate. Producţia însă s'a refăcut peste ceiace era sub regimul ţarist. Vechiul ideal individualist e isprăvit acolo. Se încearcă formarea unui om colectiv, subordonat societăţii. Experienţa actuală nu şi-a încheiat încă rezultatele. Ea e în curs. Abia după ce va fi terminată se va putea judeca serios. Dintre cărţile consacrate bolşevismului, lucrarea lui A. Feiler e din cele mai valoroase. Nu numai ca documentare profundă şi complectă (cititorul poate avea o imagine integrală a vieţii sovietice) dar si ca atitudine intelectuală şi morală.

M. R.

P. B. RANDOLPH: Magia sexualis

O carte care timp de cincizeci de ani a circulat pe ascuns. Magicienii din New-York au reeditat secretele trecându-le celor din San Francisco. Cuprinde însemnările unui grup de iniţiaţi, al cărui şef era Randolph. Fiind mulatru, se bănuia că opera lui cuprinde şi magia negrilor.

Problema magiei sexualis, este de a se şti dacă există cu adevărat o magie neagră opusă celei albe şi dacă cuprinde secrete care nu trebuesc destăinuite. Autorul lasă să se înţeleagă că cei dela care le-a dobândit sunt înţelepţi desăvârşiţi şi că nu trebuesc împrăştiate decât în doze mici lumii vulgare.

Datoria celor care au cucerit o parte din adevăr este, să-l aducă la lumina zilei. Când se hotărăsc, ne dăm seama că este un adevăr cunoscut de multă vreme. Cei care îşi închipuie că păstrează secrete pe care le cunosc numai ei, mai întotdeauna nu ştiu nimic. Un singur pericol există: cel al eternei ignoranţe.

In America Randolph propovăduia magia sexuală. Trăia în epoca lui Blavotski, Elifas Levy şi Bulwer Lytton. Pe vremea aceea lumea avea mai multă încredere în magie, decât în timpul nostru. Mulţi o studiau în speranţa de a cuceri bogăţii şi influenţe dominatoare. Practicele acestei magii, inspiraseră pe mulţi romancieri, iar Randolph datorează gloria lui de magician, calităţii de mulatru.

Randolph înfiinţă în America grupe de ocultism. Cartea ce ne-a rămas dela el, şi care nu e decât o parte neînsemnată a operei lui, nu cuprinde prea multă filozofie. Randolph a pus mai presus de toate desvoltarea fiinţei omeneşti şi ne dă sfaturi de magie numai pentru desvoltarea acestei personalităţi.

„Bazându-ne pe experienţa noastră personală şi lăsându-ne conduşi de înţelepciunea care ne-a luminat, mărturisim că sexul este puterea principală şi fundamentală a tuturor fiinţelor, puterea cea mai mare din natură, dovada cea mai caracteristică a existenţei lui D-zeu".

Magia sexualis este un fel de punere în practică a puterii sexului. Efectele acestei puteri, mijloacele ce avem pentru a o analiza şi a ne servi de ea, nu au fost arătate de nimeni.

Randolph nu se sfieşte să dea amănunte practice care să ne permită a trage foloasele dorite de pe urma actului dragostei. Metodele acestea sunt riguroase şi foarte greu de pus în practică, iar doza de răbdare ce ne-ar trebui pentru aceste practici ne-ar fi suficentă ca să ne ajungem scopul pe cale obişnuită, fără nici o magie.

Capitolul „Tiroclerismul" este de o importanţă deosebită.

Tiroclerismul este puterea de evocare care permite să ne punem în legătură cu fiinţe îndepărtate. Randolph ne lămureşte în acest capitol că meritele omeneşti formează în spaţiul nemărginit societăţi, fraternităţile suprapunându-se în ierarhii spirituale. Pentru omul dornic să se se desvolte, este folositor să intre în legătură cu una din aceste ierarhii. Trebue să-i ştim numele şi felul de a gândi. Când cunoaştem numele cunoaştem esenţa. Reuşim atunci să ne punem în legătură cu ea şi să primim influenţele, pe care le vom întrebuinţa în folosul nostru. Preocuparea aceasta de a trage foloase materiale prin intermediul magiei, se întâlneşte neîncetat în cartea lui Randolph:

„Omul poate să stăpânească şi să constrângă puterile interplanetare, chiar dacă scopurile lui sunt josnice".

Cartea lui Randolph cuprinde multe lucruri interesante despre îndatoririle magiei, despre felul de a se servi de oglinzi, arta de a da viaţă portretelor, arta de a determina înainte sexul unui copil care se va naşte. Dar partea originală constă în întrebuinţarea ce a tras de pe urma puterii sexuale şi înmulţirea acestei puteri în timpul actului dragostei. Totuşi, se pare că nu a avut în vedere decât partea materială a acestei puteri nemărginite, care este făcută pentru apropierea a două fiinţe care se iubesc. Puterea aceasta, din lipsă de cunoştinţe, se pierde aproape întotdeauna în haos. Amanţii nu cunosc decât plăcerea fizică şi satisfacţia de a fi împreună. Ei ignorează întrebuinţarea spirituală a puterii proprii, şi beneficiul imens ce ar putea scoate din necunoscut. — *Compilator.*

LEONHARD FRANK: „Frate şi soră"
Roman, Editura „Cugetarea"

Dacă în „De profundis" a lui Pribişevschi, eroii se iubesc chinuiţi, ştiindu-se frate şi soră, ca să-şi încunune dragostea lor anormală cu un desnodământ fatal — în romanul lui Leonhard Frank, apărut recent într'o bună traducere românească, cei doi protagonişti fac un schimb de sentimente afectuoase, fără să cunoască rudenia lor apropiată.

Cred că Frank a imaginat pe Lydia iubindu-l pe Constantin, înainte de a şti că-i e frate, ca să ne scoată din minte prejudecata că fratele cu sora nu se pot iubi, aşa cum aş putea-o face eu cu dumneata, doamnă. Şi mai cred că în intenţia tulburătorului scriitor german a fost să sublinieze că sentimentelor nu le pasă de prejudecăţile noastre morale sau de constatările medicinii.

Ca şi la Galsworthy, pasiunea eroilor lui Leonhard Frank nu joacă niciodată joc deschis. Trece bariere şi dărâmă edificii, fie de calcule meschine, fie de morală curentă.

Lydia, care nu ştie ceeace ştie Constantin, se dă lui cu o pasiune supraomenească. Supraomenească, tocmai fiindcă nu se împiedică de umanele socoteli obicinuite. In dragostea dintre cei doi fraţi, sunt momente de pur erotism, ca şi de nobilă înălţare spirituală.

Dar există aici un moment culminant: când fraţii ştiu că sunt fraţi. Atunci, o zdruncinare puternică, nevisată, derutează pentru o clipă sentimentele. Lydia urăşte pe Constantin, care i-a ascuns adevărul. Dar ura ei e semnul deosebit al dragostei rănite. Şi ura asta trebue să se întoarcă la dragostea de la început.

Sărutul apăsat cu care eroii trăesc ultima filă a romanului lor, aduce dovada că sentimentul triumfă.

Această temă, dificilă şi delicată, i-a prilejit lui Leonhard Frank nu numai să ne înfăţişeze într'un roman o serie de tipi bizari, reprezentativi, dar să scrie un imn cald sentimentului liber, sentimentului pur.

L. S.

In jurul unui roman

Dacă aşi putea acorda un premiu literar, — îmi spunea un cetitor, vroind prin inofensiva lui dorinţă să sdruncine mecanismul bine stabilit al acestei operaţiuni, — dacă aşi putea acorda un premiu literar în Franţa, l-aşi oferi cărţii lui Jacques Chardonne „Eva".

Imediat însă ce ai premiat o carte — fie chiar imaginar, — altele îţi apar mustrătoare în minte şi din umbra în care le-ai înlăturat valoarea lor nesocotită străluceşte dinainte-ţi, invitându-te a le cere ertare. Aşi da totuşi premiul cărţii „Eva" fără să mă simt turburat de valoarea poate chiar superioară a altor lucrări, pentrucă „Eva" se aşează deoparte fără termen de comparaţie — nu în înţelesul de superlativitate, ci în înţelesul strict de izolare.

Din pricina acestei izolări, „Eva" nu suscită lupte de conştiinţă. Admiraţia aceasta nu poate micşora alte admiraţii ale mele. A premia romanul „Eva" nu înseamnă a refuza altcuiva ceva, şi poate de aceia chiar încerc dorinţa neobicinuită de a decerne un premiu.

Romanul „Eva", căci e un roman în sensul cel mai strict al cuvântului, de o natură precis şi imediat socială, e romanul unei căsnicii; dar e tot atât de vegetal, de fluid, de elementar sau de abstract ca romanul unui fiord, al unui fluviu, al unui suflet, deşi cuprinde, într'o notare amănunţită, precizările şi servituţile vieţii omeneşti.

In „Eva" nu mă încântă nici subiectul, nici eroii, nici existenţa autorului, ci putinţa — aşi zice unică — de a despărţi acel conţinut aparent de esenţa lui invizibilă şi de creatorul acelui conţinut.

S'a materializat un proces irezolvabil de conştiinţă sau ponderabilele s'au absorbit în ceva de natura aceia ce numim aer, atmosferă, element viabil?

Este acolo artă dusă la un finit la care artistul e ucis de ea, sau artă drept rezultat al unui inconştient activ, care înlocuieşte pe artist?

Ai impresia că asişti la reconstruirea imaterială a unor fapte concrete şi îţi stă dinainte una din formele cele mai clare pe care inconştientul a consimţit să ţi le divulge.

Aşa dar, fapte mărunte ale unei existenţe cotidiane se desfăşoară într'o minuţioasă succesiune, urmărite cu o pioasă atenţie de un soţ care cheltuieşte fiecare secundă pentru scopul binecuvântat de a face fericirea unei femei. Zelul său întâlneşte obstacolul permanent al unui caracter inaccesibil fericirii, ceiace departe de a-l descuraja îi alimentează devotamentul cu noi puteri, cărora femeia le rămâne mereu refractară, pe când soţul se absoarbe tot mai mult în pasiunea de a dărui fericire. In momentul când a dus abnegaţiunea lui până la culme şi pare pe punctul să-şi atingă scopul, în acel moment el se vede părăsit. Durerea lui e întrecută numai de uimire. Omul nu pricepe ce i s'a întâmplat. Eroul romanului „Eva" este acest bărbat.

Tu, cetitorule, ai mers pas cu pas alături cu drama unei femei legată prin căsătorie de un soţ pe care nu-l poate suferi, fără ca cel puţin să aibă motiv, fără să-i poată reproşa ceva, cândva. Nu-l poate suferi pentru raţiuni ce sunt covârşitoare tocmai fiindcă n'au explicaţiuni nici argumente. In viaţa conjugală care cere o afinitate cât de rudimentară, măcar atât cât părţile din datorie şi prin obicinuinţă să se poată suporta reciproc, soţia se vede idolul unui om pentru care simte o displăcere cu atât mai penibilă cu cât nu poate să nu-i recunoască bunătatea care subliniază ingratitudinea ei. Antipatie pe care femeea nu poate măcar avea uşurarea de a o arăta bietului om, nesuferitului om fără de greşală. Conflict care se sbate în fiinţa ei neputincios şi din care nu se vădeşte decât o fire aparent capricioasă, absurdă, cu alternative de melancolie şi cu silinţi uneori de omenie faţă de servul umil.

Neputincios, cetitorul a urmărit chinul femeii până când ea se eliberează şi romanul fireşte e sfârşit, căci femeia prin sine nu însemna nimic; ea n'avea altă personalitate decît aceia pe care i-o imprima împrejurarea unei aversiuni ireductibile, iar faptul că întâlneşte un alt om care-i place, nu apare decât ca un factor al eliberării.

Eroul romanului, acel care însuma toată personalitatea, era soţul, umilul, nefericitul orb şi surd, mânat de convingerea senină în misiunea lui de a face fericită o femee, aceia anume dintre toate, pentru care nu putea nimic. In decursul traiului lor în comun, nici un moment bărbatul obsedat de sine nu găseşte o cheie pentru lacătul care închide taina vieţii sale conjugale, nu recunoaşte nici un simptom, nu are nici o înfiorare a bunei sale credinţi nici a credinţii în sine.

Cutremurul, focul, apa, răpindu-i femeia l'ar lăsa tot atât de nedumerit, de consternat, inocent. Singurătatea îi răpeşte mai ales putinţa să-şi manifeste pasiunea de a ferici.

A stat în faţa faptului precis care l-a separat de victima sa, a dobândit până la urmă chiar certitudinea că n'a fost niciodată iubit, certitudinea nu însă şi convingerea profundă; a aflat, acum e sigur, dar totuşi — nu a înţeles. E victima pornirii maladive de a se săvârşi în altul şi a lipsei de *self-control.*

Inchizi cartea cu precaţiune, ca nu cumva bolnavul anesteziat să recapete sensibilitatea primejdioasă a conştiinţei.

Deşi în esenţa sa pură romanul „Eva" e o operă izolată, totuşi el e încadrat într'o valoroasă trilogie: „Epithalame", „Eva", „Claire" — sub semnătura unui talentat scriitor, Jacques Chardonne, — trilogie asupra căsătoriei.

Problema căsătoriei, căreia André Maurois îi adânceşte rădăcinile în conştiinţă, îi propune soluţii şi îi dăruieşte sancţiunea unui cuvânt pe de-a'ntregul recreat. *Climats,* această problemă Jacques Chardonne o examinează cu o curiozitate aridă, o notează cu o precizie uscată de contabilitate în „Epithalame", propune în „Eva" tema bărbatului hotărât să facă cu orice preţ fericirea unei femei şi aceia a unui bărbat hotărât să fie fericit cu orice preţ printr'o femee, în „Claire". El dăruieşte astfel literaturii un document asupra *eternului masculin,* de o mare însemnătate psihologică şi tot atât de complex ca şi *eternul feminin.*

In studiul său, Chardonne dovedeşte o putere de refulare, o stăpânire a conştientului şi o capacitate de reconstituire a inconştientului împinsă la o măsură aproape unică.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

INSEMNĂRI

Reţete

Ziarele nu-şi economisesc reţetele—pe care ni le dau, cu deosebită amabilitate, pentru crearea unei reviste într'adevăr bune.

Mulţumim binevoitorilor noştri.

Atât numai: ei au condus, au redactat, au sprijinit, etc., fel de fel de publicaţii care, mai curând sau mai târziu, au dispărut.

Dacă au idei atât de minunate — de ce nu le-au practicat pe cont propriu?

Sau dacă le-au practicat şi au dat faliment — de ce ni le servesc acum, după o experienţă dezastruoasă?

Gustul d-lui E. Lovinescu

Intr'o publicaţie, găsim două întâmplări caracteristice pentru zugrăvirea gustului şi a onestităţii literare — pe care le posedă d. Eugen Lovinescu.

Iată-le:

„Când apăruse în „Gândirea" poezia „Triumful" de Tudor Arghezi, — d-l E. Lovinescu era nedumerit.

— Ai văzut — spune d-sa d-lui Camil Petrescu, — poezia lui Arghezi al dumitale? Imi vei concede că este exagerată! Asta nu mai e artă!"

Camil Petrescu lămureşte:

— Viziune dantescă, tragismul negării valorilor, etc.

A doua zi, vine d. Aderca.

D-l Lovinescu:

— Ce zici, d-le Aderca, de poezia lui Arghezi din „Gândirea"? E desigur interesant tragismul negării valorilor, viziunea aceea dantescă, dar cred că este cam exagerată.

Dar d. Aderca, irumpe:

— A! d-le Lovinescu, e minunată, e genială, e unică! Ce forţă de expresie! Câtă vigoare!"

A treia zi, — alt vizitator:

— Ei, d-le vizitator, ai văzut poezia lui Arghezi din „Gândirea"? Ce zici de ea?

— M-da! E expresia cam crudă!

— Bine, — este într'adevăr puţin exagerată, dar ce tragism al negaţiunei, ce viziune dantescă şi ce forţă de expresie!"

A patra zi, — vine din nou Camil Petrescu.

D-l Lovinescu, uituc:

— Ei, d-le Camil, citeşte poezia lui Arghezi din „Gândirea". Ce vigoare, ce viziune, ce negaţie. Este una din cele mai bune!"

A doua:

Apăruse „Florile de Mucigaiu". D-l Ion Barbu, entuziast, apare cu cartea proaspăt ieşită de sub tipar. Incântat, — citeşte, comentează, admiră, exultă: „Iată-l pe adevăratul, marele Arghezi! Aici el e: bonomul Arghezi. Arghezi-Lafontaine, Arghezi-Anton Pann, etc.".

D-l E. Lovinescu, sceptic şi prudent ca totdeauna, tace şi cântăreşte interior. Arar apreciază, timid: „Asta este proză! Când e frumos, — se datorează unei imagini tot a vechiului Arghezi. Volumul e sărac.

Ion Barbu: „A! nu, — s'a primenit! S'a primenit!"

Peste câteva zile, — d. Lovinescu spunea: „Ii place lui Barbu fiindcă-i convine lui. Fiindcă e Anton Pann-ismul lui. Nu e obiectiv. Dar volumul nu prezintă nici-o diferenţiere".

Peste vre-o trei-patru luni, — îl vizitez pe d. Lovinescu. Vine vorba de Arghezi.

D-l Lovinescu:

— A! Sigur! In „Flori de mucigaiu" Arghezi s'a realizat pe sine! In volumul ăsta e ce e!"

„Poezii"

Intr'o publicaţie, sub titlul: „Nedumerire", cetim aceste versuri:

De ani întregi mă străduesc în mine
Să aflu de sunt eu, născut anume
Să port pe mine strae...

Autorul are toată dreptatea să fie „nedumerit"...

Din altă revistă:

Mi-am fost culcat veleatul între mărimi de lan;
Incăeraţi prin pârga-mi mă bălegau asinii...

Autorul „zămislea":

Jilav limbric din viaţa în care mă cuprind,
Crescând cereştei cârpe pământeşti buboae...

„Poetul" iscăleşte cu pseudonim. Il înţelegem perfect. E mai bine aşa — pentru evitarea altor neplăceri...

Conspiraţie

In ultimul număr al „Gândirii", d. Nichifor Crainic se lamentează astfel: „Există o tăcere conspirativă aşezată în jurul „Gândirii" de ziarele româneşti. Ea e personificată în aşa zişii cronicari literari dela pagina culturală sau dela foileton. Incheindu-şi bilanţurile anuale, aceşti cronicari se citează unul pe altul găsindu-se reciproc geniali. Nici un mormoloc critic, oricât de infim, nu e omis din bilanţ — dacă face parte, bineînţeles, din asociaţie". (Dacă însă acest „mormoloc critic" scrie la „Gândirea" — tăcere!)

Cum literatura e un câmp (de ce oare nu se întrebuinţează alte părţi, mai potrivite, de natură?) prea îngust pentru spiritul constructor al d-lui Nichifor Crainic, — d-sa a scos şi un ziar: „Calendarul"... în care directorul se plânge de aceiaşi „conspiraţie".

D. Nichifor Crainic vrea vorbă? E imprudent. Il povăţuim să-şi pună gluga în cap şi — neobservat — să treacă noaptea pe lângă ziduri... ca să nu atragă atenţia nimănui.

D-sa simte o „conspiraţie"? De loc! Ceiace-i în jurul său se numeşte altfel:

Indiferenţă!

Lămuriri

Crezând că lumea literară este alarmată din pricină că volumul de *Memorii* şi-a întârziat apariţia, — d. E. Lovinescu dă, într'o revistă, următoarele lămuriri:

„Apariţia volumului al doilea de *Memorii* a întârziat, în adevăr, cu câteva luni. E prima dată când dela război încoace mi se întâmplă această abatere de la legile cosmice, deoarece n'a trecut niciodată luna Noembrie, fără a fi publicat rezultatul muncii de peste vară, la Fălticeni, partea cea mai consistentă a activităţii mele din cursul anului. Deşi în nici o direcţie nu mă pot lăuda a fi întâlnit conjuncturi fericite, dovadă că şi întâmplările exterioare sunt proecţiuni ale unor dispoziţii temperamentale, — în materie editorială trebue să recunosc că norocul mi-a scos în cale în mod suplimentar pe omul predestinat să mă înţeleg: pe S. Benvenisti".

Am luat act cu regret că d. Lovinescu s'a abătut de la „legile cosmice" şi ne-a lipsit de material distractiv în aceste zile de criză.

Ne pare rău de asemeni că d. Lovinescu nu se poate lăuda, „în nici o direcţie", cu „conjuncturi fericite"...

Cât priveşte norocul d-sale de a-l fi întâlnit pe d. Benvenisti, — regretăm că nu coincide cu norocul acestuia din urmă care, editând cărţile d-lui Lovinescu, a sfârşit (cum era de aşteptat) printr'un faliment. — *M. Sevastos.*

„Nora" la Teatrul Naţional

Săptămâna aceasta, Teatrul Naţional a reluat drama lui Ibsen: „Nora, sau o casă de păpuşi".

Problema pe care o pune Ibsen în cea mai populară dramă a lui, deşi atât de cunoscută şi de atâtea ori reluată de diverşi dramaturgi sau romancieri, a rămas totuşi actuală.

Locul femeii în societate şi în familie e acelaşi ca acum câteva decenii, când a scris Ibsen „Nora". Cu acelaşi interes proaspăt se urmăreşte tot zbuciumul interior al eroinei ibseniene.

Spectatorul român, deşi a avut şi în alte rânduri ocazia să cunoască opera lui Ibsen, s'a arătat săptămâna aceasta atent la urmărirea scenelor din „Nora".

Teatrul Naţional a avut grija să împrospăteze vechea distribuţie şi punere în scenă. D. Bumbeşti a găsit prilejul să-şi arate priceperea şi tactul.

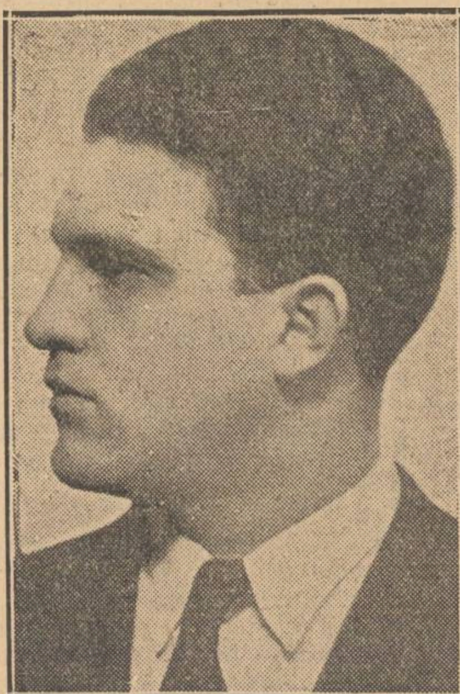
In rolul lui Rank, d. Ion Manolescu înscrie în seria interpretărilor d-sale, o creaţie puternică, gândită şi stilizată.

Nora d-nei Agepsina-Macri rămâne neîntrecută. Iar d. Ciprian, conţinut şi grav, a realizat o compoziţie remarcabilă.

Spectacolul merită să fie văzut. — *h.*

Un debut la Opera Română

Sâmbătă seara Opera română a oferit iubitorilor de muzică un spectacol excepţional. S'a cântat „Trubadurul", opera plină de dramatism şi de muzică înaltă a lui Verdi. Rolul contelui de Luna, a cărui partitură face apanajul marilor cântăreţi, a fost cântat de d. Şerban Tassian. Fără îndoială, nimeni nu bănuia că era vorba de debutul acestui cântăreţ.

Şerban Tassian

Vocea sa, cald baritonală, volumul, claritatea şi modulaţia, însoţite de un simţ scenic excepţional, — au dat acestei prime apariţii la rampă proporţiile unui mare succes.

Sala întreagă, arhiplină, a aplaudat îndelung şi repetat pe d. Tassian. A plăcut în deosebi romanţa din Actul II.

Nu e vorba numai de entuziasmul deslănţuit în public, ci de elogiile unanime ale criticei muzicale.

Este probabil că d-lui Tassian i se vor încredinţa şi alte roluri. Le aşteptăm. — *M.*

Monumentul Infanteriei

Felul cum s'a desfăşurat concursul pentru Monumentul Infanteriei şi mai ales rezultatul neaşteptat al acestui concurs a stârnit nedumerirea atât a artiştilor concurenţi cât şi a criticilor şi cunoscătorilor de artă.

Ţinut de câteva ori fără nici o deslegare finală, concursul a dus în cele din urmă la o selecţionare de ordine mai mult politică decât artistică, în care d-nii Iordănescu şi Dimitriu-Bârlat au fost clasificaţi înaintea d-lui Han, şi arhitectura monumentului, perspectiva estetică şi ansamblul evocator al adevăratei compoziţii sculpturale trecute cu vederea.

Juriul a fost compus din militari, care dacă nu primiseră ordine exprese, în nici un caz nu aveau nimic comun cu arta.

Nesiguranţa şi lipsa de criteriu sigur a juriului s'au vădit şi în repetate reveniri asupra hotărîrilor luate.

Socotim prin urmare îndreptăţit protestul artiştilor şi al criticilor care s'au sezisat de condiţiunile atât de neobişnuite ale concursului şi cerem, pentru a se curma agitaţia produsă în rândul concurenţilor, publicarea listei complecte a membrilor juriului şi tipărirea proceselor verbale care consemnează argumentele de ordin artistic ale ultimei selecţionări.

Dacă însă aceste argumente, cum bănuim, nu există, credem că o revizuire a concursului se impune, şi această revizuire n'o poate face — cum a arătat şi d. Tonitza, — decât un juriu compus din persoane competente: rectorii şcoalelor de belle arte, rectorii universităţilor (sau un profesor de istoria artelor), artişti, pictori şi sculptori cu reputaţie stabilită şi critici de artă al căror cuvânt înseamnă ceva în mişcarea plasticei româneşti. — *h. b.*

O nouă dramă de Benavento

Iată subiectul ultimei lucrări dramatice a lui Benavento.

Un muzicant evreu, Carlos Werner, trăeşte într'un orăşel din Elveţia împreună cu trei fiice ale sale. Mama celor două fete mai mari, Felicitas şi Amada, era celebra cântăreaţă Ester. Cea mai mică dintre fete Beatrez, era fiica unui italience sărace, care s'a sinucis atunci când a părăsit-o Werner. Felicitas trăeşte cu Jacob, elevul tatălui ei; Amada e de asemenea o destrăbălată. Ester, mama, soseşte pe neaşteptate; ea cere lui Werner o sumă importantă de bani, care-i este refuzată.

Cântăreaţa ameninţă să seducă şi să ia cu sine pe Jacob; ea ştie prea bine că Werner fără ajutorul elevului său e incapabil să compue. Atunci Werner îi mărturiseşte Esterei că Jacob e fiul ei cu unul din numeroşii săi amanţi. Femeea înmărmurită, exclamă: „Dar bine, Jacob e amantul lui Felicitas, şi tu ştiai?" — „Da, ştiam", răspunde liniştit Werner. — „Ei sunt fraţi... E un incest!"

Werner, om „ultracivilizat", lipsit cu desăvârşire de orice simţ moral, îşi bate joc de aceste prejudecăţi.

Tabloul acesta ar fi de o cruzime insuportabilă, dacă n'ar fi pătruns de un aer tragic. Atmosfera aceasta o formează bătrâna servitoare evreică Myriam, care înlocueşte corul antic: implorările, blestemele şi profeţiile sale ating spre sfârşit o măreţie adevărat epică.

Mărunte

— A apărut „Săptămâna C. F. R." un ziar ilustrat, frumos tipărit, cu un divers şi bogat material de specialitate.

Ziarul are colaborarea d-lor: general Mihail Ionescu, I. Maxim, Victor Eftimiu, Romulus Dianu, Grigore Patriciu, Ing. I. Ioanid, Costin Fulga, Dr. V. Voiculescu, etc.

Valoarea gestului pe ecran; Cariera lui King Vidor; Procedeele tehnice în „Trader Horn"; Vedetele şi concursul de fotogenie; Lilian Harvey; De vorbă cu Charlie Chaplin; Cinematograful ştiinţific; Originile şi evoluţia cinematografului în România. — Iată câteva dintre subiectele pe care le dezvoltă numărul 202 al revistei „Cinema", care apare Duminică.

Desigur că toată lumea va voi să-l citească.

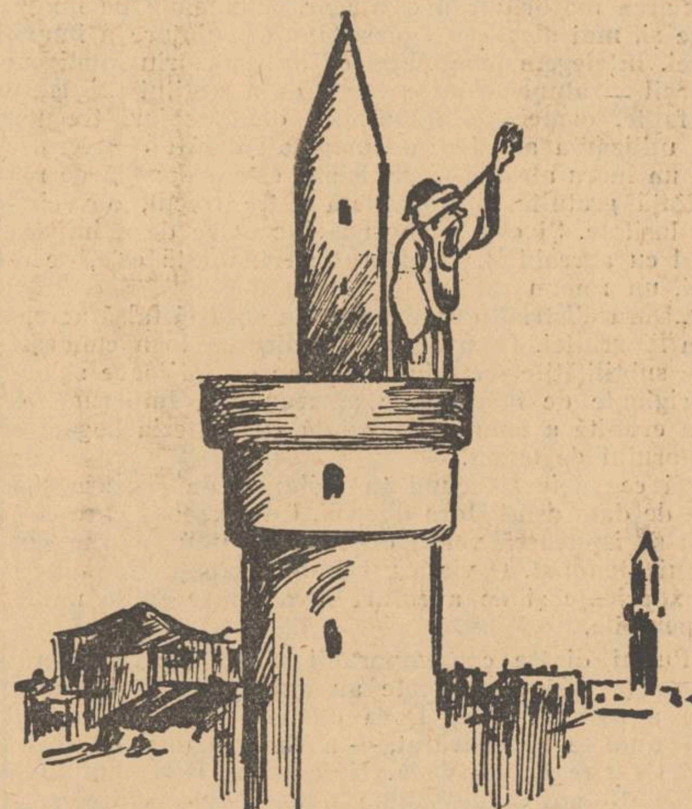
Nicolae Nicandrov
SCENE NOCTURNE
traducere de ANA CANARACHE
au apărut în excelenta
„BIBLIOTECA DIMINEAŢA"
No. 141
70 pagini Preţul 5 Lei
De vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare.

Conducătorii Statelor Europene
Işi au fotografiile publicate cu toate datele în excelentul volum tipărit pe hârtie velină
ALMANACHUL
„REALITĂŢII ILUSTRATE"
care este o podoabă pentru orice bibliotecă şi nu trebue să lipsească din casa nici unui intelectual
120 PAGINI
sute de clişee
LEI 30.—

ANUL LITERAR 1982 DEBUTEAZA CU
PAPUCII LUI MAHMUD
ROMAN DE
GALA GALACTION
UN VOLUM DE 240 PAGINI LEI 50
ED. „ADEVERUL" S. A.

Halucinaţie

După un spectacol

Un sufleur care şi-a ratat cariera...

Ianus modern

...Nu numai cu două feţe...

Arcul de triumf

D-l N. Iorga a hotărît transformarea Arcului de triumf.

Pentru tot ce priveşte „Adevĕrul Literar" (predarea manuscriselor, informaţii asupra lor, aducere de cărţi, reviste, etc.), a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5 şi 6 d. a.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11